

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน:
การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบครัวสำคัญในระดับประเทศ”

คณะผู้วิจัย:

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร พันพื้ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนา หันจางสิทธิ์

ดร.อรรถัย หรุเจริญพรพานิช

อาจารย์ ดร.ธีรณรงค์ สกุลศรี

นางสาว กัญญา อภิพรชัยสกุล

“งานวิจัยนี้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ โปรดอย่านำไปใช้อ้างอิง”

สัญญาเลขที่ RDG5940035

รายงานความก้าวหน้าฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน:
การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบครัวสำคัญในระดับประเทศ”

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์
โครงการเริ่มวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 – 15 กรกฎาคม 2560
รวมระยะเวลาที่ทำวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทนำ

ปัจจุบันเยาวชนไทยมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด ก้าวร้าวเกร และมึเพศสัมพันธ์กันมากขึ้น ในขณะที่ครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยลดพฤติกรรมเหล่านี้ได้อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family-based intervention) ที่ช่วยสนับสนุนพ่อแม่ให้มีโอกาสและจังหวะควบคู่กับความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูและกำกับดูแลบุตร สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรวัยรุ่นเพื่อป้องกันและลดพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้า การก้าวร้าวเกร การใช้สารเสพติดและการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ได้จัดทำโครงการร่วม Thai Family Matters (TFM) เมื่อช่วงปลายปี พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2551 ดำเนินการใน 340 ครอบครัวที่มีบุตรอายุ 13-14 ปี ในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานคร ผลการประเมินแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ของ TFM ที่จะนำมาต่อยอดหรือขยายผลในพื้นที่อื่นๆ การศึกษานี้ จึงเป็นงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ดำเนินการใน 4 จังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภาค เพื่อปรับรูปแบบของ TFM ให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม (cultural-adapted TFM) ของแต่ละภาคที่เน้นความร่วมมือส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์
- 2) ศึกษากระบวนการนำคู่มือ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural-adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
- 3) ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดยการนำคู่มือ TFM ไปใช้

ระเบียบวิธีวิจัยประเมินผล

โครงการนี้เป็นโครงการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development -R&D) คือทำการวิจัยเพื่อหารูปแบบการดำเนินโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (Family based- intervention program) อย่างเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากกิจกรรม 1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานจากเด็กนักเรียน อายุ 13-14 ปี และพ่อแม่ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับ

เหล่า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และ 2) การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (Intervention Phase) และการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล่า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

โครงการวิจัยและพัฒนานี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษา แบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการขอความคิดเห็นจาก หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และคาดว่าจะนำผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมแทรกแซงไปขยายผลต่อให้ครอบคลุมทั้งประเทศและเพื่อนำเข้าสู่ระบบการทำงานปกติ ของหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ศูนย์พัฒนาครอบครัว องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อขยายผลในปีที่ 2 และ 3 ต่อไปด้วย โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกตัวอย่างพื้นที่ หนึ่งจังหวัดในแต่ละภูมิภาค โดยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้บริหารของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีความเห็นว่าควรเป็นจังหวัด ที่มีความเข้มแข็งของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ซึ่งทีมวิจัยได้ทำการเลือก จังหวัดนนทบุรี (ภาคกลาง) จังหวัดเชียงราย (ภาคเหนือ) อุตรธานี (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และสงขลา (ภาคใต้) ขั้นตอนที่ 2 การเลือกโรงเรียน ในแต่ละจังหวัด 2-3 โรงเรียน ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ ประกอบด้วย พมจ. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยนักวิจัยได้ทำการเลือก 2-3 โรงเรียน ในแต่ละจังหวัด ขั้นตอนที่ 3 ในแต่ละโรงเรียนได้กำหนดโควตา คือ สำนวณนักเรียน 60 คนต่อโรงเรียน โดยการให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ใน 1 ห้องเรียนของแต่ละระดับชั้นมัธยมที่ 1-3 ที่ถูกสุ่มตัวอย่างมาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ และขั้นตอนที่ 4 คือ การสำรวจครอบครัว (พ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครอง คนใดคนหนึ่ง) ของนักเรียนที่ได้ตอบแบบสำรวจ จะได้รับแบบสอบถามจากลูก/หลานเพื่อตอบข้อมูลของครอบครัว

จำนวนนักเรียน และ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ที่ได้ตอบแบบสำรวจ คือ

จังหวัด	นักเรียน	พ่อแม่/ผู้ปกครอง
นนทบุรี	121	112
เชียงราย	132	111
อุตรธานี	122	106
สงขลา	120	104
รวม	495	433

ผลการสำรวจ นักเรียน และ พ่อแม่/ผู้ปกครอง

พฤติกรรมการเล่นดูบุตร และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

ข้อมูลจากการสำรวจในกลุ่มนักเรียน แสดงว่าเด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก ดูได้จาก ระดับของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่ในระดับสูง อีกทั้งเด็กยังรับรู้และตระหนักถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง จึงเป็นช่วงวัยเหมาะสมที่จะทำ family intervention และข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ถึงแม้จะพบในระดับต่ำ แต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะหากไม่ป้องกันเสียแต่เนิ่นๆ ก็อาจจะสายเกินไป เด็กที่มีพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกร ขอบขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย

การสำรวจนี้ พบว่ามีความสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมดื่มเหล้าและการขับหรือแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมเสี่ยงระหว่างเด็กหญิงและชาย โดยวัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ยกเว้นการดื่มเหล้า) สูงกว่าหญิง ในขณะที่วัยรุ่นหญิงพบพฤติกรรม ก่อนการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าชาย และยังพบสัดส่วนของผู้หญิงที่ระบุว่ามีแฟนแล้วสูงกว่าผู้ชายเกือบเท่าตัว โดยเด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสรีระร่างกายเร็วกว่าเด็กผู้ชายและส่วนใหญ่จะมีแฟนที่อายุมากกว่า

พ่อแม่-ลูกในครอบครัว มีการสื่อสารระหว่างกัน ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป แต่ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงหรือมีความอ่อนไหว พ่อแม่ก็เลือกที่จะพูดคุยในเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด มากกว่าพูดเรื่องเพศและการมีแฟน ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของการสื่อสารในเรื่องเพศอยู่ในระดับที่ต่ำมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่จะพูดเรื่องนี้ก็ต่อเมื่อรับรู้ว่ามีแฟนหรือมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ แสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การรับรู้ที่พ่อแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยป้องกันสำคัญที่สุด ดังนั้น พ่อแม่จำเป็นต้องตั้งกฎของครอบครัวและบอกลูกอย่างตรงไปตรงมาถึงความคาดหวังของพ่อแม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวก็เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้ ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อให้ความใกล้ชิดกับลูกและลูกรับรู้ได้ถึงความรักจากพ่อ จะช่วยลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน โดยเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศที่พบเป็นปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมทางเพศในการศึกษานี้ อาจอธิบายได้ว่า เป็นเพราะพ่อแม่มี

แนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้นหากรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ในขณะที่ตัวแปรการทำกิจกรรมในครอบครัวที่พบว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศ อาจสื่อเป็นนัยว่าพ่อแม่พยายามหาวิธีการที่จะดึงดูดที่มีพฤติกรรมทางเพศแล้วให้อยู่ในสายตาโดยให้เข้ามาร่วมในกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้นก็เป็นได้

ข้อมูลจากการสำรวจบทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองได้แสดงบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลาน เช่น การสื่อสารพูดคุย กำกับดูแล และติดตามบุตรหลานอยู่บ้างแล้ว แต่ยังคงมีช่องว่างในเรื่องของการพูดคุยเกี่ยวกับการตีแม่เหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด การมีแฟนและการมีเพศสัมพันธ์ที่พ่อแม่/ผู้ปกครองยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังพบว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างเชิงลบต่อบุตรหลาน ซึ่งผู้ปกครองเกือบร้อยละ 10 ตระหนักว่าบุตรหลานมีความเสี่ยงในเรื่องเหล่านี้โดยตรงโดยเฉพาะในจังหวัดภาคใต้

พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความห่วงใยและแสดงความวิตกกังวลว่าบุตรหลานจะไปมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ โดย วิตกกังวล เรื่องการคบเพื่อนเกเรมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องเหล้าและยาเสพติด และกังวลเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการ TFM จะสามารถตอบสนองต่อปัญหา และความวิตกกังวลใจของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานได้ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 แสดงความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะในการป้องกันพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นกับบุตรหลาน

ซึ่งผลการสำรวจนี้ เป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลจัดให้มีโครงการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมและตรงประเด็น โดยเน้นกิจกรรมในจังหวัดชีวิตที่สำคัญคือในวัยรุ่นตอนต้น และในช่วงที่ผู้ปกครองเองมีความสำคัญมากที่สุดในการสื่อสารแนะนำดูแลบุตรหลานวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหามากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาในภายหลัง

การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

การส่งเสริมและป้องกันบุตร จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

การศึกษาในระยะ 6 เดือนหลังของโครงการ เป็นการ ดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (TFM Intervention) เพื่อส่งเสริมและป้องกันบุตรจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และประเมินผล การดำเนินการกิจกรรมแทรกแซง รวมทั้งเครื่องมือ (คู่มือ 5 เล่ม) ที่ใช้ในกิจกรรมครั้งนี้ โดยใช้แนวคิดการประเมินผลตามรูปแบบตรรกะ (logic model) ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ กลุ่มเป้าหมายเด็กอายุ 13-14 ปีและพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง คู่มือ TFM 5 เล่มที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทำ intervention ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด คือ หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท) รวมถึงโรงเรียน เทศบาล และ อบต. นักวิจัยชุมชนที่ช่วยขับเคลื่อนการทำการกิจกรรมแทรกแซงในพื้นที่ การทำงานในส่วนนี้ ประกอบด้วย การคัดกรองครอบครัวเข้าร่วมโครงการ ผ่านความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ และการปรับปรุงคู่มือ TFM ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ของประเทศไทย

หลังจากที่โครงการได้คัดเลือกครอบครัวที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการประมาณ 30 ครอบครัวต่อจังหวัดแล้ว คณะนักวิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการ กับองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนตั้งอยู่ ทั้งที่เป็นเทศบาล และ อบต. เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดยครั้งแรกคณะนักวิจัยได้เข้าพบ นายกเทศมนตรี หรือ นายก อบต. และทีมงาน เพื่ออธิบายรายละเอียด และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมแทรกแซง หลังจากนั้นผู้ประสานงานในพื้นที่นัดหมายครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมาประชุม เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งอธิบาย และแนะนำขั้นตอนในการทำการกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือแต่ละเล่มให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครองได้เข้าใจเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ และสามารถทำการกิจกรรมในคู่มือทั้ง 5 เล่มได้อย่างเข้าใจ

สำหรับวิธีการประเมินผลนั้น ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินคู่มือ กระบวนการ และขอความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงคู่มือ และรูปแบบการขยายผลการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ผ่านกระบวนการกลุ่มในการประชุมระดมสมองกับพ่อ-แม่/ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการ และได้การทำคู่มือ TFM ครบทั้ง 5 เล่มแล้ว

ผลการประเมินกิจกรรมแทรกแซง

ก. ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ

ในการดำเนินงานช่วงของปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำการกิจกรรมแทรกแซง พบว่า มีปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้นดังนี้ 1) ระหว่างการเก็บข้อมูลจากนักเรียน มีบางโรงเรียนใช้อินเตอร์เน็ตแบบ WIFI ทำให้การทำการแบบสอบถามพร้อมกันทางออนไลน์ เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลที่ต่อไปแล้ว และโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาเรื่องจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้น ม.1 ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มเด็กในชั้นอื่นเข้ามา 2) นักเรียนนำแบบสอบถามกลับมาส่งคุณครูล่าช้ากว่ากำหนด ทำให้เวลาในการคัดกรองคัดกรองครอบครัวที่จะเข้าร่วมโครงการ

ต้องล่าช้าออกไป 3) ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามพ่อแม่/ผู้ปกครอง โดยเฉพาะที่อยู่-เบอร์โทรศัพท์ไม่ครบถ้วน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นักวิจัยไม่สามารถติดต่อกลับไปใหม่ได้ เช่น บางครอบครัวไม่สามารถติดต่อตามเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้ บางครอบครัวไม่ให้ข้อมูลที่อยู่เลย บางครอบครัวสามารถติดต่อได้แต่ย้ายไปอยู่อำเภออื่น และบางครอบครัวเด็กนักเรียนเองก็ไม่ได้เรียนต่อ เพราะไม่มีทุนการศึกษา และ 4) พ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้าน และทำงานหนัก ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลาน รวมทั้งการฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้คู่มือฯ จากผู้ประสานงานในพื้นที่ด้วย

นอกจากนี้ นักวิจัยพบความยากลำบากในการทำงานกับเทศบาล และผู้ประสานงานในชุมชน เนื่องจากความล่าช้าของหนังสือขอความร่วมมือที่เป็นทางการ ภาระงานที่ล้นมือและกำลังคนที่ไม่พอเพียงของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในขณะที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่ง อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบ หรือไม่สะดวกใจในการเข้าร่วมโครงการ และผู้ขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร ศูนย์พัฒนาครอบครัวยังไม่ค่อยเข้าใจในวิธีการดำเนินกิจกรรม จึงไม่อธิบายถึงขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้กับครอบครัวผู้ร่วมกิจกรรม และไม่มีเวลาที่จะนำคู่มือไปแจกให้พ่อแม่/ผู้ปกครองตามที่ได้ตกลงกันไว้

ข. ผลผลิต

การดำเนินกิจกรรมนี้ เป็นการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง จากพื้นที่ 4 จังหวัดเข้าร่วมในโครงการ โดยมี **144 ครอบครัว** ที่ผ่านการคัดกรองให้เข้าร่วมในกิจกรรมแทรกแซงของโครงการ แต่สามารถ**ติดต่อได้เพียง 92 ครอบครัว** หรือประมาณสัดส่วน 2 ใน 3 ของครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากมีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร เพราะข้อมูลการติดต่อที่ให้ไว้ไม่ถูกต้องหรือไม่มีความสมบูรณ์เพียงพอ ในขณะที่ผู้ปกครองบางส่วนไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล หรือ อบต. ดังนั้น จึงต้องมีการขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้ช่วยประสานและทำการคัดเลือกครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ให้ใหม่ ทำให้มีจำนวนครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด **113 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 78.5 ของครัวเรือนเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้** โดยมี **97 ครอบครัวที่ระบุว่าจะทำคู่มือครบ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 85 ของครอบครัวที่ได้รับคู่มือ** และเป็นที่น่าสังเกตว่า พื้นที่ๆ มีความเป็นเมืองสูง เช่น จังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือหรือความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการก็ยังมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ

ค. ผลลัพธ์

ผลลัพธ์เบื้องต้นของ TFM ที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นดูบุตร และผลลัพธ์พฤติกรรมของพ่อแม่/บุตร

เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสั้น อาจยังไม่เห็นการผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมมากนัก อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง ทำให้เกิดมีการสื่อสารกันภายในครอบครัว**เพิ่มขึ้น** ลูกกล้าพูดคุยกับพ่อแม่ในเรื่องที่ไม่เคยพูดคุยมาก่อน เช่น การพูดคุยเรื่องเพศ ซึ่งทั้งพ่อแม่และตัวเด็กเองต่างก็สะท้อนความรู้สึกจากการทำคู่มือในเชิงบวก นอกจากนี้ **ครอบครัวได้จัดสรรเวลาในการอยู่ร่วมกันมากขึ้น**

ผ่านการทำกิจกรรมในคู่มือ อาทิเช่น การประชุมครอบครัว และติดสติ๊กเกอร์รูปดาวให้กับสมาชิกในครอบครัวที่ทำดี ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ดังข้อความที่สะท้อนความรู้สึกของพ่อแม่/ผู้ปกครองและเด็กที่ได้ทำคู่มือครบ 5 เล่ม

“เมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าพูดคุย การทำคู่มือทำให้รู้สึกสบายใจและสามารถพูดคุยได้มากขึ้น”

แม่คนหนึ่งกล่าว

“เรื่องบางเรื่อง หนูไม่เคยคิดจะพูดคุยกับพ่อแม่เลย แต่การได้ทำคู่มือแล้ว ทำให้เราสามารถคุยกับพ่อแม่ได้ รู้สึกสบายใจขึ้น แต่เดิมไม่กล้าพูด และไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร การได้เริ่มต้นพูดคุยทำให้รู้ว่าเราสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง”

เด็กที่นำคู่มือจากครูไปให้แม่สะท้อนความรู้สึกกับครู

สมาชิกในครอบครัวตระหนักในบทบาทของตนเองมากขึ้น เช่น บางครอบครัวคุณพ่อที่ทำงาน มักจะออกไปดื่มเหล้ากับเพื่อน แต่เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องทำคู่มือ โดยลูกขอให้กลับมาทำกิจกรรมคู่มือ คุณพ่อจะไม่ออกไปดื่มเหล้า แต่อยู่ร่วมทำกิจกรรมกับลูกที่บ้าน ทำให้ครอบครัวเกิดความตระหนักถึงพฤติกรรมเสี่ยงของลูกหลานมากขึ้น เช่นพ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนหนึ่งสะท้อนว่า

“ลูกพูดคุยด้วยมากขึ้น หน้าตาก็ไม่งอ เวลาแม่ถามอะไรก็ตอบดีๆ รู้สึกว่าดีกว่าเดิม”

“ลูกชายขยันขึ้น จัดการความสะอาดห้องนอนเองโดยไม่ต้องบอก มีเวลาวางก๊อไปเตะบอลกับเพื่อน เขารับผิดชอบตัวเองได้ดี ทำให้เราหายห่วง”

ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา มีกิจกรรมที่ทำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะไปสู่ครอบครัวเข้มแข็ง และสามารถเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับบุตรหลานในอนาคตได้ และผู้ปกครองที่เข้าร่วมประเมินคิดว่า กิจกรรมนี้มีความเหมาะสมสำหรับบุตรหลานที่อายุ 13-14 ปี ดิอยู่แล้ว นอกจากความคิดเห็นของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ได้ผ่านการทำคู่มือแล้ว ความเห็นของผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ได้เข้ามารับฟังการประเมิน ต่างก็ให้ความคิดเห็นต่อโครงการในเชิงบวกเช่นกัน

คู่มือ TFM ที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่

ผลการประเมินคู่มือ พบว่า พ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ **ชื่นชอบในตัวคู่มือ** และเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว เนื้อหาในคู่มือ ดี มีประโยชน์ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครองได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้ลงมือทำกิจกรรมตามคู่มือบางเล่ม ให้เหตุผลว่าจะเอาคู่มือไปเปิดอ่าน/ทำกิจกรรมเมื่อเด็กโตหรือเริ่มที่จะมีปัญหา เนื่องจากปัจจุบันเด็กในปกครองยังเล็ก อาจยังไม่มีปัญหาเรื่องเหล้า ยาเสพติด หรือการมีแฟน ส่วนประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมในคู่มือโดยเฉพาะในเรื่องการตั้งกฎครอบครัว การลงโทษหรือให้รางวัลเมื่อไม่ทำหรือทำตามกฎเป็นเรื่องที่พ่อแม่/ผู้ปกครองรู้สึกพอใจ เพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ปกครอง เปรียบเสมือนเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อโตไป หากลูกหลานเกิดมีปัญหา ก็สามารถนำกลับมาเป็นข้อเตือนใจในสิ่งที่เคยได้พูดคุยกันไว้เมื่อเด็กอายุ 13-14 ปี

พ่อแม่/ผู้ปกครอง เสนอให้มีการ **ปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือ** โดยระบุว่าคู่มือเล่มที่ 1 มีเนื้อหามากไป ต้องการให้คำถาม-คำตอบมีความชัดเจน เพราะบางครั้งอ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจ คู่มือเล่มที่ 2 กิจกรรมดีอยู่แล้วแต่เพิ่มกิจกรรมให้ชัดเจนกว่านี้ คู่มือเล่มที่ 3 และ 4 สำหรับพื้นที่ภาคใต้ ผู้ปกครองที่เป็นชาวมุสลิมเสนอแนะว่า ควรใส่หลักการทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับเหล้า/ยาเสพติด และการมีแฟน ลงไปในคู่มือด้วย และเล่มที่ 5 ผู้ปกครองทุกพื้นที่ให้ข้อมูลว่าควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสื่อทางสังคมให้มากกว่านี้ โดยภาพรวมของคู่มือ ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่าหนังสือควรได้รับการปรับปรุงโดยเพิ่มรูปประกอบคำบรรยาย ปรับเนื้อหาบางส่วนที่เป็นวิชาการมากเกินไป ควรปรับเป็นยูทูบหรือให้ดูได้ทางอินเทอร์เน็ต เพราะทุกคนมีสมาร์ตโฟนกันอยู่แล้ว

ความพร้อมในการขยายผลในระดับประเทศ

ความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการเพื่อนำไปสู่การขยายผลในระดับประเทศ ประเมินจากบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงในครั้งนี้ ดังนี้:

- 1) การทำกิจกรรมที่ต้องมีการอ่านและเขียนนี้ สามารถใช้ได้ในสังคมชนบท ที่ พ่อแม่/ผู้ปกครองอาจจะอ่าน/ไม่สามารถอ่านหนังสือได้อย่างแตกฉาน ด้วยความช่วยเหลือจากลูกหลานในครอบครัว
- 2) การทำกิจกรรม โดยใช้แนวทางจากคู่มือ 5 เล่มนี้ ได้เป็นส่วนส่งเสริม การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยวิธีการอ่าน-เขียน ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการเห็นประโยชน์ของการที่สามารถเก็บคู่มือนี้ไว้กับครอบครัว ซึ่งสามารถเอากลับมาอ่าน และคุยกันได้อีก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว
- 3) มีการช่วยเหลือกันและกันในครอบครัว เพื่อทำความเข้าใจและทำตามคำแนะนำในคู่มือฯ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ และการสื่อสารกันภายในครอบครัวระหว่าง พ่อแม่/ผู้ปกครอง และลูกหลานได้เป็นอย่างดี
- 4) ต้องการเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสารกับผู้ประสานงานในชุมชน พ่อแม่/ผู้ปกครอง ถึงวัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือ ที่มุ่งการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กเมื่อเขาเข้าสู่วัยรุ่น หรือที่เรียกว่าการฉีดยาเสพติดให้ครอบครัวโดยเฉพาะกับเด็กอายุ 13-14 ปี เนื่องจากพ่อแม่/ผู้ปกครองบางส่วนให้ข้อมูลว่า ยังไม่ได้ทำบางส่วนในคู่มือเนื่องจากขณะนี้ลูก-เด็กยังไม่มีความรู้ตามที่คู่มือแนะนำ

- 5) ต้องปรับปรุง เพิ่มความชัดเจน เนื้อหาในคู่มือ ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ใน พื้นที่ภาคใต้ที่มีชาวมุสลิมอยู่มาก และรูปแบบของคู่มือควรมีภาพประกอบคำบรรยาย และให้เหมาะสม กับคนทุกวัย ตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ
- 6) พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ความเชื่อถือศรัทธามาก ซึ่งครูสามารถแจกคู่มือให้พ่อแม่/ผู้ปกครองผ่านเด็กนักเรียน ในรูปแบบของใบงานมอบหมายให้นักเรียนนำคู่มือไปอ่านและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง หรือครู นำไปให้พ่อแม่/ผู้ปกครองด้วยตนเองในโอกาสต่างๆ ที่ได้พบปะกับครอบครัวของนักเรียน เช่น ตอนไป เยี่ยมบ้านนักเรียน หรือในการประชุมผู้ปกครอง
- 7) วิสัยทัศน์และทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว โดยเฉพาะของผู้นำสูงสุดขององค์กร มีส่วน สำคัญในการผลักดันให้การขยายผลของโครงการประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ในภาพรวม การนำคู่มือ ทั้ง 5 เล่มนี้ สามารถนำมาใช้ได้กับครอบครัวในพื้นที่ ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ ของประเทศ และไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความสามารถในการอ่าน-เขียนของพ่อแม่/ผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม การได้รับด้วย ความร่วมมือจากเด็ก-ลูกหลานในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของโครงการด้วย

รูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปขยายผล

รูปแบบที่เหมาะสมต่อการขยายผลในระดับชาติ ควรมีการดำเนินการใน 2 รูปแบบ คือ

- 1) **การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยศูนย์พัฒนาครอบครัว** โดยให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการ ขยายผล แต่ต้องทำให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนาชุมชน กับ ศูนย์พัฒนา ครอบครัว (ศพค.) และต้องมีการอบรมหรือทำกิจกรรมที่จะทำให้กรรมการ ศพค. ให้เข้าใจคู่มือให้่องแท้ ก่อนการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง
- 2) **การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลหรืออบต.** ซึ่งรูปแบบนี้ ยังให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการขยายผลเหมือนแบบแรก แต่ต้องทำให้เกิดการประสานงานอย่างเข้มข้น ระหว่างนักพัฒนาชุมชน นักการศึกษา กับครูในโรงเรียนมัธยม หรือ โรงเรียนขยายโอกาส

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานทั้งสองรูปแบบนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนหรือผลักดันในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) การผลักดันให้เป็นนโยบายจากส่วนกลาง หรือเป็นนโยบายจากผู้ว่าราชการจังหวัด จะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขับเคลื่อนได้ง่าย 2) ความเข้มข้นของการทำความเข้าใจ แนวคิดของการทำกิจกรรมแทรกแซง ประโยชน์ที่จะได้รับ และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมให้กับผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนทุกคนในพื้นที่ และ 3) การ พัฒนาสื่อในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือ เพื่อให้เป็นทางเลือก และเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกในโลก อินเทอร์เน็ตที่เด็กๆ และผู้ปกครองสามารถเข้าถึงได้

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา	15
ขอบเขตการศึกษา	15
การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Survey)	16
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	17
จริยธรรมการวิจัย	17
การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง	17
การประเมินผลเบื้องต้นการทำคู่มือ 5 เล่ม	19
บทที่ 3 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Survey)	21
การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (baseline survey)	21
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (baseline survey)	22
บทที่ 4 การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง	31
บริบทของพื้นที่ศึกษา	31
กระบวนการดำเนินงาน Family Intervention โดยใช้คู่มือ TFM	36
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งอาจนำมาแนวทางในการพัฒนารูปแบบในการขยายผล	48
ปัญหา-อุปสรรค ในการดำเนินงาน	48
สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน	49
ข้อเสนอแนะเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปขยายผล	51
บทที่ 5 สรุป ถอดบทเรียนและข้อเสนอแนะ	53
ที่มาและความสำคัญ	53
วัตถุประสงค์	54
ระเบียบวิธีวิจัย	54
ผลการสำรวจนักเรียน และพ่อแม่/ผู้ปกครอง (ดำเนินใน 6 เดือนแรก)	55
การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (ดำเนินงานใน 6 เดือนหลัง)	57
ผลการประเมินกิจกรรมแทรกแซง	58
สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน	60
ข้อเสนอแนะเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปขยายผล	62
บรรณานุกรม	63

- ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
- บทความสำหรับการเผยแพร่
- รายงานจังหวัดตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค
- แบบสอบถาม (สำหรับเด็ก สำหรับผู้ปกครอง)

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนนักเรียนและผู้ปกครองที่เก็บข้อมูลได้
ตารางที่ 3.2	ค่าเฉลี่ยของระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิด การรับรู้ความห่วงใย และการรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยงจำแนกตามเพศ
ตารางที่ 3.3	ค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารพูดคุยในครอบครัวระหว่างพ่อแม่-ลูก จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 3.4	ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 3.5	ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 3.6	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ
ตารางที่ 3.7	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีแฟนและมีความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า จำแนกตามเพศ
ตารางที่ 3.8	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น
ตารางที่ 3.9	ร้อยละของผู้ปกครองที่แสดงบทบาทและหน้าที่โดยการสื่อสารพูดคุยกับบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้น มากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
ตารางที่ 3.10	ร้อยละของสิ่งที่คุณปกครองให้ความเป็นห่วงอนาคตของบุตรหลานวัยรุ่นมากที่สุด
ตารางที่ 4.1	จำนวนครัวเรือนที่ดำเนินการแทรกแซง
ตารางที่ 5.1	จำนวนนักเรียน และพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ได้ตอบแบบสำรวจ
ตารางที่ 5.2	จำนวนครัวเรือนที่ดำเนินการแทรกแซง

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดของ Thai Family Matters ของการศึกษาคั้งนี้
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิดของ Thai Family Matters
ภาพที่ 3	กระบวนการทำงาน

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนไทยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น อาทิ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการทำแท้งตามมา โดย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557 พบว่าวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี มีอัตราคลอดเพิ่มขึ้น เมื่อพ.ศ. 2553 พบอัตราคลอดต่อประชากรวัยเดียวกันอยู่ที่ ร้อยละ 31.1 และเพิ่มสูงขึ้นถึง 53.4 ในปี 2555 นอกจากนี้วัยรุ่นจะขาดความรู้เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ ยังขาดความรู้ในเรื่องการป้องกันโรคอีกด้วย ซึ่งจากรายงานผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียนประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2557 พบว่าอัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 80.0 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 127.08 ในปี 2558 (สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2559) นอกจากนี้ จากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 ปี 2557 พบว่าวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี ไปทำแท้งร้อยละ 19.2 ซึ่งสาเหตุคือความไม่พร้อมในการตั้งครรภ์ (วิชัย และคณะ, 2557) สำหรับพฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์ ประเทศไทยซึ่งตั้งเป้าหมายลดปริมาณต่อหัวต่อปีของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปให้เหลือ 6.03 ลิตรในปี 2568 แต่จากแนวโน้มที่ผ่านมาไม่ได้ลดลงเลย เช่นเดียวกับการสูบบุหรี่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้สามารถปรับแก้ไขได้หากพ่อแม่ผู้ปกครองพูดคุยสื่อสารกับลูกหลานของตนเอง แต่พ่อแม่ผู้ปกครองไทย พบว่าไม่พูดคุยสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลาน โดยอุปสรรคสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองไทยที่ไม่สื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลาน คือ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดทักษะการสื่อสารกับลูกในเรื่องเพศ นอกจากนี้ทัศนคติในเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอับอายยังคงมีอยู่ (เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และกัญญา อภิพรชัยสกุล, 2560) สถาบันครอบครัวโดยพ่อแม่เป็นผู้ที่ให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำในเรื่องเพศที่ถูกต้องแก่ลูกได้ดีที่สุดเนื่องจากมีความใกล้ชิด และเด็กมักจะเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากข้อค้นพบของงานวิจัยในต่างประเทศหลายชิ้นที่ระบุว่า การสื่อสารเรื่องเพศกับลูกของพ่อแม่ สามารถช่วยลดหรือชะลอพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร และยังช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยให้แก่ลูกได้ (Aspy et al., 2007; Dilorio, Kelly and Hockenberry-Eaton, 1999; Lieberman, 2006; Miller, Kotchick, Dorsey, Forehand and Ham, 1998; Whitaker, Miller, May and Levin, 1999; Atienzo et al., 2009)

จากพื้นฐานแนวคิดและข้อค้นพบของงานวิจัยดังกล่าว สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสถาบันวิจัยและประเมินผลภาคพื้นแปซิฟิก (Pacific Institute Research and Evaluation) ประเทศ

สหรัฐอเมริกา และคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดทำโครงการ ครอบครัวสำคัญ หรือ Thai Family Matters (TFM) ซึ่งเป็นโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) โดยประยุกต์จากโปรแกรม Family Matters ที่ประสบความสำเร็จแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับให้เหมาะสมกับประเทศไทย ดำเนินการในครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น อายุ 13-14 ปี จำนวน 340 ครอบครัว ในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานคร โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวไทย โดยเฉพาะเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว เสริมสร้างทักษะการสื่อสารให้กับพ่อแม่ สร้างความตระหนักให้กับพ่อแม่ถึงพฤติกรรมเสี่ยงของลูก สนับสนุนครอบครัวพัฒนาภาวะเป็ยของครอบครัวเกี่ยวกับการดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมทางเพศของลูกวัยรุ่น รวมถึงพัฒนาทักษะให้พ่อแม่สามารถรับมือกับปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ของลูกวัยรุ่น ซึ่งเครื่องมือในการทำ family intervention ของโครงการดังกล่าว คือ การแจกคู่มือ TFM จำนวน 5 เล่มให้กับพ่อแม่ (จัดส่งครั้งละ 1 เล่ม) เพื่อใช้เป็นแนวทางในสื่อสารกับลูกวัยรุ่น โดยมีเจ้าหน้าที่โครงการ (health educator) คอยติดตามและให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการใช้คู่มือกับพ่อแม่ทางโทรศัพท์ และทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวที่ได้รับ family intervention จำนวน 170 ครอบครัว (กลุ่มทดลอง) กับ 170 ครอบครัวที่ไม่ได้รับการรับการ intervention (กลุ่มควบคุม)

ผลการประเมินโครงการ Thai Family Matters (TFM) ในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของโปรแกรมแทรกแซง โดยพบว่าพ่อแม่ที่เข้าร่วมโครงการมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลบุตร มีการสื่อสารพูดคุยกับลูกเรื่องการดื่มเหล้าการใช้สารเสพติดและเรื่องเพศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ พ่อแม่มีความสบายใจและสะดวกใจในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้น ในขณะที่ลูกรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของพ่อแม่ ความพอใจของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีต่อโครงการและคู่มือ TFM อยู่ในระดับสูง โดยผู้เข้าร่วมโครงการระบุว่า คู่มือมีประโยชน์มากสามารถช่วยสื่อสารพูดคุยกับลูกได้จริง พร้อมให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการขยายโครงการไปยังพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีลูกหลานวัยรุ่นอื่นๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อัตราการเข้าร่วมโครงการสูงมากถึงร้อยละ 98 (participation rate) และอัตราการคงอยู่ร่วมโครงการจนจบก็อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 85) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของโครงการยังได้ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทั้งในและต่างประเทศเป็นจำนวน 12 เรื่อง

ความสำเร็จของโครงการดังกล่าว ได้จุดประกายความคิดที่จะต่อยอดและขยายผลโครงการ TFM ให้ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลูกหลานในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ (วัยรุ่นตอนต้น อายุ 13 –14 ปี) เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ลูกหลานไทย ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต อย่างไรก็ตาม การขยายโครงการ TFM ในระดับประเทศ จำเป็นต้องมีการปรับเครื่องมือ (คู่มือ TFM) ให้สามารถใช้ได้กับทุกครอบครัวที่มีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของประเทศ ทั้งความแตกต่างด้านสถานะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ใน 4 ภาคของประเทศไทย ตลอดจนศึกษากระบวนการนำคู่มือไปใช้ของแต่ละบริบทที่อาศัยความมีส่วนร่วมของท้องถิ่น รวมทั้งประเมินผลการนำคู่มือไปใช้เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาปรับปรุงคู่มือให้เหมาะสมต่อการขยายผลในระดับประเทศ พัฒนาระบบการทำ family intervention ที่อาศัยความมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเสนอรูปแบบที่คาดว่าจะมีความเหมาะสมมากที่สุดหากจะขยายผลไปทั่วประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

2.1 ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

2.2 ศึกษากระบวนการนำคู่มือ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

2.4 ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดยการนำคู่มือ TFM ไปใช้

3. ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จัดเป็นหนึ่งในหลายพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือน่าห่วงกังวล (problem behaviors) ของวัยรุ่นไทย เช่นเดียวกับพฤติกรรมดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมก้าวร้าวเกร (Delinquency) มีหลายทฤษฎีที่อาจนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมเหล่านี้ของวัยรุ่น อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Social Cognitive Theory) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Reasoned Action and Planed Behaviors) ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory) และทฤษฎี Problem Behavior

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Social Cognitive Theory) ของ Bandura (Bandura, 1977) กล่าวถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นว่า เกิดจากการเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรมของคนในครอบครัว สังคมรอบข้าง เพื่อนหรือสื่อต่างๆ ในขณะที่ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Reasoned Action and Planed Behaviors) ของ Fishbein และ Ajzen (Fishbein & Ajzen, 1975; Ajzen, 1991) อธิบายว่า พฤติกรรมแสดงออกของวัยรุ่นไม่ได้ขึ้นกับเจตนาหรือความต้องการที่จะกระทำเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับปัจจัยแวดล้อมและโอกาสที่เอื้อต่อการทำพฤติกรรมนั้นๆ ด้วย ส่วนทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory) ของ Bronfenbrenner (1995) อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลขึ้นกับสิ่งแวดล้อม เพราะบุคคลกับสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทฤษฎีให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมใน 5 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระหว่างบุคคล สังคมหรือชุมชน วัฒนธรรม และมีติของเวลาซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือเหตุการณ์ที่กระทบต่อบุคคล ส่วนทฤษฎี Problem Behavior (Jessor & Jessor, 1977) อธิบายถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน แต่จัดกลุ่มตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวแปรระดับบุคคล (personality) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน และการรับรู้ของบุคคลต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (perceived environment) และตัวแปรพฤติกรรมแสดงออก (outcome behaviors) ในการศึกษาครั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎี problem behavior มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เนื่องจากมีความเหมาะสมกับข้อมูลการวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอยู่ นอกจากนี้ ทฤษฎียังตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ต้องการแยกแยะหรือคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเด็กวัยรุ่นตอนต้น เพื่อเข้าร่วมในโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) เพราะสามารถนำมาใช้ทำนายพฤติกรรม

ที่มีโอกาสเกิดขึ้นภายหลังการทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เรารู้จักว่า transition behaviors ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำนายแนวโน้มพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อวัยรุ่นตอนต้นเติบโตอย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ยกตัวอย่างเช่น หากเด็กช่วงวัยรุ่นเริ่มดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ ก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศด้วยเป็นต้น

ทฤษฎี Problem Behavior

Problem Behavior Theory (Jessor & Jessor, 1977) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ครอบครัวที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมพฤติกรรมลูก (low parental control or support) ปล่อยให้คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง แนวโน้มที่ลูกจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาก็คือเป็นไปได้สูง และวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆตามมา ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ระบุว่าเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมผิดปกติ (conduct disorder) หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว เกรง ก็มักจะพบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย (Brendgen, Wanner & Vitaro, 2007; Kovacs, Krol & Voti, 1994) นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยอื่นๆ ได้ระบุความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งพบว่าเกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมดูแลของพ่อแม่ (Feldman & Brown, 1993; Kahn, Kaplowitz, Goodman & Emans, 2002; Raffaelli & Crockett, 2003) ในขณะที่ข้อค้นพบของ Hops et al. (2000) และ Stueve & O'Donnell (2005) ระบุว่า การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยมีความเชื่อมโยงกับการดื่มเหล้าและใช้สารเสพติดของวัยรุ่น

3.2 พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นไทย

การเปลี่ยนแปลงอย่างมากในระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยได้นำไปสู่การยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกในเรื่องเพศของวัยรุ่นไทย ซึ่งแตกต่างจากค่านิยมและวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิมที่ให้คุณค่ากับการรักษานวลสงวนตัว และการมีเพศสัมพันธ์เมื่อถึงวัยอันควร หรือภายหลังการแต่งงาน ผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษาปีที่ 2 ที่มีอายุประมาณ 16-17 ปีของสำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของสัดส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีเพศสัมพันธ์แล้วในช่วงระหว่างปี 2547-2555 ทั้งนักเรียนมัธยม (หญิงจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 20 และชายร้อยละ 18 เป็นร้อยละ 25) และนักเรียนอาชีว (หญิงร้อยละ 21 เป็นร้อยละ 51 และชายร้อยละ 32 เป็นร้อยละ 46) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศในปี 2557 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายที่ได้รับการสอนหลักสูตรเพศศึกษารอบด้านจำนวน 16 คาบขึ้นไปต่อปีการศึกษา ที่พบว่าร้อยละ 22 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเคยมีสัมพันธ์แล้ว โดยมีอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่ 14.5 ปี (พจนา และกาญจนา, 2558) นอกจากนี้ ยังพบแนวโน้มของพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์กับคู่มากกว่า 1 คนเพิ่มขึ้นในขณะที่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยกับคู่เพศสัมพันธ์ประเภทนี้ไม่ถึงครึ่ง (ศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์, 2557; พจนา และกาญจนา, 2558) ทำให้เยาวชนมีการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มากขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าเยาวชนอายุ 15-24 ปีติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าหนึ่งในสามของผู้ป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ทั้งหมด (ศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์, 2557) ส่วนการตั้งครรภ์ในเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ในปี 2555 พบร้อยละ 16.6 ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด คิดเป็น

อัตราเท่ากับ 53.8 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน (กรมอนามัย, 2557) ในกรณีที่เกิดการตั้งครรภ์ระหว่างเรียน ส่วนใหญ่ตัดสินใจดำเนินการตั้งครรภ์ต่อ ในขณะที่ประมาณร้อยละ 16 ตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์ (วีระชัย และคณะ, 2556)

พฤติกรรมการใช้เครื่องเทียมแอลกอฮอล์และใช้สารเสพติดของวัยรุ่นไทย

เครื่องเทียมแอลกอฮอล์เป็นสารที่บริโภคมากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่นไทย ความชุกของการดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นที่ได้จากข้อมูลการสำรวจและการศึกษาพบแตกต่างกันไป มีอัตราอยู่ระหว่างร้อยละ 25-46 ในเพศชาย และร้อยละ 10-23 ในเพศหญิง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550; Assanangkornchai et al., 2008; Newman et al., 2006; สำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข, 2550) แนวโน้มของพฤติกรรมการดื่มสุราของวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 70 ในช่วงระหว่างปี 2539 ถึง 2549 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550) อายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มดื่มสุราครั้งแรกในกลุ่มนักเรียนเท่ากับ 13 ปี ในเพศชายและ 14 ปีในเพศหญิง (Assanangkornchai et al., 2008) ส่วนประสพการณ์การใช้สารเสพติดในนักเรียน พบว่า สารเสพติดที่นักเรียนใช้มากที่สุด คือ บุหรี่ (ร้อยละ 21) รองลงมา คือ กัญชา ยานอนหลับ กระเทียม ยาแก้ไอผสมน้ำอัดลม ยาบ้า สารระเหย ยาแก้ปวดประสาท ซึ่งมีนักเรียนชายร้อยละ 2-7 เคยใช้ในชีวิตร ส่วนสารเสพติดที่นักเรียนหญิงเคยใช้ในชีวิตรมากที่สุด ได้แก่ ยานอนหลับ (ร้อยละ 7) และ บุหรี่ (ร้อยละ 5) ส่วนสารเสพติดอื่นๆ ที่นักเรียนหญิงเพียงร้อยละ 1-2 เคยใช้ ได้แก่ ยาแก้ไอผสมน้ำอัดลม ยาแก้ปวดประสาท และกัญชา (Assanangkornchai et al., 2008)

การใช้เครื่องเทียมแอลกอฮอล์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นไทย

ถึงแม้ว่าการศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ชี้ชัดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมทางเพศที่มีความเสี่ยงของวัยรุ่นไทย มีงานศึกษาอยู่น้อยมากที่แสดงความเชื่อมโยงของการใช้เครื่องเทียมแอลกอฮอล์กับพฤติกรรมทางเพศของเยาวชน ยกตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ Liu (2006) ที่ศึกษาในกลุ่มนักเรียนอาชีวะทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งพบว่าเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีความเชื่อมโยงกับการใช้เครื่องเทียมแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Assanangkornchai et al. (2008) พบว่านักเรียนที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ การใช้สารเสพติดอื่นๆ และความพยายามฆ่าตัวตายมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์ ในขณะที่งานศึกษาของ Saengwanloy (2007) แสดงให้เห็นว่านักเรียนทั้งชายและหญิงที่ดื่มแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มความน่าจะเป็นของการมีประสพการณ์ทางเพศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงประจักษ์ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการใช้เครื่องเทียมแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยบ่งชี้พฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัย และการไม่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มชายไทย (Thato et al., 2003; Allen et al., 2003) รวมถึงความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศด้วย (VanLandingham et al., 1993; Celentano et al., 1993)

3.3 บริบทเชิงวัฒนธรรมของสังคมไทย และความสำคัญของครอบครัวในการป้องกันวัยรุ่นจากเหล้า สารเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

สังคมไทยแต่ดั้งเดิม เป็นสังคมที่มีความผูกพันใกล้ชิดในระหว่างเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญต่อผู้ใหญ่และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียม

ประเพณี นอกจากนี้ สังคมไทยยังให้ความสำคัญในเรื่องอาวุโส ด้วยการยกย่องให้เกียรติผู้ใหญ่ หรือผู้อาวุโสกว่า ซึ่งคุณค่าทางสังคมแบบนี้ได้ถูกถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน (Vichit-Vadakan, 1994; Spielman, 1994)

ในบริบทของครอบครัวไทย พ่อแม่มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ถ่ายทอดวัฒนธรรม และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่บุตร ขณะเดียวกันครอบครัวยังเป็นแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือ ดูแล และเป็นที่พักพิงให้แก่บุตรหลานในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาหรือภาวะวิกฤติต่างๆ ในชีวิต องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2001) ได้ระบุความสำคัญของครอบครัวว่าครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันบุตรหลานจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ (Protective Factors) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว (Positive relationships with family) การติดตามดูแลลูกของพ่อแม่ (Parental Monitoring) และความเชื่อทางศาสนา (Spiritual beliefs) ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่สามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของลูกได้

ครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในบริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมของไทย และเป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินโครงการแทรกแซงเพื่อลดหรือป้องกันบุตรหลานวัยรุ่นให้ห่างไกลจากเหล่า สารเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีหลักฐานเชิงประจักษ์หลายชิ้นที่สนับสนุนวิธีการนี้ ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Liu et al (2006) พบว่า ผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญของการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนา/จิตวิญญาณ (spirituality) ภายในครอบครัวของพ่อแม่ซึ่งส่งผลถึงบุตรเป็นปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในประเทศไทย (Chamrathirong et al., 2010) ในขณะที่วัฒนธรรมอื่นๆ (Darling, Cumsille, & Pena-Alampay, 2005) ความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนา/จิตวิญญาณของพ่อแม่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรหลานในการวางกฎระเบียบและผลที่ตามมาของพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตาม ในวัฒนธรรมไทยการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวยังเป็นเรื่องยากและน่าอึดอัดสำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครอง จากการสัมภาษณ์และอภิปรายกลุ่ม (Focus group discussion) พ่อแม่/ผู้ปกครองของโครงการ Thai Family Matters ที่ดำเนินการก่อนหน้านี้ พบว่า พ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่รู้สึกอึดอัดใจในการให้คำแนะนำหรือสื่อสารในเรื่องเพศและการใช้สารเสพติดกับลูกวัยรุ่น (Fongkaew et al., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคนอื่นๆ ที่พบว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองขาดทักษะการสื่อสารในเรื่องดังกล่าวกับบุตรหลานวัยรุ่น (Vuttanon et al., 2006; Ford et al., 1994; Cash, 1995) ทำให้วัยรุ่นมักปิดบังพ่อแม่เมื่อมีแฟน หรือออกไปเที่ยวกับแฟน (Thongpriwan et al., 2006; Vuttanon et al., 2006) และเป็นสาเหตุให้วัยรุ่นหันไปปรึกษาเพื่อนหรือค้นหาคำตอบเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจด้วยตนเอง

3.4 ปัจจัยส่งเสริมและป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในบุตรของครอบครัว

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและป้องกันบุตรหลานจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ (Risks and Protective Factors) ซึ่งสะท้อนบทบาทและพฤติกรรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัว คือกรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยหลักๆ เหล่านี้ ได้แก่

การติดตามดูแลของพ่อแม่ (Parental Monitoring)

งานศึกษาในต่างประเทศ พบว่า เด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่ไม่ค่อยได้ดูแลและติดตาม มีโอกาสที่จะถูกชักนำจากเพื่อนให้ใช้สารเสพติด (Chassin et al., 1996; Chassin et al., 1993) ตรงกันข้ามกับเด็กที่พ่อแม่มีเทคนิคในการดูแลติดตามที่ดี มีแนวโน้มที่จะรายงานการใช้สารเสพติดได้น้อยกว่า (Bailey Ennett, & Ringwalt, 1993; Barnes, Farrell & Banerjee, 1994) ระดับของการรับรู้ของลูกต่อพฤติกรรมและการดูแลติดตามของพ่อแม่ในระดับต่ำ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (Rai et al., 2003) การใช้ถุงยางอนามัยและการคุมกำเนิดในระดับต่ำในกลุ่มวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว รวมถึงอัตราการตั้งครรภ์และการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในระดับสูง (Crosby et al., 2003; DiClemente et al., 2001) สอดคล้องกับงานศึกษาของโครงการ Thai Family Matters ที่พบว่าการติดตามดูแลของพ่อแม่ (parental monitoring) เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของลูกได้เช่นเดียวกัน (Chamrathirong et al., 2013; Rhucharoenponpanich et al., 2010; Atwood et al., 2010)

การสื่อสารกับลูก (Communication)

การสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญในการเลี้ยงดูบุตร พ่อแม่ที่เลี้ยงลูกแบบใช้เหตุและผล (Authoritative parenting style) และบอกให้ลูกรับรู้ถึงความคาดหวังของพ่อแม่เกี่ยวกับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของลูก เช่น การใช้สารเสพติด อาจมีผลต่อการลดหรือป้องกันพฤติกรรมเหล่านั้นได้ (Darling & Steinberg, 1993) ในขณะที่การสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมีผลต่อการเลื่อนระยะเวลาของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกออกไป (Huebner & Howell, 2003; Hutchinson et al., 2003) และลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของลูกได้ (Jaccard et al., 2003) ส่วนการศึกษาของโครงการ Thai Family Matters พบว่า การรับรู้ถึงพฤติกรรมทางเพศของลูกเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารในเรื่องเพศของพ่อแม่ทั้งในแง่ของประเด็นเนื้อหาและความเข้มข้นของการสื่อสาร (Rhucharoenponpanich et al., 2011)

การเป็นต้นแบบของพ่อแม่ (Parental Modeling)

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของพ่อแม่ อาทิเช่น การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า หรือใช้สารเสพติด เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเสี่ยงในลูก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เสนอแนะว่าพ่อแม่และเพื่อนเป็นแบบอย่างทั้งที่ดีและไม่ดี ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของลูก (Lloyd-Richardson et al., 2002) การเน้นบทบาทพ่อแม่ในการเป็นต้นแบบที่ดีเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของลูกได้รับความสนใจมากขึ้น ดังที่พบจากงานศึกษาทั้งในเรื่องของพฤติกรรมการดื่มเหล้า (Omen et al., 2002) และในเรื่องของเอชไอวี/เอดส์ (Pequegnat et al., 2001) ซึ่งครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาเชิงบวกที่มีพลัง (Scales et al., 2000; DiClemente et al., 2001) ของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของพ่อแม่ในการต้นแบบที่ดีให้กับลูก ใช้การสื่อสารที่มีความหมาย สร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก และเสนอทางเลือกที่เหมาะสมแก่ลูก เป็นต้น

อิทธิพลเพื่อน (Peer Influence)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าอิทธิพลเพื่อน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น ที่มักจะทำตามเพื่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่าง

ปัจจัยเพื่อนกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Miller et al. (1997) และ Stanton et al. (2002) พบว่า การรับรู้หรือการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของเพื่อน (รับรู้ว่ามีเพศสัมพันธ์แล้ว) เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ในปัดๆ มา และงานวิจัยของ Capaldi (1991) พบว่า การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือมีปัญหา เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ใน 2-3 ปีถัดมา เช่นเดียวกับ Ragffaeli & Crockett (2003) ที่นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเยาวชนระดับชาติระยะยาวในประเทศสหรัฐอเมริกา (National Longitudinal Survey of Youth) มาทำการวิเคราะห์ พบว่าเด็กอายุ 12-13 ปี ซึ่งคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา มีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 4 ปีถัดมา ในขณะที่ความพยายามของการดำเนินงานโปรแกรมป้องกัน (preventive intervention program) เพื่อลดอิทธิพลเพื่อน โดยการส่งเสริมเด็กวัยรุ่นในเห็นคุณค่าในตนเอง และเสริมทักษะที่จำเป็นในการป้องกันตนเองจากอิทธิพลเพื่อน อย่างเช่นทักษะการปฏิเสธซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของโปรแกรมนี้นับว่าข้อมูลสนับสนุนและไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า เด็กวัยรุ่นทักษะดีที่สามารถต้านทานแรงกดดันจากเพื่อน มีแนวโน้มไม่มีเพศสัมพันธ์

ปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ

โครงสร้างครอบครัว: ในการวิเคราะห์สองตัวแปร (bivariate analysis) โดยทั่วไปพบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างครอบครัวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เด็กวัยรุ่นที่มีอยู่ในครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่าเด็กจากพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว (Hogan et al., 2000; Santelli et al., 2000) แต่ในบางงานศึกษาที่ใช้การวิเคราะห์ตัวแปรแบบพหุคูณ (multivariate analysis) ให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกันไป บางงานศึกษาพบโครงสร้างครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญ (Vesley et al., 2004) ในขณะที่บางงานศึกษาไม่พบนัยสำคัญของตัวแปรนี้ (Resnick et al., 1997)

เพศของบุตร: มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมติดตามดูแลบุตร (Parental monitoring) และพฤติกรรมการสื่อสารในเรื่องเพศของพ่อแม่ แม้มีแนวโน้มที่จะสื่อสารในเรื่องเพศกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย และลูกสาวจะได้รับการติดตามดูแลจากพ่อแม่ (parental monitoring) มากกว่าลูกชาย ในขณะที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ มีแนวโน้มที่จะเกิดในลูกชายมากกว่าลูกสาว (Rhucharoenpornpanich et al., 2010; Rhucharoenpornpanich et al., 2011)

ความเชื่อและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (Spiritual Beliefs): การศึกษาของ Chamrathirong et al. (2010) แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมและพฤติกรรมของพ่อแม่สามารถถ่ายทอดมายังบุตร ในขณะที่ความเชื่อและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (Spiritual Beliefs) ของครอบครัวมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

สภาพแวดล้อมและย่านที่อยู่อาศัย (neighborhoods): จากการศึกษาของโครงการ Thai Family Matters พบว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น (problematic behaviors) มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและย่านที่อยู่อาศัย (Byrnes et al., 2011; Chamrathirong et al., 2009) นอกจากนี้ ยังพบว่าสภาพแวดล้อมย่านที่อยู่อาศัย (neighborhoods) มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโปรแกรม Thai Family Matters ของพ่อแม่ โดยครอบครัวที่อาศัยอยู่ในย่านที่อยู่อาศัยซึ่งมีสภาพแวดล้อมไม่ดีหรือมีปัญหา การเข้าร่วมของพ่อแม่/ผู้ปกครองในโปรแกรมจะอยู่ในระดับสูง

3.5 โปรแกรม Thai Family Matters

Thai Family Matters เป็นโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (Family based-intervention program) ที่สนับสนุนพ่อแม่/ผู้ปกครองพัฒนาทักษะในการสื่อสารกับลูก และสร้างความคาดหวังที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในเรื่องการใช้แอลกอฮอล์ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยประยุกต์จากโปรแกรม Family Matters ที่ประสบความสำเร็จในประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของประเทศไทย ดำเนินการในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานคร ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2549 - 2550 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และองค์กร PIRE (Pacific Institute of Research and Evaluation) ประเทศสหรัฐอเมริกา กิจกรรมของโครงการประกอบด้วย

- 1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนที่มีบุตรอายุระหว่าง 13-14 ปี จำนวน 420 ครัวเรือนในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานคร
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และการศึกษาเชิงคุณภาพสำหรับครอบครัวที่ถูกเลือกจากการสำรวจครั้งแรก จำนวน 20 ครอบครัว เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกและทำการทดสอบเพื่อปรับปรุงคู่มือ
- 3) ดำเนินโปรแกรมแทรกแซง Thai Family Matters โดยทำการสุ่มเลือกครัวเรือนที่มีบุตรอายุ 13-14 ปี เพื่อเข้าร่วมโครงการจำนวน 340 ครัวเรือน จาก 7 เขตเดิมแต่คนละพื้นที่ เพื่อให้ได้ครัวเรือนที่ไม่ซ้ำกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในครั้งแรก แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Randomized-Controlled Trial) โดยกลุ่มทดลองได้รับการแจกคู่มือ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับคู่มือ
- 4) การสำรวจข้อมูลสำหรับ 340 ครัวเรือน ก่อนและหลังการทำโปรแกรมแทรกแซง (Pre-Post Intervention Survey) และ
- 5) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาผลกระทบของโปรแกรมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ข้อค้นพบและงานวิจัยของโครงการ Thai Family Matters

ทีมนักวิจัยได้ผลิตผลงานทางวิชาการมากมาย ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 13 เรื่อง ข้อค้นพบจากงานวิจัยของโครงการ พอสรุปได้ดังนี้

1) หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของโครงการ/โปรแกรม Thai Family Matters ที่ทำให้การสื่อสารระหว่างพ่อแม่-ลูกเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งการสื่อสารในเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และการใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ ความรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจเมื่อสื่อสารเรื่องดังกล่าวของพ่อแม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (Miller et al., 2011) แนวโน้มและความถี่ของการสื่อสารในเรื่องเพศและความสะอาดใจที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้น และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเล่มของคู่มือที่ทำกิจกรรมเสร็จสิ้นกับระดับที่ลดลงของความอึดอัดไม่สบายใจเมื่อสื่อสารเรื่องเพศ ซึ่งหมายถึงพ่อแม่และผู้ปกครองที่ผ่านการทำกิจกรรมในคู่มือมากขึ้นเท่าไร ความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจเมื่อสื่อสารเรื่องเพศก็ยิ่งลดลงเท่านั้น (Cupp et al., 2013) ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมว่ามีผลต่อการสื่อสารในครอบครัวอย่างชัดเจน

2) หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในโปรแกรมของครอบครัวอยู่ในระดับสูง ในจำนวน 170 ครอบครัวที่เข้าร่วมการทดลอง อัตราการคงอยู่และร่วมทำกิจกรรมในคู่มือครบทั้ง 5 เล่มเท่ากับร้อยละ 85 (Rosati et al., 2012) ความพึงพอใจของครอบครัวที่มีต่อกิจกรรมของโปรแกรมอยู่ในระดับสูง อาทิเช่นความสนุกสนานของกิจกรรม ความเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถป้องกันลูกวัยรุ่นจากการดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และพฤติกรรม

ทางเพศได้ ความกระตือรือร้นของพ่อแม่/ผู้ปกครองตลอดการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับสูงอย่างใกล้เคียงกัน ประเมินได้จากระยะเวลาที่ใช้ในการสื่อสารพูดคุยระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการกับพ่อแม่/ผู้ปกครองทางโทรศัพท์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เข้าร่วมโครงการ การเปิดเผยความรู้สึกพอใจและการพูดคุยถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำกิจกรรมในคู่มือของผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงกิจกรรมของคู่มือเป็นต้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Byrnes et al. (2011) แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในโปรแกรมของพ่อแม่/ผู้ปกครองและพฤติกรรมของลูกได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ย่านที่อยู่อาศัย (neighborhoods) ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในย่านที่อยู่อาศัยซึ่งมีสภาพแวดล้อมไม่ดี/มีปัญหา การเข้าร่วมของพ่อแม่/ผู้ปกครองในโปรแกรมจะอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

3) ผลการวิจัยที่สนับสนุนการตรวจสอบปัจจัยเสี่ยง และกรอบในการป้องกันวัยรุ่นจากการดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ผลการวิจัยของ Chamratrithirong et al. (2010) แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมและพฤติกรรมของพ่อแม่สามารถส่งถายมายังบุตรได้ และสามารถป้องกันบุตรจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความเชื่อและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศาสนา/จิตวิญญาณ (spirituality) ของพ่อแม่และบุตรมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ในขณะที่การติดตามดูแล และสอดส่องความเป็นอยู่ของบุตร (parental monitoring) ยังมีความสำคัญ และช่วยป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของลูกได้ (Chamratrithirong et al., 2013; Rhuchaoenpronapnich et al., 2010) สอดคล้องกับการศึกษาของ Atwood et al., (2010) ที่ทำการวิเคราะห์หลายตัวแปร พบว่า ความไม่พอใจของผู้ปกครองต่อการมีเพศสัมพันธ์ (Parental disapproval of sex) การสัมผัสกับสื่อลามกอนาจาร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ (Pre-sex) และการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ดังนั้น การติดตามดูแลลูกอย่างใกล้ชิด (parental monitoring) จะช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

4) ผลการวิจัยอื่นๆ มีงานวิจัย 2 เรื่องที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น (problematic behaviors) มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและย่านที่อยู่อาศัย (Byrnes et al., 2011; Chamratrithirong et al., 2009) ในขณะที่งานวิจัยของ Rhuchaoenpornpanich et al. (2010) พบว่า เพศบุตร (gender) มีความสัมพันธ์กับความชุกของพฤติกรรมบุตร การติดตามดูแลสอดส่องของพ่อแม่ (parental monitoring) และการสื่อสารของพ่อแม่กับลูก นอกจากนี้ ยังพบว่าเพศบุตรและการรับรู้พฤติกรรมทางเพศของบุตรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารในเรื่องเพศของพ่อแม่ทั้งในแง่ของประเด็น/เนื้อหาของการสื่อสารและความเข้มข้นของการสื่อสาร (Rhuchaoenpornpanich et al., 2011)

ข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินโครงการ Thai family Matters และงานวิจัยของโครงการแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และประสิทธิภาพของโปรแกรมที่จะสนับสนุนครอบครัวให้เป็นหลักในการป้องกันลูกหลานวัยรุ่นจากการดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ รวมทั้งพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่างๆ การขยายโครงการ Thai Family Matters ออกไปในพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจาก

1) โปรแกรมแทรกแซงที่ดำเนินการกับครอบครัว (family- based intervention program) ยังมีอยู่น้อยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นโปรแกรมการป้องกันที่ดำเนินการในโรงเรียน (school based intervention program) และยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2) โปรแกรม Thai Family Matters เน้นการพัฒนาศักยภาพของพ่อแม่ในการดูแลและป้องกันบุตร จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างครอบคลุมทั้งเหล่า บุหรี่ สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ในขณะที่โปรแกรมการป้องกันในโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนเรื่องเพศศึกษาซึ่งอาจไม่รอบด้าน การทำโครงการ Thai Family Matters จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและมีความยั่งยืน เพราะความรู้ความเข้าใจ แนวคิด/รูปแบบการเลี้ยงดู และทักษะการสื่อสารที่ได้รับจากโปรแกรมจะติดตัวพ่อแม่ไปตลอดและเป็นตัวอย่าง หรือต้นแบบในการเลี้ยงดูบุตรให้กับลูกวัยรุ่นเมื่อเติบโตขึ้นจนมีครอบครัวของตนเอง

3) เป็นนวัตกรรม เพราะจะมีการปรับรูปแบบของโปรแกรมให้เข้ากับบริบทของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น รูปแบบที่ได้อาจมีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบการส่งมอบคู่มือ หรือการปรับกิจกรรมของโปรแกรมให้เหมาะสม กับบริบทของท้องถิ่น รวมทั้งการปรับให้เข้ากับแบบแผนการเลี้ยงดูและสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวอีกด้วย

4. นิยามเชิงปฏิบัติการ

คณะผู้วิจัยได้กำหนด นิยามเชิงปฏิบัติการ สำหรับการวิจัย ดังนี้

สุขภาวะ หมายถึง การดำรงชีพของบุคคลที่เชื่อมโยงกาย จิต สังคม และสุขภาวะทางเพศ โดยเน้นการประยุกต์ แนวคิด “สุขภาวะทางเพศ” เพื่อสนองนโยบายอนามัยเจริญพันธุ์ของประเทศไทย เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องสุขภาวะ และสุขภาวะทางเพศ

≈ สุขภาวะ หมายถึง การดำรงชีพของบุคคลอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยงกาย จิต สังคม และปัญญา เข้าด้วยกัน คือ นอกจากจะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ แล้วยังรวมถึงการมีชีวิตที่มีความสุขอยู่ในครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน สังคม และโลก และมีความสุขที่เกิดจากการเข้าถึงความจริง ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ส่วนรวม (WHO 2006; พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550)

≈ สุขภาวะทางเพศ (sexual wellbeing) หมายถึง การมีชีวิตทางเพศที่เป็นสุขและปลอดภัย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยที่การสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศของคนในสังคม มีความเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อและคุณค่า โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นผู้หญิง/ความเป็นผู้ชาย และตระหนักว่า สุขภาวะทางเพศเป็นสิทธิพื้นฐานของบุคคล และ “การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม” เป็นหนึ่งในประเด็นของการประยุกต์ใช้แนวคิดจาก “สุขภาวะทางเพศ” เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ (WHO 2010; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 2554)

ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (intervention) ในครอบครัวเป้าหมายที่มีสมาชิกเป็นเด็ก หรือเยาวชนอายุระหว่าง 13-14 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะไปมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่างๆ ได้ในขณะเดียวกัน เด็กช่วงวัยนี้เป็นวัยที่ครอบครัวยังสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องและพฤติกรรมที่ดี/สุขภาวะต่างๆ ได้ เนื่องจากเป็นวัยที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก หากพ่อแม่ใช้เวลาปลูกในช่วงวัยนี้อย่างมีคุณค่าและเหมาะสม จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดี (สุขภาวะ) ของลูก ก่อนที่จะย่างเข้าสู่วัยรุ่นเต็มตัว (พนม เกตุมาน, มปป)

โครงการครอบครัวสำคัญ หรือ Thai Family Matter (TFM) หมายถึง โครงการที่นำเครื่องมือ TFM มาใช้ในการทำกิจกรรมแทรกแซงในครอบครัว (Family based- intervention program) ที่จะช่วยสนับสนุนให้พ่อแม่/

ผู้ปกครองได้พัฒนาทักษะการสื่อสารกับลูก/หลาน หรือสมาชิกในครอบครัว และสร้างความคาดหวังที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในเรื่องการใช้แอลกอฮอล์ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ TFM ประกอบด้วยคู่มือ 5 เล่ม คือ

คู่มือเล่มที่หนึ่ง เสนอภาพรวมของโปรแกรมและแบบทดสอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสะท้อนประเด็นปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อวัยรุ่นด้วยตนเอง

คู่มือเล่มที่สอง เน้นการทำความเข้าใจถึงความคิดและพฤติกรรมวัยรุ่น และการสื่อสารภายในครอบครัว

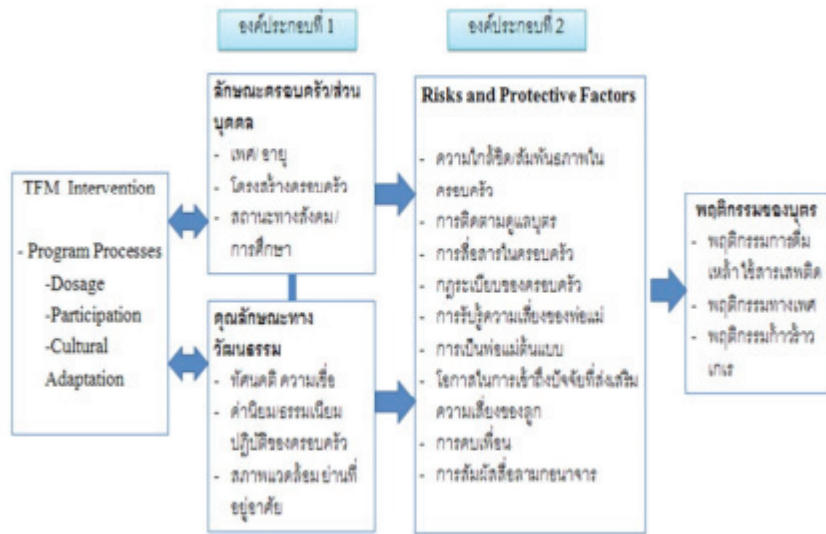
คู่มือเล่มที่สาม ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถจัดการกับปัญหาการใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติดของวัยรุ่น

คู่มือเล่มที่สี่ เน้นพฤติกรรมทางเพศและแนวทางการสื่อสารในเรื่องเพศกับลูก และ

คู่มือเล่มที่ห้า ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถจัดการกับปัญหาแรงกดดันจากเพื่อน (peer pressure) อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น

5. กรอบแนวคิดของโครงการ (Conceptual Framework)

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่งเสริมและป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในบุตรของครอบครัวที่กล่าวมานำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 1 การดำเนินโปรแกรมแทรกแซง Thai Family Matters จะดำเนินการผ่านทางครอบครัว ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองแต่ละครอบครัวย่อมมีคุณลักษณะส่วนบุคคล โครงสร้างครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป (ตามองค์ประกอบที่ 1) TFM จะทำให้เกิดผลกระทบด้านพฤติกรรมใน 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1) การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมดูแลบุตรของพ่อแม่ (Parenting behaviors) ได้แก่ ความใกล้ชิดและสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูก การสื่อสารในครอบครัว การติดตามดูแลลูก การสร้างกฎระเบียบของครอบครัว การรับรู้ความเสี่ยงและการเป็นต้นแบบของพ่อแม่ (ตามองค์ประกอบที่ 2) และ ระดับที่ 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงออกของลูก (adolescent's outcome behaviors) ได้แก่ พฤติกรรมดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศ และพฤติกรรมก้าวร้าว เกร ซึ่งอาจประเมินผลได้ยากกว่าพฤติกรรมเสี่ยงบุตร และต้องใช้ระยะเวลานานในการติดตามและประเมินผล ในขณะที่ประสิทธิภาพของโปรแกรมแทรกแซง TFM จะขึ้นอยู่กับระดับการเข้าร่วมในโปรแกรมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ทั้งในด้านการยอมรับ ความพอใจ และการใช้ประโยชน์จากคู่มือ รวมไปถึงระดับความเข้มข้นของการดำเนินกิจกรรมตามคู่มือของพ่อแม่ผู้ปกครอง สำหรับตัวแปรในองค์ประกอบที่ 1 อาจมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเข้าร่วมในโปรแกรม TFM ของพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมถึงมีผลกระทบต่อพฤติกรรมเสี่ยงลูกของพ่อแม่ด้วยเช่นกัน

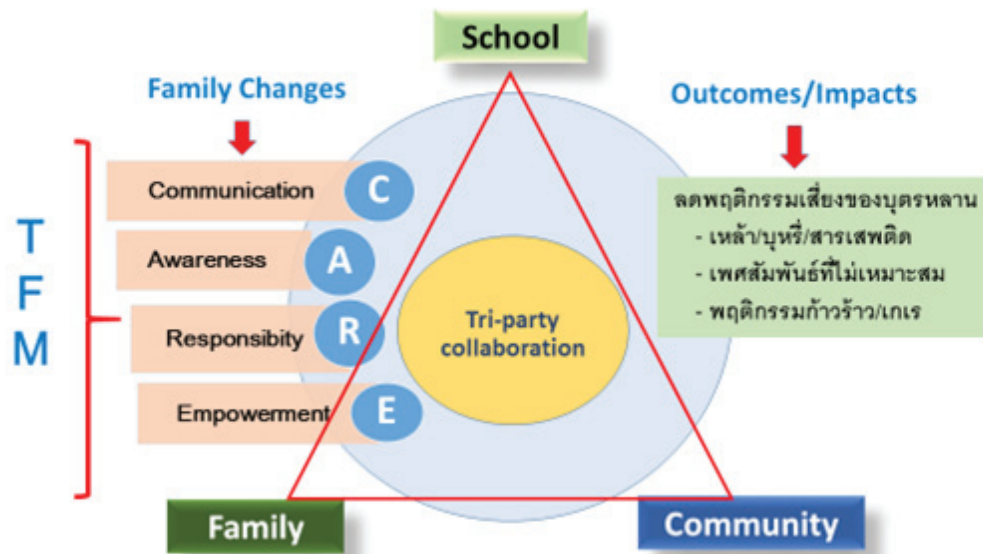

ภาพที่ 1 : กรอบแนวคิดของ Thai Family Matters ของการศึกษารุ่นนี้

สำหรับการดำเนินโครงการในครั้งนี้ เป็นการต่อยอดโปรแกรม Thai Family Matters ที่คู่มือของโครงการได้รับการปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และได้นำมาทดลองใช้ในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานครอย่างได้ผลมาแล้ว ในครั้งนี้โครงการมีเป้าหมายที่จะนำ TFM ไปขยายผลในพื้นที่ 4 ภาคของประเทศไทย พร้อมศึกษากระบวนการปรับคู่มือให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Cultural Adapted TFM) ศึกษาปัจจัยทั้งที่ส่งเสริมและป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงตามกรอบความคิดในภาพที่ 1 และประเมินกระบวนการปรับรูปแบบของโปรแกรมแทรกแซงที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ (Cultural Adapted TFM) รวมถึงประเมินผลลัพธ์เบื้องต้นที่เกิดขึ้นจากการการดำเนินโปรแกรม

จากกรอบแนวคิด (ในภาพที่ 2) เป้าหมายของโครงการ Thai Family Matters คือการสนับสนุนและเสริมสร้างครอบครัวให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดูแลลูกและสมาชิกในครอบครัว (CARE) ได้แก่ ครอบครัวมีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ทำให้เกิดความรัก ความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (C=Communication) สมาชิกในครอบครัวเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนเอง พ่อแม่ตระหนักถึงความเสี่ยงของลูก (A=Awareness) สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตนเอง (R=Responsibility) ครอบครัวมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการเลี้ยงดูบุตรหลานและจัดการกับปัญหาต่างๆได้สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ของบุตรหลาน เช่น เหล้า บุหรี่ สารเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ พฤติกรรมก้าวร้าว เกเร (E=Empowerment) ครอบครัวสามารถดูแลสมาชิกในครอบครัวทุกคน ซึ่งการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายต้องอาศัยกระบวนการทำงานร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ สถาบันการศึกษา (สถาบันวิจัยฯ โรงเรียน) ชุมชน/องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดของโครงการ

ภาพที่ 2 : กรอบแนวคิดของ Thai Family Matters

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

โครงการครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน Thai Family Matters : TFM เป็นโครงการวิจัยแบบ วิจัยและ พัฒนา (Research and Development -R&D) คือประกอบด้วยงานวิจัย เพื่อหา รูปแบบการดำเนินโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (Family based- intervention program) อย่างเหมาะสม กับบริบทของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบัน ครอบครัว โดยเฉพาะด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว สนับสนุนผู้ปกครองพัฒนาทักษะในการสื่อสาร กับลูกหลาน โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งหมด 2 ปี

การดำเนินงานในปีที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และ 2) ศึกษาปัจจัยส่งเสริม และป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

การดำเนินงานในปีที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของ TFM ที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร และ outcome behaviors ของพ่อแม่/บุตร 4) ศึกษากระบวนการนำ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น 5) การประเมินความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ เพื่อนำไปสู่การขยายผลในระดับประเทศต่อไป

การดำเนินงานในขณะนี้อยู่ในปีที่ 1

การดำเนินการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Survey) (ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน)

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานในกลุ่มนักเรียน และพ่อแม่หรือแม่ (คนใดคนหนึ่ง) สำหรับนักเรียนให้ตอบแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างผ่านทางคอมพิวเตอร์ ส่วนพ่อแม่หรือแม่ /ผู้ปกครอง (คนใดคนหนึ่ง) ใช้แบบสอบถามแบบตอบด้วยตนเอง (self- administrative questionnaire) หากพ่อแม่หรือแม่ /ผู้ปกครอง ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน จะมีการติดตามเพื่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมโดยนักวิจัย

2. วิเคราะห์ข้อมูล baseline survey เพื่อศึกษาครอบครัวที่มีพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และช่องว่างระหว่าง พ่อแม่กับลูก ที่นำไปสู่พฤติกรรมดังกล่าวของลูกวัยรุ่น

ระยะที่ 2 ดำเนินการแทรกแซง (Intervention Phase) และการศึกษาเชิงคุณภาพศึกษากระบวนการนำ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน)

2. การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Survey)

การเลือกพื้นที่ศึกษา

จากทบทวนวรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น (problematic behaviors) มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและย่านที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังพบว่าสภาพแวดล้อม ย่านที่อยู่อาศัย (neighborhoods) มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโปรแกรม Thai Family Matters ของพ่อแม่ โดยครอบครัวที่อาศัยอยู่ในย่านที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสภาพแวดล้อมไม่ดีหรือมีปัญหา การเข้าร่วมของพ่อแม่/ผู้ปกครองในโปรแกรมอยู่ในระดับสูง (Byrnes et al., 2011; Chamrathirong et al., 2009)

โครงการวิจัยและพัฒนานี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษา แบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการขอความคิดเห็นจากหน่วยงานที่มีส่วนได้เสีย และคาดว่าจะนำผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมแทรกแซงไปขยายผลต่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศและเพื่อนำเข้าสู่ระบบการทำงานปกติของหน่วยงานที่มีส่วนได้เสีย เช่น ศูนย์พัฒนาครอบครัว องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อขยายผลในปีที่ 2 และ 3 ต่อไปด้วย

1. การเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษา หนึ่งจังหวัดในแต่ละภูมิภาค ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้บริหารของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีความเห็นว่า ควรเป็นจังหวัดนาร่องที่มีความเข้มแข็งของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ซึ่งนักวิจัยได้ทำการเลือก จังหวัดนนทบุรีในภาคกลาง จังหวัดเชียงรายในภาคเหนือ จังหวัดอุดรธานีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดสงขลาในภาคใต้

2. การเลือกโรงเรียนในแต่ละจังหวัด 2-3 เป็นการเลือกจากการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ ประกอบด้วย พมจ. สำนักศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เมื่อที่ประชุมตกลงร่วมกันและได้โรงเรียนแล้ว ซึ่งโรงเรียนสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ

- ก) จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย และโรงเรียนโพธิ์นิมิตร
- ข) จังหวัดเชียงราย ได้แก่ โรงเรียนวัดถ้ำปลาวิทยาคม และโรงเรียนบ้านห้วยไร่สามัคคี
- ค) จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 5 สีหรัักษ์วิทยา และโรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา
- ง) จังหวัดสงขลา ได้แก่ โรงเรียนสงขลาวิทยาสรรค์ โรงเรียนวัดสฤติยกุล และโรงเรียนวัดโพธาราม

3. ในแต่ละโรงเรียน นักวิจัยกำหนดโควตา คือ สำนวณนักเรียน 60 คนต่อโรงเรียน โดยการให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ใน 1 ห้องเรียนของแต่ละระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ถูกสุ่มตัวอย่างมาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ ทั้งนี้ นักวิจัยให้ความสำคัญกับการสำรวจข้อมูลจากนักเรียน

ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อน เนื่องจากอยู่ในอายุที่โครงการฯ เน้นการให้ความรู้กับพ่อ/แม่/ผู้ปกครอง ดังนั้น ถ้านักเรียนที่ตอบแบบสำรวจยังไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด ให้เพิ่มการสำรวจข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จนครบจำนวน คือ 60 คนต่อโรงเรียน

4. ครอบครัว (พ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครอง คนใดคนหนึ่ง) ของนักเรียนที่ได้ตอบแบบสำรวจ จะได้รับแบบสอบถามจากลูก/หลาน เพื่อตอบข้อมูลของครอบครัว โดยที่จำนวนพ่อ/แม่/ผู้ปกครอง (คนใดคนหนึ่ง) ที่จะตอบแบบสำรวจจะเท่ากับจำนวนนักเรียนที่ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

จัดทำแบบสอบถามและทดสอบแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองและแบบสอบถามสำหรับลูก/หลานวัยรุ่น และเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสะดวกใจในให้ข้อมูล ออกแบบสอบถามเป็นลักษณะของแบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey ACASI) ซึ่งเด็กนักเรียนสามารถตอบแบบสอบถามผ่านระบบคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนหรือผ่านระบบมือถือส่วนตัวก็ได้ (<https://goo.gl/forms/u41DtdFHztLDU2y43>) สำหรับแบบสอบถาม พ่อ-แม่หรือผู้ปกครองให้เด็กนำไปให้ผู้ปกครองกรอกข้อมูล และนำกลับมาส่งให้ที่ศูนย์ฯ ประจำชั้น (รายละเอียด ภาคผนวก 2,3)

4. จริยธรรมการวิจัย

การดำเนินงานโครงการฯ ผ่านคณะกรรมการวิจัยในคนเมื่อ วันที่ 25 สิงหาคม 2559 COA. No. 2016/08-073 ในส่วนของแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองและแบบสอบถามสำหรับลูก/หลานวัยรุ่น และคู่มือทั้ง 5 เล่มสำหรับข้อมูลครัวเรือนที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตัวแทนหลักของการศึกษา จะถูกเก็บรักษาเป็นความลับและหากพบว่ามีเด็กและเยาวชนอาจเกิดผลกระทบทางร่างกาย หรือจิตใจจากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะรายงานให้ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐทราบ เพื่อนำไปสู่กระบวนการในการคุ้มครองต่อไป (ภาคผนวก 1)

5. การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และศึกษากระบวนการนำ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดย

1. คัดกรองครอบครัวที่มีพฤติกรรมเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อ/แม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และช่องว่างระหว่างพ่อแม่กับลูก ที่นำไปสู่พฤติกรรมดังกล่าวของลูกวัยรุ่นที่แสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ และอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ จำนวน 30 ครอบครัวในแต่ละจังหวัด

2. ติดตามให้คำปรึกษาแก่ พมจ. หรือ อบต. โดยนักวิจัย/บุคลากรของโครงการ สำหรับการดำเนินกิจกรรมการแทรกแซง TFM รวมทั้งจัดการอบรม health educator ให้กับ อบต. ครู พนักงานสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อติดตามและให้คำปรึกษากับพ่อแม่ในการใช้คู่มือ TFM

3. ส่งเสริม และสนับสนุนให้ พมจ. หรือ อบต. คิดรูปแบบและกระบวนการในการจัดส่งคู่มือ TFM สำหรับพ่อแม่จำนวน 5 เล่ม (จัดส่งครั้งละ 1 เล่ม) เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว และใช้เป็นแนวทางการสื่อสารพูดคุยกับลูกวัยรุ่นเพื่อลดความเสี่ยงจากการดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การจัดส่งคู่มือแต่ละเล่ม ใช้ระยะเวลาประมาณ 7-10 วัน

4. ประสานเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และ พมจ. หรือ อบต. เพื่อริเริ่มโครงการพัฒนาครอบครัว ตลอดจนเตรียมความพร้อมให้กับ พมจ. หรือ อบต. เพื่อพิจารณาจัดตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาครอบครัว

5. ประเมินผลการใช้คู่มือ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ถึงความพอใจในด้านต่างๆ อาทิ เนื้อหา ความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทเฉพาะ และบริบทที่ต่างกันในแต่ละภูมิภาค การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคู่มือ

6. การคัดกรองครอบครัว

การดำเนินงานเพื่อคัดเลือกครอบครัวในการเข้าร่วมจำนวน 30 ครอบครัว ในแต่ละจังหวัด โดยทีมนักวิจัยโครงการฯ ดำเนินการคัดกรองจากการสำรวจพ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครอง จำนวน 24 ข้อ ถึงพฤติกรรมความเสี่ยงบุตร (parenting behaviors) พฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และความสนใจในการเข้าร่วมโครงการฯ จากนั้นส่งให้คณะกรรมการคัดกรองครอบครัวที่โครงการฯ แต่งตั้งพิจารณาอีกครั้ง (รายละเอียดภาคผนวกที่ 15)

7. เครื่องมือสำหรับการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

เครื่องมือ สำหรับการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง ประกอบด้วย คู่มือ 5 เล่ม โดยคู่มือแต่ละเล่มได้รับการออกแบบเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกสำหรับการสื่อสารในครอบครัว ช่วยให้ครอบครัวเกิดความตระหนักเพิ่มขึ้น ในเรื่องความเสี่ยงและพฤติกรรมของลูกวัยรุ่น สนับสนุนการพัฒนาทักษะระเบียบของครอบครัวเกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด และพฤติกรรมทางเพศของลูกวัยรุ่น รวมทั้งสนับสนุนพ่อแม่/ผู้ปกครองเพื่อสามารถให้คำปรึกษาแนะนำและชี้แนะแนวทางให้กับลูกวัยรุ่น คู่มือ 5 เล่ม ประกอบด้วย

เล่มที่ 1 เสนอภาพรวมของโปรแกรม และแบบทดสอบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสะท้อนประเด็นปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อวัยรุ่นด้วยตนเอง

เล่มที่ 2 เน้นการทำความเข้าใจถึงความคิดและพฤติกรรมวัยรุ่น และการสื่อสารภายในครอบครัว

เล่มที่ 3 ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถจัดการกับปัญหาการใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติดของวัยรุ่น

เล่มที่ 4 เน้นพฤติกรรมทางเพศและแนวทางการสื่อสารในเรื่องเพศกับลูก

เล่มที่ 5 ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถจัดการกับปัญหาแรงกดดันจากเพื่อน (peer pressure)

อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น

เพื่อให้ คู่มือทั้ง 5 เล่ม มีความน่าสนใจ และเข้าใจง่ายสำหรับพ่อ-แม่หรือผู้ปกครอง นักวิจัยโครงการจัดทำ You tube แนะนำสำหรับคู่มือแต่ละเล่ม รวมทั้ง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นต่อโปรแกรม และให้ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือทั้งห้าเล่มนี้

นอกจากนี้โครงการฯ ได้จัดทำ Website สำหรับเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ เพื่อใช้ในการติดตามครอบครัว ในการดำเนินงานปีต่อไปที่จะมีข้อมูลครอบครัวเพิ่มมากขึ้น เมื่อขยายการดำเนินงานไปในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป (รายละเอียดคู่มือ ภาคผนวก 10 - 14)

8. การประเมินผลเบื้องต้นการทำคู่มือ 5 เล่ม

สำหรับการประเมินผลในการดำเนินงานในปีที่ 1 เป็นการประเมินผล และประสิทธิผลของคู่มือ TFM หลังการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โครงการใช้วิธีจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดมสมอง เพื่อประเมินความพอใจของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อคู่มือ 5 เล่ม เกี่ยวกับรูปเล่ม เนื้อหา ความน่าสนใจ ความง่าย ข้อมูลความรู้เรื่องราวภายในเล่ม ระยะที่ใช้เวลาในการทำกิจกรรม โดยเน้นทักษะ/ความรู้ที่ได้รับ จากคู่มือ ประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้) และข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปขยายผล นอกจากนี้ได้ทำการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือด้วย โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่/ผู้ปกครองกับเด็ก และการสื่อสารในครอบครัว

บทที่ 3

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

Baseline Survey

การดำเนินกิจกรรมสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานในปีที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการข้อ 2.1 ศึกษาพฤติกรรมเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ 2.2 ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (baseline survey)

กลุ่มนักเรียน

การเก็บข้อมูลนักเรียน จังหวัดนนทบุรีเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 121 ราย ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนใน 2 โรงเรียน คือ นนทบุรีวิทยาลัยเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 61 ราย และโรงเรียนโพธิ์นิมิตรเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 60 ราย จังหวัดเชียงรายเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 132 ราย ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนใน 5 โรงเรียน คือ วัดถ้ำปลาวิทยาคมเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 57 ราย บ้านห้วยไร่สามัคคีเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 51 ราย แม่จันวิทยาคมเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 5 ราย บ้านห้วยไคร้เก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 16 ราย และแม่สายประสิทธิศาสตร์เก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 3 ราย จังหวัดอุดรธานีเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 122 ราย ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนใน 2 โรงเรียน คือ เทศบาล 5 สีหรัษ์วิทยาเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 61 ราย และเชียงเพ็งวิทยาเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 61 ราย จังหวัดสงขลาเก็บข้อมูลนักเรียนได้จำนวน 120 ราย ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนใน 3 โรงเรียน คือ สงขลาวิทยาเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 60 ราย วัดสถิตย์ชลธารเก็บข้อมูลนักเรียนได้ จำนวน 30 ราย และโรงเรียนวัดโพธารามจำนวน 30 ราย รวมจำนวนนักเรียนที่เก็บได้ทั้งสิ้น 495 ราย (ตารางที่ 3.1)

กลุ่มผู้ปกครอง

สำหรับแบบผู้ปกครองซึ่งฝากแบบสอบถามไปกับนักเรียนให้พ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งตอบ พบว่า จังหวัดนนทบุรีได้แบบผู้ปกครองกลับมาจำนวน 112 แบบ จังหวัดเชียงรายได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 111 แบบ จังหวัดอุดรธานีได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 106 แบบ และจังหวัดสงขลาได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 104 แบบ รวมจำนวนแบบสอบถามผู้ปกครองที่ได้กลับมาทั้งสิ้นจำนวน 433 แบบ (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 จำนวนนักเรียนและผู้ปกครองที่เก็บข้อมูลได้

จังหวัด	จำนวนนักเรียน	จำนวนผู้ปกครอง
นนทบุรี	121	112
เชียงราย	132	111
อุดรธานี	122	106
สงขลา	120	104
รวม	495	433

2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (baseline survey)

กลุ่มนักเรียน

2.1 ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเด็กนักเรียนจำนวน 495 คน เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 59.6 และร้อยละ 40.4 ตามลำดับ) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 13.8 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 60.2) และร้อยละ 29.1 อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (single parent) ที่เหลืออีก 53 คน (ร้อยละ 10.7) ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ แต่อาศัยอยู่กับปู่ย่า / ตายายเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85) ที่เหลืออยู่กับญาติ (ร้อยละ 9) และคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ (ร้อยละ 6) ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ที่เด็กจำนวนไม่น้อยถูกเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว หรือถูกเลี้ยงโดยปู่ย่า ตายายซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เมื่อตรวจสอบเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยดูจากระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ การรับรู้ถึงความหวังของพ่อแม่ และการรับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง ตัวชี้วัดทั้งสามเป็นค่าดัชนี โดยตัวชี้วัดด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ เป็นผลรวมค่าคะแนนของระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแม่ ซึ่งมีการวัด 4 ระดับ ตั้งแต่ 0 = ไม่เลย จนถึง 3 = มาก เช่นเดียวกับการรับรู้ความหวังของพ่อแม่ก็เป็นค่าดัชนี ซึ่งเป็นผลรวมของคะแนนการรับรู้ความหวังของพ่อและการรับรู้ความหวังของแม่ ส่วนการรับรู้พ่อแม่ไม่ต้องการให้มีพฤติกรรมเสี่ยง เป็นผลคะแนนรวมของการที่พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยงใน 4 ด้าน ได้แก่ การดื่มเหล้า การสูบบุหรี่ การเสพยา และการมีเพศสัมพันธ์ โดยแต่ละด้านมีค่าคะแนนระหว่าง 0-1 (0 = อนุญาต และ 1=ไม่อนุญาต)

ตารางที่ 3.2 ค่าเฉลี่ยของระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิด การรับรู้ความหวัง และการรับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยงจำแนกตามเพศ

ความสัมพันธ์กับครอบครัว	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่	5.01	4.78	4.87	0-6
รับรู้ความหวังของพ่อแม่	5.49	5.4	5.44	0-6
รับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง	3.63	3.71	3.68	0-4

จากตารางที่ 3.2 พบว่า เด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่ เพราะส่วนใหญ่ระบุว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ในระดับสูง อีกทั้งรับรู้ถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง และรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่ต้องการให้ตนเองไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายระบุระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดสูงกว่าวัยรุ่นหญิง ในขณะที่ผู้หญิงมีระดับของการรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่าชายเล็กน้อย

2.3 การสื่อสารพูดคุยในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัว (ตารางที่ 3.3) พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารพูดคุยกับลูกในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่พูดคุยในเรื่องทั่วไป เรื่องครอบครัว การคบเพื่อน และพูดคุยเกี่ยวกับเหล่า บุหรี่ และยาเสพติด ซึ่งพบระดับของการพูดคุยมากกว่าเรื่องอื่นๆ ส่วนการสื่อสารพูดคุยในเรื่องเพศและการมีแฟน พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารในเรื่องนี้น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารในเรื่องนี้ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะไม่พูดคุยกับลูกในเรื่องเพศหรือเรื่องแฟน ซึ่งอาจเป็นเพราะพ่อแม่ขาดทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ หรืออาจมีความเชื่อผิดๆ ว่าการพูดเรื่องนี้เป็นการชู้สาวลูก หรือเกิดจากทัศนคติว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายไม่ควรพูดอย่างเปิดเผย โดยพ่อแม่จะพูดเรื่องเพศก็ต่อเมื่อสงสัยหรือรับรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Rhucharoenpornpanich et al., 2012) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวสูงกว่าลูกชายในทุกๆ เรื่องโดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเพศ

ตารางที่ 3.3 ค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารพูดคุยในครอบครัวระหว่างพ่อแม่-ลูก จำแนกตามเพศ

การสื่อสาร	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
พูดคุยเรื่องทั่วไป	1.51	1.58	1.55	0-3
พูดคุยเรื่องค่านิยมในครอบครัว	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องการคบเพื่อน	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องเหล้าบุหรี่	1.76	1.81	1.79	0-3
พูดคุยเรื่องการมีแฟน	0.85	0.83	0.84	0-3
พูดคุยเรื่องเพศ	0.33	0.43	0.39	0-3

2.4 พฤติกรรมเสี่ยง

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยง มีการวัดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก้าวร้าวเกร และการขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ (เด็กแว้น) แบ่งเป็น 4 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 3 (ตั้งแต่ไม่เคย จนถึง ทำเป็นประจำ) พบว่า ระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับต่ำ แต่มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ วัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูงกว่าหญิงเกือบทุกพฤติกรรม ยกเว้นการดื่มเหล้าที่พบระดับพฤติกรรมใกล้เคียงกัน แต่เมื่อรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งหมด จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นชายสูงกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01 (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สูบบุหรี่	0.31	0.13	0.2	0-3
ดื่มเหล้า	0.49	0.48	0.48	0-3
ก้าวร้าว เกเร	0.56	0.29	0.4	0-3
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์	0.3	0.09	0.17	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.66**	0.98	1.25	0-9

หมายเหตุ: การทดสอบ ANOVA พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ **

สำหรับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (ตารางที่ 3.5) ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 อย่าง ได้แก่ การจับมือ การกอด การจูบ การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสหน้าอก การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสอวัยวะเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมยังต่ำเช่นเดียวกัน (ยกเว้นการจับมือถือแขน) และเมื่อรวมทุกพฤติกรรมเข้าด้วยกัน พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงสูงกว่าชายแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3.5 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
จับมือ	1.11	1.2	1.16	0-3
กอด	0.51	0.57	0.55	0-3
จูบ	0.15	0.2	0.18	0-3
สัมผัสหน้าอก (ชาย)	0.13	na	0.13	0-3
ยอมให้สัมผัสหน้าอก (หญิง)	na	0.07	0.07	0-3
สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.07	0.09	0.08	0-3
ยอมให้สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.08	0.03	0.05	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.85	2.15	1.95	0-13

จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศร่วมด้วย การศึกษานี้พบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมการดื่มเหล้ามีความสัมพันธ์ (correlations) กับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์มากที่สุด (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ

Pre-Sex	สูบบุหรี่	ดื่มเหล้า	ก้าวร้าว	ขับแข่งรถ
พฤติกรรม Pre-Sex	0.173*	.456**	.263**	.295**
สูบบุหรี่	1	.396**	.370**	.303**
ดื่มเหล้า		1	.344**	.283**
ก้าวร้าวเกร			1	.340**
ขับแข่งรถ				1

หมายเหตุ: การทดสอบความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01 ** และ <.05*

การมีแฟนและความตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ในอีก 1 ปีข้างหน้า

ตารางที่ 3.7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีแฟนและความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า
จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด
มีแฟน			
มี	19.5	35.3**	28.9
ไม่มี	80.5	64.7	71.1
รวม	100 (n=200)	100 (n=295)	100 (n=495)
ตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า			
มี	4.7	3.5	4
ไม่มี	59.4	75.6**	69.1
ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ	35.9	20.8	26.9
รวม	100 (n=192)	100 (n=283)	100 (n=475)

หมายเหตุ: ** การทดสอบ Chi-Square พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01

เมื่อตรวจสอบเรื่องพฤติกรรมการมีแฟนของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 3.7) พบว่า 1 ใน 3 ของวัยรุ่นหญิงระบุว่าไม่มีแฟน เป็นสัดส่วนสูงกว่าชายที่พบประมาณ 1 ใน 5 และเป็นความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า พบความแตกต่างระหว่างเพศเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายร้อยละ 4.7 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 3.5 ระบุว่าตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า ในขณะที่ผู้ชายร้อยละ 36 และผู้หญิง

ร้อยละ 31 ระบุไม่แน่ใจหรือไม่ทราบ พบความแตกต่างอย่างชัดเจนในกลุ่มที่ระบุว่าไม่มีเพศสัมพันธ์ โดยพบสัดส่วนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเท่ากับร้อยละ 75.6 และ ร้อยละ 59.4 ตามลำดับ

2.5 การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กวัยรุ่นตอนต้น

ในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยมีปัจจัยทำนาย (หรือตัวแปรอิสระ) ที่ใช้ทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ประกอบด้วย การอยู่ในครอบครัวที่มีทั้งพ่อแม่ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแม่ การรับรู้ความห่วงใยของแม่ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อ การรับรู้ความห่วงใยของพ่อ การสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป การสื่อสารพูดคุยในเรื่องการคบเพื่อน การพูดคุยเรื่องเหล้าและบุหรี่ การพูดคุยเรื่องการมีแฟน การพูดคุยเรื่องเพศ การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว การคบเพื่อน การมีแฟน การรับรู้ว่าคุณแม่ไม่ต้องการให้มี โดยมีปัจจัยด้านเพศ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยง 4 ด้าน (สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก้าวร้าวเกร และ การขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) และมีตัวแปรเพศและอายุเป็นตัวแปรควบคุม ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศซึ่งเป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ครั้งนี้ คือ พฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ หรือ pre-sexual behaviors (พฤติกรรม 5 อย่าง ได้แก่ จับมือถือแขน การกอด การจูบ การสัมผัสบริเวณหน้าอก การสัมผัสอวัยวะเพศ) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความใกล้ชิดและการรับรู้ถึงความห่วงใยของพ่อแม่ รวมถึงการรับรู้ว่าคุณแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กวัยรุ่นตอนต้น โดยพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ การมีแฟน การดื่มเหล้า และ ขับขี่/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ โดยวัยรุ่นที่มีแฟน มีพฤติกรรมดื่มเหล้า ขับขี่/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ (ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือ problem behaviors ของวัยรุ่น) มีแนวโน้มที่จะมีปัญหาวินัยทางเพศด้วย (ตารางที่ 3.8)

จากตารางที่ 3.8 แสดงผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยค่าสหสัมพันธ์ (R) มีค่าเท่ากับ .517 และค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (R²) เท่ากับ .435 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ได้ร้อยละ 43.5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า การสื่อสารพูดคุย การทำกิจกรรมในครอบครัว การดื่มเหล้า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.05 ส่วนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) การมีแฟน และการรับรู้ว่าคุณแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01

ตารางที่ 3.8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

ตัวแปร	B	t-test	Sig.
เพศหญิง	.040	.090	.928
อายุ	-.207	-.839	.403
อยู่กับพ่อแม่	-.193	-.515	.607
ใกล้ชิดแม่	.350	.811	.419
แม่ห่วงใย	.377	.606	.546
ใกล้ชิดพ่อ	-.560	-1.509	.134
พ่อห่วงใย	-.078	-.164	.870
คุยเรื่องทั่วไป	-.603	-2.287	.024*
คุยเรื่องคบเพื่อน	-.107	-.382	.703
ทำกิจกรรมครอบครัว	.526	2.240	.027*
คุยเรื่องเหล้าบุหรี่	-.108	-.454	.651
คุยเรื่องการมีแฟน	.183	.769	.444
คุยเรื่องเพศ	.739	2.112	.037*
เพื่อนสนิทดื่มเหล้า	-.085	-.438	.662
มีแฟน	1.399	2.657	.009**
ไม่อนุญาตให้มี sex	-2.490	-3.468	.001**
สูบบุหรี่	-.094	1.188	.851
ดื่มเหล้า	.824	2.146	.034*
ก้าวร้าวเกร	.710	1.619	.108
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์	1.310	3.250	.002**

$R=.517$; $R^2=.435$; $F=6.358$; Sig. of $F=.000$

เมื่อพิจารณาค่า B ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกหรือเชิงลบกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงป้องกันหรือช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ได้แก่ การรับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในขณะที่การสื่อสารในครอบครัว (สื่อสารเรื่องทั่วไป) ซึ่งแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมของพ่อแม่ลูกก็พบว่าเป็นปัจจัยป้องกันเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเรื่องเพศและการทำกิจกรรมในครอบครัวพบทิศทางของความสัมพันธ์เป็นบวกซึ่งอาจอธิบายได้ว่า พ่อแม่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้นเมื่อรับรู้าลูก

มีพฤติกรรมทางเพศ และการทำกิจกรรมในครอบครัวเพิ่มขึ้นตามพฤติกรรมทางเพศที่เพิ่มขึ้น อาจบอกเป็นนัยว่า พ่อแม่พยายามที่จะดึงดูดให้เขามาร่วมกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้น เมื่อรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวอื่นๆ เช่น การอยู่กับพ่อแม่ ความใกล้ชิดพ่อ และการรับรู้พ่อห่วงใยก็เป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมทางเพศเช่นเดียวกัน ถึงแม้จะไม่พบนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลในทางสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมทางเพศนั้น พบว่า การมีแฟน การดื่มเหล้า และการขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า เด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก ดูได้จากระดับของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่ในระดับสูง อีกทั้งเด็กยังรับรู้และตระหนักถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง จึงเป็นช่วงวัยเหมาะสมที่จะทำ family intervention และข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ถึงแม้จะพบในระดับต่ำ แต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะหากไม่ป้องกันเสียแต่เนิ่นๆ ก็อาจจะสายเกินไป เด็กที่มีพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกรงขาม ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย เนื่องจากงานวิจัยนี้พบความสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมดื่มเหล้าและการขับหรือแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมเสี่ยงระหว่างหญิงและชาย โดยวัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ยกเว้นการดื่มเหล้า) สูงกว่าหญิง ในขณะที่วัยรุ่นหญิงพบพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าชาย และยังพบสัดส่วนของผู้หญิงที่ระบุว่ามีแฟนแล้วสูงกว่าชายเกือบเท่าตัว ในช่วงวัยนี้จะเห็นว่า เด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสรีระร่างกายเร็วกว่าเด็กผู้ชายและส่วนใหญ่จะมีแฟนที่อายุมากกว่า

ส่วนการสื่อสารระหว่างพ่อแม่-ลูกในครอบครัว งานวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลางและส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป แต่ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงหรือ sensitive พ่อแม่ก็เลือกที่จะพูดคุยในเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติดมากกว่าพูดเรื่องเพศและการมีแฟน ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของการสื่อสารในเรื่องเพศอยู่ในระดับที่ต่ำมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่จะพูดเรื่องนี้ก็ต่อเมื่อ รับรู้ว่าลูกมีแฟนหรือมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ Regression Model แสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การรับรู้พ่อแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยป้องกันสำคัญที่สุด ดังนั้น พ่อแม่จำเป็นที่จะต้องตั้งกฎของครอบครัว และบอกลูกอย่างตรงไปตรงมาถึงความคาดหวังของพ่อแม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารในครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้ ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อให้ความใกล้ชิดกับลูก และลูกรับรู้ได้ถึงความรักจากพ่อจะช่วยลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ โมเดลยังแสดงให้เห็นว่า การดื่มเหล้า การขับแข่งรถมอเตอร์ไซด์ (เด็กแว้น) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการมีแฟน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี problem behaviors และข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศที่พบเป็นปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมทางเพศในการศึกษานี้ อาจอธิบายได้ว่า เป็นเพราะพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้นหากรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ในขณะที่ตัวแปรการทำกิจกรรมในครอบครัวที่พบว่า เป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศ อาจสื่อเป็นนัยว่าพ่อแม่พยายามหาวิธีการที่จะดึงดูดที่มีพฤติกรรมทางเพศแล้วให้อยู่ในสายตา โดยให้เขามาร่วมในกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้นก็เป็นได้ ซึ่งข้อค้นพบต่างๆ เหล่านี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นตอนต้นของโครงการต่อไป

กลุ่มผู้ปกครอง

สำหรับกลุ่มผู้ปกครอง การสำรวจบทบาทพ่อแม่/ผู้ปกครองของวัยรุ่นตอนต้นที่มีอายุ 13 – 15 ปี นอกจากจะได้ตรวจสอบการทำหน้าที่และบทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองแล้ว ยังได้ทราบปัญหา ความสนใจและความต้องการของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่จะเข้าร่วมในโครงการ TFM อีกด้วย ซึ่งครั้งนี้ โครงการได้สำรวจพ่อแม่/ผู้ปกครองในพื้นที่ของ อบต. ใน 4 จังหวัด ซึ่งอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ โดยคัดเลือกวัยรุ่นตอนต้นจากโรงเรียนเป้าหมาย และส่งแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองไปกับวัยรุ่นตอนต้นให้พ่อแม่/ผู้ปกครองจำนวน 412 รายตอบกลับมา ซึ่งพบว่า ผู้ปกครองได้แสดงบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลาน อาทิเช่น การสื่อสารพูดคุย กำกับดูแล และติดตามบุตรหลานอยู่บ้างแล้ว แต่ยังคงมีช่องว่างอยู่ประมาณร้อยละ 40 ถึง 70 ในเรื่องของการพูดคุยเกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด การมีแฟน และการมีเพศสัมพันธ์ที่ผู้ปกครองยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ (ตารางที่ 3.9) นอกจากนี้ การสำรวจยังพบว่าผู้ปกครองจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างเชิงลบต่อบุตรหลาน ซึ่งผู้ปกครองเกือบร้อยละ 10 ระบุว่าบุตรหลานมีความเสี่ยงในเรื่องเหล่านี้โดยตรงโดยเฉพาะในจังหวัดภาคใต้ (ไม่ได้แสดงข้อมูลในตาราง)

ตารางที่ 3.9 ร้อยละของผู้ปกครองที่แสดงบทบาทและหน้าที่โดยการสื่อสารพูดคุยกับบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้นมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

พฤติกรรมของผู้ปกครองในการสื่อสารพูดคุยกับบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้นมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง		ร้อยละของผู้ปกครองที่มีพฤติกรรมสื่อสารพูดคุยกับบุตรหลานวัยรุ่นตอนต้นมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง				
		ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออก เฉิงเหิน	ภาคใต้	รวม
1	ผู้ปกครองกับบุตรหลานนั่งคุยและปรึกษากันถึงปัญหาของบุตรหลาน	67.0 (103)	48.6 (107)	51.0 (104)	50.0 (96)	54.1 (410)
2	ผู้ปกครองพูดคุยกับบุตรหลานในเรื่องการคบเพื่อนและแนวทางที่จะอดกลั้นและทนต่อความกดดันต่างๆ จากเพื่อน	69.6 (102)	58.3 (108)	61.2 (103)	66.0 (97)	63.7 (410)
3	ผู้ปกครองพูดคุยกับบุตรหลานในเรื่องเกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด	49.0 (104)	55.1 (107)	58.7 (104)	58.8 (97)	55.3 (412)
4	ผู้ปกครองพูดคุยกับบุตรหลานในเรื่องเกี่ยวกับการมีแฟน	43.3 (104)	38.0 (108)	49.0 (104)	47.4 (95)	44.3 (411)
5	ผู้ปกครองพูดคุยกับบุตรหลานในเรื่องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์	25.2 (103)	22.6 (106)	39.4 (104)	34.7 (95)	30.4 (408)

เมื่อสอบถามถึง เรื่องที่ทำให้พ่อแม่/ผู้ปกครองห่วงกังวลใจต่อบุตรหลาน (ตารางที่ 3.10) พบว่าผู้ปกครองมีความห่วงใยและแสดงความวิตกกังวลว่าบุตรหลานจะไปมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ โดยวิตกกังวลเรื่องการคบเพื่อนเกเรมากที่สุด (ร้อยละ 34.3) กังวลเรื่องเหล้าและยาเสพติด (ร้อยละ 28.6) และกังวลเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ร้อยละ 22) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการ TFM จะสามารถตอบสนองต่อปัญหา และความวิตกกังวลใจของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานได้ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 แสดงความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะในการป้องกันพฤติกรรมเหล่านี้นี้ไม่ให้เกิดขึ้นกับบุตรหลาน ผลการสำรวจนี้ เป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลจัดให้มีโครงการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมและตรงประเด็น โดยเน้นกิจกรรมในจังหวัดชีวิตที่สำคัญคือในวัยรุ่นตอนต้น และในช่วงที่ผู้ปกครองเองมีความสำคัญมากที่สุด ในการสื่อสารแนะนำดูแลบุตรหลานวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหามากกว่าที่จะแก้ไขปัญหามาในภายหลัง

ตารางที่ 3.10 ร้อยละของสิ่งที่คุณปกครองให้ความเป็นห่วงของบุตรหลานวัยรุ่นมากที่สุด

ประเด็นที่ผู้ปกครองเป็นห่วง		ร้อยละของสิ่งที่คุณปกครองให้ความเป็นห่วง				
		ในขนาดบุตรหลานวัยรุ่นมากที่สุด				
		ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวม
1	มีเพศสัมพันธ์และตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	16.0	27.3	20.2	24.7	22.0
2	ติดเอดส์	5.0	5.1	3.0	2.2	3.8
3	ติดสิ่งเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	28.0	29.3	26.3	31.2	28.6
4	ทะเลาะวิวาท	5.0	6.1	6.1	8.6	6.4
5	ติดเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกเร	46.0	27.3	36.4	26.9	34.3
6.	อื่นๆ อาทิ เกม คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ การเรียน การไม่กล้าแสดงออก การข่มขืน เป็นต้น	0.0	5.1	8.1	6.5	4.9
รวม		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		(100)	(99)	(99)	(93)	(391)

บทที่ 4

การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (family intervention) ของโครงการในปีที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการข้อที่ 2.3) ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของ TFM ที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร และ outcome behaviors ของพ่อแม่/บุตร 2.4) เพื่อศึกษากระบวนการนำคู่มือ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และ 2.5) เพื่อประเมินความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อนำไปสู่การขยายผลในระดับประเทศ

ในการคัดเลือกจังหวัด ที่วิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เข้ารับรองอธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และผู้อำนวยการกลุ่มมาตรการและกลไกส่งเสริมสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อดำเนินการคัดเลือกจังหวัด ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภาค ได้จังหวัดเป้าหมาย 4 จังหวัด คือ สงขลา เชียงราย อุตรดิตถ์ และนนทบุรี

1. บริบทของพื้นที่ศึกษา

จังหวัดนนทบุรี

≈ เทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด ตั้งอยู่ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากจังหวัดนนทบุรีประมาณ 10 กิโลเมตร ทำเลที่ตั้งเป็นปริมณฑลติดกับกรุงเทพมหานคร

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้ ติดกับเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
ทิศตะวันออก ติดกับเขตดอนเมืองและหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ
ทิศตะวันตก ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด)

สภาพพื้นที่สวนผลไม้ต่างๆ ในอดีต ได้เปลี่ยนสภาพเป็นที่รองรับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยได้รับการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย หน่วยราชการ แหล่งธุรกิจ เขตอุตสาหกรรม ศาสนสถาน และโรงเรียน จนกลายเป็นพื้นที่ชุมชนหนาแน่น

เทศบาลนครปากเกร็ดมีพื้นที่ปกครอง 36.04 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางตลาด และตำบลคลองเกลือ โดยมีจำนวนหมู่บ้านรวม 34 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้านรวม 121,665 หลัง และจำนวนครัวเรือนรวม 60,503 ครัวเรือน มีประชากร 188,227 คน มีความหนาแน่นของประชากร 5,217 คนต่อตารางกิโลเมตร

เทศบาลนครปากเกร็ดมีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 15 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนนานาชาติ จำนวน 5 แห่ง และมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 1 แห่ง

ประชากรของนครปากเกร็ด เป็นชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาจากหลายเชื้อชาติ ทั้งไทย จีน มอญ และแขก ลักษณะโครงสร้างทางครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท ค้าขายรับจ้างทั่วไปมีวิถีชีวิตไม่ต่างจากคนเมืองในกรุงเทพมหานครเข้าถึงการสื่อสารทุกชนิดมีสมาร์ตโฟนอินเทอร์เน็ต และจานดาวเทียม

≈ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางบัวทอง อยู่ห่างจากอำเภอบางบัวทอง ประมาณ 20 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองไหลผ่านหลายสาย บ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกเรียงรายตามริมคลอง ปัจจุบันมีถนนตัดผ่านหมู่บ้านต่างๆ เพื่อความสะดวกในการคมนาคม ประชาชนจึงขยายบ้านเรือนมาอยู่ตามริมถนนมากขึ้น อีกทั้งมีหมู่บ้านจัดสรรจำนวนมาก

อบต.บางรักพัฒนา มีเนื้อที่ทั้งหมด 11.48 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน บ้านจัดสรรจำนวน 38 จัดสรร และชุมชนจำนวน 1 ชุมชน มีประชากรทั้งหมด 45,553 คน ความหนาแน่นของประชากร 3,968 คนต่อตารางกิโลเมตร มีโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนเอกชน จำนวน 4 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิม ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ ทำนา และประชากรที่เข้ามาตั้งรกรากในตำบล โดยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนเล็กๆ สามารถเข้าถึงการสื่อสารทุกชนิด เช่นเดียวกับคนในกรุงเทพมหานคร มีสมาร์ตโฟน อินเทอร์เน็ต และจานดาวเทียม

จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิศาสตร์อยู่เหนือสุดของประเทศไทย ได้รับความสนใจในฐานะที่เป็นประตูสู่พม่า ลาว และจีนตอนใต้ มีพื้นที่ประมาณ 11.7 ล้านตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรประมาณ 1 ล้าน 3 แสนคน ประชากรมีความหลากหลายของเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ (ประกอบด้วย ไทยยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่) ชาวไทยภูเขา (ได้แก่ อาข่า มูเซอ เย้า กะเหรี่ยง ลีซอ และม้ง) และชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง รวมทั้งชนกลุ่มน้อยชาวจีน กลุ่มผู้พลัดถิ่นชาวพม่า และลาว เป็นต้น แบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 124 ตำบล พื้นที่ที่ถูกคัดเลือกในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ตำบลโป่งงาม และตำบลห้วยไคร้ของอำเภอแม่สาย

≈ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โป่งงาม อำเภอแม่สาย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 26,250 ไร่ ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน 2,435 หลังคาเรือน พื้นที่ทางตะวันตกเป็นภูเขา พื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ขนานไปตามแนวชายแดนไทย-พม่า นอกนั้นร้อยละ 70 เป็นพื้นที่ราบ โดยร้อยละ 45 เป็นพื้นที่ทำการเกษตร อีกร้อยละ 37 เป็นพื้นที่ป่าที่เหลือร้อยละ 18 เป็นที่อยู่อาศัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรม ในพื้นที่มีโรงเรียนมัธยม 1 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา 1 แห่ง และโรงเรียนระดับประถมศึกษาอีก 6 แห่ง นักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์

≈ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย อยู่บริเวณตอนล่างของอำเภอแม่สาย มีพื้นที่ 4.02 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,500 ไร่ พื้นที่อยู่ในที่ราบเชิงเขา ทางตะวันตกเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน และเป็นเส้นทางที่ขึ้นสู่พระตำหนักดอยตุงและหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่างๆ ข้อมูลประชากรที่แท้จริงหาได้ยาก มีแต่ข้อมูลประชากรจากทะเบียนบ้านเมื่อปี 2552 ที่ระบุว่า มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,815 คน ในพื้นที่มีโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เป็นโรงเรียนขยายโอกาส) จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียนในระดับประถมศึกษาอีก 2 แห่ง

จังหวัดอุดร

≈ เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอกุมภวาปี มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอกุมภวาปี ประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดอุดรธานี ประมาณ 15 กิโลเมตร โดยจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลยางชุม ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555 เทศบาลตำบลยางชุม มีเนื้อที่ประมาณ 61.15 ตารางกิโลเมตร หรือ 38,219 ไร่ พื้นที่ลักษณะที่ราบสูงทิศตะวันตก คล้อยลาดต่ำเป็นที่ลุ่มทางทิศตะวันออก มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสร้างแป้น หมู่ 2 (นอกเขตเทศบาลตำบลเชียงเพ็ง) บ้านโนนทอง หมู่ 7 บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 3 บ้านหนองแปน หมู่ 8 บ้านหนองบึงมอ หมู่ 4 (นอกเขตเทศบาลตำบลเชียงเพ็ง) บ้านหินโงม หมู่ 9 บ้านถิ่น หมู่ 5 บ้านตาลโกน หมู่ 11 บ้านจุ่ม หมู่ 6 บ้านยางชุม หมู่ 13 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,519 คน แยกเป็น ชาย 2,812 คน หญิง 2,707 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,588 ครัวเรือน

อาชีพหลักของประชากรในเขตเทศบาลตำบลยางชุม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาปลูกข้าวลิ้น โดยมีการได้หลักจากการเกษตรกรรม ค่าขาย และรับจ้างทั่วไป เทศบาลตำบลยางชุม ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนระดับตำบล 1 แห่ง

≈ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงเพ็ง อำเภอเมือง ก่อตั้งเมื่อปี 2539 โดยอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองอุดรธานี ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 67.68 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 42,300 ไร่ สภาพพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงเพ็งโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ บางส่วนเป็นที่ราบสูง มีสภาพป่าส่วนมากเป็นป่าโปร่ง ปัจจุบันสภาพป่าถูกบุกรุกจากราษฎรจนทำให้ไม่มีสภาพป่าหลงเหลืออยู่ และมีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค รวมทั้งใช้สำหรับการเกษตรตามฤดู แต่ไม่เพียงพอต่อการใช้ทำการเกษตรตลอดปี มีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวน 13,980 คน แยกเป็นชาย 6,964 คนและหญิง 7,016 คน จำนวนครัวเรือน 4,726 หลัง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรมเพาะปลูก ได้แก่ การทำนาปี ทำสวนมีพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 31,250 ไร่ ส่วนอาชีพรองราษฎรในพื้นที่ คือ รับจ้างทั่วไป นอกจากนี้ เกษตรกรบางส่วนยังทำการเลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อการบริโภคและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมอีกด้วย มีโรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง

≈ **เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ** เดิมตำบลปะโคในอดีตขึ้นกับตำบลกุดจับ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ต่อมาแยกออกมาเป็นตำบลสร้างก่อ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และได้แยกออกจากตำบลสร้างก่อ เป็นตำบลปะโคในปัจจุบัน และได้ชื่อว่าปะโค เนื่องจากสมัยโบราณได้มีคนเลี้ยงโคต้อนมาจากเวียงจันทร์ แล้วเกิดพลัดหลงฝูงออกมา ชื่อ โคอิสุกราช (เป็นโคพระโพธิสัตว์) ได้ผ่านมาทางหนองซุ่นและซำระล่างตัวที่หนองนั้น จนทำให้หนองน้ำซุ่น ปัจจุบันเป็นหนองซุ่น และผ่านมาถึงบ้านหนองซ้อง ปัจจุบันได้ชื่อว่าบ้านหนองซ้องได้เป็นของบ้านปะโค และเป็นตำบลปะโคในเวลาต่อมา โดยมีเขตการปกครอง 14 หมู่บ้าน โดยมีนายเจริญ ไชยพันธ์ เป็นกำนัน ตำบลปะโคคนแรก และได้มีการจัดตั้งหน่วยราชการท้องถิ่นเป็นสภาตำบลปะโค ในปี พ.ศ. 2535 และยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลปะโค ในปี พ.ศ. 2539 และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลปะโค ในวันที่ 31 สิงหาคม 2555 จนถึงปัจจุบัน

ตำบลปะโคมีพื้นที่ทั้งหมด 47,500 ไร่ หรือประมาณ 76 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ทำการเกษตร 25,216 ไร่ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปะโค หมู่ที่ 2 บ้านกาน หมู่ที่ 3 บ้านโพธิ์ หมู่ที่ 4 บ้านหันเทา หมู่ที่ 5 บ้านหนองสร้างโพ หมู่ที่ 6 บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ 7 บ้านผักกาดยา หมู่ที่ 8 บ้านโนนแดง หมู่ที่ 9 บ้านดอนพิลา หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง หมู่ที่ 11 บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 12 บ้านสามัคคีพัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านดอนเหมือดแก้ว หมู่ที่ 14 บ้านโคกเกษตร มีประชากรทั้งสิ้น 9,071 คน แยกเป็นชาย 4,552 คน เป็น หญิง 4,519 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 114 คน / ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ค้าขาย รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป และสถานศึกษาประกอบด้วย ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ (ศูนย์วัด) 10 แห่ง และโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง

บริบทภาพรวมของพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 พื้นที่ของจังหวัดอุดรธานีมีบริบทของการอยู่อาศัยร่วมกันแบบครัวเรือนขยาย สมาชิกในครอบครัวยังมีการกลับมารับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ซึ่งเป็นผลดีต่อการทำ Intervention โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งเป็นบริบทที่สำคัญสำหรับการทำประชุมกลุ่มที่มีความแตกต่างจากสังคมเมืองในพื้นที่ที่เคยใช้เครื่องมือนี้ในการดำเนินการ โดยสังเกตได้จากขณะเริ่มการแนะนำโครงการผู้วิจัย ได้เสนอแนะเรื่องการนัดหมายการประชุมครอบครัว และการนัดเวลาการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว หลายครัวเรือนมีความรู้สึกแปลกใจ เนื่องจากทุกครอบครัวมีการใช้เวลาอยู่แล้วเป็นปกติโดยเฉพาะในเกือบทุกช่วงเวลาของมื้ออาหาร เช่น มื้อเช้าและมื้อเย็น นอกจากนี้ บุตรหลานซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว ยังเป็นผู้มีหน้าที่และได้รับมอบหมายให้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น การทำกับข้าว หุงหาอาหาร การไปรับส่งน้องไปโรงเรียน หรือเป็นแรงงานของครอบครัว เกือบทุกครัวเรือนพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะติดตามควบคุมพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ แต่อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมก็พบว่า เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มสุราเพิ่มขึ้น และในหลายพื้นที่มีการจำหน่ายสุราให้กับเด็กที่ยังอายุไม่ถึงเกณฑ์การจำหน่ายตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในภาพรวมของทุกพื้นที่ คือ ปัญหาเรื่องการใช้และจำหน่ายยาเสพติด และพบว่า เด็กในหลายครัวเรือนเริ่มมีปัญหาเรื่องของการเข้าถึงสื่อต่างๆ การติดโทรศัพท์มือถือ และเกือบทุกครอบครัว ผู้ปกครองไม่สามารถรับรู้ได้ถึงเนื้อหาที่เด็กให้ความสนใจผ่านโทรศัพท์มือถือว่าเป็นเนื้อหาอะไร อิทธิพลของสื่อจึงเริ่มเป็นปัญหาสำคัญอีกประการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบปัญหาเรื่องการตั้งครุภัณฑ์ก่อนวัยอันสมควร บริบทของพื้นที่จึงมีความเหมาะสมและเป็นจังหวะสำคัญในการดำเนินการเสริมสร้าง และปลูกฝังทัศนคติที่ดีเพื่อช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่รับผิดชอบและปลอดภัยในวัยรุ่นได้

จังหวัดสงขลา

~ เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 33.9 ตร.กม. ประกอบด้วย หมู่บ้านในตำบล ห้วยเขา ตำบลสทิงหม้อ ตำบลชิงโค และตำบลท่านบ พื้นที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลเมืองสิงหนคร ยังเป็นพื้นที่ใช้สอยเพื่อการเกษตรกรรม โดยมีโดยพื้นที่ที่นับว่าเป็นพื้นที่เมืองมีการกระจุกตัวของสิ่งปลูกสร้าง ผู้คน และกิจกรรมประเภทเมือง 4 บริเวณ คือบริเวณศูนย์ราชการที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอสิงหนคร และส่วนงานราชการอื่นๆ รวมทั้งมีคลังน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ของบริษัทน้ำมัน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงบริเวณท่าเรือน้ำลึกสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งยื่นลงในทะเลห่างจากฝั่งประมาณ 100 เมตร ตลอดถึงบริเวณข้างเคียงอันเป็นที่อยู่อาศัยลักษณะชุมชนแออัดขนาดใหญ่ คือชุมชนบ้านเล บริเวณบ้านห้วยเขา ซึ่งตั้งอยู่ริมทะเลสาบสงขลาตอนล่างสุดมีอาคารบ้านเรือนกระจุกตัวอย่างหนาแน่น และแออัดเช่นเดียวกับท่าเรือน้ำลึกสงขลา และบริเวณบ้านใหม่ริมทะเลสาบสงขลาด้านใน มีลักษณะเป็นชุมชนกลุ่มใหญ่ แต่ไม่มีความหนาแน่นและการกระจุกตัวแออัดแบบบ้านห้วยเขาและท่าเรือน้ำลึกสงขลา

เทศบาลเมืองสิงหนคร มีประชากร 37,809 คน ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเพิ่มขึ้นมาเล็กน้อย จาก 37,140 คน ปี พ.ศ.2554 เช่นเดียวกับจำนวนครัวเรือนที่เพิ่มจาก 10,138 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 11,146 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2556 มีความหนาแน่นของประชากร คือ 1,115.31 คน/ตร.กม โดยประชากรส่วนมากในตำบลห้วยเขา ตำบลสทิงหม้อ ประกอบอาชีพด้านการประมง การจับ สัตว์น้ำ จากทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา การเลี้ยงปลา ในกระชัง การแปรรูปอาหารทะเล และการทำงานกึ่ง ในขณะที่ประชากรในตำบลชิงโค ตำบลท่านบ และตำบลสทิงหม้อ ส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ทำไร่สวนผสม และมีอาชีพเสริมรายได้ในครัวเรือนด้วยการ ทำน้ำตาลโตนด น้ำตาลแว่น น้ำตาลเปรี้ยว น้ำส้ม ขนฝ้ายบ้าน เป็นต้น ส่วนประชากรในพื้นที่เขตชุมชนหนาแน่น และบางส่วนของริมถนนทางหลวงแผ่นดิน มักจะประกอบอาชีพค้าขาย หรือมีธุรกิจการค้า และรับจ้างทั่วไป รวมทั้งงานรับจ้างในอุตสาหกรรม ประมงและประมงต่อเนื่องด้วย

เทศบาลเมืองสิงหนคร มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 44 แห่งด้วยกัน ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 7 แห่ง ศูนย์เด็ก 213 คน โรงเรียนระดับปฐมวัย 9 แห่ง เด็ก 1,348 คน โรงเรียนระดับประถม 12 แห่ง มีนักเรียน 2,909 คน ระดับมัธยมศึกษา 5 แห่ง นักเรียน 1,522 คน และสถานศึกษานอกระบบอีก 1 แห่ง มีนักเรียน 929 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีวิถีชีวิตแบบชาวประมงชนบททั่วไป ที่ออกหาปลาในช่วงเวลากลางคืนและพักผ่อน ช่วงกลางวัน ส่วนมากอาศัยในครอบครัวขยายที่มี 3-4 เจนเนอเรชันในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวส่วนมากสามารถเข้าถึงการสื่อสารเกือบทุกชนิด ผ่านสมาร์ตโฟน อินเทอร์เน็ต จานดาวเทียม

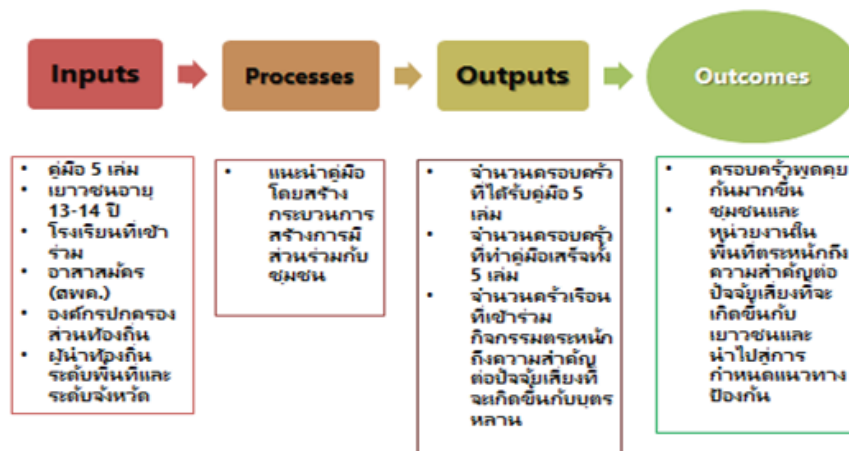
≈ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอนาหม่อม ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาหม่อม ประมาณ 2 กิโลเมตร มีหมู่บ้านในความดูแล 7 หมู่บ้าน คือ บ้านทุ่งขมิ้น บ้านลานไทร บ้านทุ่งโพธิ์ บ้านนาทองสุข บ้านนา บ้านทุ่งขมิ้น และบ้านทุ่งโพธิ์ (ต้นเลียบ) จำนวนประชากรในเขต อบต. 5,214 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,345 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. คิดเป็นร้อยละ 90.00

ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาและลำคลองหลายสาย เป็นที่ดินดี จึงสามารถปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ ได้ดี ในอดีตประชากรจึงมักจะทำสวน และเลี้ยงสัตว์กันเกือบทุกครัวเรือน พืชที่ปลูกกันมากในพื้นที่ เช่น สวนเงาะ ทุเรียน มะพร้าว กลวย อ้อย และพลู เป็นต้น ในปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยางพารา นอกจากนี้ ยังมีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธ มีวิถีชีวิตเช่นชาวชนบททั่วไป แต่สามารถเข้าถึงการสื่อสารเกือบทุกชนิด เช่นเดียวกับคนในเมืองใหญ่ มีสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต เข้าถึงเกือบทุกหมู่บ้าน และส่วนมากยังเป็นครัวเรือนที่มี พ่อ-แม่ ลูก อาศัยด้วยกัน

2. กระบวนการดำเนินงาน Family Intervention โดยใช้คู่มือ TFM

เนื่องจากโครงการนี้ ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และเห็นประโยชน์ของการทำ family intervention โดยการใช้คู่มือที่มีค่าใช้จ่ายน้อย และได้ผลดีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน วิธีการทำงานเพื่อสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคชุมชน จำเป็นต้องใช้วิธีการ approach ผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในระดับบนลงล่าง (Top Down) และจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom Up) เพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการนำเครื่องมือ (คู่มือ) TFM ไปใช้ในการทำ family intervention ในพื้นที่เป้าหมาย การประเมินผลของกิจกรรมแทรกแซงในครั้งนี้ ใช้แนวคิดการประเมินผลตามโมเดลตรรกะ (logic model) เพื่ออธิบายกระบวนการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และผลลัพธ์ในเบื้องต้นเท่านั้น (รูปที่ 4.1)

ภาพที่ 3 กระบวนการทำงาน

ก. ปัจจัยนำเข้า

สำหรับโครงการนี้ ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ กลุ่มเป้าหมายเด็กอายุ 13-14 ปีและพ่อแม่/ผู้ปกครอง คู่มือ TFM 5 เล่มที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทำ intervention ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในพื้นที่ อาทิเช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ชุมชน โรงเรียน และแกนนำหรือนักวิจัยชุมชนที่ช่วยขับเคลื่อนการทำ intervention ในพื้นที่ รวมไปถึงการประสานงานและสนับสนุนการทำงานในพื้นที่จากโครงการ กระบวนการทำงานในส่วนนี้ ประกอบด้วย

1. การคัดกรองครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ

นักวิจัยทำการคัดกรอง พ่อแม่/ผู้ปกครอง เข้าร่วมโครงการ ผ่านลูกหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน โดยมีกระบวนการดังนี้

≈ นักวิจัยโครงการเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดนนทบุรี (นายนิสิต จันทน์สมวงศ์) จังหวัดเชียงราย (นายบุญส่ง เตชะมณีสถิต) จังหวัดอุดรธานี (นายชยาวุธ จันทร) และจังหวัดสงขลา (นายทรงพล สวาสดิ์ธรรม) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการและขอความร่วมมือ ให้เป็นจังหวัดนาร่องสำหรับการทำ กิจกรรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของพ่อแม่ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการป้องกันวัยรุ่นจากความเสี่ยงในเรื่องเหล้า บุหรี่ สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัด ได้เชิญหัวหน้าส่วนงานหลักที่จะร่วมดำเนินโครงการนี้ เข้าร่วมประชุมด้วย อาทิเช่น หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ ซึ่งการประชุมร่วมกันนี้ ทำให้ได้แนวคิดของผู้บริหารในพื้นที่ และบางจังหวัดมีการเสนอแนะกลุ่มเป้าหมายโรงเรียน ที่มีนักเรียน อายุ 13-14 ปี ให้กับโครงการ รวมถึงการได้รับทราบพื้นที่ที่มีหน่วยงาน หรือองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพ และเข้มแข็งในการทำงานด้านครอบครัวในพื้นที่ เช่น มีอาสาสมัครของกระทรวง พม. หรือศูนย์พัฒนาครอบครัว ที่เข้มแข็ง ซึ่งจะสามารถดำเนินการขยายพื้นที่ของการทำกิจกรรมตามโครงการ TFM ต่อไปได้ด้วยตนเอง

≈ การคัดเลือกโรงเรียนของแต่ละจังหวัด เพื่อทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อคัดกรองเข้าสู่กระบวนการทำ family intervention ผู้แทนของกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ 3 จังหวัดคือ นนทบุรี อุดรธานี และสงขลา ได้เสนอแนะโรงเรียนที่มีนักเรียนวัย 13-14 ปี ที่มีโอกาสและความเสี่ยงสูงในเรื่อง เหล้า บุหรี่และยาเสพติด รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยจังหวัดนนทบุรีเสนอโรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย และ 2) โรงเรียนโพธิ์นิมิตร จังหวัดอุดรธานี เสนอโรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียน เทศบาล 5 สีหรัษ์วิทยา และ 2) โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา จังหวัดสงขลาเสนอโรงเรียน 3 แห่ง คือ 1) โรงเรียน วัดโพธาราม 2) โรงเรียนวัดสถิตชลธาร และ 3) โรงเรียนสงขลาวิทยาคม ส่วนจังหวัดเชียงราย ผู้ประสานงาน ในพื้นที่เป็นคนเสนอแนะโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่ 3 แห่ง คือโรงเรียนวัดถ้ำปลา โรงเรียนวัดห้วยไคร้ และโรงเรียน บ้านห้วยไร่สามัคคี

≈ นักวิจัยจากส่วนกลางและนักวิจัยท้องถิ่น ได้ทำงานร่วมกันในการติดต่อขออนุญาตเข้าทำการสำรวจ ข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียน หลังจากนั้น จึงได้ติดต่อขอเข้าพบอาจารย์ที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมอบหมาย เพื่อชี้แจง รายละเอียดของโครงการและกระบวนการทำงาน และได้สุ่มตัวอย่างชั้นเรียนและนักเรียน ตามระเบียบวิธีวิจัย ที่ทางโครงการกำหนด คือ สุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีอายุ 13-14 ปี โรงเรียนละประมาณ 30 คน

≈ เนื่องจากแบบสำรวจที่นักเรียนจะให้ข้อมูลนี้ถูกออกแบบให้นักเรียนตอบเองผ่านคอมพิวเตอร์ ทางโครงการ จึงขอความร่วมมือจากครูที่รับผิดชอบห้องคอมพิวเตอร์ ให้นักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่นได้พบนักเรียนเพื่อ

อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และบทบาทของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ และขอความร่วมมือจากนักเรียนในการตอบแบบสอบถามทางออนไลน์อย่างเป็นจริง และนำแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองกลับไปให้พ่อแม่/ผู้ปกครองเป็นผู้ตอบเอง (self-administrative questionnaire) รวมทั้งนำแบบสอบถามที่พ่อแม่ตอบแล้วมาส่งให้ครูที่รับผิดชอบภายในหนึ่งสัปดาห์ หลังจากที่ได้รับแบบสอบถาม

≈ นักวิจัย ทำการคัดกรองพ่อแม่/ผู้ปกครองที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมทั้งที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ เพื่อขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้ทำหน้าที่ประสานและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโครงการ

2. การปรับปรุงพัฒนาคู่มือ

เนื่องจากคู่มือที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมแทรกแซงครั้งนี้ได้เคยใช้อย่างได้ผลดีกับครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น นักวิจัยได้ทำการปรับปรุง เนื้อหา พร้อมทั้งคำถาม-คำตอบบางส่วนในคู่มือ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษาใหม่ โดยทีมนักวิจัยได้จัดพิมพ์คู่มือทั้ง 5 เล่มใหม่

ข. กระบวนการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

หลังจากที่โครงการได้คัดเลือกครอบครัวที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการประมาณ 30 ครอบครัวต่อจังหวัดแล้ว คณะนักวิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนตั้งอยู่เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมแทรกแซงให้กับครอบครัวที่ได้รับการคัดเลือก โดยมีการนัดหมายครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ 2 ครั้ง โดย

ครั้งที่ 1 เพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งอธิบายและแนะนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือแต่ละเล่มให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจ และสามารถทำกิจกรรมในคู่มือทั้ง 5 เล่มได้ และเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ

ครั้งที่ 2 เพื่อประเมินผลลัพธ์และประสิทธิผลของคู่มือโครงการหลังการทำกิจกรรมแทรกแซง โดยใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพผลการดำเนินงานและความพึงพอใจต่อคู่มือ ด้วยการจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อระดมสมอง

การเข้าถึงผู้ร่วมโครงการผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดนนทบุรี 2 พื้นที่

≈ เทศบาลนครปากเกร็ด ประสานงานไปยังเทศบาลนครปากเกร็ด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการคร่าวๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงชุมชน และขออนุญาตหมายเพื่อเข้าพบนายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด โดยครั้งแรกที่นักวิจัยได้เข้าพบนายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม ในวันศุกร์ที่ 19 พฤษภาคม 2560 เพื่อชี้แจงโครงการอย่างละเอียด ในครั้งนั้นได้รับความร่วมมือจากนายกเทศมนตรีเป็นอย่างดี ซึ่งท่านได้เล็งเห็นความสำคัญของครอบครัวและวัยรุ่น

ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศ และได้มีแนวคิดให้เจ้าหน้าที่ภายในเทศบาลเข้าร่วมโครงการและทำคู่มือไปพร้อมๆ กัน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่ได้พูดคุยกันอย่างเป็นทางการ การดำเนินการส่วนนี้จึงยังไม่เกิดขึ้น หลังจากการปรึกษาหารือกันระหว่างทีมวิจัยกับนายกเทศมนตรีและทีมงานแล้ว ทางนายกเทศมนตรีได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้การลงทำ Intervention จากนั้นได้กำหนดวันเพื่อนัดผู้ปกครองมารับคู่มือที่เทศบาลนครปากเกร็ดในสัปดาห์ถัดไป โดยทางเจ้าหน้าที่เสนอแนะว่า พื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดมีความเป็นเมืองสูง ลักษณะพื้นที่กระจุกกระจาย ประกอบกับผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลายทั้งอาชีพค้าขาย รับจ้าง พนักงานบริษัท ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่เองก็ไม่มีรู้จรรยาชื่อผู้ปกครองที่ทางทีมวิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างมาให้ทั้งหมด ดังนั้น จึงควรนัดให้ผู้ปกครองมารับคู่มือในวันอาทิตย์ ซึ่งได้ขอความอนุเคราะห์ใช้ห้องประชุมของเทศบาลนครปากเกร็ด เพื่อชี้แจงรายละเอียดการทำคู่มือให้กับผู้ปกครองในวันอาทิตย์ที่ 28 พฤษภาคม 2560 โดยก่อนวันนัดหมายทางทีมวิจัยได้ใช้วิธีการโทรศัพท์ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง และนักเรียนที่ให้เบอร์โทรไว้ ซึ่งคัดเลือกรอบครีมาได้ 26 รอบครัว แต่วันนั้นตนมารับคู่มือสามารถรับได้เพียง 8 รอบครัว ประกอบด้วย รอบครัวที่มีผู้ปกครองมารับคู่มือ จำนวน 6 รอบครัว และรอบครัวที่มีเพียงนักเรียนมาโดยลำพัง จำนวน 2 รอบครัว นอกจากนี้ ยังได้ฝากคู่มือไปกับนักเรียนที่มารับคู่มือในวันนัดหมายเพื่อนำเอากลับไปให้เพื่อนนักเรียนที่ไม่ได้มาอีก 3 รอบครัว รวมเป็น 11 รอบครัวที่ได้รับคู่มือ และอีก 15 รอบครัวที่ไม่ได้ส่งคู่มือให้ เนื่องจากได้ประสานงานไปแล้วผู้ปกครองไม่สะดวกที่จะให้ความร่วมมือในการทำคู่มือ เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาว่าง และใน 11 รอบครัวนั้น ได้ทำการแจกคู่มือเล่มที่ 1 และ 2 พร้อมกัน โดยกำหนดให้ผู้ปกครองอ่านและทำกิจกรรมในเล่มให้เสร็จใน 1-2 สัปดาห์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ของการนัดหมายเพื่อรับคู่มือเล่มถัดไป ทางผู้ปกครองบางครอบครัวจึงเสนอว่า ทีมวิจัยไม่ควรเข้าไปพบที่บ้าน เนื่องจากทางเข้าค่อนข้างลำบากเพราะเป็นช่วงฤดูฝน และอันตราย และประกอบกับผู้ปกครองไม่ค่อยอยู่บ้านต้องออกไปทำงานแต่เช้ากว่าจะกลับก็ค่ำ จึงเสนอว่าในเล่มต่อไป ควรส่งคู่มือทางไปรษณีย์น่าจะมีความสะดวกมากกว่า ทางทีมวิจัยจึงขออนุญาตผู้ปกครองในการทำกลุ่มไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างการทำคู่มือทั้ง 5 เล่ม ทั้งนี้ หากครอบครัวใดอ่านและทำกิจกรรมในเล่มที่ 1 และ 2 เสร็จ ก็สามารถติดต่อทีมวิจัยผ่านไลน์เพื่อขอให้ส่งคู่มือเล่มต่อไปทางไปรษณีย์ได้ โดยในเล่มที่ 3 และ 4 ส่งทางไปรษณีย์พร้อมกัน หลังจากผู้ปกครองทำเล่มที่ 1 และ 2 เสร็จแล้ว และส่งเล่มที่ 5 เล่มสุดท้ายหลังจากที่ผู้ปกครองทำเล่มที่ 3 และ 4 เสร็จ ซึ่งในแต่ละเล่มผู้ปกครองจะใช้เวลาทำกิจกรรมในคู่มือประมาณ 1 สัปดาห์ สำหรับเรื่องการให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง โดยสังเกตจากวันที่ผู้ปกครองและนักเรียนมารับคู่มือทั้ง 8 รอบครัว แสดงให้เห็นว่าทุกครอบครัวแม้ว่าจะมีภารกิจแต่ยังสละเวลามาเพื่อบุตรหลานของตนเอง และมีความยินดีให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง

≈ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางรักพัฒนา ในพื้นที่ของ อบต.บางรักพัฒนา มีการประสานงานโดยใช้วิธีเดียวกับเทศบาลนครปากเกร็ด คือ ประสานงานไปยังเจ้าหน้าที่และขอส่งหนังสือขอเข้าพบนายก อบต. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยท่านนายก อบต. ได้มอบหมายให้กับกองสวัสดิการสังคมเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้เข้าพบกับรักษาการแทนผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และนักพัฒนาสังคมอีก 2 ท่าน เมื่อวันพุธที่ 7 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งทางทีมได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้กับรักษาการแทนผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมและนักพัฒนาสังคม โดยทาง อบต. มีความยินดีให้ความร่วมมือกับทางทีมวิจัยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้นำรายชื่อครอบครัวที่ได้ทำการคัดเลือกมาให้กับเจ้าหน้าที่พิจารณา ก่อนเบื้องต้น แต่ก็พบว่า มีบางครอบครัวที่ไม่ได้อยู่ในเขตรับผิดชอบของ อบต.บางรักพัฒนา ทางทีมวิจัยจึงได้ชี้แจงให้กับเจ้าหน้าที่ว่า แม้ว่า

จะไม่ได้อยู่ในเซตรับผิดชอบ แต่จะขออนุญาตให้ครอบครัวดังกล่าวเข้าร่วมประชุม เพื่อรับฟังคำชี้แจงการทำกิจกรรม และรับคู่มือทั้ง 5 เล่ม และนำกลับไปทำที่บ้าน โดยจะขอความอนุเคราะห์ใช้ห้องของ อบต. บางรักพัฒนาเพื่อทำ Intervention ในวันอาทิตย์ที่ 11 มิถุนายน 2560 โดยทีมวิจัยจะเป็นผู้ประสานงานนัดหมายกับผู้ปกครองให้มาพบกันที่ห้องประชุมของ อบต.บางรักพัฒนา และขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและประสานงานกับครอบครัวในการทำคู่มือต่อไป สำหรับการลงไปทำ Intervention ในวันอาทิตย์ที่ 11 มิถุนายน 2560 ได้ประสานงานกับผู้ปกครองไว้ 11 ครอบครัว แต่เมื่อถึงวันนัดหมายมีผู้ปกครองมาเพียง 2 ครอบครัว ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก โดยในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้กับผู้ปกครองทั้ง 2 ครอบครัวนั้น ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี แต่ได้สอบถามว่าผู้ปกครองสะดวกให้ทำไลน์กลุ่มหรือไม่ ซึ่งทั้ง 2 ครอบครัวได้แจ้งว่าไม่สะดวก การใช้โทรศัพท์เพื่อการประสานงานจะสะดวกมากกว่า และสำหรับผู้ปกครองที่ไม่ได้มาตามนัดหมายผู้ประสานงานโครงการได้โทรกลับไปสอบถามภายหลังจึงได้รับเหตุผลว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย ซึ่งไม่ค่อยมีวันหยุดอยู่แล้วจึงไม่สะดวกที่จะไปรับคู่มือตามที่นัดหมาย ทั้งนี้ ผู้ปกครองสะดวกให้ส่งคู่มือทางไปรษณีย์ไปที่บ้านมีจำนวน 9 ครอบครัว โดยทีมวิจัยให้คู่มือเล่มที่ 1 และ 2 กับ 2 ครอบครัวที่มาเข้าร่วมรับคู่มือในวันที่ 11 มิถุนายน และส่งเล่มที่ 3, 4 และ 5 ทางไปรษณีย์พร้อมกัน และสำหรับอีก 9 ครอบครัวที่ไม่ได้มารับคู่มือด้วยตัวเอง ทีมวิจัยได้ประสานงานและส่งคู่มือทางไปรษณีย์ครั้งแรกเล่มที่ 1 และ 2 พร้อมกัน และหลังจากนั้นอีก 1 สัปดาห์ได้ดำเนินการส่งเล่มที่ 3, 4 และ 5 พร้อมกัน อย่างไรก็ตาม จากการนัดหมายให้ผู้ปกครองมารับคู่มือในครั้งนี้น้อยเกินไป ทางทีมวิจัยกับเจ้าหน้าที่ของ อบต.บางรักพัฒนาจึงเสนอความคิดเห็นว่า น่าจะให้ครอบครัวอื่นๆ ที่เป็นเจ้าหน้าที่หรือคนรู้จักกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคม ที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 12-15 ปี ได้นำคู่มือนี้กลับไปทำด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้มีข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมหรือการช่วยพิจารณาคู่มือว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมเองก็เห็นด้วยว่า น่าจะให้เจ้าหน้าที่ทำคู่มือเพิ่ม จึงได้ส่งคู่มือทั้ง 5 เล่มทางไปรษณีย์ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมในภายหลัง และได้ทำไลน์กลุ่มสำหรับพูดคุย หรือถ้าหากครอบครัวไหนมีข้อเสนอแนะก็สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนกันได้ไลน์กลุ่มนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ที่มีบุตรหลานในช่วงอายุ 12-15 ปี ในสำนักงานได้มาจำนวน 12 ครอบครัว โดยเจ้าหน้าที่ได้ให้คู่มือ

จังหวัดเชียงราย 2 พื้นที่

มีการดำเนินงานเหมือนกับพื้นที่สงขลา กล่าวคือ ก่อนเริ่มดำเนินการทำ family intervention ในพื้นที่เชียงราย ทีมนักวิจัยของโครงการได้เข้าพบนายเสถียร กาโน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยไคร้ นายสมสิริภูมิ ขาญชัย ปลัดเทศบาลตำบลห้วยไคร้ และนางรติยา ธัญชัย ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลห้วยไคร้ รวมทั้งนายแดนชัย บุลมาศ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจโครงการและขอความร่วมมือในการดำเนินโครงการในพื้นที่ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการประสานงานกับครอบครัวเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมทำ family intervention

≈ ตำบลห้วยไคร้ คณะวิจัยโครงการและผู้ประสานในพื้นที่ (คุณแว่วรุ่ง สุปงกฏ) ได้ลงพื้นที่ แบ่งเวลานัดกันสำหรับแต่ละพื้นที่ พื้นที่ละครึ่งวัน พบกับผู้ปกครองนักเรียนตำบลห้วยไคร้ ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลห้วยไคร้ มีผู้ปกครองมาเพียง 3 คน โดยทางผู้ประสานในพื้นที่แจ้งว่า เบอร์โทรศัพท์ที่ให้มานั้นบางคนไม่สามารถติดต่อได้จากการพูดคุยกันกับผู้ปกครองทั้ง 3 ท่านซึ่งเป็นคุณแม่ทั้งหมด พบว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ 1 คน ไทยลื้อ 1 คน และไทยใหญ่ 1 คน คุณแม่ทั้งสามคนอ่านหนังสือไทยไม่ได้เลย จากเดิมที่ต้องการให้พ่อแม่ลูกอ่านหนังสือด้วยกัน

จึงต้องปรับแผนใหม่ให้ลูกอ่านหนังสือให้พ่อแม่ฟัง และทำกิจกรรมร่วมกันตามที่หนังสือเขียนไว้ แม้จะอ่านหนังสือไทยไม่ออก แต่คุณแม่ทั้งสามท่านก็สามารถสื่อสารกับคณะวิจัยได้ด้วยภาษาไทยและภาษาถิ่น (คำเมือง) จึงไม่เป็นอุปสรรคในการทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์โครงการ และยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีสื่อเป็นหนังสือ 5 เล่มที่จะช่วยในการพูดคุยกับลูก ส่วนผู้ปกครองอีก 4 ท่านที่ไม่มาประชุมที่เทศบาลตำบลห้วยไคร้ ผู้ประสานงานจังหวัดจึงแก้ไขปัญหาดูด้วยการลงพื้นที่ไปพบกับคุณครูในโรงเรียนที่รับผิดชอบห้องคอมพิวเตอร์ และเคยทำงานร่วมกันตอนที่เด็กนักเรียนกรอกแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อชวนนัดพบกับเด็กกลุ่มเป้าหมายที่มีรายชื่อทั้งหมดจำนวน 10 คน พบว่ามีเพียง 7 คนที่ยังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ จึงได้ทำความรู้จักเด็กๆ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำงานด้วยกันในรอบนี้ ทบทวนหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้และนัดวันลงไปเยี่ยมบ้านเพื่อพบกับผู้ปกครองของเด็กแต่ละคน และได้ลงพื้นที่เยี่ยมเด็กและผู้ปกครองที่บ้าน 2 ราย ส่วนรายอื่นๆ มอบหมายให้ผู้ประสานงานจังหวัดติดตามเยี่ยมจนครบพร้อมกับมอบหนังสือเล่มที่ 1 ให้กับผู้ปกครอง ส่วนหนังสือเล่ม 2-5 ได้ฝากไว้ที่คุณครูเพื่อให้เด็กที่อ่านกับครอบครัวจบแล้ว มารับไปเพิ่มที่ละเล่มจนครบ 5 เล่ม

≈ **ตำบลโป่งงาม** คณะวิจัยและผู้ประสานงานในพื้นที่ พบกับผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลโป่งงาม จำนวนทั้งหมด 27 คน (คณะวิจัย 2 คน ผู้ปกครอง 16 คน คณะกรรมการ ศพค. 6 คน และเจ้าหน้าที่ อบต. 2 คน นายก อบต. 1 คน) ที่ห้องประชุมเก้ายอด อบต. โป่งงาม เพื่อทำความรู้จักกับผู้ปกครองนักเรียนพร้อมชี้แจงจุดประสงค์โครงการและขอความร่วมมือในการดำเนินการโครงการฯ ได้มอบหนังสือเล่มที่ 1 ให้ผู้ปกครองทุกท่านนำกลับไปอ่านกับลูกเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว ส่วนเล่มที่ 2-5 ได้มอบหมายให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่อยู่ในแต่ละหมู่บ้าน เป็นคนดูแลและส่งมอบคู่มือให้กับครอบครัวเป้าหมายในหมู่บ้านของตนที่ละเล่ม พร้อมติดตามเร่งรัดให้อ่านจนครบทั้ง 5 เล่ม ในส่วนของหมู่บ้านที่คณะกรรมการ ศพค. ไม่ได้มาเข้าร่วมประชุมนั้น ผู้ประสานงานจังหวัด (ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะ กก.ศพค. ด้วย) จะเป็นคนติดตามทำหน้าที่แทนในการประชุมครั้งนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยประสานติดตามผู้ปกครองให้เข้ามาร่วมประชุมจนเกือบครบถ้วน คือ คุณครูพรณี มามาตร์ ครูสอนคณิตศาสตร์ของโรงเรียนวัดถ้ำปลา ซึ่งเป็นครูจิตอาสา ที่ช่วยเป็นธุระในการประสานงานแจ้งข่าว ให้นักเรียนไปบอกผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้เข้ามาเข้าร่วมประชุม ซึ่งการประชุมร่วมกันในวันนี้ได้มีการเปิดพื้นที่ให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้สะท้อนความรู้สึกรับต่อการได้เข้าร่วมโครงการอีกด้วย

คุณแม่ท่านหนึ่งบอกว่า

“ดีใจที่มีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการแบบนี้ที่ให้พ่อแม่ได้มาคุยกันเรื่องลูกที่
อบต. ได้เจอครูและพ่อแม่ของเพื่อนลูก ได้หนังสือที่จะบอกลูกด้วย”

คุณพ่อท่านหนึ่งบอกว่า

“ปกติจะเป็นแม่ที่คุยกับลูก วันนี้แม่ไม่ว่างให้พ่อมาประชุมแทน พ่อก็จะ
ได้คุยกับแม่และลูกเรื่องนี้”

ในขณะที่คุณแม่อีกท่านหนึ่ง

“ดีใจที่เราจะได้เอาหนังสือไปคุยกับลูก ก็รู้สึกเป็นห่วงลูกอยู่เหมือนกัน
แต่ไม่รู้จะคุยกับลูกยังไงให้เขาเข้าใจ”

จังหวัดอุดรธานี 3 พื้นที่

≈ เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอภูผาหมื่น การประสานงานเบื้องต้นในพื้นที่ ได้มีการส่งหนังสือจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มายังนายกเทศมนตรีตำบลยางชุม เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 12 ครอบครัว ซึ่งทางเทศบาลได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งที่นายกเทศมนตรีฯ ได้มอบหมายให้คุณโกมินทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) เป็นผู้ประสานงานติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อ ให้มาเข้าประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 29 พฤษภาคม 2560 และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 12 คน ได้มาเข้าร่วมประชุมครบทุกคน เนื่องจากเห็นความสำคัญและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ ในการประชุมครั้งแรกนั้น คณะนักวิจัยได้แจกคู่มือเล่มแรก และเล่มที่สองให้กับผู้ปกครอง สาเหตุที่แจกให้สองเล่มเนื่องจากระยะเวลาในการทำคู่มือเหลือไม่มาก ต้องใช้เวลาในการทำแต่ละเล่มประมาณ 3-4 วัน ถึงแม้เวลาน้อยผู้ปกครองก็พร้อมที่จะศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลานในทุกกิจกรรมตามที่คู่มือกำหนด สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมครั้งที่ 1 ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากฟังการนำเสนอและแนะนำโครงการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นที่นี้ หลายครัวเรือนมาไม่พร้อมกัน จึงต้องนำเสนอภาพรวมและทำความเข้าใจกับผู้ปกครองหลายครั้ง และทำให้ผู้ปกครองบางท่านที่มาไม่พร้อมกัน ไม่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ชักถาม และรับทราบสถานการณ์ของครัวเรือนของคนในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งภายหลังจากที่มีการแนะนำโครงการแล้ว ทีมนักวิจัยได้ทำการนัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือ เสร็จทั้ง 5 เล่มอีกครั้ง

≈ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง ในการประสานงานเพื่อดำเนินงานในพื้นที่ คณะนักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ส่งหนังสือมายังนายกบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 12 ครอบครัว ซึ่งทาง อบต. ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งที่ นายก อบต. ได้มอบหมายให้คุณจินตนา ผอ.ฝ่ายสวัสดิการฯ เป็นผู้ประสานงาน ติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อ ให้มาเข้าประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 30 พฤษภาคม 2560 โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และทีมบริหารเข้าร่วมการประชุม ในการประชุมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 12 คน ได้มาเข้าร่วมประชุม 8 คน และสำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้มาเข้าร่วมนั้นได้มีการติดตามในภายหลัง ผลจากการพูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองทั้งหมดเห็นความสำคัญและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ และได้รับการแจกคู่มือเล่มแรก พร้อมให้คำแนะนำจะอ่าน หรือขอให้

ลูกอ่านคู่มือ และร่วมกันทำกิจกรรมตามคู่มือทุกกิจกรรม ในจำนวนนี้มีสองครัวเรือนที่มีเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับ บิดา มารดา โดยหนึ่งครัวเรือน พ่อ แม่ หย่าร้าง และเด็กอาศัยอยู่กับลุง โดยมีพี่สาวที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง เป็นผู้ดูแล แต่อย่างไรก็ตาม จากที่มีโอกาสได้พูดคุย พบว่า เด็กยังไม่มีภาวะที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงที่ของการเกิดปัญหาเนื่องจากได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากเครือญาติที่อาศัยอยู่บริเวณเดียวกัน สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมครั้งที่ 1 ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ อบต. และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ทั้งนี้ ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ได้นัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือเสร็จทั้ง 5 เล่ม

≈ **เทศบาลตำบลปะโค อำเภออุาดจ๊อบ** การประสานงานเบื้องต้นในพื้นที่ได้มีการส่งหนังสือจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มาถึงนายกเทศมนตรีตำบลปะโค เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 13 ครอบครัว ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งนี้ นายกเทศมนตรีฯ ได้มอบหมายให้คุณทัศนียา หัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้ประสานงาน ติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อให้มาเข้าร่วมประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 1 มิถุนายน 2560 และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 13 คน ได้มาเข้าร่วมประชุม 11 คน (ภาพที่ 4) และเข้าร่วมด้วยความเต็มใจในการเข้าร่วมโครงการ โดยในการประชุมครั้งแรกนั้น คณะนักวิจัยได้แจกคู่มือเล่มแรกและเล่มที่สองให้กับผู้ปกครอง สาเหตุที่แจกให้สองเล่ม เนื่องจากระยะเวลาในการทำคู่มือเหลือไม่มาก ต้องใช้เวลาในการทำแต่ละเล่มประมาณ 3-4 วัน ถึงแม้เวลาจะน้อย ผู้ปกครองก็พร้อมที่จะศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลานในทุกกิจกรรมตามที่คู่มือกำหนด สำหรับผู้ปกครองที่ไม่ได้มาร่วมประชุม ผู้ประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ได้ประสานงานติดตามและแจกคู่มือให้หลังจากนั้น สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ทั้งนี้ ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ได้นัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือเสร็จทั้ง 5 เล่ม พื้นที่มีครัวเรือนเข้าร่วมครบตามจำนวน โดยมี 1 ครัวเรือนที่เด็กที่อาศัยอยู่ยาย และตาอยู่กับยายแยกทางกัน ซึ่งสำหรับครัวเรือนนี้ ผู้วิจัยได้พูดคุยกับผู้ประสานงานในพื้นที่เพื่อให้การดูแลเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ที่มีจุดเด่น คือ ผู้ประสานงานในชุมชนมีการทำงานที่เข้มแข็งในพื้นที่และมีความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญอย่างมากในการปรับคู่มือให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น เนื่องจากในขณะที่มีการพัฒนานั้นสามารถทำความเข้าใจและช่วยปรับแนวทางการดำเนินการให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

จังหวัดสงขลา 2 พื้นที่

≈ **เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร** นักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่นได้เข้าพบนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองสิงหนคร (คุณธนกร สังข์โร) พร้อมทั้งผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม (คุณทิพย์รัตน์ ขุนทองเพชร) นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ (คุณสุพัฒพงษ์ มุสิกพงษ์) และประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว (คุณจินตนา จิโนวัฒน์) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ และขบวนการทำกิจกรรมแทรกแซง (family intervention) เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทักษะแก่พ่อแม่/ผู้ปกครอง ถึงวิธีการป้องกันวัยรุ่นจากความเสี่ยงในเรื่องเหล้า บุหรี่ สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นักวิจัยได้ให้ตัวอย่างคู่มือ 5 เล่ม ที่ใช้ประกอบการทำกิจกรรม พร้อมทั้งให้รายชื่อ

เบอร์โทรศัพท์ของครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการให้กับนายกเทศมนตรี ซึ่งนายกเทศมนตรีได้มอบหมายให้ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเป็นผู้ดูแลงานนี้ต่อไป โดยมีประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว ซึ่งเป็นจิตอาสา เป็นผู้ประสานงานพาลงพื้นที่ไปพบกับครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครอบครัวที่ลงไปเยี่ยมในครั้งแรกเป็นอย่างดี เนื่องจากประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นผู้กว้างขวางในชุมชน

≈ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม นักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่น ได้พบกับนายก อบต. (คุณรัชพล หวังชูแก้ว) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ และขบวนการทำกิจกรรมแทรกแซง (family intervention) รวมทั้งมอบตัวอย่างคู่มือ 5 เล่ม ที่ใช้ประกอบการทำกิจกรรม พร้อมทั้งให้รายชื่อ เบอร์โทรศัพท์ของครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการให้กับนายก อบต. ซึ่งเป็นผู้เห็นความสำคัญ และยินดีให้ อบต. เป็นพื้นที่นำร่องโดยนายก อบต. ได้มอบหมายให้นักพัฒนาชุมชนของ อบต. (คุณนิสร่า ย่องยัง) ดำเนินการประสานกับศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) เพื่อให้ ศพค. เป็นคนนำคู่มือลงไปให้กับครอบครัวด้วยตัวเอง ตามรายชื่อที่ทางโครงการได้ให้ไว้ หากครอบครัวใดไม่สามารถติดต่อได้ จะหาครอบครัวที่มีบุตรหลาน อายุ 13 -14 ปี ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของตัวเองมาทดแทน ซึ่งในระหว่างนี้ นักวิจัยโครงการได้ชี้แจงความสำคัญของคู่มือ และได้อธิบายวิธีดำเนินการนำคู่มือไปให้กับชุมชน

ค. ผลผลิต (outputs)

สำหรับการดำเนินโครงการในปีแรก มีโรงเรียนจำนวน 10 แห่ง และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง จากพื้นที่ 4 จังหวัดเข้าร่วมในโครงการ มีนักเรียนอายุระหว่าง 13-15 ปี จำนวน 495 คน และผู้ปกครองจำนวน 433 คน ได้รับการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และมี 144 ครอบครัวที่ผ่านการคัดกรองให้เข้าร่วมในกิจกรรมแทรกแซงของโครงการ

ตารางที่ 4.1: จำนวนครัวเรือนที่ดำเนินการแทรกแซง

	จำนวนครัวเรือน									
	นนทบุรี		เชียงราย		อุดรธานี			สงขลา		รวม
	เทศบาลนครปากเกร็ด	อบต. บางรักพัฒนา	อบต. ปอแง	เทศบาล ห้วยไคร้	เทศบาล ยางชุม	อบต. เชียงพิณ	เทศบาล ปะโค	เทศบาล ลิงหนคร	อบต. ทุ่งขมิ้น	
ครัวเรือนที่ได้คัดเลือก	26	11	27	10	12	12	13	16	17	144
ครัวเรือนที่ติดต่อได้	8	2	26	6	10	8	11	9	12	92
ครัวเรือนที่ติดต่อเพิ่มเติมโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น	0	12	1	0	2	4	2	0	0	21
ครัวเรือนที่ได้รับคู่มือ	8	14	27	6	12	12	13	9	12	113
ครัวเรือนที่ทำคู่มือทั้ง 5 เล่มเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	5	3	27	6	10	12	13	9	12	97

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นว่าจำนวนที่ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการมีจำนวน 144 ครัวเรือน แต่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้เพียง 92 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วน 2 ใน 3 (ร้อยละ 64) เท่านั้น เนื่องจากมีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร เพราะข้อมูลการติดต่อที่ให้ไว้ไม่ถูกต้องหรือมีความสมบูรณ์เพียงพอ ในขณะที่ผู้ปกครองบางส่วน ไม่ได้อยู่ใน

เขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล หรือ อบต. หรือทางผู้ปกครองเองไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น จึงต้องมีการขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้ช่วยประสานและทำการคัดเลือกครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ให้ใหม่ ทำให้มีจำนวนครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 113 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 78.5 ของครัวเรือนเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ และมี 97 ครอบครัวที่ระบุว่าทำคู่มือครบ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 85 ของครอบครัวที่ได้รับคู่มือ และเป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ๆ มีความเป็นเมืองสูง เช่น จังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือหรือความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการก็ยังมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ

ผลลัพธ์เบื้องต้นจากการประเมินผลการดำเนินงาน

ในการประเมินผลลัพธ์เบื้องต้น จากการใช้คู่มือ TFM ของครอบครัว โครงการใช้วิธีจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประเมินความพอใจของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อคู่มือ (รูปเล่ม เนื้อหา ความน่าสนใจ ความยากง่าย ข้อมูลเรื่องราวภายในเล่ม เวลาในการอ่าน) โดยเน้นทักษะ/ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือ ประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้) และข้อเสนอแนะ หรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปใช้ขยายผล รวมทั้งได้ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองกับเด็ก และการสื่อสารในครอบครัว

ผลการประเมินเบื้องต้น

ด้านความพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมการประเมินส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ ชื่นชอบในตัวคู่มือและเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว รวมถึงการสร้างเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับลูกหลานด้วยเครื่องมือ TFM ทั้ง 5 เล่ม ผู้ปกครองเกือบทุกคนบอกว่า คู่มือดี มีประโยชน์ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครองได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองส่วนหนึ่งที่ยังไม่ได้ลงมือทำคู่มือให้เหตุผลว่า จะเอาคู่มือไปเปิดอ่าน/ทำกิจกรรมเมื่อเด็กโตหรือเริ่มที่จะมีปัญหา เนื่องจากปัจจุบันเด็กในปกครองยังเล็ก อาจยังไม่มีปัญหาเรื่องเหล้า ยาเสพติด หรือการมีแฟน ส่วนประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมในคู่มือโดยเฉพาะในเรื่องการตั้งกฎครอบครัว การลงโทษ หรือให้รางวัลเมื่อไม่ทำหรือทำตามกฎ เป็นเรื่องที่พ่อแม่/ผู้ปกครองรู้สึกพอใจ เพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ปกครอง เปรียบเสมือนเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อโตไปหากลูกหลานเกิดมีปัญหาก็สามารถนำกลับมาดูเพื่อเป็นข้อเตือนใจและนำกลับมาใช้ได้อีก

ส่วนการปรับปรุงเนื้อหาคู่มือ ได้ข้อคิดเห็นจากผู้ปกครองส่วนน้อยมากที่ระบุว่า คู่มือเล่มที่ 1 มีเนื้อหาเกินไป ต้องการให้คำถาม-คำตอบมีความชัดเจน เพราะบางครั้งอ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจ คู่มือเล่มที่ 2 กิจกรรมดีอยู่แล้วแต่เพิ่มกิจกรรมให้ชัดเจนกว่านี้ คู่มือเล่มที่ 3 และ 4 สำหรับพื้นที่ภาคใต้ ผู้ปกครองที่เป็นชาวมุสลิมเสนอแนะว่าควรใส่หลักการทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับเหล้า/ยาเสพติด และการมีแฟนลงไปในคู่มือด้วย “หากมีบทบัญญัติของศาสนาเข้าไปจะดีมาก” และเล่มที่ 5 ผู้ปกครองทุกพื้นที่ให้ข้อมูลว่าควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสื่อ Social ให้มากกว่านี้ โดยภาพรวมของคู่มือ ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่าหนังสือควรได้รับการปรับปรุง โดยเพิ่มรูปประกอบคำบรรยาย ปรับเนื้อหาบางส่วนที่เป็นวิชาการมากเกินไป ควรปรับเป็นยูทูบหรือให้ดูได้ทางอินเทอร์เน็ต เพราะทุกคนมีสมาร์ทโฟนกันอยู่แล้ว หรือหากสามารถปรับเนื้อหาออกมาเป็นภาพประกอบคำบรรยายที่น่าสนใจ จะทำให้คู่มือมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สำหรับภาคเหนือที่เป็นชนเผ่า แม้ว่าผู้ปกครองไม่สามารถอ่านหนังสือได้ แต่ก็ไม่น่าเป็นอุปสรรคต่อการได้รับความรู้ ทักษะและการทำกิจกรรมตามคู่มือ เนื่องจากให้ลูกอ่านให้ฟัง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสั้น อาจยังไม่เห็นการผลกระทบของเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมมากนัก อย่างไรก็ตาม ยังสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในครอบครัวได้ อาทิ การสื่อสารในครอบครัว ความตระหนักของพ่อแม่ผู้ปกครอง ความรู้สึกรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในครอบครัว เป็นต้น

การสื่อสาร (Communication) มีการสื่อสารกันภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ลูกกล้าพูดคุยกับพ่อแม่ในเรื่องที่ไม่เคยพูดคุยมามาก่อน เช่น การพูดคุยเรื่องเพศ ซึ่งทั้งพ่อแม่และตัวเด็กเองต่างก็สะท้อนความรู้สึกรู้สึกจากการทำคู่มือในเชิงบวก นอกจากนี้ ครอบครัวยังได้จัดสรรเวลาในการอยู่ร่วมกันมากขึ้น ผ่านการทำกิจกรรมในคู่มือ เช่น การประชุมครอบครัว และติดสติ๊กเกอร์รูปดาวให้กับสมาชิกในครอบครัวที่ทำดี ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ดึงข้อความที่สะท้อนความรู้สึกของพ่อแม่/ผู้ปกครองและเด็กที่ได้ทำคู่มือครบ 5 เล่ม

แม่คนหนึ่งกล่าว

“เมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าพูดคุย การทำคู่มือทำให้รู้สึกสบายใจและสามารถพูดคุยได้มากขึ้น”

เด็กที่นำคู่มือจากครูไปให้แม่สะท้อนความรู้สึกกับครู

“เรื่องบางเรื่องหนูไม่เคยคิดจะพูดคุยกับพ่อแม่เลย แต่การได้ทำคู่มือแล้วทำให้รู้ว่าสามารถคุยกับพ่อแม่ ได้รู้สึกสบายใจขึ้น แต่เดิมไม่กล้าพูด และไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร การได้เริ่มต้นพูดคุยทำให้รู้ว่าเราสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง”

เกิดความตระหนัก (Awareness) พบว่า สมาชิกในครอบครัวตระหนักในบทบาทของตนเองมากขึ้น บางครอบครัวคุณพ่อที่ทำงานเมื่อกลับบ้านจะออกไปดื่มเหล้ากับเพื่อน แต่เมื่อมีกิจกรรมที่ต้องทำคู่มือโดยลูกขอให้กลับมาทำกิจกรรมคู่มือ คุณพ่อจะไม่ออกไปดื่มเหล้าร่วมทำกิจกรรมกับลูกในบ้าน และครอบครัวเกิดความตระหนักถึงพฤติกรรมเสี่ยงของลูกหลานมากขึ้น

“เมื่อก่อนจะสนใจแต่เรื่องการเรียนรู้ หลังจากได้อ่านคู่มือ ก็ตระหนักว่าต้องให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศด้วย”

เกิดความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า หลังจากเด็กได้ทำคู่มือแล้ว พบว่า เด็กมีความรับผิดชอบในหน้าที่มากขึ้น ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้น ดูได้จากเสียงสะท้อนของพ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนหนึ่งที่ระบุว่า

“ตั้งแต่คณะอาจารย์เอาหนังสือมาให้อ่านรู้สึกว่าคุณสาวมารยาทดีขึ้น”

“ลูกพูดด้วยมากขึ้น หน้าตาก็ไม่งอ เวลาแม่ถามอะไรก็ตอบดีๆ รู้สึกว่า ดีกว่าเดิม”

“ลูกชายขยันขึ้น จัดการความสะอาดห้องนอนเองโดยไม่ต้องบอก มีเวลาว่างก็ไปเตะบอลกับเพื่อน เขารับผิดชอบตัวเองได้ดี ทำให้เราหายห่วง”

“เวลาเขาไปบ้านเพื่อนนานแล้วพอโทรตาม เขาก็จะรีบกลับ”

ครอบครัวเข้มแข็ง (Empowerment) ทำให้ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา มีกิจกรรมที่ทำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะไปสู่ครอบครัวเข้มแข็ง และสามารถเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับบุตรหลานในอนาคตได้ และผู้ปกครองที่เข้าร่วมประเมิน คิดว่ากิจกรรมนี้ มีความเหมาะสมสำหรับบุตรหลานที่อายุ 13-14 ปี ดิอยู่แล้ว

นอกจากความคิดเห็นของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ได้ผ่านการทำคู่มือแล้ว ความเห็นของผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ได้เข้ามารับฟังการประเมิน ต่างก็ให้ความเห็นต่อโครงการในเชิงบวกเช่นกัน

คุณครูพรณี มามาตย์ ครูสอนคณิตศาสตร์และเป็นครูผู้ให้คำปรึกษาแก่เด็กนักเรียน รร.วัดถ้าปลา จังหวัดเชียงราย ให้ความเห็นว่า

“โครงการนี้มีประโยชน์สำหรับครอบครัวและพ่อแม่ที่มีลูกในช่วงวัยนี้มาก จากประสบการณ์ของครูพบว่า เด็ก ม. 2 และ ม.5 เป็นวัยที่เสี่ยงต่อการล้มเหลวทางการเรียนและพฤติกรรม หากได้รับการกระตุ้นประคับประคอง โดยเฉพาะจากพ่อแม่และครอบครัว เด็กก็จะผ่านช่วงนี้ไปได้ และจะประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและมีพฤติกรรมที่ดี จึงอยากเชิญชวนพ่อแม่ทุกคนให้มาเข้าร่วมโครงการ เพราะได้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น (เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมาแล้วให้ฟัง ในขณะที่เด็กคนอื่นๆ ที่ไม่ได้รับคู่มือ ก็มาถามว่าทำไมตนเองจึงไม่ถูกเลือกให้ร่วมโครงการ และอยากได้คู่มือไปอ่านบ้าง) ตัวครูเองยังรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้ใช้คู่มือกับลูกของตนเอง เพราะมีลูกโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว”

ความเห็นของ NGO ที่ทำงานเรื่องเพศสภาวะของโครงการสตรีนานาชาติพันธุ์ จังหวัดเชียงราย คุณนันท์ชัย ภูโธธิเกตุ ซึ่งมาเข้าร่วมรับฟังการประเมินด้วย ให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า

“ตนเองในฐานะคนทำงานเป็นวิทยากรกระบวนการมานาน ไม่เคยมีความเชื่อว่า สื่อคู่มือจะมีประโยชน์และได้ผล เพราะเคยคิดว่าคนจะไม่อ่านและไม่ทำตาม แต่การมาร่วมรับฟังครั้งนี้ ทำให้ต้องคิดใหม่ และเห็นว่าหากสื่อคู่มือใช้ได้ผล จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายของการดำเนินงานป้องกันได้อย่างมาก เพราะหนังสือเป็นสื่อที่มีต้นทุนถูกกว่าสื่อชนิดอื่นๆ จึงมีความสนใจที่นำคู่มือไปศึกษาและปรับใช้กับงานที่ทำอยู่”

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งอาจนำมาแนวทางในการพัฒนารูปแบบในการขยายผล
ควรขยายผลไปยังพ่อ-แม่/ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ด้วย โดยให้ครูเป็นแกนนำ และเริ่มจากเวทีการประชุม
พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง หรือเครือข่ายกรรมการพ่อ-แม่/ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ครอบครัวอื่นได้นำคู่มือทั้ง 5 เล่ม
ไปใช้บ้าง

คุณพ่อท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า

“การจัดให้ผู้ปกครองน่าจะดีกว่า โดยใช้เวทีประชุมผู้ปกครองเลยจะเข้าใจ
ได้ง่าย มีการบรรยาย จะขยายได้กว้างขึ้นไปอีก มีภาพประกอบและบรรยาย
เพิ่มจะดีมาก เพราะการประชุมผู้ปกครองจะดีกว่า เพราะจะมีกิจกรรม
ผู้ปกครองโรงเรียนด้วย”

ผู้ปกครองบางท่านที่มีอาชีพเป็นครู เมื่อนำคู่มือไปใช้กับหลานของตัวเอง ได้เห็นถึงความสำคัญของคู่มือ
และต้องการให้เด็กชั้นเรียนที่กำลังสอนอยู่ซึ่งอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พอดี ได้ขอคู่มือจำนวนหนึ่งเพื่อนำ
ไปดำเนินกิจกรรมกับเด็กนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตัวเอง

“ได้นำไปทำที่บ้าน และเห็นว่าน่าสนใจ ก็เลยนำไปทำที่โรงเรียนด้วย ก็เลยอยาก
จะขอคู่มือเพิ่มอีก เพื่อนำไปใช้กับเด็กๆ ในห้องเรียน เพราะคุณครูแล้วมีประโยชน์
กับเด็กๆ มาก เด็กๆ ที่คุณครูสอนอยู่นี้ในช่วงวัยรุ่น ม.1-ม.3 อยากให้
เด็กๆ ได้นำไปใช้ด้วยค่ะ พอเอาไปทำกับน้องๆ ที่บ้านแล้วอยากให้เด็กคน
อื่นๆ ที่ไม่ได้มาอยู่ตรงนี้ทำด้วย โดยที่คุณครูจะเป็นสื่อกลางนำไปใช้กับเด็กๆ
หลายๆ ห้องเรียน เขาจะจับกลุ่มรวมๆ กันทำ ก็น่าสนใจอยู่ค่ะ”

คุณครูท่านหนึ่งซึ่งเป็นคุณครูในโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรม ให้ข้อมูลว่า เด็กที่ไม่ได้ตกเป็นกลุ่มเป้าหมาย
เมื่อเห็นเพื่อนได้คู่มือไปทำกิจกรรมที่บ้าน และมาเล่าให้ฟังถึงผลของการทำกิจกรรมกับครอบครัวต้องการที่จะได้
คู่มือเพื่อไปทำกิจกรรมบ้าง ทางทีมวิจัยดำเนินการจัดส่งคู่มือไปให้บางส่วน

ปัญหา-อุปสรรค ในการดำเนินงาน

การเก็บข้อมูลนักเรียนในโรงเรียน

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูลจากนักเรียน พบว่าบางโรงเรียนใช้อินเทอร์เน็ตแบบ WIFI
การทำแบบสอบถามพร้อมกันทางออนไลน์ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลที่ตอบไปแล้ว และ
โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาเรื่องจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้น ม.1 ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มเด็กในชั้นอื่นเข้ามา

≈ ในกระบวนการคัดกรองพ่อ-แม่/ผู้ปกครองนั้น พบว่า นักเรียนนำแบบสอบถามกลับมาส่งคุณครู
ล่าช้ากว่ากำหนด ทำให้เวลาในการคัดกรองครอบครัวเข้าร่วมโครงการต้องล่าช้าออกไป

พ่อแม่/ผู้ปกครอง

- ≈ ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามพ่อแม่/ผู้ปกครอง โดยเฉพาะที่อยู่-เบอร์โทรศัพท์ไม่ครบถ้วน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นสาเหตุที่นักวิจัยท้องถิ่น หรือจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัวของ พม. ไม่สามารถติดต่อกลับไปใหม่ได้ เช่นบางครอบครัวไม่สามารถติดต่อตามเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้ บางครอบครัวไม่ให้ข้อมูลที่อยู่เลย บางครอบครัวสามารถติดต่อได้แต่ย้ายไปอยู่อำเภออื่น และบางครอบครัวเด็กนักเรียนเองก็ไม่ได้เรียนต่อ เพราะไม่มีทุนการศึกษา
- ≈ พ่อ-แม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้าน และทำงานหนัก ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลาน รวมทั้งการฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้คู่มือฯจากเจ้าหน้าที่ด้วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/และอาสาสมัคร พม.

- ≈ นักวิจัยพบความยากลำบากในการทำงานกับเทศบาล และผู้ประสานงานในชุมชน เนื่องจากความล่าช้าของหนังสือขอความร่วมมือที่เป็นทางการ ภาระงานที่ล้นมือและกำลังคนที่ไม่พอเพียงของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในขณะที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่ง อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบ หรือไม่สะดวกใจในการเข้าร่วมโครงการ
- ≈ ผู้ขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร ศูนย์พัฒนาครอบครัวยังไม่ค่อยเข้าใจในวิธีการดำเนินกิจกรรม จึงไม่อธิบายถึงขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้กับครอบครัวผู้ร่วมกิจกรรม และไม่มีเวลาที่จะนำคู่มือไปแจกให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง

สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

ในภาพรวมการนำคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้มาใช้กับครอบครัวในพื้นที่ ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ของประเทศ มีความหลากหลายของประชากร อาชีพ วิถีชีวิต ตามบริบทของพื้นที่ศึกษา นักวิจัยได้เรียนรู้ดังนี้

- ≈ กระบวนการในการเลือกพื้นที่ศึกษา และทดลองใช้คู่มือ นั้น ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. มากกว่า ระดับความรุนแรงของปัญหาของวัยรุ่นอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ยังไม่เห็นประโยชน์ หรือความจำเป็นต้องหาทางป้องกันปัญหานี้ๆ อย่างเร่งด่วน

- ≈ การกระจายคู่มือ 5 เล่มไม่ได้เป็นไปตามแผนการ มีความล่าช้า ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาจากการสั่งการจากส่วนบนลงมานั้นยังไม่ได้ให้ผลดีผลเสียกับผู้ปฏิบัติการในระดับรองลงมาอย่างชัดเจน

- ≈ ในกรณีที่มีการสั่งการจากส่วนบนไม่ได้ผล การทำงานกับพื้นที่จึงมีความจำเป็น ซึ่งการดำเนินงานในกระบวนการทำให้จิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ความตระหนัก และเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ที่จะชักชวนให้ครอบครัวในความรับผิดชอบเกิดความต้องการที่จะใช้คู่มือทั้ง 5 เล่มนั้น นักวิจัยท้องถิ่นควรเพิ่มบทบาทของนักวิจัยท้องถิ่น โดยให้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ สะท้อนปัญหาของวัยรุ่นในท้องถิ่นมากกว่า การทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน และติดตามการดำเนินงาน ตามที่โครงการกำหนดไว้ในช่วงแรก รวมทั้งต้องใช้เวลาในการทำงานกับพื้นที่ ซึ่งที่ผ่านมาให้เวลาให้เพียง ประมาณ 3-4 เดือนเท่านั้น

- ≈ ในพื้นที่ภาคเหนือ ในหลายกรณีที่เด็กนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม

ตามคู่มือ เนื่องจากข้อจำกัดในการอ่าน-เขียน ภาษาไทยของพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำกิจกรรม ที่ต้องมีการอ่านและเขียนนี้ สามารถใช้ได้ในสังคมชนบท ที่พ่อ-แม่/ ผู้ปกครองอาจจะอ่าน/ไม่สามารถอ่านหนังสือ ได้อย่างถนัด ด้วยความช่วยเหลือจากลูกหลานในครอบครัว

≈ พ่อ-แม่/ ผู้ปกครองหลายคนให้ความเห็นว่า การทำกิจกรรม โดยใช้แนวทางจากคู่มือ 5 เล่มนี้ ได้เป็นส่วนส่งเสริม การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการเห็นประโยชน์ของการที่สามารถเก็บคู่มือนี้ไว้ กับครอบครัว ซึ่งสามารถเอากลับมาอ่าน และคุยกันได้อีก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของ องค์การพัฒนาเอกชนที่เพิ่มเติมว่า สื่อที่เป็นเอกสารเหล่านี้ จะช่วยลดงบประมาณในการทำกิจกรรมเพื่อลดปัญหา ในวัยรุ่นได้มากกว่าสื่อชนิดอื่นๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมนี้น่าจะมีส่วนช่วยเปลี่ยนผ่านสังคมไทยสู่สังคมแห่งการ อ่าน-เขียน ให้มากขึ้น

≈ การช่วยเหลือกันและกันในครอบครัว เพื่อทำความเข้าใจและทำตามคำแนะนำในคู่มือฯ เป็นการ สร้างเสริมความสัมพันธ์ และการสื่อสารกันภายในครอบครัวระหว่าง พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง และลูกหลานได้เป็น อย่างดี

≈ พ่อ-แม่/ผู้ปกครองบางส่วนให้ข้อมูลว่า ยังไม่ได้ทำบางส่วนของคู่มือเนื่องจากขณะนี้ลูก-เด็กในความ ปกครองยังไม่มีปัญหาตามที่คู่มือแนะนำ สะท้อนให้เห็นถึงความที่ยังเข้าใจเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของคู่มืออย่าง ถูกต้อง ควรต้องเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสารกับจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม.พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ถึง วัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือ ที่มุ่งการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กเมื่อเขาเข้าสู่วัยรุ่น หรือที่เรียกว่าเป็นการฉีดยาป้องกัน ให้ครอบครัวโดยเฉพาะกับเด็กอายุ 13-14 ปี

≈ การปรับปรุงเพิ่มความชัดเจนเนื้อหาในคู่มือ ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ใน พื้นที่ภาคใต้ที่มีชาวมุสลิมอยู่มาก

≈ การส่งเสริมให้มีการทำงานจิตอาสา เช่น จิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. อาจจะไม่เหมาะ กับบริบทสภาพสังคมไทยในขณะนี้ เนื่องจากจิตอาสาส่วนมากยังต้องทำงาน ยังต้องการการสนับสนุนด้านการเงิน ดังนั้น ภาระงานที่เพิ่มขึ้นและไม่ได้เห็นผลการดำเนินงานในระยะสั้น เช่นงานวิจัยประเมินผลโครงการนี้ จะถูก จัดลำดับความสำคัญในส่วนท้ายๆ

≈ วิสัยทัศน์ และทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การขยายผล ของโครงการประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น เช่น การที่นายก อบต. หุ่นขมิ้น ซึ่งเป็นผู้ให้ความสำคัญกับครอบครัว ของตนเองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีความกระตือรือร้นที่จะทำให้โครงการนี้ ไปสู่ชุมชนในความรับผิดชอบของตนเอง และได้รับว่า จะกำหนดงบประมาณเพื่อพิมพ์คู่มือ และดำเนินกิจกรรมขยายผลในงบประมาณใหม่นี้ด้วย

“คือเห็นประโยชน์นี้ งานนี้เกิดประโยชน์ ผมมองแล้วและก็เห็นด้วย
งบประมาณมาแล้วผมตั้งงบประมาณก่อน แล้วก็ขาดคนที่จะมาชี้แนะ ชี้นำ
ทำอย่างไรให้จูงใจให้ได้ ประเด็นแรกก็ต้องมาจูงใจให้ได้ก่อน จูงใจพ่อแม่
ให้ได้ พูดให้เค้าเห็น แล้วก็พูดให้เค้ามีภาพให้เห็นด้วย ชาวทีวีก็เห็นกันอยู่
เรามาลองดูใหม่ คุณแคลงทุนเวลานั่งคุยกับลูกคุณได้ไหม วันหนึ่งคุณไม่มี
เวลาเลย ขอสักห้านาที เพื่อครอบครัวของคุณ เรามาช่วยสร้างกำแพง
ไม่อย่างนั้นถ้าเราไม่คิดมาช่วยเค้าสร้างกำแพง ต่อให้คุณมีฐานะอลังการ
ครอบครัวของคุณไม่ประสบความสำเร็จ สถาบันอันใหญ่หลวงของคุณไม่จบ
ผมมองสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ยิ่งใหญ่ ผมมองครอบครัวผม”

≈ โครงสร้างขององค์กรท้องถิ่น เช่น จังหวัดนนทบุรี ไม่มีศูนย์พัฒนาครอบครัวที่มีภารกิจโดยตรง จึงทำให้ภาระหน้าที่ของหน่วยงานมีความกระจัดกระจายไม่ชัดเจน ดังนั้น การจะนำโครงการเข้าไปเผยแพร่อาจจะยังไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่

≈ สำหรับรูปแบบของคู่มือควรทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เช่น มีภาพประกอบคำบรรยาย และควรทำให้เหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ก็สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวได้

≈ ในสังคมไทย ส่วนมากจะเน้นวิธีการแก้ปัญหา มากกว่า การป้องกันปัญหา ซึ่งในหลายๆ กรณีก็สายเกินไปจนยากที่จะแก้ไขได้ ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหาในวัยรุ่น เพื่อทำให้เกิดความต้องการใช้คู่มือ 5 เล่ม

ข้อเสนอแนะเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปขยายผล

รูปแบบที่เหมาะสมต่อการขยายผลในระดับชาติ ควรมีการดำเนินการใน 2 รูปแบบ คือ

1. การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยศูนย์พัฒนาครอบครัว โดยให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการขยายผล แต่ต้องทำให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนาชุมชน กับศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) ซึ่งจะมีกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวประจำอยู่ทุกหมู่บ้านอยู่แล้ว กรรมการ ศพค. อาจทำการสำรวจครอบครัวเป้าหมายที่มีเด็กอายุ 13 -14 ปี ในพื้นที่รับผิดชอบว่ามีกี่ครอบครัว และต้องมีการอบรมกรรมการ ศพค. ให้เข้าใจคู่มือให้ถ่องแท้ก่อนออกแจกจ่ายคู่มือ

2. การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลหรือ อบต. ซึ่งรูปแบบนี้ ยังให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการขยายผลเหมือนแบบแรก แต่ต้องทำให้เกิดการประสานงานระหว่างนักพัฒนาชุมชน นักการศึกษากับครูในโรงเรียนมัธยม หรือโรงเรียนขยายโอกาส บทเรียนที่ได้จากการทำงานในพื้นที่พบว่า พ่อ-แม่/ผู้ปกครองให้ความเชื่อถือครูมาก ซึ่งครูสามารถแจกคู่มือให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครองผ่านเด็กนักเรียน ซึ่งจะทำในรูปแบบของใบงานมอบหมายให้นักเรียนนำคู่มือไปอ่านและทำกิจกรรมกับผู้ปกครอง หรือแจกในโอกาสต่างๆ ที่ได้พบปะกับครอบครัวของนักเรียน เช่น ตอนไปเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือในช่วงการประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานทั้งสองรูปแบบนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนหรือผลักดันในเรื่องต่อไปนี้เป็นหลักต้นให้เป็นนโยบายจากส่วนกลาง หรือเป็นนโยบายจากผู้ว่าราชการจังหวัด จะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขับเคลื่อนได้ง่าย

≈ การจัดอบรม หรือทำความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนทุกคนในพื้นที่ (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน นักการศึกษา ศูนย์พัฒนาครอบครัว โรงเรียน/ครู ฯลฯ) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการเพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ ให้ทราบขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน เนื้อหาของสื่อและการใช้สื่อ และแต่ละพื้นที่ควรกำหนดผู้ร่วมรับผิดชอบให้ชัดเจน

≈ ถึงแม้ในภาพรวมจะพบว่า คู่มือทั้ง 5 เล่มสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำ family intervention ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้ปกครองใช้สั่งสอน

หรือสื่อสารกับบุตรหลาน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับบุตรหลานก่อนถึงวัยที่จะเริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่น อย่างไรก็ตาม
ต้องมีการปรับเนื้อหาของคู่มือบางส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ทั้งด้านภาษา และความเชื่อทางศาสนา มี
เนื้อหาพร้อมภาพประกอบที่น่าสนใจและน่าอ่านมากขึ้น ตลอดจน ช่วยในการสื่อสารให้มีความเข้าใจตรงกันมากขึ้น

≈ การพัฒนาสื่อในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือ เพื่อให้เป็นทางเลือกและเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อม
เชิงบวกในโลกอินเทอร์เน็ตที่เด็กๆ และผู้ปกครองสามารถเข้าถึงได้

บทที่ 5

สรุป ถอดบทเรียน และข้อเสนอแนะ

1. ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนไทย เช่น การใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้ง รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวเกรี้ยว กำลังเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ สามารถปรับแก้ไขได้โดยครอบครัวของเด็กเอง โดยพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family-based intervention) ที่ช่วยสนับสนุนพ่อแม่ให้มีโอกาสและจังหวะควบคู่กับความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเลี้ยงดู และกำกับดูแลบุตร สามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรหลานวัยรุ่น เพื่อป้องกันและลดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ดังกล่าวได้

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ร่วมกับสถาบันวิจัยและประเมินผลภาคพื้นแปซิฟิก (Pacific Institute Research and Evaluation) ประเทศสหรัฐอเมริกา และคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดทำโครงการครอบครัวสำคัญ หรือ Thai Family Matters (TFM) ซึ่งเป็นโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) โดยประยุกต์จากโปรแกรม Family Matters ที่ประสบความสำเร็จแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับให้เหมาะสมกับประเทศไทยขึ้น เมื่อช่วงปลายปี พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2551 ดำเนินการใน 340 ครอบครัวที่มีบุตรอายุ 13-14 ปี ในพื้นที่ 7 เขตของกรุงเทพมหานคร ผลการประเมินโครงการ Thai Family Matters (TFM) ในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของโปรแกรมแทรกแซง โดยพบว่า พ่อแม่ที่เข้าร่วมโครงการมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลบุตร มีการสื่อสารพูดคุยกับลูกเรื่องการดื่มเหล้าการใช้สารเสพติดและเรื่องเพศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับการศึกษานี้ จึงเป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development -R&D) เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ลูกหลานไทยซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ดำเนินการใน 4 จังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภาค เพื่อปรับรูปแบบของ TFM ให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม (cultural-adapted TFM) ของแต่ละภาค การดำเนินงานเน้นความร่วมมือและความเป็นเจ้าของของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการ จำเป็นต้องมีการปรับเครื่องมือ (คู่มือ TFM) ให้สามารถใช้ได้กับทุกครอบครัวที่มีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของประเทศ รวมทั้งความแตกต่างด้านสถานะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยด้วย

2. วัตถุประสงค์

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์
- 2) ศึกษากระบวนการนำคู่มือ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
- 3) ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดยการนำคู่มือ TFM ไปใช้

3. ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการครอบครัวไทยในจังหวะสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน Thai Family Matters : TFM ประกอบด้วยงานวิจัยเพื่อหารูปแบบการดำเนินโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (Family based- intervention program) อย่างเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย มีระยะเวลาในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ปี

การดำเนินงานในปีที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร (parenting behaviors) และพฤติกรรมของพ่อแม่/บุตรที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และ 2) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมและป้องกันบุตร (risks and protective factors) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์

การดำเนินงานในปีที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) ศึกษาผลลัพธ์เบื้องต้นของ TFM ที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร และ outcome behaviors ของพ่อแม่/บุตร 4) ศึกษากระบวนการนำ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น 5) การประเมินความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการเพื่อนำไปสู่การขยายผลในระดับประเทศต่อไป

การดำเนินงานในขณะนี้อยู่ในปีที่ 1

การดำเนินการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Survey) (ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน)

ระยะที่ 2 ดำเนินการแทรกแซง (Intervention Phase) และศึกษากระบวนการนำ TFM ไปใช้ในแต่ละบริบท (cultural- adapted TFM) จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน)

โครงการวิจัยและพัฒนาี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) รวมถึงการขอความคิดเห็นจากหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และคาดว่าจะนำผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมแทรกแซงไปขยายผลต่อให้ครอบคลุมทั้งประเทศ และนำเข้าสู่ระบบการทำงานปกติ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อขยายผลในปีที่ 2 ต่อไปด้วย โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกตัวอย่างพื้นที่ หนึ่งจังหวัดในแต่ละภูมิภาค และรับข้อเสนอแนะจากผู้บริหารของ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีความเห็นว่าควรเป็นจังหวัด ที่มีความเข้มแข็งของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ซึ่งทีมวิจัยได้ทำการเลือกจังหวัด นนทบุรี (ภาคกลาง) จังหวัดเชียงราย (ภาคเหนือ) อุตรธานี (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และสงขลา (ภาคใต้)

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกโรงเรียน ในแต่ละจังหวัด 2-3 โรงเรียน เป็นการเลือกจากการประชุมร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ ประกอบด้วย พมจ. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เมื่อที่ประชุมตกลงร่วมกัน และได้โรงเรียนแล้ว นักวิจัยได้ทำการเลือก 2-3 โรงเรียน ในแต่ละจังหวัด

ขั้นตอนที่ 3 ในแต่ละโรงเรียน ได้กำหนดโควตา คือ สำนวนนักเรียน 60 คน ต่อโรงเรียน โดยการให้ นักเรียนทุกคน ที่อยู่ใน 1 ห้องเรียน ของแต่ละระดับชั้นมัธยมที่ 1-3 ที่ถูกสุ่มตัวอย่างมาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย (simple random sampling) เป็นผู้ตอบแบบสำรวจ และ

ขั้นตอนที่ 4 คือ การสำรวจครอบครัว (พ่อหรือแม่ หรือ ผู้ปกครอง คนใดคนหนึ่ง) ของนักเรียนที่ได้ ตอบแบบสำรวจ จะได้รับแบบสอบถามจาก ลูก/หลาน เพื่อตอบข้อมูลของครอบครัว

ตาราง 5.1 จำนวนนักเรียน และพ่อแม่/ผู้ปกครอง ที่ได้ตอบแบบสำรวจ

จังหวัด	จำนวนนักเรียน	จำนวนผู้ปกครอง
นนทบุรี	121	112
เชียงราย	132	111
อุตรธานี	122	106
สงขลา	120	104
รวม	495	433

4. ผลการสำรวจ นักเรียน และ พ่อแม่/ผู้ปกครอง (ดำเนินงานใน 6 เดือนแรก)

กลุ่มนักเรียน

ข้อมูลจากการสำรวจในกลุ่มนักเรียน แสดงว่า เด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก ดูได้จากระดับของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่ในระดับสูง อีกทั้งเด็กยังรับรู้และตระหนักถึงความห่วงใยของพ่อแม่ ที่มีต่อตนเอง จึงเป็นช่วงวัยเหมาะสมที่จะทำ family intervention และขอค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้ เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ถึงแม้จะพบในระดับต่ำ แต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะหากไม่ป้องกันเสียแต่เนิ่นๆ ก็อาจจะสายเกินไป เด็กที่มีพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกร ขอบขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) และมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย

การสำรวจนี้ พบว่ามีความสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมดื่มเหล้าและการขับ หรือแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมเสี่ยงระหว่างเด็กหญิงและชาย โดยวัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ยกเว้นการดื่มเหล้า) สูงกว่าหญิง ในขณะที่วัยรุ่นหญิงพบพฤติกรรม ก่อนการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าชาย และยังพบสัดส่วนของผู้หญิงที่ระบุว่า มีแฟนแล้ว สูงกว่าผู้ชายเกือบเท่าตัว โดยเด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสรีระร่างกายเร็วกว่าเด็กผู้ชายและส่วนใหญ่จะมีแฟนที่อายุมากกว่า

พ่อแม่-ลูกในครอบครัวมีการสื่อสารระหว่างกันในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป แต่ถ้ามองเฉพาะเจาะจงหรือมีความอ่อนไหว พ่อแม่ก็เลือกที่จะพูดคุยในเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด มากกว่าพูดคุยเรื่องเพศและการมีแฟน ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของการสื่อสารในเรื่องเพศอยู่ในระดับที่ต่ำมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่จะพูดเรื่องนี้ก็ต่อเมื่อ รับรู้ว่าคุณมีแฟนหรือมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ แสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การรับรู้ว่าคุณแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควรเป็นปัจจัยป้องกันสำคัญที่สุด ดังนั้น พ่อแม่จำเป็นต้องตั้งกฎของครอบครัวและบอกลูกอย่างตรงไปตรงมาถึงความคาดหวังของพ่อแม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้ ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อให้ความใกล้ชิดกับลูกและลูกรับรู้ได้ถึงความรักห่วงใยจากพ่อ จะช่วยลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน โดยเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศที่พบเป็นปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมทางเพศในการศึกษาอื่น อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้นหากรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ในขณะที่ตัวแปรการทำกิจกรรมในครอบครัวที่พบว่า เป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศอาจสื่อเป็นนัยว่าพ่อแม่พยายามหาวิธีการที่จะดึงลูกที่มีพฤติกรรมทางเพศแล้วให้อยู่ในสายตาโดยให้เขามาร่วมในกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้นก็เป็นได้

กลุ่มผู้ปกครอง

ข้อมูลจากการสำรวจบทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองได้แสดงบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลาน เช่น การสื่อสารพูดคุย กำกับดูแล และติดตามบุตรหลานอยู่บ้างแล้ว แต่ยังคงมีช่องว่าง ในเรื่องของการพูดคุยเกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด การมีแฟนและการมีเพศสัมพันธ์ที่พ่อแม่/ผู้ปกครองยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังพบว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างเชิงลบต่อบุตรหลาน ซึ่งผู้ปกครองเกือบร้อยละ 10 ระบุว่าบุตรหลานมีความเสี่ยงในเรื่องเหล่านี้โดยตรงโดยเฉพาะในจังหวัดภาคใต้

พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความห่วงใยและแสดงความวิตกกังวลว่า บุตรหลานจะไปมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ โดยวิตกกังวลเรื่องการคบเพื่อนเกเรมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องเหล้าและยาเสพติด และกังวลเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการ TFM จะสามารถตอบสนองต่อปัญหา และความวิตกกังวลใจของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานได้ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 แสดงความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะในการป้องกันพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นกับบุตรหลาน

ซึ่งผลการสำรวจนี้ เป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลจัดให้มีโครงการพัฒนาครอบครัวที่เป็นรูปธรรมและตรงประเด็น โดยเน้นกิจกรรมในจังหวัดที่สำคัญคือในวัยรุ่นตอนต้น และในช่วงที่ผู้ปกครองเองมีความสำคัญมากที่สุด ในการสื่อสารแนะนำดูแลบุตรหลานวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหามากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาในภายหลัง

5. การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (ดำเนินงานใน 6 เดือนหลัง)

การศึกษาในระยะ 6 เดือนหลังของโครงการ เป็นการดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (TFM Intervention) เพื่อส่งเสริมและป้องกันบุตรจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ และประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมแทรกแซง รวมทั้งเครื่องมือ (คู่มือ 5 เล่ม) ที่ใช้ในกิจกรรม โดยใช้แนวคิดการประเมินผลตามรูปแบบตรรกะ (logic model) ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การส่งเสริมและป้องกันบุตรหลาน จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์
ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ กลุ่มเป้าหมายเด็กอายุ 13-14 ปีและพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง คู่มือ TFM 5 เล่มที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทำ intervention ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด คือ หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) รวมถึงโรงเรียน เทศบาล และ อบต. นักวิจัยชุมชนที่ช่วยขับเคลื่อนการทำกิจกรรมแทรกแซงในพื้นที่ การทำงานในส่วนนี้ ประกอบด้วย การคัดกรองครอบครัวเข้าร่วมโครงการ ผ่านความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ และการปรับปรุงคู่มือ TFM ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ของประเทศไทย

สำหรับกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม หลังจากที่ได้คัดเลือกครอบครัวที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการประมาณ 30 ครอบครัวต่อจังหวัดแล้ว คณะนักวิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการกับองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนตั้งอยู่ ทั้งที่เป็นเทศบาล และ อบต. เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมแทรกแซง โดย**ครั้งแรก** คณะนักวิจัยได้เข้าพบนายกเทศมนตรี หรือนายก อบต. และทีมงาน เพื่ออธิบายรายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมแทรกแซง หลังจากนั้นผู้ประสานงานในพื้นที่นัดหมายครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมาประชุม เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งอธิบายและแนะนำขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือแต่ละเล่มให้ พ่อแม่/ผู้ปกครองได้เข้าใจ เห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ และสามารถทำกิจกรรมในคู่มือทั้ง 5 เล่มได้อย่างเข้าใจ **ครั้งที่ 2** เข้าพบเพื่อดำเนินการประเมินผลลัพธ์เบื้องต้นและประเมินประสิทธิภาพของคู่มือ 5 เล่ม สำหรับวิธีการประเมินผลนั้น ใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อประเมินคู่มือกระบวนการ และขอความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงคู่มือ และรูปแบบการขยายผลการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ผ่านกระบวนการกลุ่มในการประชุมระดมสมองกับ พ่อแม่/ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการ และได้การทำคู่มือ TFM ครบทั้ง 5 เล่มแล้ว

6. ผลการประเมินกิจกรรมแทรกแซง

ก. ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ

ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ การเลือกจังหวัด การเลือกโรงเรียน เข้าร่วมโครงการ ซึ่งดำเนินการโดยการประสานงานผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัด รวมทั้งส่วนงานหลักที่จะร่วมดำเนินโครงการนี้ คือ หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นโครงการได้ทำการคัดกรองครัวเรือน หรือพ่อ-แม่/ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการ ซึ่งดำเนินการโดยผ่านลูกหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่าง ในขณะเดียวกันได้ทำการปรับปรุง เนื้อหา พร้อมทั้งคำถาม-คำตอบบางส่วนในคู่มือ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา และในกระบวนการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงนั้น ได้ติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในพื้นที่ คือ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ชุมชน โรงเรียน และแกนนำหรือนักวิจัยชุมชนที่ช่วยขับเคลื่อนการทำดำเนินกิจกรรมแทรกแซงในพื้นที่

ในการดำเนินงาน ช่วงของปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำกิจกรรมแทรกแซง พบว่า มีปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นดังนี้ 1) ระหว่างการเก็บข้อมูลจากนักเรียน มีบางโรงเรียนใช้อินเตอร์เน็ตแบบ WIFI ทำให้การทำแบบสอบถามพร้อมกันทางออนไลน์ เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลที่ตอบไปแล้ว และโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาเรื่องจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้น ม.1 ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มเด็กในชั้นอื่นเข้ามา 2) นักเรียนนำแบบสอบถามกลับมาส่งคุณครูล่าช้ากว่ากำหนด ทำให้เวลาในการคัดกรองคัดกรองครอบครัวที่จะเข้าร่วมโครงการต้องล่าช้าออกไป 3) ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามพ่อแม่/ผู้ปกครอง โดยเฉพาะที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ไม่ครบถ้วน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นักวิจัยไม่สามารถติดต่อกลับไปใหม่ได้ เช่น บางครอบครัวไม่สามารถติดต่อตามเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้ บางครอบครัวไม่ให้ข้อมูลที่อยู่เลย บางครอบครัวสามารถติดต่อได้แต่ย้ายไปอยู่อำเภออื่น และบางครอบครัวเด็กนักเรียนเองก็ไม่ได้เรียนต่อ เพราะไม่มีทุนการศึกษา และ 4) พ่อแม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องทำงานนอกบ้าน และทำงานหนัก ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลาน รวมทั้งการฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้คู่มือฯ จากผู้ประสานงานในพื้นที่ด้วย

นอกจากนี้ นักวิจัยพบความยากลำบากในการทำงานกับเทศบาล และผู้ประสานงานในชุมชน เนื่องจากความล่าช้าของหนังสือขอความร่วมมือที่เป็นทางการ ภาระงานที่ล้นมือและกำลังคนที่ไม่พอเพียง ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในขณะที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่ง อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบ หรือไม่สะดวกใจในการเข้าร่วมโครงการ และ ผู้ขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร ศูนย์พัฒนาครอบครัวยังไม่ค่อยเข้าใจในวิธีการดำเนินกิจกรรม จึงไม่อธิบายถึงขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้กับครอบครัวผู้ร่วมกิจกรรม และไม่มีเวลาที่จะนำคู่มือไปแจกให้พ่อแม่/ผู้ปกครองตามที่ได้ตกลงกันไว้

ข. ผลผลิต

สำหรับการดำเนินโครงการใน 6 เดือนหลังของโครงการปีที่ 1 นี้ มีโรงเรียนจำนวน 10 แห่ง และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง จากพื้นที่ 4 จังหวัดเข้าร่วมในโครงการ มีนักเรียนอายุระหว่าง 13-15 ปี จำนวน 495 คน และผู้ปกครองจำนวน 433 คน ได้รับการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และมี 144 ครอบครัวที่ผ่านการคัดกรองให้เข้าร่วมในกิจกรรมแทรกแซงของโครงการ

ตารางที่ 5.2 จำนวนครัวเรือนที่ดำเนินการแทรกแซง

	จำนวนครัวเรือน								
	นนทบุรี		เชียงราย		อุดรธานี			สงขลา	
	เทศบาลนคร ปากเกร็ด	อบต. บางรัก พัฒนา	อบต. โป่งงาม	เทศบาล ห้วยไคร้	เทศบาล ยางชุม	อบต. เชียงพิณ	เทศบาล ปะโค	เทศบาล สิงหนคร	อบต. ทุ่งฉัตร
ครัวเรือนที่ได้คัดเลือก	26	11	27	10	12	12	13	16	17
ครัวเรือนที่ติดต่อได้	8	2	26	6	10	8	11	9	12
ครัวเรือนที่ติดต่อเพิ่มเติม โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น	0	12	1	0	2	4	2	0	0
ครัวเรือนที่ได้รับคู่มือ	8	14	27	6	12	12	13	9	12
ครัวเรือนที่ทำคู่มือทั้ง 5 เล่ม เสร็จภายในเวลาที่กำหนด	5	3	27	6	10	12	13	9	12

จากตารางที่ 5.2 จะเห็นว่าจำนวนที่ได้รับคัดเลือกเข้าโครงการมีจำนวน 144 ครัวเรือน แต่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้เพียง 92 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วน 2 ใน 3 (ร้อยละ 64) เท่านั้น เนื่องจากมีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร เพราะข้อมูลการติดต่อที่ให้ไว้ไม่ถูกต้องหรือมีความสมบูรณ์เพียงพอ ในขณะที่ผู้ปกครองบางส่วนไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาล หรือ อบต. หรือทางผู้ปกครองเองไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น จึงต้องมีการขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ให้ช่วยประสานและทำการคัดเลือกครอบครัวที่อยู่ในเกณฑ์ให้ใหม่ ทำให้มีจำนวนครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 113 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 78.5 ของครัวเรือนเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ และมี 97 ครอบครัวที่ระบุว่ามีคู่มือครบ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 85 ของครอบครัวที่ได้รับคู่มือ และเป็นที่น่าสังเกตว่า พื้นที่ๆ มีความเป็นเมืองสูง เช่น จังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือหรือความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการก็ยิ่งมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ

ค. ผลลัพธ์เบื้องต้น

การประเมินผลลัพธ์เบื้องต้น ใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประเมินความพอใจของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อคู่มือ โดยเน้นทักษะ/ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือ การนำไปใช้ และข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือ รวมทั้งได้ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองกับเด็ก และการสื่อสารในครอบครัว

ด้านความพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมการประเมินส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ ชื่นชอบในตัวคู่มือและเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว รวมถึงการสร้างเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับลูกหลาน ผู้ปกครองเกือบทุกคนบอกว่าคู่มือดี มีประโยชน์ ให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครองได้

การปรับปรุงเนื้อหาคู่มือ โดยภาพรวมของคู่มือผู้ปกครองให้ความเห็นว่า หนังสือควรได้รับการปรับปรุงโดยเพิ่มรูปประกอบคำบรรยาย และปรับเนื้อหาบางส่วนที่เป็นวิชาการมากเกินไป อาจทำให้อ่านยาก เช่น ยุทธวิธี เพื่อให้ดูได้ทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งปรับเนื้อหาบางส่วนเป็นภาพประกอบคำบรรยายที่น่าสนใจ จะทำให้คู่มือมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างสั้น จึงไม่สามารถประเมินผลกระทบของเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมมากนัก อย่างไรก็ตาม เรายังสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในครอบครัวได้ เช่น การสื่อสารในครอบครัว ความตระหนักของพ่อแม่ผู้ปกครอง ความรู้สึกรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในครอบครัว เป็นต้น

≈ การสื่อสาร (Communication) มีการสื่อสารกันภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ลูกกล้าพูดคุยกับพ่อแม่ในเรื่องที่ไม่เคยพูดคุยมาก่อน โดยเฉพาะการพูดคุยเรื่องเพศ เป็นต้น

≈ เกิดความตระหนัก (Awareness) สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงบทบาทของตนเองมากขึ้น ตระหนักถึงพฤติกรรมเสี่ยงของลูกหลานมากขึ้น

≈ เกิดความรับผิดชอบ (R=Responsibility) ครอบครัวสามารถจัดสรรเวลาในการอยู่ร่วมกันมากขึ้น ผ่านการทำกิจกรรมในคู่มือ อาทิเช่น การประชุมครอบครัว และติดสติ๊กเกอร์รูปดาวให้กับสมาชิกในครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น

≈ ครอบครัวเข้มแข็ง (Empowerment) ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา มีกิจกรรมที่ทำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง สามารถเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับบุตรหลานในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาารูปแบบในการขยายผล:

พ่อแม่ผู้ปกครองได้เสนอแนะว่า ควรมีการขยายโครงการไปยังพ่อ-แม่/ผู้ปกครองอื่นๆ โดยให้ครูเป็นแกนนำ และเริ่มจากเวทีการประชุมพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง หรือเครือข่ายกรรมการพ่อ-แม่/ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ครอบครัวอื่นได้นำคู่มือทั้ง 5 เล่มไปใช้บ้าง

7. สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

ในภาพรวมการนำคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้ มาใช้กับครอบครัวในพื้นที่ ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ของประเทศ มีความหลากหลายของประชากร อาชีพ วิถีชีวิต ตามบริบทของพื้นที่ศึกษา นักวิจัยได้เรียนรู้ดังนี้

≈ การเลือกพื้นที่ศึกษามีความสำคัญ ความสำเร็จของการทำ intervention ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. และระดับความรุนแรงของปัญหาของวัยรุ่น ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่ายมองเห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือมากขึ้น

≈ การกระจายคู่มือ 5 เล่มยังมีความล่าช้า ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการสั่งการจากส่วนบนลงมายังผู้ปฏิบัติการซึ่งยังไม่มีชัดเจน

≈ กรณีที่การสั่งการจากส่วนบนไม่ได้ผล การทำงานกับพื้นที่จึงต้องอาศัยการทำงานร่วมกับกลุ่มจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. โนม่นาว ชักชวนให้กลุ่มเกิดความตระหนัก และเป็นผู้นำตามธรรมชาติในการชักชวนให้ครอบครัวในความรับผิดชอบเกิดความต้องการที่จะใช้ คู่มือทั้ง 5 เล่ม ควรเพิ่มบทบาทของนักวิจัยท้องถิ่น โดยให้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ สะท้อนปัญหาของวัยรุ่นในท้องถิ่น มากกว่าการทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน และติดตามการดำเนินงานเท่านั้น

- ≈ พื้นที่ภาคเหนือ ในหลายกรณีที่เด็กนักเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมตามคู่มือ เนื่องจากข้อจำกัดในการอ่าน-เขียน ภาษาไทยของพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำกิจกรรมที่ต้องมีการอ่านและเขียนนี้ สามารถใช้ได้ในสังคมชนบท ที่ พ่อ-แม่/ ผู้ปกครองอาจจะอ่าน/ไม่สามารถอ่านหนังสือได้อย่างแตกฉาน ด้วยความช่วยเหลือจากลูกหลานในครอบครัว
- ≈ พ่อ-แม่/ ผู้ปกครอง หลายคนให้ความเห็นว่า การทำกิจกรรม โดยใช้คู่มือ 5 เล่มมีส่วนส่งเสริม การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้เข้าร่วมโครงการมองเห็นประโยชน์ของคู่มือและต้องการเก็บคู่มือนี้ไว้กับครอบครัว เพื่อจะได้นำกลับมาอ่าน และคุยกันได้อีก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว สื่อคู่มือเหล่านี้จะช่วยลดงบประมาณในการทำกิจกรรมเพื่อลดปัญหาในวัยรุ่น ได้มากกว่าสื่อชนิดอื่นๆ รวมถึงจะช่วยเปลี่ยนผ่านสังคมไทยสู่สังคมแห่งการอ่าน-เขียน ได้มากขึ้น
- ≈ การช่วยเหลือกันและกันในครอบครัว เพื่อทำความเข้าใจและทำตามคำแนะนำในคู่มือฯ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ และการสื่อสารกันภายในครอบครัวระหว่าง พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง และลูกหลานได้เป็นอย่างดี
- ≈ สำหรับพ่อ-แม่/ผู้ปกครองที่ไม่ได้ทำกิจกรรมบางส่วนของในคู่มือโดยให้เหตุผลว่า ลูก-เด็กในความปกครองยังไม่มีปัญหาตามที่คู่มือแนะนำ การดำเนินครั้งต่อไปต้องเพิ่มความชัดเจนของการสื่อสารกับจิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว (กระทรวงพม.) พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ถึงวัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือ ที่มุ่งการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กเมื่อเขาเข้าสู่วัยรุ่น หรือที่เรียกว่าเป็นการฉีดยาวัคซีนให้ครอบครัวโดยเฉพาะกับเด็กอายุ 13-14 ปี
- ≈ ควรมีการปรับปรุง เพิ่มความชัดเจน เนื้อหาในคู่มือ ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม เพื่อใช้ในพื้นที่ภาคใต้ที่มีชาวมุสลิมอยู่มาก
- ≈ การส่งเสริมให้มีการทำงานจิตอาสา (เช่น จิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว กระทรวง พม.) มีความจำเป็น เพราะจิตอาสาส่วนมากยังต้องการการสนับสนุนด้านการเงิน ภาระงานที่เพิ่มขึ้น และไม่ได้เห็นผลการดำเนินงานในระยะสั้น เช่นงานวิจัยประเมินผลโครงการนี้ จะถูกจัดลำดับความสำคัญในส่วนท้ายๆ
- ≈ วิสัยทัศน์ และทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัว มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การขยายผลของโครงการประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น
- ≈ โครงสร้างขององค์กรท้องถิ่น เช่น จังหวัดนนทบุรี ไม่มีศูนย์พัฒนาครอบครัวที่มีภารกิจโดยตรง ทำให้ภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ยังกระจุกกระจายและมีความไม่ชัดเจน ดังนั้น การจะนำโครงการเข้าไปเผยแพร่ อาจจะยังไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่
- ≈ รูปแบบของคู่มือควรทำให้น่าสนใจ เช่น มีภาพประกอบคำบรรยาย และให้เหมาะสมกับคนทุกวัย ตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ให้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว
- ≈ สังคมไทย ส่วนใหญ่จะเน้นวิธีการแก้ปัญหา มากกว่า การป้องกันปัญหา ซึ่งในหลายๆ กรณีก็สายเกินไปจนยากที่จะแก้ไขได้ ดังนั้น จึงควรมีการรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหาในวัยรุ่น เพื่อทำให้เกิดความต้องการใช้คู่มือ 5 เล่ม

8. ข้อเสนอแนะ เรื่องรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปขยายผล

รูปแบบที่เหมาะสมต่อการขยายผลในระดับชาติ ควรมีการดำเนินการใน 2 รูปแบบ คือ

1. การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยศูนย์พัฒนาครอบครัว โดยให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการขยายผล แต่ต้องทำให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนาชุมชน กับศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) และควรมีการอบรมผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ให้เข้าใจคู่มือให้ถ่องแท้ก่อนออกแจกจ่ายคู่มือ

2. การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนโดยโรงเรียนในสังกัดเทศบาลหรืออบต. ซึ่งรูปแบบนี้ ยังให้เทศบาลหรือ อบต. เป็นแกนนำในการขยายผลเหมือนแบบแรก แต่ต้องทำให้เกิดการประสานงานระหว่างนักพัฒนาชุมชน นักการศึกษา และครูในโรงเรียนมัธยม หรือโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งสามารถดำเนินการในรูปแบบที่ให้ครูเป็นผู้แจกจ่ายคู่มือให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครองผ่านเด็กนักเรียนในวาระและโอกาสต่างๆ เช่น การประชุมผู้ปกครองประจำปี การพบปะกับครอบครัวของนักเรียนในช่วงไปเยี่ยมบ้าน หรืออาจทำในรูปแบบของใบงานที่มอบหมายให้นักเรียนไปอ่านและทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานทั้งสองรูปแบบนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนหรือผลักดันในเรื่องต่อไปนี้

≈ การผลักดันนโยบายจากส่วนกลาง หรือเป็นนโยบายจากผู้ว่าราชการจังหวัด จะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการขับเคลื่อนได้ง่าย

≈ การจัดอบรมหรือทำความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนในพื้นที่ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการเพื่อให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับ ให้ทราบขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน เนื้อหาของสื่อและการใช้สื่อ นอกจากนี้ แต่ละพื้นที่ควรกำหนดผู้ร่วมรับผิดชอบให้ชัดเจน

≈ การปรับเนื้อหาของคู่มือบางส่วน ให้สอดคล้องกับบริบท ทั้งด้านภาษา และความเชื่อทางศาสนา มีเนื้อหาพร้อมภาพประกอบที่น่าสนใจและน่าอ่าน เพื่อช่วยในการสื่อสารให้มีความเข้าใจตรงกันมากขึ้น

≈ การพัฒนาสื่อในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือ เพื่อให้เป็นทางเลือกและเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกในโลกอินเทอร์เน็ต ที่เด็กและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงได้

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบายแนวทางการดำเนินงานและการติดตาม ประเมินผล. นนทบุรี.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และกัญญา อภิพรชัยสกุล. (2560). เมื่อพ่อแม่ไทยต้องคุยกับลูกเรื่องเพศ. ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ กุลภา วจนสาระ (บรรณาธิการ). “ประชากรและสังคม 2560:ความเป็นธรรมและความเป็นไท”ด้านเพศ และการเจริญพันธุ์: ความท้าทายที่ไม่สิ้นสุด (หน้า213-228).นครปฐม:สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พจนา หันจางสิทธิ์ และกาญจนา เทียนลาย. (2558). พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น. วารสารสาธารณสุขศาสตร์, 45(3), 272-284.
- พนม เกตุมาน. มปป. ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น. วันที่ค้นพบข้อมูล 7 กุมภาพันธ์ 2561, เข้าถึงได้จาก <http://isdc.rsu.ac.th/weblog/17>
- วีระชัย สิทธิปิยะสกุล, พิษานัน หนูวงศ์, รัชณี ลักษิตานนท์ และเบญจา ยมสาร. (2556). การสำรวจความคิดเห็น และ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในประเทศไทย.วารสารวิชาการสาธารณสุข, 22(6), 979-987.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). รายงานความก้าวหน้าของประเทศไทยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์รอบปี 2557. นนทบุรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 2554. เอกสารแผนงานสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ. กรุงเทพมหานคร ค้นหเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สุขภาพทางเพศ>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). พระราชบัญญัติ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
- สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). สรุปสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และการติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย พ.ศ.2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2560.จาก สำนักกระบวนวิชา: ข้อมูลจาก http://www.boe.moph.go.th/files/report/20151126_87903337.pdf
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2557). รายงานการสำรวจสุขภาพประชากรไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5. พ.ศ. 2557. นนทบุรี. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). รายงานแผนรณรงค์การแท้งในประเทศไทย ปี 2554 – 2557. นนทบุรี: สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Aspy, C.B., Vesely, S.K., Oman, R.F., Rodine, S., Marshall, L., & McLeroy, K. (2007). Parental communication and youth sexual behaviour. *Journal of Adolescence*, 30, 449-466.

Atienzo, E.E., Walker, D.M., Campero, L., Lamadrid-Figueroa, H., & Gutierrez, J. P. (2009). Parent-adolescent communication about sex in Morelos, Mexico: does it impact sexual behaviour?. *Eur J Contracept Report Health Care*, 14(2), 111-119.

Assanangkornchai, S., Mukthong, A., & Intanont, T. (2008). Prevalence and patterns of alcohol consumption and health risk behaviors among high school students in Thailand. *Alcoholism Clinical & Experimental Research*, 33 (12), 2037-2046.

Allen, D.R., Carey J., Manopaiboon C., Jenkins, R.A., Uthaivoravit, W., Kilmarx, P.H. & van Griensven, F. (2003). Sexual health risks among young Thai women: Implications for HIV/STD prevention and contraception. *AIDS and Behavior*, 7, 9-2

Bailey, S.L., Ennett, S.T., & Ringwalt, C.L. (1993). Potential mediators, moderators, or independent effects in the relationship between parents' former and current cigarette use and their children's cigarette use. *Addictive Behaviors*, 18(6), 601-621.

Barnes, G.M., Farrell, M.P., & Banerjee, S. (1994). Family influence on alcohol abuse and other problem behaviors among Black and White adolescents in a general sample. *Journal of Research on Adolescence*, 4(2), 183-201.

Brendgen M, Wanner B, Vitaro F. (2007). Peer and teacher effects on the early onset of sexual intercourse. *American Journal of Public Health*; 97:2070–2075. [PMCID: 17901435]

Capaldi, D. (1991) Fourth grade predictors of initiation of sexual intercourse by 9th grade for boys. Quoted in: Hipwell AE, Keenan K, Loeber R, & Battista D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*; 46(2):366-378. [PMCID: 1539671]

Chassin, L., Curren, P.J., Hussong, A.M., & Colder, C.R. (1996). The relation of parents alcoholism to adolescent substance use: A longitudinal follow-up study. *Journal of Abnormal Psychology*, 105(1), 70-80.

Chassin, L., Pillow, D.R., Curren, P.J., Molina, B.S., & Barrera, M. (1993). Relation of parental alcoholism to early adolescent substance use: A test of three mediating mechanisms. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(1), 3-19.

- Crosby, R., DiClemente, R.J., Wingood, G.M., Lang, D., & Harrington, K.F. (2003). Value of consistent condom use: A study of sexually transmitted disease prevention among African American adolescent females. *American Journal of Public Health*, 93, 901-902.
- Celentano, D., Nelson, K., Suprasert, S., & Wright, N., Matanasarawoot A, Eiumtrakul S, Romyen S, Tulvatana, S., Kuntolbutra, S., Sirisopana, N., et al. (1993). Behavioral and sociodemographic risks for frequent visits to commercial sex workers among northern Thai men. *AIDS*, 7(12), 1647-1652.
- Cash K, Women educating women for HIV/AIDS prevention, in: Long LD and Ankrah EM, eds., *Women's Experiences with HIV/AIDS: An International Perspective*, New York: Columbia University Press, 1996, pp. 311–332.
- Darling, N.S., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 11(13), 487-496.
- Darling, N., Cumsille, P., & Pena-Alampay, L. (2005). Rules, legitimacy of parental authority, and obligation to obey in Chile, the Philippines, and the United States. *New Directions in Child and Adolescent Development*, 108, 47-60.
- DiClemente, R.J., Wingood, G.M., Crosby, R., Sionean, C., Cobb, B.K., Harrington, K., Davies, S., Hook, E.W., & Oh, M.K. (2001). Parental monitoring : Association with adolescents' risk behaviors. *Pediatrics*, 107(6), 1363-1368.
- Dilorio, C., Kelly, M., & Hokenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of Adolescent Health*, 24(3), 181-189.
- Ford, N. J. Kittisuksathit, S. (1994). Destinations unknown: the gender construction and changing nature of the sexual expressions of Thai youth. *AIDS Care*, 6 (5), 517-531.
- Feldman S, Brown N. (1993). Family influences on adolescent male sexuality: The mediational role of selfrestraint. *Social Development*; 2:15–35.
- Hops H, Andrews J, Duncan S, Duncan R, Tildesley E. (2000). Adolescents drug use development. Quoted in: Hipwell AE, Keenan K, Loeber R, & Battista D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*; 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Hogan, D.P., Sun, R., & Cornwell, G.T. (2000). Sexual and fertility behaviors of American females aged 15-19 years: 1985, 1990, and 1995. *American Journal of Public Health*, 90(9), 1421-1425.

- Huebner, A.J., & Howell, L.W. (2003). Examining the relationship between adolescent sexual risk-taking behaviors and perceptions of monitoring, communication, and parenting styles. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 71-78.
- Hutchinson, M.K., Jemmott, J.B., Jemmott, L.S., Braverman, P., & Fong, G.T. (2003). The role of female a prospective study. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 98-107.
- Jaccard, J., Dodge, T., & Dittus, P. (2003). Maternal discussions about pregnancy and adolescents' attitudes toward pregnancy. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 84-87.
- Jessor R, Jessor S. (1997). Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth. Quoted in: Hipwell AE, Keenan K, Loeber R, & Battista D. (2010).
- Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*; 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Kovacs M, Krol R, Voti L. (1994). Early onset psychopathology and the risk for teenage pregnancy among clinically referred girls. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*; 33:106–113. [PMCID: 8138508]
- Kahn J, Kaplowitz R, Goodman E, Emans J. (2002). The association between impulsiveness and sexual risk behaviors in adolescent and young adult women. *Journal of Adolescent Health* ; 30:229–232. [PMCID: 11927234]
- Lloyd-Richardson, E.E., Papandonatos, G., Kazura, A., Stanton, C., & Niaura, R. (2002). Differentiating stages of smoking intensity among adolescents: Stage –specific psychological and social influences. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(4), 998-1009.
- Lieberman, L.D. (2006). Early predictors of sexual behavior: implications for young adolescents and their parents. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 38 (2), 112-114
- Miller, K.S., Kotchick, B.A., Dorsey, S., Forehand, R., Ham, Y. (1998). Family communication about sex: what are parents saying and are their adolescents listening. *Family Planning Perspectives*, 30, 218-222.
- Miller B, Norton M, Curtis T, Hill J, Schvaneveldt P, Young M. (1997). The timing of sexual intercourse among adolescents: Family, peer, and other antecedents. *Youth & Society* ;29:54–83.
- Newman, I, Shell, D., Li, T., & Innadda, S. (2006). Buddhism and Adolescent Alcohol Use in Thailand. *Substance Use and Misuse* 41 (13), 1789-1800.
- Oman, R.F., Vesley, S.K., McLeroy, K.R., HarrisWyatt, V., Aspy, C.B., Rodine, S., et al. (2002). Reliability and validity of the Youth Asset Survey (YAS). *Journal of Adolescent Health*, 51(3), 247-255.

- Pequegnat, W., Bauman, L.J., Bray, J.H., DiClemente, R., Dilorio, C., Hoppe, S.K., Jemmott, L.S., Krauss, B., Miles, M., Paikoff, R., Rapkin, B., Rotheram-Borus, M.J., & Szapocznik, J. (2001). Measurement and the role of families in prevention and adaptation of HIV/AIDS. *AIDS and Behavior*, 5(1), 1-19.
- Rai, A.A., Stanton, B., Wu, Y., Li, X., Galbraith, J., Cottrell, L., Pack, R., Harris, C., Alessandri, D., & Burns, L. (2003). Relative influences of perceived parental monitoring and perceived peer involvement on adolescent risk behaviors: An analysis of six cross-sectional data sets. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 108-118.
- Raffaelli M & Crockett L. (2003). Sexual risk taking in adolescence: The role of self-regulation and attraction to risk. *Developmental Psychology*; 39:1036–1046. [PMCID: 14584983]
- Resnick, M.D., Bearman, P.S., Blum, R.W., Bauman, K.E., Harris, K.M., Jones, J., et al. (1997). Protecting adolescents from harm: Finding from the national longitudinal study on adolescent health. *Journal of American Medical Association*, 278, 823-832.
- Santelli, J.S., Lowry, R., Brener, N.D., & Robin, L. (2000). The association of sexual behaviors with socioeconomic status, family structure, and race/ethnicity among US adolescents. *American Journal of Public Health*, 90(10), 1582-1588.
- Scales, P.C., Benson, P.L., Leffert, N., & Blyth, D.A. (2000). Contribution of development assets to the prediction of thriving among adolescents. *Applied Development Science*, 4(1), 27-46.
- Spielman, S. (1994). The family in Thailand and drug demand reduction: problems of urban Thai society in transition. *Bulletin on Narcotics*, 46(1):45-66.
- Saengwanloy. (2007). Alcohol Consumption and Sexual Behavior among Students of Secondary School Grade 2 and 5, and of Vocational Certificate Grade 2. Abstract presented at the 4th National Conference on Alcohol Study, 26-27 November 2007. Center for Alcohol Study. Bangkok, Thailand. (<http://www.cas.or.th>.) Accessed January 10, 2011.
- Stanton B, Li X, Pack R, Cottrell L, Harris C, Burns J. (2002). Longitudinal influence of perceptions of peer and parental factors on African American adolescent risk involvement. *Journal of Urban Health*; 79:536–548. [PMCID: 12468673]
- Stueve A, O'Donnell L. (2005). Early alcohol initiation and subsequent sexual and alcohol risk behaviors among urban youths. *American Journal of Public Health*; 95:887–893. [PMCID: 15855470]

- Thato, S., Charron-Prochownik, D., Dorn, L. D., Albrecht, S. A., & Stone, C. A. (2003). Predictors of condom use among adolescent Thai vocational students. *Journal of Nursing Scholarship*, 35(2), 157-163.
- Thongpriwan, V. & McElmurry, B.J. (2006). Comparison between Thai adolescent voices and Thai adolescent health literature. *Journal of School Health*, 76 (2), 47-51.
- VanLandingham, M., Suprasert, S., Sittiitrai, W., Vaddhanaphut, C., & Grandjean, N. (1993). Sexual activity among never-married men in northern Thailand. *Demography*, 30 (3), 297-313.
- Vesley, S.K., Wyatt, V.H., Oman, R.F., Aspy, C.B., Kegler, M.C., Rodine, S., Marshall, L., & McLeroy, K.R. (2004). The potential protective effects of youth assets from adolescent sexual risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 34(5), 356-65.
- Vichit-Vadakan, J. (1994). Women and the family in Thailand in the midst of social change. *Law and Society Review*, 28(3), 515-524.
- World Health Organization (WHO). (2010). Developing sexual health programmes: A framework for action. WHO reference number: WHO/RHR/HRP/10.22 - Web only. Retrieved on February 7th, 2018 from http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70501/1/WHO_RHR_HRP_10.22_eng.pdf?ua=1
- (2006). Constitution of the World Health Organization – Basic Documents, Forty-fifth edition, Supplement, October 2006.
- (2001). Facing the reality of AIDS—A 15 year process?. *Bulletin of the World Health Organization*, 79,12.
- Whitaker, D.J., Miller, K.S., May, D.C., & Levin, M.L. (1999). Teenage partners' communication about sexual risk and condom use: their importance of parent-teenager discussions. *Family Planning Perspectives*, 31, 117-121.

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
บทความสำหรับการเผยแพร่
รายงานจังหวัดตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค
แบบสอบถาม (สำหรับเด็ก สำหรับผู้ปกครอง)

■ ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้

สัญญาเลขที่ RDG5940035

โครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน :
การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบครัวสำคัญในระดับประเทศ”

Output		ในกรณีล่าช้า (ผลสำเร็จไม่ถึง 100 %) ให้ระบุสาเหตุและการแก้ไขที่ ดำเนินการ
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	
1. ทบทวนวรรณกรรม	100	
2. เตรียมเครื่องมือการวิจัย บุคลากร และงานภาคสนาม	100	
3. ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (baseline survey) ในกลุ่ม นักเรียนและพ่อหรือแม่	100	
4. วิเคราะห์ข้อมูล baseline survey	100	
5. ประสานงานพื้นที่ใน อบต. 8 พื้นที่ (2 อบต. 4 จังหวัด) และคัดกรองครอบครัวที่จะเข้าร่วมโครงการเพื่อดำเนิน กิจกรรมแทรกแซง (TFM Intervention)	100	
6. ดำเนินกิจกรรมแทรกแซง (TFM Intervention) โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	100	
7. ติดตาม ให้คำปรึกษาการใช้คู่มือ TFM โดยนักวิจัย ร่วมกับ อบต. รวมทั้งการจัดอบรม health educator ให้กับ อบต. ครู อสม. อพม. สำหรับติดตามและให้ คำปรึกษากับพ่อแม่ในการใช้คู่มือ	100	
8. ประเมินผลการใช้คู่มือ (การสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม)	100	
9. การประเมินผลกระทบเบื้องต้น (ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ) และจัดทำรายงาน	100	
10. รายงานผลการวิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์ผลการวิจัย เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	100	
11. การประสานงานระดับพื้นที่ในระดับจังหวัด (อบต. เทศบาลทั้งหมด) เพื่อขยายผลทั้ง 4 จังหวัด (ใน 4 ภาค)		งานในปีที่ 2
12. ประสานงานให้ อบต. ทั้งหมดใน 4 จังหวัด ประเมิน ความพร้อมและความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมโครงการ และจัดตั้งงบประมาณในการปรับปรุงคู่มือ วางแผนงาน โครงการด้วยตนเองและดำเนินกิจกรรมแทรกแซง		งานในปีที่ 2

13. การจัดประชุมผู้ดำเนินการในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด เพื่อจัดตั้งงบประมาณ ปรับปรุงคู่มือ และขยายผลทั้ง 4 จังหวัด		งานในปีที่ 2
14. ติดตามและประเมินการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงและ ผลผลิตของการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค		งานในปีที่ 2
15. ศึกษารูปแบบการประสานงานระดับจังหวัด (จ.นนทบุรี)		
16. จัดประชุมวิชาการ ผู้ดำเนินการในพื้นที่และเพื่อวางแผน ทางการทำงานระดับจังหวัด และระดับประเทศ		งานในปีที่ 2
17. จัดประชุมระดับผู้ดำเนินนโยบายระดับประเทศ ระดับกระทรวง และผู้แทนรัฐบาล โดย ศูนย์ประสานงาน การศึกษา "การสร้างความรู้ความคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มเด็กและ เยาวชน" (ศูนย์ CSPA) สกว. มหาวิทยาลัยมหิดล กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย สมาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคม สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ฯลฯ		งานในปีที่ 2

ลงนาม .....

(ศ.เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์)

ผู้รับทุนวิจัย

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2560

▪ บทความสำหรับการเผยแพร่

อาจารย์ ดร.อรัญ หรุเจริญพรพานิชได้นำเสนอบทความเรื่อง ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นตอนต้น ในงานประชุมวิชาการประชากรและสังคม 2560 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2560 ห้องกรุงธนบอลรูม ชั้น 3 โรงแรม เดอะรอยัลริเวอร์ บางพลัด กรุงเทพฯ (ดังรายละเอียด)

ผู้ทรงคุณวุฒิ
อ่านและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงคุณภาพของบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์วิทย์ บุญมงคล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล
ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร ทัศวานนท์
นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรชัย ทองไทย
ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา อัมเม
กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญจันทร์ เซอร์เรอร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ดร.วรภรณ์ แซ่มสนิท
แผนงานสุขภาวะผู้หญิงและความเป็นธรรมทางเพศ

คุณณัฐยา บุญภักดี
กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ

ดร.รณภูมิ สามัคคีคารมย์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

ปาฐกถา: ความเป็น 'ไท' ทางเพศและการเจริญพันธุ์

ชลิตาภรณ์ สงสัมพันธ์

บทบรรณาธิการ

สุชาดา ทวีสิทธิ์

ส่วนที่หนึ่ง: แนวคิด นโยบาย และบริการด้านสุขภาพทางเพศและการเจริญพันธุ์

สถาบันวิจัยประชากรและสังคมกับการขยายพรมแดนความรู้ด้านการเจริญพันธุ์และเพศ

กฤตยา อาชวนิจกุล

การศึกษาการตั้งเป้าหมายภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทย

ปราโมทย์ ประสาทกุล และศุทธิดา ชวนวัน

การวางแผนครอบครัวและอนามัยการเจริญพันธุ์ของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

อภิชาติ จำรัสสุทธิรังค์ และกัญญา อภิพรชัยสกุล

คือนักบุญหรือคนบาป: การตีตราผู้ให้บริการด้วยผลพลอยมาจากการทำแท้ง

กุลภา วัฒนสาระ

ส่วนที่สอง: การตัดสินใจด้านการเจริญพันธุ์

คุณภาพการตั้งครรภ์ของหญิงไทยวัยเจริญพันธุ์ ช่วง พ.ศ. 2541-2558

ทิมลพรรณ อิศวรวัฑ์ และฐิตินันท์ วัฒนกุล

แบบแผนและแนวโน้มของจำนวนบุตรเกิดรอดจากสตรีที่ไม่ได้แต่งงานในช่วง พ.ศ. 2543-2558

ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์

การตัดสินใจด้านการเจริญพันธุ์ของคนเจนวาย

มนสิการ กาญจนะจิตรา, รินา ต๊ะดี และกัญญาพัชร สุทธิเกษม

ชีวิตวัยรุ่นหญิงเมื่อต้องเป็นแม่

รินา ต๊ะดี

สาม: 'เพศ' เป็นเรื่องของคนทุกวัย

ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นตอนต้น
อรทัย หรุเจริญพรพานิช และคณะ

173

175

สภาวะทางเพศของผู้สูงอายุในสังคมไทย

เขมิกา ยามะรัต, อุมามารณ์ ภัทรวานิชย์ และมนทกานต์ เชื้อมชิต

191

เมื่อพ่อแม่ไทยต้องคุยกับลูกเรื่องเพศ

เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และกัญญา อภิพรชัยสกุล

213

ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรม ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นตอนต้น

Risk and Protective Factors for Pre-sexual Behaviors among Early Adolescents

อรรถัย ทรูเจริญพรพานิช*, อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์**, อุมารณ ภัทรวาณิช***, สุริยพร พันพื้ง****,
พจนา ทันจางลิตี*****, ชีรนงค์ สกุลศรี*****, และกัญญา อภิพรชัยสกุล*****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 13-15 ปี ที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมต้นของ 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา จำนวน 485 คน ซึ่งถูกเลือกแบบเจาะจงเพื่อเข้าร่วมโครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเองแบบออนไลน์ที่โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 60 vs. ร้อยละ 40.4) อายุเฉลี่ย 13.8 ปี ประมาณ 2 ใน 3 อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก และรับรู้ถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง การสื่อสารในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารในเรื่องทั่วไป ส่วนการสื่อสารเรื่องสำคัญๆ พ่อแม่มักจะพูดคุยในเรื่องเหล่านี้ นุหรี และยาเสพติด มากกว่าที่จะพูดคุยเรื่องเพศ การทดสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์พบว่า การรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการป้องกันพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยเสี่ยงหรือสนับสนุนพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การมีแฟน การดื่มเหล้า และการเข้าร่วมชม/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ ข้อค้นพบนี้ช่วยให้เราสามารถแยกแยะกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรหรือช่วยเลื่อนระยะเวลาการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของวัยรุ่น

คำสำคัญ: วัยรุ่นตอนต้น พฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันเพศสัมพันธ์

* นักวิชาการอิสระ

** ศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

**** รองศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** อาจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** นักวิจัย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

This research studied pre-sexual behavior and problem behaviors among early adolescents. Factors associated with pre-sexual behavior include family structure, parenting behavior, and peer influence. The sample group consisted of 385 secondary school students aged 13-15 years in four provinces of Thailand: Nonthaburi, Chiang Rai, Udon Thani and Songkhla. The sample population were participants in the Thai Family Matters Program, conducted by the Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Respondents were asked to complete an on-line self-administered questionnaire. Respondents were more female than male (60% vs. 40%), and their mean age was 13.8 years. Approximately two-thirds of respondents were in a family with parents living together. This study indicates that adolescents still have close ties with parents and perceive their parents' concern for their well-being. Parent-child communication is usually about general topics. When communicating about potential health threats, parents were more likely to talk about alcohol and drug abuse than unprotected sex. Results from the regression analysis suggests that perception of parental disapproval of adolescent sex is the most significant protective factor for adolescent pre-sexual behaviors. Risk factors for adolescent pre-sexual behavior include having a boy/girlfriend, drinking alcohol, and going on joy rides. These research findings may help to identify an appropriate target group for intervention programs to protect or delay sexual initiation among early adolescents.

Keywords: early adolescent, pre-sexual behaviors, risk and protective factors

บทนำ

เด็กอายุ 10-14 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เราเรียกช่วงวัยนี้ว่า “วัยรุ่นตอนต้น” ในทางจิตวิทยา เด็กวัยนี้เริ่มมีความสนใจในเรื่องเพศ การเสริมสร้างทัศนคติและปลูกฝังสภาวะที่ดีทางเพศในช่วงวัยนี้จึงเหมาะสมเพราะจะช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่รับผิดชอบและปลอดภัยในวัยรุ่นได้

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสำหรับวัยรุ่น หากเริ่มต้นในช่วงอายุ 15 ปีขึ้นไปอาจสายเกินไป เพราะปัจจุบันเด็กไทยมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สองใน 23 จังหวัด ของสำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข (2555) ที่พบสัดส่วนของนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์แล้วเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า คือจากที่พบเพียงร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2555 ส่วนนักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว พบสัดส่วนประมาณร้อยละ 4-5 ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่อัตราการคุมกำเนิดโดยใช้ถุงยางอนามัยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 (ร้อยละ 53 ในผู้ชาย และร้อยละ 48 ในผู้หญิง) ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมา ซึ่งข้อมูลของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2559) พบว่าอัตราคลอดของแม่อายุต่ำกว่า 15 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตรา 0.6 ต่อพันคน (1,761 คน) ในปี พ.ศ. 2541 เป็น 1.7 ต่อพันคน (3,213 คน) ในปี พ.ศ. 2557

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเด็กวัยรุ่นต้องเริ่มดำเนินการก่อนที่เด็กจะมีเพศสัมพันธ์ หรือในช่วงที่ยังเป็นเด็กหรือวัยรุ่นตอนต้น อย่างไรก็ตาม การประเมินพฤติกรรมทางเพศของเด็กและวัยรุ่นตอนต้นเพื่อประโยชน์ในเชิงป้องกัน อาจต้องประเมินพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behavior) แทนที่จะประเมินพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ (sexual behavior) เนื่องจากความซุกซนของการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยนี้ยังพบน้อย แต่ทว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะหากมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อยย่อมหมายถึงโอกาสที่จะมีคู่เพศสัมพันธ์หลายคน รวมถึงเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมา

งานวิจัยหลายชิ้นระบุถึงพฤติกรรมที่เกิดก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ตามมา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เราเรียกว่า pre-sexual activities อาทิ การจับมือถือแขน การกอด การจูบ การสัมผัส หรือยอมให้สัมผัสอวัยวะบริเวณหน้าอกและส่วนล่างต่ำกว่าบั้นเอว (Jakobsen, 1997; Schwartz, 1999; Hipwell, Keenan, Loeber, & Battista, 2010) รวมถึงการมีแฟน มีงานวิจัยอย่างน้อยสองเรื่องพบว่าวัยรุ่นที่มีแฟนแล้วมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ตามมา (Manning & Giordano, 2001; Cooksey, Mott, & Nuebauer, 2002) พฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ที่กล่าวมานี้ จึงน่าจะเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความเสี่ยงทางเพศของเด็กในช่วงวัยนี้ได้

การดำเนินโครงการป้องกันพฤติกรรมทางเพศสำหรับเด็กวัยรุ่นในช่วงวัยนี้จำเป็นต้องแยกแยะกลุ่มเป้าหมายให้ได้ว่า เด็กวัยรุ่นกลุ่มใด ลักษณะอย่างไร ครอบครัวเป็นเช่นไร มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เพื่อจะได้ดำเนินการป้องกันได้อย่างถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมาย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors) ของเด็กนักเรียนในช่วงอายุ 13-15 ปีที่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมต้นใน 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา ซึ่งเข้าร่วมโครงการ

บทนำ

เด็กอายุ 10-14 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เราเรียกช่วงวัยนี้ว่า “วัยรุ่นตอนต้น” ในทางจิตวิทยา เด็กวัยนี้เริ่มมีความสนใจในเรื่องเพศ การเสริมสร้างทัศนคติและปลูกฝังสภาวะที่ดีทางเพศในช่วงวัยนี้จึงเหมาะสมเพราะจะช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่รับผิดชอบและปลอดภัยในวัยรุ่นได้

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสำหรับวัยรุ่น หากเริ่มต้นในช่วงอายุ 15 ปีขึ้นไปอาจสายเกินไป เพราะปัจจุบันเด็กไทยมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สองใน 23 จังหวัด ของสำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข (2555) ที่พบสัดส่วนของนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์แล้วเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า คือจากที่พบเพียงร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2555 ส่วนนักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว พบสัดส่วนประมาณร้อยละ 4-5 ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่อัตราการคุมกำเนิดโดยใช้ถุงยางอนามัยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 (ร้อยละ 53 ในผู้ชาย และร้อยละ 48 ในผู้หญิง) ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมา ซึ่งข้อมูลของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2559) พบว่าอัตราคลอดของแม่อายุน้อยกว่า 15 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตรา 0.6 ต่อพันคน (1,761 คน) ในปี พ.ศ. 2541 เป็น 1.7 ต่อพันคน (3,213 คน) ในปี พ.ศ. 2557

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเด็กวัยรุ่นต้องเริ่มดำเนินการก่อนที่เด็กจะมีเพศสัมพันธ์ หรือในช่วงที่ยังเป็นเด็กหรือวัยรุ่นตอนต้น อย่างไรก็ตาม การประเมินพฤติกรรมทางเพศของเด็กและวัยรุ่นตอนต้นเพื่อประโยชน์ในเชิงป้องกัน อาจต้องประเมินพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behavior) แทนที่จะประเมินพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ (sexual behavior) เนื่องจากความซุกซนของการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยนี้ยังพบน้อย แต่ทว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะหากมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อยย่อมหมายถึงโอกาสที่จะมีคู่เพศสัมพันธ์หลายคน รวมถึงเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมา

งานวิจัยหลายชิ้นระบุถึงพฤติกรรมที่เกิดก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ตามมา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เราเรียกว่า pre-sexual activities อาทิ การจับมือถือแขน การกอด การจูบ การสัมผัส หรือยอมให้สัมผัสอวัยวะบริเวณหน้าอกและส่วนล่างต่ำกว่าบั้นเอว (Jakobsen, 1997; Schwartz, 1999; Hipwell, Keenan, Loeber, & Battista, 2010) รวมถึงการมีแฟน มีงานวิจัยอย่างน้อยสองเรื่องพบว่าวัยรุ่นที่มีแฟนแล้วมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ตามมา (Manning & Giordano, 2001; Cooksey, Mott, & Nuebauer, 2002) พฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ที่กล่าวมานี้ จึงน่าจะเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความเสี่ยงทางเพศของเด็กในช่วงวัยนี้ได้

การดำเนินโครงการป้องกันพฤติกรรมทางเพศสำหรับเด็กวัยรุ่นในช่วงวัยนี้จำเป็นต้องแยกแยะกลุ่มเป้าหมายให้ได้ว่า เด็กวัยรุ่นกลุ่มใด ลักษณะอย่างไร ครอบครัวเป็นเช่นไร มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เพื่อจะได้ดำเนินการป้องกันได้อย่างถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมาย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors) ของเด็กนักเรียนในช่วงอายุ 13-15 ปีที่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมต้นใน 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา ซึ่งเข้าร่วมโครงการ

“ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในมิติของความแตกต่างทางเพศ (gender) รวมถึงศึกษาความแตกต่างของปัจจัยสภาวะแวดล้อมทางครอบครัว การเลี้ยงดู และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจัดเป็นหนึ่งในหลายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือน่าห่วงกังวล (problem behaviors) ของวัยรุ่นไทย เช่นเดียวกับพฤติกรรมดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมก้าวร้าวเกร (delinquency) มีหลายทฤษฎีที่อาจนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมเหล่านี้ อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Social Cognitive Theory) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและพฤติกรรมตามแผน (Theory of Reasoned Action and Planned Behaviors) ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory) และทฤษฎี Problem Behavior (Jessor & Jessor, 1977) ในการศึกษาขั้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี problem behavior เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เนื่องจากมีความเหมาะสมกับข้อมูลการวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอยู่นอกจากนี้ยังตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ต้องการแยกแยะหรือคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเด็กวัยรุ่นตอนต้นเพื่อเข้าร่วมในโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) เพราะสามารถใช้นายพฤติกรรมที่มีโอกาสเกิดขึ้นภายหลังการทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เราเรียกว่า transition behaviors ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำนายแนวโน้มพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อวัยรุ่นตอนต้นเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ยกตัวอย่างเช่น หากเด็กช่วงวัยนี้เริ่มดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศด้วย เป็นต้น

ทฤษฎี Problem Behavior

Problem Behavior Theory (Jessor & Jessor, 1977) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม แต่จัดกลุ่มตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวแปรระดับบุคคล (personality) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน และการรับรู้ของบุคคลต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (perceived environment) และตัวแปรพฤติกรรมการแสดงออก (outcome behaviors) นั่นคือปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อม และการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ ครอบครัวที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมพฤติกรรมลูก (low parental control or support) ปล่อยให้คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง แนวโน้มที่ลูกจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาก็คือเป็นไปได้สูง และวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ตามมา ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ระบุว่า เด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมผิดปกติ (conduct disorder) หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว เกร ก็มักจะพบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย (Brendgen, Wanner, & Vitaro, 2007; Kovacs, Krol, & Voti, 1994) นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยอื่นๆ ได้ระบุความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งพบว่าเกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมดูแลของพ่อแม่ (Feldman & Brown, 1993; Kahn, Kaplowitz, Goodman, & Emans, 2002; Raffaelli

& Crockett, 2003) ในขณะที่ข้อค้นพบของ Hops et al. (2000) และ Stueve & O'Donnell (2005) ระบุว่า การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อยมีความเชื่อมโยงกับการดื่มเหล้าและใช้สารเสพติดของวัยรุ่น

พฤติกรรมเลี้ยงลูกของพ่อแม่ (Parenting Practices)

ถึงแม้ว่างานวิจัยในต่างประเทศหลายชิ้นระบุถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ โดยเฉพาะเรื่องการปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมดูแลบุตร แต่ในเรื่องของพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เชื่อมโยงกับปัจจัยด้านการเลี้ยงดูของพ่อแม่ งานวิจัยให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน ทั้งพบว่า มีและไม่มีความสัมพันธ์ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Jaccard, Dittus, & Gordon (1996); Raffaelli & Crockett (2003) และ Upchurch, Aneshensel, Sucoff, & Levy-Storms (1999) พบว่าการขาดความอบอุ่นจากแม่ (low maternal warmth) และการเลี้ยงดูทั้งสองแบบ คือ แบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวด เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในเด็กวัยรุ่นหญิง

ในขณะที่งานวิจัยของ Stanton et al. (2002) กลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นไปได้ว่าข้อค้นพบที่แตกต่างกัน ขึ้นกับอายุและเพศของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นที่ทำการศึกษาของแต่ละงานวิจัย พ่อแม่มักจะเข้มงวดกับลูกที่อายุน้อยมากกว่าลูกที่โตแล้ว และพ่อแม่มักจะเข้มงวดกวดขันพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย (Lam, Russell, Tan, & Leong, 2008) ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rhucharoenpornpanich et al. (2010) ที่ศึกษาเด็กวัยรุ่นอายุ 13-14 ปีในกรุงเทพมหานคร พบว่าพ่อแม่มิแนวโน้มที่จะติดตามควบคุมพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ และยังพบอีกว่าการติดตามควบคุมดูแลของพ่อแม่มีส่วนช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของลูกได้

ในเรื่องของปัจจัยด้านครอบครัวอื่นๆ เช่น โครงสร้างครอบครัว และรายได้ครอบครัว พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นเช่นเดียวกัน โดยพบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย (Lautitzen, 1994; Rose, Koo, Bhaskar, Anderson, White, & Jenkins, 2005) และครอบครัวของพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (single parents) เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น (Fergusson, Horwood & Lynskey, 1994; Upchurch, Levy-Storms, Sucoff, & Aneshensel, 1998) ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างพ่อแม่-ลูกนั้น งานวิจัยทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยพบว่า การสื่อสารเรื่องเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือบ่อยครั้งขึ้นเมื่อพ่อแม่รับรู้ว่ามีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Dilorio, Kelly, & Hockenberry-Eaton, 1999; Rhucharoenpornpanich et al., 2012) และพ่อแม่มิแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย (Rhucharoenpornpanich et al., 2012)

อิทธิพลเพื่อน (Peer Influence)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อิทธิพลเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น ที่มักจะทำตามเพื่อนเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยเพื่อนกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น งานวิจัยของ Miller et al. (1997) และ Stanton et al. (2002) พบว่าการรับรู้หรือการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของเพื่อน (รับรู้ว่ามีเพศสัมพันธ์แล้ว) เป็นปัจจัย

ทำนายการมีเพศสัมพันธ์ในปีต่อๆ มา และงานวิจัยของ Capaldi (1991) พบว่าการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมมีปัญหา เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ใน 2-3 ปีถัดมาเช่นเดียวกับ

Ragoffaelli & Crockett (2003) นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเยาวชนระดับชาติระยะยาว (National Longitudinal Survey of Youth) ในประเทศสหรัฐอเมริกามาทำการวิเคราะห์พบว่า เด็กอายุ 12-13 ปี ซึ่งคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา มีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 4 ปีถัดมา ในขณะที่มีความพยายามของการดำเนินงานโปรแกรมป้องกัน (preventive intervention program) เพื่อลดอิทธิพลเพื่อน โดยการส่งเสริมเด็กวัยรุ่นเห็นคุณค่าในตนเอง และเสริมทักษะที่จำเป็นในการป้องกันตนเองจากอิทธิพลเพื่อน อย่างเช่น ทักษะการปฏิเสธ ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของโปรแกรมยังขาดข้อมูลสนับสนุน และไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า เด็กวัยรุ่นทักษะดีที่สามารถต้านทานแรงกดดันจากเพื่อนมีแนวโน้มไม่มีเพศสัมพันธ์

โดยสรุป จากทฤษฎี problem behaviors และการทบทวนงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น อาทิเช่น ปัจจัยด้านครอบครัวการเลี้ยงดูของพ่อแม่ การสื่อสารในครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่อาจจะสนับสนุนให้เกิด หรือป้องกันพฤติกรรมทางเพศและวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior) อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศร่วมด้วย งานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behavior) ของวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งยังมีการศึกษาไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ (sexual behavior) ผลการวิจัยนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นตอนต้นต่อไป

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors) และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่างเด็กวัยรุ่นตอนต้น ในบริบทของความแตกต่างทางเพศ รวมทั้งศึกษาปัจจัยสภาวะแวดล้อมด้านครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน: การพัฒนาปรับปรุงและนำโครงการครอบครัวสำคัญไปประยุกต์ใช้ในระดับประเทศ (When Thai Family Matters)” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนอายุ 13-15 ปี กำลังศึกษาในชั้นมัธยมต้น ของจังหวัดนนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา การเก็บรวบรวมข้อมูลในเด็กนักเรียนทำโดยการให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองทางออนไลน์ที่โรงเรียน ส่วนผู้ปกครองให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองที่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมต้นจำนวน 485 คน เป็นนักเรียนในจังหวัดนนทบุรี 116 คน เชียงราย 132 คน อุตรดิตถ์ 119 คน และสงขลา 118 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 59.6 vs. ร้อยละ 40.4) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 13.8 ปี กลุ่มตัวอย่างประมาณ 2 ใน 3 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 60.2) และร้อยละ 29.1 อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (single parent) ที่เหลืออีก 53 คน (ร้อยละ 10.7) ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับปู่ย่า/ตายาย (ร้อยละ 85) ที่เหลืออยู่กับญาติ (ร้อยละ 9) และคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ (ร้อยละ 6) ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ที่เด็กจำนวนไม่น้อยถูกเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว หรือถูกเลี้ยงโดยปู่ย่า/ตายายซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ผลการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เมื่อตรวจสอบเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยดูจากระดับความใกล้ชิดกับพ่อแม่ การรับรู้เรื่องความห่วงใยของพ่อแม่ และการรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยของระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิด การรับรู้ความห่วงใย และการรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

ความสัมพันธ์กับครอบครัว	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่	5.01	4.78	4.87	0-6
รับรู้ความห่วงใยของพ่อแม่	5.49	5.4	5.44	0-6
รับรู้ว่าพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง	3.63	3.71	3.68	0-4

จากตาราง 1 พบว่าเด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่ เพราะส่วนใหญ่ระบุว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ในระดับสูง อีกทั้งรับรู้ถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง และรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่ต้องการให้ตนเองไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดสูงกว่าวัยรุ่นหญิง ในขณะที่ผู้หญิงมีระดับของการรับรู้ว่าพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่าชายเล็กน้อย

การสื่อสารพูดคุยในครอบครัว

เมื่อตรวจสอบในเรื่องการสื่อสารในครอบครัว (ตาราง 2) พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารพูดคุยกับลูกในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่พูดคุยในเรื่องทั่วไป เรื่องครอบครัว การคบเพื่อน และพูดคุยเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด ซึ่งพบระดับของการพูดคุยมากกว่าเรื่องอื่นๆ ส่วนการสื่อสารพูดคุยในเรื่องเพศและการมีแฟน พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารในเรื่องนี้น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสาร

ในเรื่องนี้ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่พูดคุยกับลูกในเรื่องเพศหรือเรื่องแฟน ซึ่งอาจเป็นเพราะพ่อแม่ขาดทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ หรืออาจมีความเชื่อผิดๆ ว่าการพูดเรื่องนี้เป็น การชู้หน้าลูก หรือเกิดจากทัศนคติว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายไม่ควรพูดอย่างเปิดเผย โดยพ่อแม่จะพูดเรื่องเพศก็ต่อเมื่อสงสัย หรือรับรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Rhucharoenpornpanich et al., 2012) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวสูงกว่าลูกชายในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเพศ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารในครอบครัวระหว่างพ่อแม่-ลูก จำแนกตามเพศ

การสื่อสาร	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
พูดคุยเรื่องทั่วไป	1.51	1.58	1.55	0-3
พูดคุยเรื่องค่านิยมในครอบครัว	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องการคบเพื่อน	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องเหล้า บุหรี่	1.76	1.81	1.79	0-3
พูดคุยเรื่องการมีแฟน	0.85	0.83	0.84	0-3
พูดคุยเรื่องเพศ	0.33	0.43	0.39	0-3

หมายเหตุ: ระดับของการสื่อสารในแต่ละด้านมีค่าระหว่าง 0-3 (0=ไม่เคย, 1=นานๆ ครั้ง, 2=บ่อยครั้ง, 3=เป็นประจำ)

การคบเพื่อน

ปัจจัยด้านเพื่อนนับว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เด็กวัยรุ่นมักจะทำตามเพื่อน ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่ดื่มเหล้ามักจะมีเพื่อนสนิทที่ดื่มเหล้าเหมือนกัน เช่นเดียวกับพฤติกรรมทางเพศซึ่งอาจมีแนวโน้มในทำนองเดียวกัน แต่เนื่องจากข้อมูลชุดนี้ไม่ได้สอบถามเรื่องพฤติกรรมทางเพศของเพื่อนสนิท มีเพียงข้อมูลเรื่องการดื่มเหล้าเท่านั้น จากตาราง 3 พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งชายหญิงระบุว่า มีเพื่อนสนิท 1-3 คนดื่มเหล้า และจากการทดสอบด้วย Chi-Square ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างชายและหญิง

ตาราง 3 ร้อยละของวัยรุ่นที่ระบุพฤติกรรมดื่มเหล้าของเพื่อนสนิท 3 คน จำแนกตามเพศ

เพื่อนสนิท 3 คนที่ดื่มเหล้า	ชาย (n=144)	หญิง (n=227)	ทั้งหมด (n=371)
ไม่มีใครดื่ม	56.9	57.3	57.1
มี 1 คน	13.9	10.1	11.6
มี 2 คน	16	15.9	15.9
ทั้งหมด 3 คน	13.2	16.7	15.4
รวม	100	100	100

พฤติกรรมเสี่ยง

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยง มีการวัดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก้าวร้าวเกร และ การขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ (เด็กแว้น) แบ่งเป็น 4 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 3 (ตั้งแต่ไม่เคยจนถึงทำเป็นประจำ) พบว่าระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ วัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูงกว่าหญิงเกือบทุกพฤติกรรม ยกเว้นการดื่มเหล้าที่พบระดับพฤติกรรมใกล้เคียงกัน แต่เมื่อรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งหมด จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นชายสูงกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ (ตาราง 4)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สูบบุหรี่	0.31	0.13	0.2	0-3
ดื่มเหล้า	0.49	0.48	0.48	0-3
ก้าวร้าว เกร	0.56	0.29	0.4	0-3
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์	0.3	0.09	0.17	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.66**	0.98	1.25	0-9

หมายเหตุ: การทดสอบ ANOVA พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ **

สำหรับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (ตาราง 5) ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 อย่าง ได้แก่ การกอด การจูบ การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสหน้าอก การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสอวัยวะเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมยังต่ำเช่นเดียวกัน (ยกเว้นการจับมือถือแขน) และเมื่อรวมทุกพฤติกรรมเข้าด้วยกัน พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงสูงกว่าชายแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
จับมือ	1.11	1.2	1.16	0-3
กอด	0.51	0.57	0.55	0-3
จูบ	0.15	0.2	0.18	0-3
สัมผัสหน้าอก (ชาย)	0.13	na	0.13	0-3
ยอมให้สัมผัสหน้าอก (หญิง)	na	0.07	0.07	0-3
สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.07	0.09	0.08	0-3
ยอมให้สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.08	0.03	0.05	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.85	2.15	1.95	0-13

ในเรื่องนี้ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่พูดคุยกับลูกในเรื่องเพศหรือเรื่องแฟน ซึ่งอาจเป็นเพราะพ่อแม่ขาดทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ หรืออาจมีความเชื่อผิดๆ ว่าการพูดเรื่องนี้เป็น การชู้หน้าลูก หรือเกิดจากทัศนคติว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายไม่ควรพูดอย่างเปิดเผย โดยพ่อแม่จะพูดเรื่องเพศก็ต่อเมื่อสงสัย หรือรับรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Rhucharoenpornpanich et al., 2012) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวสูงกว่าลูกชายในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเพศ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารในครอบครัวระหว่างพ่อแม่-ลูก จำแนกตามเพศ

การสื่อสาร	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
พูดคุยเรื่องทั่วไป	1.51	1.58	1.55	0-3
พูดคุยเรื่องค่านิยมในครอบครัว	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องการคบเพื่อน	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องเหล้า บุหรี่	1.76	1.81	1.79	0-3
พูดคุยเรื่องการมีแฟน	0.85	0.83	0.84	0-3
พูดคุยเรื่องเพศ	0.33	0.43	0.39	0-3

หมายเหตุ: ระดับของการสื่อสารในแต่ละด้านมีค่าระหว่าง 0-3 (0=ไม่เคย, 1=นานๆ ครั้ง, 2=บ่อยครั้ง, 3=เป็นประจำ)

การคบเพื่อน

ปัจจัยด้านเพื่อนนับว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เด็กวัยรุ่นมักจะทำตามเพื่อน ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่ดื่มเหล้ามักจะมีเพื่อนสนิทที่ดื่มเหล้าเหมือนกัน เช่นเดียวกับพฤติกรรมทางเพศซึ่งอาจมีแนวโน้มในทำนองเดียวกัน แต่เนื่องจากข้อมูลชุดนี้ไม่ได้สอบถามเรื่องพฤติกรรมทางเพศของเพื่อนสนิท มีเพียงข้อมูลเรื่องการดื่มเหล้าเท่านั้น จากตาราง 3 พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งชายหญิงระบุว่า มีเพื่อนสนิท 1-3 คนดื่มเหล้า และจากการทดสอบด้วย Chi-Square ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างชายและหญิง

ตาราง 3 ร้อยละของวัยรุ่นที่ระบุพฤติกรรมดื่มเหล้าของเพื่อนสนิท 3 คน จำแนกตามเพศ

เพื่อนสนิท 3 คนที่ดื่มเหล้า	ชาย (n=144)	หญิง (n=227)	ทั้งหมด (n=371)
ไม่มีใครดื่ม	56.9	57.3	57.1
มี 1 คน	13.9	10.1	11.6
มี 2 คน	16	15.9	15.9
ทั้งหมด 3 คน	13.2	16.7	15.4
รวม	100	100	100

พฤติกรรมเสี่ยง

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยง มีการวัดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก้าวร้าวเกร และ การขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ (เด็กแว้น) แบ่งเป็น 4 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 3 (ตั้งแต่ไม่เคยจนถึงทำเป็นประจำ) พบว่าระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ วัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูงกว่าหญิงเกือบทุกพฤติกรรม ยกเว้นการดื่มเหล้าที่พบระดับพฤติกรรมใกล้เคียงกัน แต่เมื่อรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งหมด จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นชายสูงกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ (ตาราง 4)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สูบบุหรี่	0.31	0.13	0.2	0-3
ดื่มเหล้า	0.49	0.48	0.48	0-3
ก้าวร้าว เกร	0.56	0.29	0.4	0-3
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์	0.3	0.09	0.17	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.66**	0.98	1.25	0-9

หมายเหตุ: การทดสอบ ANOVA พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ **

สำหรับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (ตาราง 5) ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 อย่าง ได้แก่ การกอด การจูบ การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสหน้าอก การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสอวัยวะเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมยังต่ำเช่นเดียวกัน (ยกเว้นการจับมือถือแขน) และเมื่อรวมทุกพฤติกรรมเข้าด้วยกัน พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงสูงกว่าชายแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
จับมือ	1.11	1.2	1.16	0-3
กอด	0.51	0.57	0.55	0-3
จูบ	0.15	0.2	0.18	0-3
สัมผัสหน้าอก (ชาย)	0.13	na	0.13	0-3
ยอมให้สัมผัสหน้าอก (หญิง)	na	0.07	0.07	0-3
สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.07	0.09	0.08	0-3
ยอมให้สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.08	0.03	0.05	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.85	2.15	1.95	0-13

จากทฤษฎี Problem Behavior ระบุว่าวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหายังใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศร่วมด้วย ข้อค้นพบของการศึกษานี้ก็เช่นเดียวกันที่พบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมการดื่มเหล้ามีค่าความสัมพันธ์ (correlations) กับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์มากที่สุด (ตาราง 6)

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ

	Pre-Sex	สูบบุหรี่	ดื่มเหล้า	ก้าวร้าว	ขับแข่งรถ
พฤติกรรม Pre-Sex	1	0.173*	.456**	.263**	.295**
สูบบุหรี่		1	.396**	.370**	.303**
ดื่มเหล้า			1	.344**	.283**
ก้าวร้าวเกร				1	.340**
ขับ/แข่งรถ					1

หมายเหตุ: การทดสอบความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01 ** และ <.05*

การมีแฟนและความตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ในอีก 1 ปีข้างหน้า

เมื่อตรวจสอบเรื่องพฤติกรรมการมีแฟนของกลุ่มตัวอย่างพบว่า 1 ใน 3 ของวัยรุ่นหญิงระบุว่ามิแฟน เป็นสัดส่วนสูงกว่าชายที่พบประมาณ 1 ใน 5 และเป็นความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า พบความแตกต่างระหว่างเพศเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายร้อยละ 4.7 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 3.5 ระบุว่าตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า ในขณะที่ผู้ชายร้อยละ 36 และผู้หญิงร้อยละ 31 ระบุไม่แน่ใจหรือไม่ทราบ พบความแตกต่างอย่างชัดเจนในกลุ่มที่ระบุว่าจะไม่มีเพศสัมพันธ์ โดยพบสัดส่วนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเท่ากับร้อยละ 75.6 และร้อยละ 59.4 ตามลำดับ (ตาราง 7)

ตาราง 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีแฟนและมีความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด
มีแฟน			
มี	19.5	35.3**	28.9
ไม่มี	80.5	64.7	71.1
รวม	100 (n=200)	100 (n=295)	100 (n=495)
ตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า			
มี	4.7	3.5	4
ไม่มี	59.4	75.6**	69.1
ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ	35.9	20.8	26.9
รวม	100 (n=192)	100 (n=283)	100 (n=475)

หมายเหตุ: การทดสอบ Chi-Square พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01**

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors)

เมื่อนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ทั้งหมด ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (ความใกล้ชิดกับพ่อแม่ และการรับรู้พ่อแม่ห่วงใย) การรับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ การสื่อสารในครอบครัว (สื่อสารเรื่องทั่วไป เรื่องการคบเพื่อน เรื่องเหล้าบุหรี่ เรื่องมีแฟน และเรื่องเพศ) การทำกิจกรรมในครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ (การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกร และ การขับ/แข่งรถ) และปัจจัยการมีแฟน มาทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) โดยนำเพศและอายุมาเป็นตัวแปรควบคุม (ดูตาราง 8)

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยค่าสหสัมพันธ์ (R) มีค่าเท่ากับ .517 และค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (R^2) เท่ากับ .435 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ได้ร้อยละ 43.5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า การสื่อสารพูดคุย การทำกิจกรรมในครอบครัว การดื่มเหล้า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.05 ส่วนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ขับ/แข่งมอเตอร์ไซด์) การมีแฟน และการรับรู้พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01

ตาราง 8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

ตัวแปร	B	t-test	Sig.
เพศหญิง	.040	.090	.928
อายุ	-.207	-.839	.403
อยู่กับพ่อแม่	-.193	-.515	.607
ใกล้ชิดแม่	.350	.811	.419
แม่ห่วงใย	.377	.606	.546
ใกล้ชิดพ่อ	-.560	-1.509	.134
พ่อห่วงใย	-.078	-.164	.870
คุยเรื่องทั่วไป	-.603	-2.287	.024*
คุยเรื่องคบเพื่อน	-.107	-.382	.703
ทำกิจกรรมครอบครัว	.526	2.240	.027*
คุยเรื่องเหล้าบุหรี่	-.108	-.454	.651
คุยเรื่องการมีแฟน	.183	.769	.444
คุยเรื่องเพศ	.739	2.112	.037*
เพื่อนสนิทดื่มเหล้า	-.085	-.438	.662
มีแฟน	1.399	2.657	.009**
ไม่อนุญาตให้มี sex	-2.490	-3.468	.001**
สูบบุหรี่	-.094	1.188	.851
ดื่มเหล้า	.824	2.146	.034*
ก้าวร้าวเกร	.710	1.619	.108
ขับ/แข่งมอเตอร์ไซด์	1.310	3.250	.002**

R=.517; R^2 =.435; F=6.358; Sig. of F= .000

เมื่อพิจารณาค่า B ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกหรือเชิงลบกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงป้องกันหรือช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ได้แก่ การรับรู้ว่าคุณแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในขณะที่การสื่อสารในครอบครัว (สื่อสารเรื่องทั่วไป) ซึ่งแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมของคุณแม่ลูกก็พบว่าเป็นปัจจัยป้องกันเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเรื่องเพศและการทำกิจกรรมในครอบครัวพบทิศทางของความสัมพันธ์เป็นบวก ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า พ่อแม่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมทางเพศ และการทำกิจกรรมในครอบครัวเพิ่มขึ้นตามพฤติกรรมทางเพศที่เพิ่มขึ้น อาจบอกเป็นนัยว่าคุณแม่พยายามที่จะดึงดูดให้เข้ามามีกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้น เมื่อรับรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวอื่นๆ เช่น การอยู่กับพ่อแม่ ความใกล้ชิดพ่อ และการรับรู้ว่าคุณห่วงใย ก็เป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมทางเพศเช่นเดียวกัน ถึงแม้จะไม่พบนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลในทางสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมทางเพศนั้นพบว่า การมีแฟน การดื่มเหล้า และการขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

สรุปและอภิปราย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงป้องกัน โดยเฉพาะการทำความเข้าใจพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของเด็กในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เพื่อระบุหรือชี้ชัดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมซึ่งสมควรเลือกเข้าโครงการป้องกันแต่เนิ่นๆ

ข้อค้นพบทำให้ทราบว่าเด็กยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก ดูได้จากระดับของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่ในระดับสูง อีกทั้งเด็กยังรับรู้และตระหนักถึงความห่วงใยของคุณแม่ที่มีต่อตนเอง จึงเป็นช่วงวัยเหมาะสมที่จะทำ family intervention ข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ถึงแม้จะพบในระดับต่ำแต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะหากไม่ป้องกันแต่เนิ่นๆ ก็อาจสายเกินไป เด็กที่มีพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกรี้ยว ขอบขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย สอดคล้องกับทฤษฎี Problem behavior งานวิจัยนี้พบความสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมดื่มเหล้าและการขับหรือแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมเสี่ยงระหว่างหญิงและชาย โดยวัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ยกเว้นการดื่มเหล้า) สูงกว่าหญิง ในขณะที่วัยรุ่นหญิงพบพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าชาย และยังพบสัดส่วนของผู้หญิงที่ระบุว่ามีแฟนแล้วสูงกว่าชายเกือบเท่าตัว ซึ่งในช่วงวัยนี้จะเห็นว่าเด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสรีระร่างกายเร็วกว่าเด็กผู้ชายและส่วนใหญ่จะมีแฟนที่อายุนมากกว่า

ส่วนการสื่อสารระหว่างพ่อแม่-ลูกในครอบครัว งานวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป แต่ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงหรือละเอียดอ่อน พ่อแม่ก็เลือกที่จะพูดคุยในเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด มากกว่าพูดคุยเรื่องเพศและการมีแฟน ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของการสื่อสารในเรื่องเพศอยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จะพูดเรื่องนี้ก็ต่อเมื่อรับรู้ว่าคุณมีแฟนหรือมีพฤติกรรมทางเพศ

แล้ว (Rhucharoenpompanich et al., 2012; Dilorio, Kelly, & Hockenberry-Eaton, 1999; Jaccard, Dittus, & Gordon, 1996; Widner, 1997)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ Regression Model แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การรับรู้ว่าคุณแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยป้องกันสำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบก่อนหน้านี้ (Rhucharoenpompanich et al., 2010) ดังนั้น พ่อแม่จำเป็นต้องตั้งกฎของครอบครัว และบอกลูกอย่างตรงไปตรงมาถึงความคาดหวังของพ่อแม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารในครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวก็เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้

ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อให้ความใกล้ชิดกับลูก และลูกรับรู้ได้ถึงความรักห่วงใยจากพ่อ จะช่วยลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าการดื่มเหล้า การขับ/แข่งรถ (เด็กแว้น) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา รวมทั้งการมีแฟน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี problem behavior และข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย (Brendgen, Wanner, & Vitaro, 2007; Kovacs, Krol, & Voti, 1994) ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศที่พบเป็นปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมทางเพศ ในการศึกษานี้อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้นหากรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ในขณะที่ตัวแปรการทำกิจกรรมในครอบครัวที่พบว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศ อาจสื่อเป็นนัยว่าพ่อแม่พยายามหาวิธีการที่จะดึงลูกที่มีพฤติกรรมทางเพศแล้วให้อยู่ในสายตา โดยให้เข้ามาช่วยในกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้นก็เป็นได้ ซึ่งข้อค้นพบต่างๆ เหล่านี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นตอนต้นของโครงการต่อไป

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการออกแบบงานวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ถูกเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มแบบความน่าจะเป็น (probability sampling) แต่เป็นข้อมูลของเด็กนักเรียนของ “โครงการครอบครัวสำคัญ” ซึ่งคัดเลือกจังหวัดและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแบบเฉพาะเจาะจง ข้อค้นพบที่ได้จึงไม่ใช่ภาพรวมทั้งประเทศ หรือเป็นตัวแทนของเด็กวัยรุ่นตอนต้นทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องมีความระมัดระวังในการนำไปใช้อ้างอิง นอกจากนี้ยังมีความจำกัดในเรื่องการรวบรวมข้อมูลในเด็ก ซึ่งมีข้อคำถามไม่มากนักและไม่ครอบคลุมบริบทและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว เนื่องจากไม่ได้นำข้อมูลของพ่อแม่ผู้ปกครองมาทำการวิเคราะห์ รวมทั้งไม่มีข้อคำถามในเรื่องอิทธิพลจากสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในวัยนี้

ดังนั้น ผู้สนใจที่จะทำการวิจัยครั้งต่อไปจึงต้องนำข้อจำกัดเหล่านี้มาพิจารณาด้วย โดยเฉพาะหากต้องการข้อค้นพบที่สามารถเป็นตัวแทนเด็กวัยรุ่นตอนต้นและเป็นภาพรวมทั้งประเทศ ควรออกแบบงานวิจัยที่ใช้การสุ่มเลือกพื้นที่วิจัยและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (probability) และออกแบบเครื่องมือให้สามารถวัดตัวแปรที่เป็นปัจจัยสำคัญๆ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นอย่างครอบคลุมและรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

สำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข. (2555). ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียน ประเทศไทย พ.ศ. 2555. ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม, จาก http://www.gfaidsboe.com/Downloads/book/2555/BSS_STUDENT_55_28022013.pdf

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2558. ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม, จาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/สถานการณ์RH2558-Newupdate.pdf

ภาษาอังกฤษ

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2): 179-211.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall; Englewood Cliffs, NJ. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560, จาก http://www.esludwig.com/uploads/2/6/1/0/26105457/bandura_sociallearningtheory.pdf

Brendgen, M., Wanner, B., & Vitaro, F. (2007). Peer and teacher effects on the early onset of sexual intercourse. *American Journal of Public Health*, 97(11): 2070-2075. [PMCID: 17901435]

Bronfenbrenner, U. (1995). Development ecology through space and time: A future perspective. In Moen, P. G. H., Elder, Jr., & Luscher, K. (Eds). *Examining Lives in Context: Perspectives on the Ecology of Human Development* (pp. 619-647). Washington, DC: American Psychological Association. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560, จาก <http://www.its.dept.unog.edu/hdf/facultystaff/Tudge/Bronfenbrenner%201995.pdf>

Capaldi, D. (1991) Fourth grade predictors of initiation of sexual intercourse by 9th grade for boys. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 1539671]

Cooksey, E.C., Mott, F. L., & Nuebauer, S. A. (2002). Friendships and early relationships: Links to sexual initiation among American adolescents born to young mothers. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 34(3): 118-126.

Dilorio, C., Kelley, M., & Hockenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of Adolescent Health*, 24(3): 181-189. [PMCID: 10195801]

Feldman, S., & Brown, N. (1993). Family influences on adolescent male sexuality: The mediational role of self-restraint. *Social Development*, 2(1): 15-35.

Fergusson, D., Horwood, L., & Lynskey, M. (1994). Parental separation, adolescent psychopathology, and problem behaviors. *Journal of American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(8): 1122-1131. [PMCID: 7982863]

Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]

Hipwell, A., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., Keenan, K., White, H. R., & Kroneman, L. (2002). Characteristics of girls with early onset disruptive and antisocial behavior. *Criminal Behavior and Mental Health*, 12(1): 99-118. [PMCID: 12357260]

- Hops, H., Andrews, J., Duncan, S., Duncan, R., & Tildesley, E. (2000). Adolescents drug use development. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Jaccard, J., Dittus, P., & Gordon, V. (1996). Maternal correlates of adolescent sexual and contraceptive behavior. *Family Planning Perspectives*, 28(4):159-165. [PMCID: 8853281]
- Jakobsen, R. (1997). Stages of progression in sexual interactions among young adolescents. *International Journal of Behavior Development*, 21(3): 537-553.
- Jessor, R., & Jessor, S. (1997). Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Kahn, J., Kaplowitz, R., Goodman, E., & Emans, J. (2002). The association between impulsiveness and sexual risk behaviors in adolescent and young adult women. *Journal of Adolescent Health*, 30(4): 229-232. [PMCID: 11927234]
- Kovacs, M., Krol, R., & Voti, L. (1994). Early onset psychopathology and the risk for teenage pregnancy among clinically referred girls. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(1): 106-113. [PMCID: 8138508]
- Lam, A., Russell, S., Tan, T., & Leong, S. (2008). Maternal predictors of non-coital sexual behavior: Examining a nationally representative sample of Asian and White American adolescents who have never had sex. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(1): 62-73.
- Lauritzen, J. (1994). Explaining race and gender differences in adolescent sexual behavior. *Social Forces*, 72(3): 859-883
- Manning, W. D., & Giordano, P. C. (2001). Preadolescent parenting strategies and teens' dating and sexual initiation: A longitudinal analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(2): 322-335.
- Miller, B., Norton, M., Curtis, T., Hill, J., Schvaneveldt, P., & Young, M. (1997). The timing of sexual intercourse among adolescents: Family, peer, and other antecedents. *Youth & Society*, 29(1): 54-83.
- Raffaelli, M., & Crockett, L. (2003). Sexual risk taking in adolescence: The role of self-regulation and attraction to risk. *Developmental Psychology*, 39(6): 1036-1046. [PMCID: 14584983]
- Rhucharoenpornpanich, O. et al. (2012). Parent-teen communication about sex in urban Thai families. *Journal of Health Communication*, 17(4): 380-396. [PMCID: 3459672]
- Rhucharoenpornpanich, O., Chamratrithirong, A., Fongkaew, W., Rosati, M. J., Miller, B. A., & Cupp, P. K. (2010). Parenting and adolescent problem behaviors: A comparative study of sons and daughters in Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 93(3): 293-300. [PMCID: 3437774]
- Rose, A., Koo, H., Bhaskar, B., Anderson, K., White, G., & Jenkins, R. (2005). The influence of primary caregivers on the sexual behavior of early adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 37(2): 135-144.
- Schwartz, I. (1999). Sexual activity prior to coital initiation: A comparison between males and females. *Archives of Sexual Behavior*, 28(1): 63-69. [PMCID: 10097805]
- Stanton, B., Li, X., Pack, R., Cottrell, L., Harris, C., & Burns, J. (2002). Longitudinal influence of perceptions of peer and parental factors on African American adolescent risk involvement. *Journal of Urban Health*, 79(4): 536-548. [PMCID: 12468673]

- Stueve, A., & O'Donnell, L. (2005). Early alcohol initiation and subsequent sexual and alcohol risk behaviors among urban youths. *American Journal of Public Health, 95*(5): 887-893. [PMCID: 15855470]
- Upchurch, D., Aneshensel, C., Sucoff, C., & Levy-Storms, L. (1999). Neighborhood and family contexts of adolescent sexual activity. *Journal of Marriage and the Family, 61*(4): 920-933.
- Upchurch, D., Levy-Storms, L., Sucoff, C., & Aneshensel, C. (1998). Gender and ethnic differences in the timing of first sexual intercourse. *Family Planning Perspectives, 30*(3): 121-127. [PMCID:9635260]
- Widner, E. D. (1997). Influence of older siblings on initiation of sexual intercourse. *Journal of Marriage and the Family, 59*(4): 928-938.

■ รายงานจังหวัดตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค

รายงานจังหวัดนนทบุรี

บริบทพื้นที่ศึกษา

เทศบาลนครปากเกร็ด

ตั้งอยู่ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากจังหวัดนนทบุรีประมาณ 10 กิโลเมตร ทำเลที่ตั้งเป็นปริมณฑลติดกับกรุงเทพมหานคร ทิศเหนือ ติดกับอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี ทิศใต้ ติดกับเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ทิศตะวันออก ติดกับเขตดอนเมืองและหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และทิศตะวันตก ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ด้านลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด) สภาพพื้นที่สวนผลไม้ต่างๆ ในอดีต ได้เปลี่ยนสภาพเป็นที่รองรับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยได้รับการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย หน่วยราชการ แหล่งธุรกิจ เขตอุตสาหกรรม ศาสนสถาน และโรงเรียน จนกลายเป็นพื้นที่ชุมชนหนาแน่น

เทศบาลนครปากเกร็ดมีพื้นที่ปกครอง 36.04 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางตลาด และตำบลคลองเกลือ โดยมีจำนวนหมู่บ้านรวม 34 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้านรวม 121,665 หลัง และจำนวนครัวเรือนรวม 60,503 ครัวเรือน มีประชากร 188,227 คน มีความหนาแน่นของประชากร 5,217 คนต่อตารางกิโลเมตร

เทศบาลนครปากเกร็ด มีโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 15 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนนานาชาติ จำนวน 5 แห่ง และมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 1 แห่ง

ประชากรของนครปากเกร็ด เป็นชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาจากหลายเชื้อชาติ ทั้งไทย จีน มอญ และแขก ลักษณะโครงสร้างทางครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท ค้าขาย รับจ้างทั่วไป มีวิถีชีวิตไม่ต่างจากคนเมืองในกรุงเทพมหานคร เข้าถึงการสื่อสารทุกชนิด มีสมาร์ตโฟน อินเทอร์เน็ต และจานดาวเทียม

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางรักพัฒนา

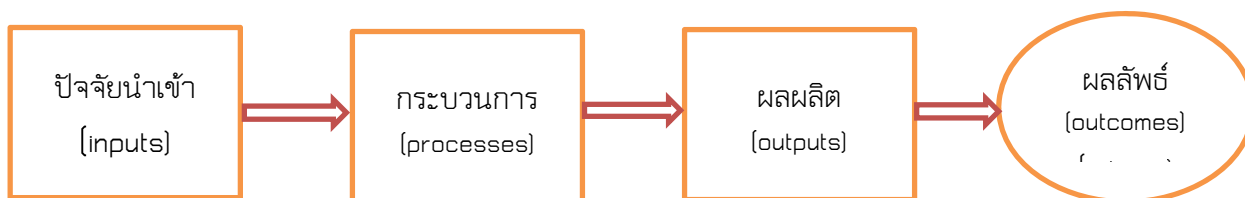
ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางบัวทอง อยู่ห่างจากอำเภอบางบัวทอง ประมาณ 20 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองไหลผ่านหลายสาย บ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกเรียงรายตามริมคลอง ปัจจุบันมีถนนตัดผ่านหมู่บ้านต่างๆ เพื่อความสะดวกในการคมนาคม ประชาชนจึงขยายบ้านเรือนมาอยู่ตามริมถนนมากขึ้น อีกทั้งมีหมู่บ้านจัดสรรจำนวนมาก

อบต.บางรักพัฒนา มีเนื้อที่ทั้งหมด 11.48 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน บ้านจัดสรรจำนวน 38 จัดสรร และชุมชนจำนวน 1 ชุมชน มีประชากรทั้งหมด 45,553 คน ความหนาแน่นของประชากร 3,968 คนต่อตารางกิโลเมตร

มีโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนเอกชน จำนวน 4 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิม ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ ทำนา และประชากรที่เข้ามาตั้งรกรากในตำบล โดยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ประกอบอาชีพ รับจ้างค้าขาย รับราชการ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนเล็กๆ สามารถเข้าถึงการสื่อสารทุกชนิด เช่นเดียวกับคนในกรุงเทพมหานคร มีสมาร์โฟน อินเทอร์เน็ต และจานดาวเทียม

กระบวนการทำงานในพื้นที่ จังหวัดนนทบุรี

ทางโครงการ ใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลแบบโมเดลตรรกะ (logic model) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ โดยการศึกษาครั้งนี้สามารถบอกได้เพียงผลผลิตเท่านั้น

ก.ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของโครงการนี้ คือ นักเรียนวัยรุ่น อายุ 13-14 ปี พ่อ-แม่/ผู้ปกครองของนักเรียน คู่มือ 5 เล่ม พร้อม YouTube แนะนำคู่มือทั้ง 5 เล่ม เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม นักพัฒนาสังคม คณะนักวิจัย (IPSR) และการสนับสนุนทุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ข.กระบวนการ

คณะนักวิจัยมีกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ

คณะนักวิจัยได้เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี (นายนิสิต จันทน์สมวงศ์) ณ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี 2 ครั้ง โดยครั้งแรกในวันที่ 29 สิงหาคม 2559 เพื่อนำเสนอโครงการครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน : การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบครัวสำคัญในระดับประเทศ ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด ที่จะให้จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดนำร่องของภาคกลาง ส่วนครั้งที่ 2 ในวันที่ 3 ตุลาคม 2559 คณะนักวิจัยได้เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดอีกครั้ง โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี และผู้อำนวยการโรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย เข้าร่วมประชุมด้วย โดยมีข้อสรุปร่วมกันในการคัดเลือกโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ที่มีนักเรียนในวัย 13-14 ปี เข้าร่วมโครงการ คือ 1) โรงเรียนโพธิ์นิมิต และ 2) โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย

2. การประสานงานกับโรงเรียนเพื่อทำการสำรวจนักเรียนและผู้ปกครอง

คณะนักวิจัยได้ทำการประสานงานและส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนทั้งสองให้สุ่มเลือกนักเรียนในโรงเรียนที่มีอายุระหว่าง 13-14 ปี มาโรงเรียนละ 60 คน เพื่อทำแบบสอบถามออนไลน์จากโปรแกรมที่ทางคณะนักวิจัยได้พัฒนาขึ้นมา เพื่อให้มีความสะดวกต่อการตอบแบบสอบถามสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะ โดยดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัยก่อน หลังจากนั้น 2 สัปดาห์ จึงดำเนินการวิจัยที่โรงเรียนโพธิ์นิมิต ซึ่งได้ประสานงานกับอาจารย์ฝ่ายวิชาการโดยตรงที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการโรงเรียน

ขั้นตอนการสำรวจนักเรียนและผู้ปกครอง

เนื่องจากแบบสอบถามในการสำรวจนักเรียนเป็นแบบสอบถามออนไลน์ คณะนักวิจัยจึงได้ขอความอนุเคราะห์ในการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนในการให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม โดยอาจารย์แต่ละโรงเรียนที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการ ได้สุ่มเด็กนักเรียนมาโรงเรียนละ 2 ห้องรวมเป็นโรงเรียนละประมาณ 60 คน คณะนักวิจัยได้ชี้แจงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ และได้ชี้แจงขั้นตอนการตอบแบบสอบถามในแต่ละส่วน โดยให้นักเรียนแต่ละคนกรอกข้อมูลส่วนตัว พร้อมทั้งอยู่และเบอร์โทรศัพท์เพื่อการประสานงานติดต่อกลับในครั้งถัดไป และได้มอบแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองนำไปให้ผู้ปกครองตอบที่บ้านครอบครัวละ 1 ชุด และนำกลับมาส่งให้กับอาจารย์ที่รับผิดชอบ โดยใช้เวลาผู้ปกครองในการตอบแบบสอบถามประมาณ 1 สัปดาห์

3. การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

หลังจากทางโครงการ ได้ครอบครัวที่สมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนและผู้ปกครองแล้ว จึงดำเนินการติดต่อประสานงานไปยังเทศบาลนครปากเกร็ด ตำบลบางพูดและอบต.บางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง ซึ่งเป็นภูมิภานาที่ผู้ปกครองอาศัยอยู่

เทศบาลนครปากเกร็ด

คณะนักวิจัย ได้ประสานงานไปยังเทศบาลนครปากเกร็ด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้กับเจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงชุมชน และขอคำแนะนำเพื่อเข้าพบนายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด โดยได้เข้าพบนายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด (นายวิชัย บรรดาศักดิ์) ในวันศุกร์ที่ 19 พฤษภาคม 2560 ในการนี้ คณะนักวิจัยได้ชี้แจงโครงการอย่างละเอียด โดยได้รับความร่วมมือจากนายกเทศมนตรีเป็นอย่างดี ซึ่งท่านได้เล็งเห็นความสำคัญของครอบครัวและวัยรุ่นซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศ และได้มีแนวคิดให้เจ้าหน้าที่ภายในเทศบาลเข้าร่วมโครงการและทำคู่มือไปพร้อมๆ กัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากไม่ได้พูดคุยกันอย่างเป็นทางการ การดำเนินการส่วนนี้จึงยังไม่เกิดขึ้น หลังจากการปรึกษาหารือกันระหว่างทีมวิจัยกับนายกเทศมนตรีและทีมงานแล้ว ทางนายกเทศมนตรีได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้การลงทำกิจกรรมแทรกแซง (Intervention)

จากนั้นได้กำหนดวันเพื่อนัดผู้ปกครองมารับคู่มือที่เทศบาลนครปากเกร็ดในสัปดาห์ถัดไป โดยทางเจ้าหน้าที่เสนอแนะว่าพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดมีความเป็นเมืองสูง ลักษณะพื้นที่กระจุกกระจาย ประกอบกับผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลายทั้งอาชีพค้าขาย รับจ้าง พนักงานบริษัท ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่เองก็รู้จักรายชื่ของผู้ปกครองที่ทางทีมวิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างมาให้ทั้งหมด ดังนั้น จึงควรนัดให้ผู้ปกครองมารับคู่มือในวันอาทิตย์ ซึ่งได้ขอความอนุเคราะห์ใช้ห้องประชุมของเทศบาลนครปากเกร็ดเพื่อชี้แจงรายละเอียด

การทำคู่มือให้กับผู้ปกครองในวันอาทิตย์ที่ 28 พฤษภาคม 2560 โดยก่อนวันนัดหมายทางทีมวิจัยได้ใช้วิธีการโทรศัพท์ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองและนักเรียนที่ให้เบอร์โทรไว้ ซึ่งคัดเลือกครอบครัวมาได้ 26 ครอบครัว แต่วันนั้นดามารับคู่มือสามารถรับได้เพียง 8 ครอบครัว ประกอบด้วยครอบครัวที่มีผู้ปกครองมารับคู่มือ จำนวน 6 ครอบครัว และครอบครัวที่มีเพียงนักเรียนมาโดยลำพัง จำนวน 2 ครอบครัว นอกจากนี้ยังได้ฝากคู่มือไปกับนักเรียนที่มารับคู่มือในวันนัดหมายเพื่อนำเอากลับไปให้เพื่อนนักเรียนที่ไม่ได้มาอีก 3 ครอบครัว รวมเป็น 11 ครอบครัวที่ได้รับคู่มือ และอีก 15 ครอบครัวที่ไม่ได้ส่งคู่มือให้เนื่องจากได้ประสานงานไปแล้ว ผู้ปกครองไม่สะดวกที่จะให้ความร่วมมือในการทำคู่มือเนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาว่าง และใน 11 ครอบครัวนั้นได้ทำการแจกคู่มือเล่มที่ 1 และ 2 พร้อมกัน

คณะนักวิจัย ได้กำหนดให้ผู้ปกครองอ่านและทำกิจกรรมในเล่มให้เสร็จใน 1-2 สัปดาห์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ของการนัดหมายเพื่อรับคู่มือเล่มถัดไป ทางผู้ปกครองบางครอบครัวจึงเสนอว่าทีมวิจัยไม่ควรเข้าไปพบที่บ้าน เนื่องจากทางเข้าค่อนข้างลำบากเพราะเป็นช่วงฤดูฝนและอันตราย และประกอบกับผู้ปกครองไม่ค่อยอยู่บ้านต้องออกไปทำงานแต่เช้ากว่าจะกลับก็ค่ำ จึงเสนอว่าในเล่มต่อไป ควรส่งคู่มือทางไปรษณีย์น่าจะมีความสะดวกมากกว่า ทางทีมวิจัยจึงขออนุญาตผู้ปกครองในการทำกลุ่มไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างการทำคู่มือทั้ง 5 เล่ม ทั้งนี้หากครอบครัวใดอ่านและทำกิจกรรมในเล่มที่ 1 และ 2 เสร็จ ก็สามารถติดต่อทีมวิจัยผ่านไลน์เพื่อขอให้ส่งคู่มือเล่มต่อไปทางไปรษณีย์ได้ โดยในเล่มที่ 3 และ 4 ส่งทางไปรษณีย์พร้อมกัน หลังจากที่ผู้ปกครองทำเล่มที่ 1 และ 2 เสร็จแล้ว และส่งเล่มที่ 5 เล่มสุดท้าย หลังจากที่ผู้ปกครองทำเล่มที่ 3 และ 4 เสร็จ ซึ่งในแต่ละเล่มผู้ปกครองจะใช้เวลาทำกิจกรรมในคู่มือประมาณ 1 สัปดาห์ สำหรับเรื่องการให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง โดยสังเกตจากวันที่ผู้ปกครองและนักเรียนมารับคู่มือทั้ง 8 ครอบครัว แสดงให้เห็นว่าทุกครอบครัวแม้ว่าจะมีภารกิจแต่ยังสละเวลามาเพื่อบุตรหลานของตนเอง และมีความยินดีให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางรักพัฒนา

คณะนักวิจัย ได้มีการประสานงานโดยใช้วิธีเดียวกับเทศบาลนครปากเกร็ด คือ ประสานงานไปยังเจ้าหน้าที่และขอส่งหนังสือขอเข้าพบนายก อบต. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยท่านนายก อบต. ได้มอบหมายให้กับกองสวัสดิการสังคมเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้เข้าพบกับรักษาการแทนผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และนักพัฒนาสังคมอีก 2 ท่าน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งทางทีมได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้กับรักษาการแทนผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมและนักพัฒนาสังคมโดยทาง อบต. มีความยินดีให้ความร่วมมือกับทางทีมวิจัยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ทีมวิจัยได้นำรายชื่อครอบครัวที่ได้ทำการคัดเลือกมาให้กับเจ้าหน้าที่พิจารณาเบื้องต้น แต่ก็พบว่าบางครอบครัวที่ไม่ได้อยู่ในเขตรับผิดชอบของ อบต.บางรักพัฒนา ทางทีมวิจัยจึงได้ชี้แจงให้กับเจ้าหน้าที่ว่าแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในเขตรับผิดชอบแต่จะขออนุญาตให้ครอบครัวดังกล่าวเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังคำชี้แจงการทำกิจกรรมและรับคู่มือทั้ง 5 เล่ม และนำกลับไปทำที่บ้าน โดยจะขอความอนุเคราะห์ใช้ห้องของ อบต. บางรักพัฒนาเพื่อทำ Intervention ในวันอาทิตย์ที่ 11 มิถุนายน 2560 โดยทีมวิจัยจะเป็นผู้ประสานงานนัดหมายกับผู้ปกครองให้มาพบกันที่ห้องประชุมของ อบต.บางรักพัฒนา และขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและประสานงานกับครอบครัวในการทำคู่มือต่อไป

สำหรับการลง去做 Intervention ในวันอาทิตย์ที่ 11 มิถุนายน 2560 ได้ประสานงานกับผู้ปกครองไว้ 11 ครอบครัว แต่เมื่อถึงวันนัดหมายมีผู้ปกครองมาเพียง 2 ครอบครัว ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก โดยในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้กับผู้ปกครองทั้ง 2 ครอบครัวนั้น ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี แต่ได้สอบถามว่าผู้ปกครองสะดวกให้ทำไลน์กลุ่มหรือไม่ ซึ่งทั้ง 2 ครอบครัวได้แจ้งว่าไม่สะดวก การใช้โทรศัพท์เพื่อการประสานงานจะสะดวกมากกว่า และสำหรับผู้ปกครองที่ไม่ได้มาตามนัดหมายผู้ประสานงานโครงการได้โทรกลับไปสอบถามภายหลังจึงได้รับเหตุผลว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย ซึ่งไม่ค่อยมี

วันหยุดอยู่แล้วจึงไม่สะดวกที่จะไปรับคู่มือตามที่นัดหมาย ทั้งนี้ผู้ปกครองสะดวกให้ส่งคู่มือทางไปรษณีย์ไปที่บ้าน มีจำนวน 9 ครอบครัว โดยทีมวิจัยให้คู่มือเล่มที่ 1 และ 2 กับ 2 ครอบครัวที่มาเข้าร่วมรับคู่มือในวันที่ 11 มิถุนายน และส่งเล่มที่ 3, 4 และ 5 ทางไปรษณีย์พร้อมกัน และสำหรับอีก 9 ครอบครัวที่ไม่ได้มารับคู่มือด้วยตัวเอง ทีมวิจัยได้ประสานงานและส่งคู่มือทางไปรษณีย์ครั้งแรกเล่มที่ 1 และ 2 พร้อมกัน และหลังจากนั้นอีก 1 สัปดาห์ ได้ดำเนินการส่งเล่มที่ 3, 4 และ 5 พร้อมกัน

อย่างไรก็ตาม จากการนัดหมายให้ผู้ปกครองมารับคู่มือในครั้งนี้น้อยเกินไป ทางทีมวิจัยกับเจ้าหน้าที่ของ อบต.บางรักพัฒนาจึงเสนอความคิดเห็นว่าน่าจะให้ครอบครัวอื่นๆ ที่เป็นเจ้าหน้าที่หรือคนรู้จักกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคม ที่มีบุตรหลานอายุระหว่าง 12-15 ปี ได้นำคู่มือนั้นกลับไปทำด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้มีข้อเสนอแนะต่อการทำกิจกรรมหรือการช่วยพิจารณาคู่มือว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดนนทบุรีหรือไม่ อย่างไร ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมเองก็เห็นด้วยว่าน่าจะให้เจ้าหน้าที่ทำคู่มือเพิ่ม จึงได้ส่งคู่มือทั้ง 5 เล่มทางไปรษณีย์ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมในภายหลัง และได้ทำไลน์กลุ่มสำหรับพูดคุยหรือถ้าหากครอบครัวไหนมีข้อเสนอแนะก็สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนกันได้ในกลุ่มนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ที่มีบุตรหลานในช่วงอายุ 12-15 ปี ในสำนักงานได้มาจำนวน 12 ครอบครัว โดยเจ้าหน้าที่ได้ให้คู่มือทั้ง 5 เล่ม พร้อมกันให้กับครอบครัวทั้ง 12 ครอบครัว

4. การประเมินผลคู่มือ

เทศบาลนครปากเกร็ด

ในการติดตามประเมินผลการใช้คู่มือ ทางทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคม และผู้ปกครองได้ลงความเห็นกันว่าหากเป็นวันธรรมดาไม่สามารถเข้าร่วมการประเมินผลการใช้คู่มือได้อย่างแน่นอน แต่ควรนัดหมายในวันเสาร์หรืออาทิตย์ ซึ่งตกลงกันว่าเป็นวันอาทิตย์ที่ 2 กรกฎาคม 2560 เวลา 13.00 – 15.00 น. ณ เทศบาลนครปากเกร็ด โดยใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ปกครองในแต่ละครอบครัว มีผู้ปกครองมา 6

ครอบครัวยกที่ประสานงานไว้ 11 ครอบครัว โดยมีเพียง 5 ครอบครัวเท่านั้นที่ทำการกิจกรรมในคู่มือเสร็จทั้ง 5 เล่ม เนื่องจากมีผู้ปกครอง 1 ครอบครัวที่ไม่ได้ไปรับคู่มือ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ตามกำหนด จากการส่ง EMS จึงทำให้เอกสารถูกตีกลับ และเนื่องจากเวลาในการทำคู่มือมีค่อนข้างจำกัด ทางผู้ประสานงานโครงการจึงไม่สามารถส่งคู่มือทางไปรษณีย์ให้ใหม่ได้

สำหรับการพบปะพูดคุยเพื่อนำผลไปปรับปรุงคู่มือให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดของจังหวัดนนทบุรีเป็นเขตปริมณฑล มีลักษณะการอยู่อาศัยค่อนข้างมีความเป็นเมืองสูง ประเด็นหลักๆ คือ ทำการประเมินความพึงพอใจของคู่มือทั้ง 5 เล่ม ให้ผู้ปกครองและบุตรหลานได้พูดคุยประเด็นที่ตนเองได้พบเจอในคู่มือ ผลที่ได้คือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคำบรรยายในคู่มือมากเกินไป เนื้อหา ยังไม่มีความน่าสนใจเพียงพอ ควรจะทำให้มีภาพการ์ตูนประกอบและตัดคำบรรยายที่เป็นตัวหนังสือออก หรือทำเป็นพ็อกเก็ตบุ๊กเล่มเล็กๆ ที่สามารถนำไปวางไว้ที่ร้านค้าในหมู่บ้าน ผู้ปกครองหรือเด็กๆ ที่สนใจสามารถหยิบขึ้นมาอ่านได้ หากจะทำการทำการ์ตูนแอนิเมชันอาจมีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยข้อดี คือ ทำให้ผู้สนใจทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีเปิดเข้าไปดูได้เลย และมีความน่าสนใจดึงดูดให้มีคนเข้าไปเข้าชมมากขึ้น แต่ข้อเสีย คือ ในวัยผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุที่ใช้เทคโนโลยีไม่เป็นอาจจะมีอาการลำบากในการเข้าถึง นอกจากนี้ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำคู่มือแล้ว คือ ทำให้ผู้ปกครองกับบุตรหลานได้พูดคุยกันมากขึ้น แต่เนื่องจากช่วงเวลาในการทำคู่มือมีเวลาค่อนข้างจำกัด จึงอาจยังทำให้ไม่เห็นผลลัพธ์หรือการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองเป็นครอบครัวที่เลี้ยงบุตรหลานให้เป็นเสมือนเพื่อน สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง อย่างเช่น ในเรื่องของการมีแฟน หรือการคบเพื่อนก็สามารถพูดคุยสอบถามกันได้มากขึ้น

ข้อค้นพบที่ได้จากการทำประเมินผลคู่มือ

เนื่องจากมีผู้ปกครอง 1 ครอบครัวที่รับราชการครู สอนอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาส เด็กๆ ในโรงเรียนมีพฤติกรรมหลากหลาย และอยู่ในครอบครัวที่ค่อนข้างมีความเสี่ยงทั้งอบายมุขและยาเสพติดซึ่งมีจำนวนมากพอสมควร ในบทบาทของความเป็นครูได้เล็งเห็นว่าคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้ เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ปกครองและเด็กได้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น จึงได้ขอความอนุเคราะห์คู่มืออีกจำนวน 20 ชุด จากทีมวิจัยเพื่อนำไปให้นักเรียนในโรงเรียนได้นำกลับไปใช้ที่บ้าน โดยทางคุณครูแจ้งว่าจะขอคัดเลือกเด็กนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรืออยู่ในกลุ่มที่มีความเปราะบางก่อน เพื่อให้ครอบครัวได้มีภูมิคุ้มกันมากขึ้น ทั้งนี้ ทางทีมวิจัยมีความเห็นชอบที่คู่มือจะได้ถูกนำไปใช้เพื่อการขยายผลให้เกิดประโยชน์ได้มากขึ้น และได้ขอความร่วมมือกับทางคุณครูให้ช่วยนำผลการทำกิจกรรมดังกล่าวมาแจ้งให้กับทางทีมวิจัยต่อไป

เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครปากเกร็ด ซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์มีความเห็นว่าคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้คนในครอบครัวได้หันหน้าเข้ามาคุยกันได้มากขึ้น ซึ่งเหมาะกับพื้นที่เมืองอย่างนนทบุรีมาก หากจะทำการขยายผลออกไปในอนาคต ทางเทศบาลมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ และให้คำแนะนำในการลงพื้นที่ชุมชนที่มีความเป็นเมืองค่อนข้างสูง เช่น ปากเกร็ด เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

ในพื้นที่ของเทศบาลนครปากเกร็ดพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

1. ปัญหาที่เกิดจากผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมจะไม่ค่อยมีเวลามากลุกคลีกับบุตรหลานของตนเอง เนื่องจากลักษณะอาชีพที่ต้องหาเช้ากินค่ำ ต้องออกจากบ้านแต่เช้ากลับเข้าบ้านก็ค่ำและวงจรชีวิตเป็นเช่นนี้ในทุกๆ วัน ทำให้ไม่สะดวกที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. ปัญหาในการประสานงานของทีมวิจัย เนื่องจากปากเกร็ดเป็นพื้นที่เมือง และเชื่อมโยงกับลักษณะอาชีพ ทำให้การประสานงานบางครั้งไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การนัดหมายเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมประชุมเพื่อฟังคำชี้แจงและรับคู่มือกลับไปทำที่บ้านจึงไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร

สำหรับการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด ส่วนใหญ่แล้วเห็นประโยชน์ถึงคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้ ซึ่งแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป

“ได้นำไปทำที่บ้าน และเห็นว่าน่าสนใจ ก็เลยนำไปทำที่โรงเรียนด้วย ก็เลยอยากจะขอคู่มือเพิ่มอีก เพื่อนำไปใช้กับเด็กๆ ในห้องเรียน เพราะดูแล้วมีประโยชน์กับเด็กๆ มาก เด็กๆ ที่คุณนำเสนออยู่นี้อยู่ในช่วงวัยรุ่น ม.1-ม.3 อยากให้เด็กๆ ได้นำไปใช้ด้วยค่ะ พอเอาไปทำกับน้องๆ ที่บ้านแล้วอยากให้เด็กคนอื่นๆ ที่ไม่ได้มาอยู่ตรงนี้ทำด้วย โดยที่คุณนำเสนอจะเป็นสื่อกลางนำไปใช้กับเด็กๆ หลายๆ ห้องเรียน เขาจะจับกลุ่มรวมๆ กันทำ ก็น่าสนใจอยู่ค่ะ”

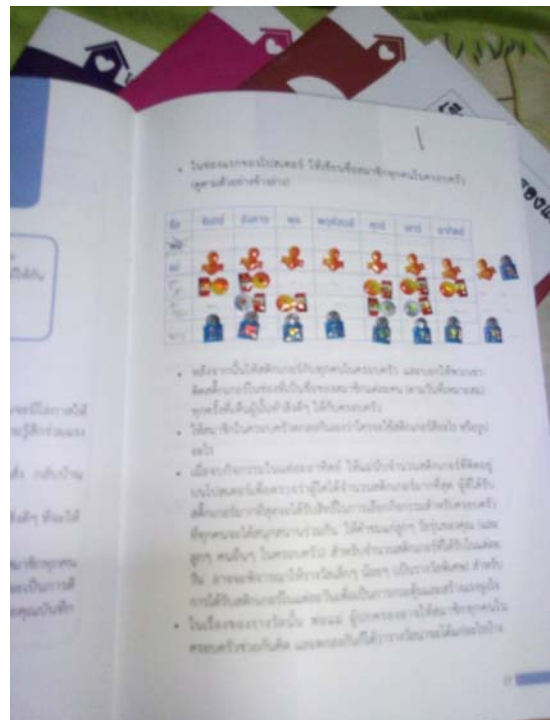
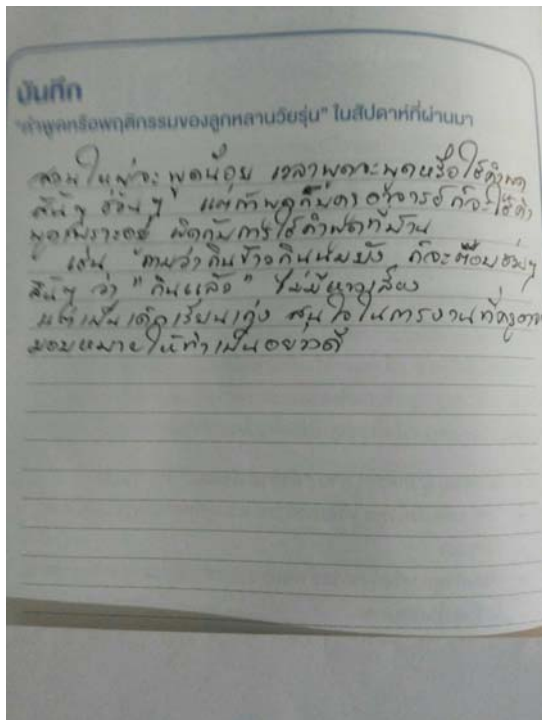
“บ้านเราเป็นร้านค้า เราก็ได้คุยกับพ่อแม่และเด็กคนอื่นๆ ด้วย ได้กระจายข่าวสารได้แนะนำเขาไป ก็ดีนะค่ะ เพราะอย่างบางคนพ่อแม่เขาไม่มีเวลาเราก็อธิบายให้เขาฟังคร่าวๆ ก็อยากทำเป็นมุมหนังสือให้เด็กๆ ได้อ่านไว้อ่านกัน”

“ได้คู่มือมาทำ นอกรีก็ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปบ้าง จากปกติเป็นคนไม่ค่อยพูด กลับถึงบ้านเปลี่ยนเสื้อผ้าเสร็จก็อยู่หน้าคอมฯ แต่พอมีคู่มือมาทำดีขึ้นหน่อย คือ เราได้พูดกับเขาเรื่องยาเสพติด เรื่องของการใช้ชีวิตประจำวัน เรื่องเพื่อนฝูง เราสามารถแนะนำได้ เขาก็เข้าใจดี แต่เขาเป็นเด็กที่ไม่ค่อยพูดเท่าไร ก็ต้องดูไปเรื่อยๆ ก่อน”

“ปกติที่บ้านมีเด็กเยอะ และอยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่บ้านก็จะคุยกันทุกเรื่องอยู่แล้ว คุณนำเสนอไม่มีลูกก็จะดูแลหลานๆ ซึ่งมี ม.1, ม.2, ม.4, ม.6 และมหาวิทยาลัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ฉะนั้น พัฒนาการของเด็กก็จะต่างกัน พอได้คู่มือมา เหมือนกับว่าเราได้เครื่องมือมาหนึ่งชนิด ที่จะมาป้องกันหรือเข้าใจวัยรุ่น คู่มือนี้เป็นประโยชน์สำหรับคุณน้ามาก อย่างน้อยคุณน้าเป็นคุณครูก็ได้จะเอาไปใช้กับเด็กในโรงเรียนได้ มันก็เป็นประโยชน์ ซึ่งเขาเป็นกำลังของประเทศชาติ”

“ทำกิจกรรมในคู่มือแล้วได้สาระมากขึ้น เช่น เรื่องความรักจะมีตัวอย่างเรื่องให้เราอ่านทำให้น่าสนใจ ได้ประโยชน์เรื่องความรักในทางที่ผิด และมีสาระในเรื่องความรักในทางที่ถูก”

“ถ้าทำออกมาในรูปฟ็อกเก็ตบุ๊กสามารถกระจายให้คนทุกวันอ่านได้ กระจายถึงคนที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อโซเชียลได้ เช่น คนสูงอายุ”

ข้อเสนอแนะ

1. อยากให้คู่มือมีภาพประกอบ เด็กๆ พอเห็นตัวหนังสือเยอะๆ แล้วก็ไม่น่าเบื่อ
2. เล่มที่ 3 เกี่ยวกับเรื่องของยาเสพติด อยากให้ยกตัวอย่างว่ามีสิ่งที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร และมีภาพประกอบด้วยจะดีมาก
3. เล่มที่ 5 เรื่องอิทธิพลภายนอก ส่วนไหนที่มีคำถาม อยากให้มีเป็นคำถาม และคำตอบเลย ส่วนเนื้อเรื่องที่เป็นเนื้อหาอยู่แล้ว อยากให้เพิ่มภาพประกอบ เพราะจะได้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเสกสื่อบุคคลสามารถชี้แจงให้เด็กๆ ฟังได้เลยว่าสิ่งไหนเป็นผลกระทบที่ดีหรือสิ่งไหนเป็นผลกระทบที่ไม่ดี เนื้อสื่อบุคคลในปัจจุบันไปไกลมากและเด็กช่วง ม.1-ม.3 เป็นช่วงที่อ่อนไหวต่อสื่อภายนอกอย่างมาก

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางรักพัฒนา

แผนการประเมินผลการใช้คู่มือหลังการทำ intervention ใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครอง ซึ่งในวันจริงตามนัดหมาย คือ วันอาทิตย์ที่ 2 กรกฎาคม 2560 เวลา 09.30 – 11.00 น. มีผู้ปกครองมาทั้งหมด 12 ครอบครัว โดย 3 ครอบครัว เป็นครอบครัวในกลุ่มตัวอย่าง และอีก 9 ครอบครัว เป็นผู้ปกครองที่มาจากการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมประสานงานไว้

สำหรับการพบปะพูดคุยเพื่อนำผลไปปรับปรุงคู่มือให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งของ อบต. บางรักพัฒนา จังหวัดนนทบุรีเป็นเขตปริมณฑล ซึ่งมีลักษณะการอยู่อาศัยค่อนข้างมีความเป็นเมืองสูงคล้ายกับพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด ประเด็นหลักๆ คือ ทำการประเมินความพึงพอใจของคู่มือทั้ง 5 เล่ม ซึ่งให้ผู้ปกครองและบุตรหลานได้พูดคุยประเด็นที่ตนเองได้พบเจอในคู่มือ ผลที่ได้จากผู้ปกครองในพื้นที่นี้ พบว่าผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 3 ครอบครัว ทำคู่มือเสร็จทั้ง 5 เล่ม มีเพียง 1 ครอบครัว อีก 2 ครอบครัว ทำได้แค่ 2 เล่ม คือ เล่มที่ 1 และ 2 ส่วนเล่ม 3, 4 และ 5 ผู้ปกครองแจ้งว่าไม่มีเวลาทำเนื่องจากตนเองประกอบ

อาชีพรับจ้างไม่ค่อยมีเวลาที่จะได้พูดคุยกับบุตรหลานของตนเองเลย ส่วนผู้ปกครองที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมประสานงานไว้ 9 ครอบครัว มีอยู่ 2 ครอบครัวที่ทำครบทั้ง 5 เล่ม อีก 7 ครอบครัวทำได้แค่เล่มที่ 1 เพียงเล่มเดียว และให้เหตุผลว่าที่ไม่สามารถทำเสร็จคือตนเองไม่ค่อยมีเวลาเพียงพอที่จะทำกิจกรรม และไม่ค่อยมีเวลาอยู่พร้อมหน้ากัน ส่วนครอบครัวที่ทำเสร็จทั้ง 5 เล่มให้เหตุผลว่าที่ตนและบุตรหลานทำเสร็จคือจะใช้ช่วงเวลาในการพูดคุยกับบุตรหลานระหว่างอยู่ในรถ เช่น ช่วงเวลาเดินทางไปโรงเรียนหรือไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่ได้อยู่ด้วยกันมากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม

พื้นที่ อบต.บางรักพัฒนา มีรูปแบบในการส่งคู่มือ 2 วิธี คือ ส่งทางไปรษณีย์ และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคมนำไปแจกให้กับเจ้าหน้าที่ที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงอายุ 12 – 15 ปี ดังนั้นสภาพปัญหาอาจมีแตกต่างไปจากเทศบาลนครปากเกร็ดเล็กน้อย ได้แก่

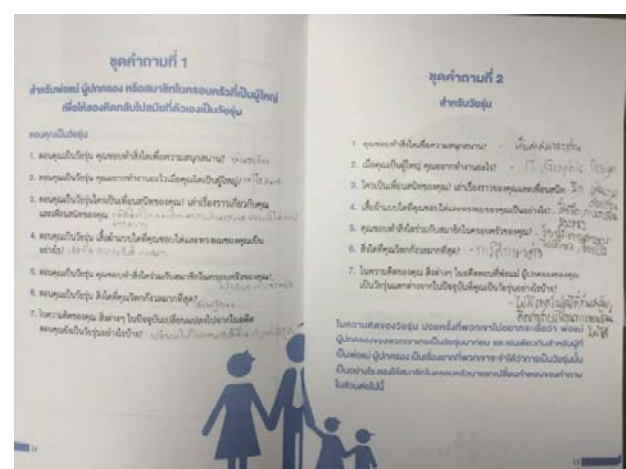
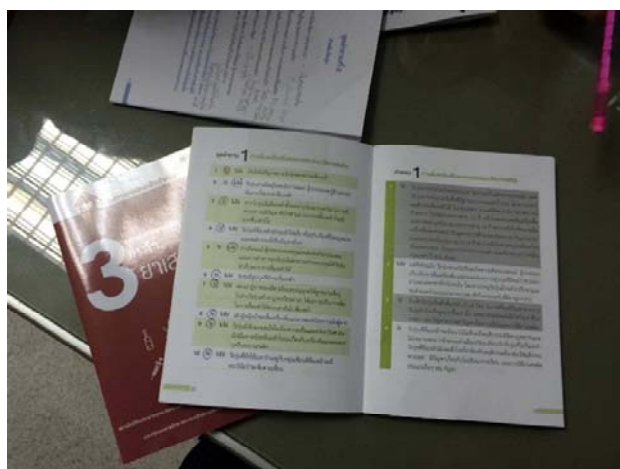
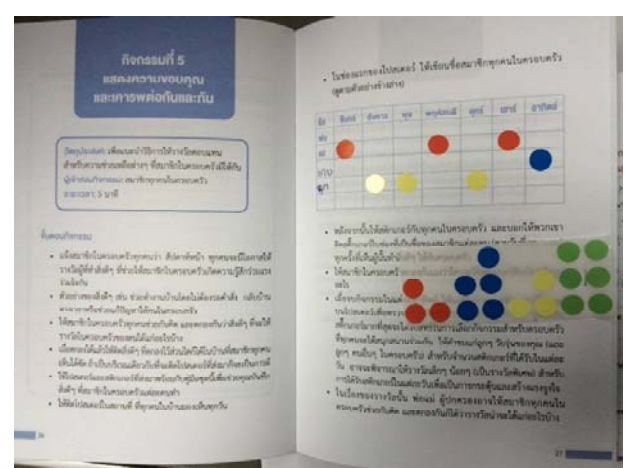
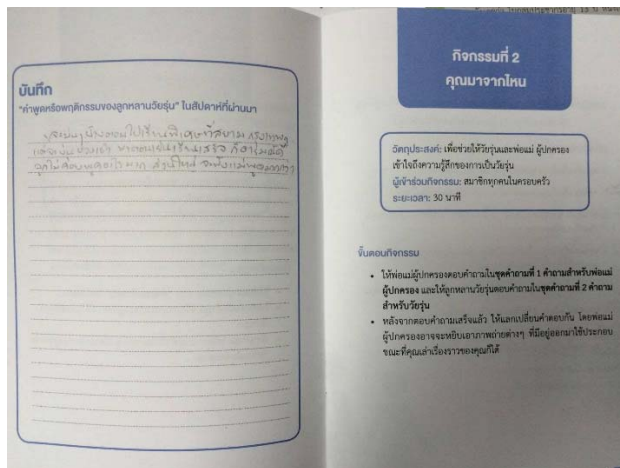
1. ในการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่นำคู่มือทั้ง 5 เล่มไปให้ผู้ปกครองเอง โดยที่ผู้ปกครองไม่ได้เข้ามารับฟังวิธีการทำคู่มือด้วยตนเอง ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจในรายละเอียดทั้งหมด จึงไม่สามารถดำเนินการทำคู่มือได้เสร็จตามเป้าหมาย
2. การส่งไปรษณีย์ในช่วงเวลากระชั้นชิด ทำให้ผู้ปกครองมีเวลาในการทำคู่มือน้อยมาก ประกอบกับทีมวิจัยส่งคู่มือเป็นแบบด่วน หากไม่มีผู้มารับตามกำหนดไปรษณีย์จะถูกตีกลับทำให้เสียเวลาในการส่งกลับไปใหม่
3. ปัญหาที่คล้ายกันทั้ง 2 พื้นที่ คือ ด้วยลักษณะที่เป็นเมือง และการประกอบอาชีพของคนเมืองทำให้ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับบุตรหลานของตนเอง ดังนั้น ความสนใจและใส่ใจการทำคู่มือจึงมีน้อยมาก มีผู้ปกครองบางส่วนของ อบต.บางรักพัฒนาได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว และการทำคู่มือทั้ง 5 เล่มไว้อย่างน่าสนใจ

เชิงลบ

“บางทีเขามีการบ้านมา ก็ไม่ค่อยได้คุยกับเขาหรอก”
“เด็กช่วงวัยรุ่น พ่อเขาโตก็จะมีโลกส่วนตัวของเขาอีก จะไปกอดเขาก็สะบัดมือหนี”
“เมื่อวานหนูกลับจากโรงเรียนก็หลับเลยไม่ได้คุยกับแม่เลย”
“ทำงานเวลาว่างก็ไม่ค่อยมีตรงกับเวลาว่างของลูก”
“แม่ต้องทำกับข้าวขาย พอกลับมาเขาก็หลับเลย ไม่ได้มาทำคู่มือกัน”
“คนในเมืองสภาพการทำงาน คือ เข้างานเป็นกะ บางทีเลิกงานมาดึก จะมาเจอหน้ากันก็ยาก มันจะไม่เหมือนที่อื่น”

เชิงบวก

“แต่เนื้อหาในคู่มือก็ครอบคลุมดีนะ”
“เหมือนเราเอามาใช้ในชีวิตประจำวันบลูกอยู่แล้ว อันนี้เป็นสิ่งที่ดี อันไหนควรทำ อันไหนไม่ควรทำตอบใจทยได้แล้ว”

ข้อเสนอแนะ

1. เนื้อหาเป็นวิชาการเกินไป เด็กจะไม่ค่อยสนใจอ่านสักเท่าไร ถ้าปรับเป็นยูทูบ หรือดูได้ทางอินเทอร์เน็ตจะดีมาก เนื่องจากทุกคนมีสมาร์ทโฟนกันอยู่แล้ว สามารถเข้าถึงได้ง่าย
2. สามารถปรับเนื้อหาออกมาเป็นภาพการ์ตูนประกอบคำบรรยายเล็กน้อย แต่ให้เน้นภาพประกอบมากกว่าตัวหนังสือ จะทำให้น่าสนใจมากขึ้น

ค. ผลผลิต

ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมแทรกแซงกับจังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังตาราง

	จำนวนครัวเรือน	
	เทศบาลนครปากเกร็ด	อบต.บางรักพัฒนา
ครัวเรือนที่ได้คัดเลือก	26	11
ครัวเรือนที่ติดต่อได้	8	2
ครัวเรือนที่ติดต่อเพิ่มเติมโดย จนท.ท้องถิ่น	0	12
ครัวเรือนที่ทำคู่มือทั้ง 5 เล่มเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	5	3

สรุปบทเรียน

1. รูปแบบของคู่มือ ควรทำให้มีความน่าสนใจ เช่น มีภาพประกอบคำบรรยาย และให้เหมาะสมกับคนทุกวัย ตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ก็สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวได้
2. โครงสร้างขององค์กรท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ไม่มีศูนย์พัฒนาครอบครัวที่มีภารกิจโดยตรง จึงทำให้ภาระหน้าที่ของหน่วยงานมีความกระจัดกระจายไม่ชัดเจน ดังนั้น การจะนำโครงการเข้าไปเผยแพร่ อาจจะยังไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทเมือง (นนทบุรี)

ในพื้นที่เขตเมืองจะค่อนข้างมีความซับซ้อนทั้งเรื่องของลักษณะอาชีพที่มีความหลากหลาย รวมถึงลักษณะของวิถีชีวิตประจำวันของครอบครัวที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากพื้นที่ชนบทอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น รูปแบบที่เหมาะสมของบริบทเมือง อย่างเช่น จังหวัดนนทบุรี อาจแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

- 1) ขอความร่วมมือกับทางโรงเรียน อาจใช้วันสำคัญที่ทางโรงเรียนมีการนัดหมายผู้ปกครองมาประชุมกับโรงเรียนอยู่แล้ว เช่น วันประชุมผู้ปกครองในช่วงเปิดเทอมใหม่ เป็นต้น โดยทีมวิจัยจะต้องประสานงานไปทางโรงเรียนเพื่อให้รับทราบวัตถุประสงค์ของโครงการ และอธิบายคู่มือให้คุณครูประจำชั้นหรือคุณครูที่สอนวิชาแนะแนว หรือวิชาสุขศึกษาที่มีการคลุกคลีอยู่กับเด็กโดยตรงและให้คุณครูนำคู่มือทั้ง 5 เล่มนี้ไปสื่อสารกับผู้ปกครองและนักเรียนในภายหลัง
- 2) ขอความร่วมมือกับเทศบาล หรือ อบต. เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นจะมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนที่อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของตนเองอยู่แล้ว ดังนั้น การจะขอความร่วมมือจากองค์กรของรัฐนี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ต้องเข้าไปประสานงานและชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน รวมถึงผลประโยชน์ที่องค์กรท้องถิ่นจะได้รับด้วย
- 3) เรื่องงบประมาณ หากทำเป็นโครงการที่ได้ขยายผลออกไปแล้วทั่วทุกจังหวัด ควรมีงบประมาณส่วนหนึ่งที่จัดสรรให้กับผู้รับผิดชอบโครงการ เนื่องจากเป็นภารกิจที่เพิ่มเติมขึ้นมา

รายงานจังหวัดเชียงราย

การคัดเลือกพื้นที่นำร่อง

ทางโครงการฯ ได้คัดเลือกพื้นที่นำร่อง 2 ตำบล คือ ตำบลโป่งงาม และตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาจากศูนย์พัฒนาครอบครัวที่เข้มแข็งและมีการดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสนใจในประเด็นการสื่อสารเชิงบวกภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก

การประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

19 ธันวาคม 2559 คณะวิจัยได้ลงพื้นที่ในสองพื้นที่ที่มีต้นทุนแตกต่างกันจึงได้ปรับใช้ช่องทางติดต่อเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเด็กนักเรียนอายุ 13-14 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในสองตำบลดังกล่าว ดังนี้

ตำบลโป่งงาม ประสานงานผ่านคุณแว่วรุ่ง สุบงกฏ เลขาธิการศูนย์พัฒนาครอบครัวและนำโครงการฯ เข้าสู่การประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลโป่งงาม โดยมีนายถวิล สุริยะ ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลโป่งงามและ นายแดนชัย บุลมาศ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม เข้าร่วมประชุมด้วยเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลให้รับทราบการดำเนินโครงการในพื้นที่และเตรียมความพร้อมในการทำงานร่วมกันเมื่อโครงการขยายผลต่อไป ทั้งนี้ นายแดนชัย บุลมาศ ได้ให้ข้อคิดเห็นต่อการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวที่จะร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการโครงการในพื้นที่นั้น “ให้เป็นไปโดยความสมัครใจของคณะกรรมการที่สนใจเข้าร่วมแต่ไม่ควรบังคับให้ทุกคนต้องมารับผิดชอบ เพราะหากทำไม่ได้เขาจะมาโทษนายกฯ ว่าหางานยากให้เขาทำ” ซึ่งในการดำเนินงานจริงในพื้นที่ก็ได้ดำเนินการโดยยึดหลักความสมัครใจและความสะดวกในการประสานงานเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ทุกฝ่ายพอใจ

ตำบลห้วยไคร้ ประสานงานผ่านนายสมสิทธิ์ ขาญชัย ปลัดเทศบาลตำบลห้วยไคร้ ซึ่งท่านปลัดได้จัดให้คณะวิจัยได้พบกับนายเสถียร กาโน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยไคร้ และนางรติยา ธัญชัย ผู้อำนวยการกองการศึกษา รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงานของเทศบาลในการประสานกับทางโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคณะผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนท่านนายกฯ เสถียร ให้ข้อมูลว่า “เด็กในช่วงอายุ 13-14 ปี ถ้าเป็นคนไทยส่วนใหญ่ไปเรียนที่อื่น เช่น เชียงราย แม่จัน ไม่ได้เรียนในพื้นที่ ส่วนเด็กที่เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสของเราว่าครึ่งมาจากพื้นที่อื่นไม่ใช่ตำบลห้วยไคร้”

นอกจากการประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นแล้ว ผู้ประสานงานจังหวัดยังได้ประสานงานกับทางโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่ทั้งสองพื้นที่ที่มีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยเพื่อให้ทางโรงเรียนได้รับทราบข้อมูลและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการและลดขั้นตอนในการประสานงานด้านเอกสารที่ล่าช้าขององค์การบริหารการปกครองท้องถิ่นในการประสานกับทางโรงเรียน โดยมีครูผู้ดูแลที่เข้าใจเป็นกุญแจสำคัญในการประสานแจ้งข่าวให้นักเรียนแจ้งผู้ปกครองให้มาร่วมประชุมกับโครงการแม้ว่าหนังสือจาก อบต.จะไม่ได้ส่งไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเนื่องจากนายกฯ เลี่ยงไม่ยอมเซ็นัดจดหมายออก โดยให้เหตุผลว่าเป็นบทบาทของประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวที่จะต้องออกหนังสือเองเพื่อประสานกับทางโรงเรียน

การตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย

19 -28 มกราคม 2560 ทางโครงการได้ดำเนินการให้กลุ่มเป้าหมายได้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ แบบที่ 1 กลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่มีอายุ 13-14 ปี ตอบแบบสอบถามออนไลน์จากเว็บไซต์ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อทำเสร็จแล้วเด็กนักเรียนกลุ่มนี้จะได้รับแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองจำนวน คนละ 1 ฉบับ เมื่อทำเสร็จแล้วให้นำกลับมาส่งคุณครูที่ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อรวบรวมส่งให้ผู้ประสานงานจังหวัดซึ่งนัดวันมารับหลังจากนั้นประมาณหนึ่งสัปดาห์

กลุ่มเป้าหมายนักเรียนทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์ 125 ชุด แบ่งออกเป็นโรงเรียนวัดถ้ำปลาวิทยา 60 ราย (จาก นักเรียนชั้นม.1,2 ทั้งหมด 140 คน) ได้รับแบบสอบถามผู้ปกครองกลับคืนมา 44 ชุด โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ 16 รายได้แบบสอบถามผู้ปกครองกลับมามีครบ โรงเรียนห้วยไร่สามัคคี 60 รายได้รับแบบสอบถามผู้ปกครองกลับคืนมา 44 ชุด ผู้ประสานงานได้เก็บข้อมูลจากเด็กในชุมชนที่เรียนในโรงเรียนอื่นนอกพื้นที่เพิ่มอีก 8 รายเป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนแม่จันวิทยา 5 รายและโรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ 3 ราย ได้แบบสอบถามผู้ปกครองครบทั้ง 8 ราย รวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ผู้ปกครองตอบกลับมาทั้งสองพื้นที่จำนวน 112 ชุด ผู้ประสานจังหวัดได้จัดส่งแบบสอบถามทั้งหมดกลับไปให้ฝ่ายประมวลผลของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทดลองใช้สื่อหนังสือ 5 เล่ม

2 พฤษภาคม 2560 ทางผู้ประสานงานจังหวัดได้รับการประสานจากนักวิจัยโครงการแจ้งให้ทราบว่า ได้มีการพัฒนาคู่มือเรียบร้อยแล้วพร้อมที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับเลือกจากเกณฑ์ที่ตอบในแบบสอบถามของผู้ปกครองว่า “ยินดีเข้าร่วมโครงการ” ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผลการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในรอบนี้ ทางคณะผู้วิจัยต้องการกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 ราย แต่เลือกเผื่อมาให้ 37 ราย เป็นรายชื่อของนักเรียนที่ทำแบบสอบถามออนไลน์ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลโป่งงามจำนวน 27 รายและตำบลห้วยไคร้จำนวน 10 ราย

จากการประสานงานในพื้นที่ผ่านทางครู 2 โรงเรียนและพบกับผู้ปกครองโดยตรงสำหรับนักเรียนที่เรียนนอกพื้นที่ สามารถติดต่อนักเรียนได้ทั้งหมด 33 ราย เป็นนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลโป่งงาม 26 ราย และนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลห้วยไคร้ 7 ราย

การทำ intervention

ตำบลห้วยไคร้

ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2560 คณะวิจัยได้ลงพื้นที่ แบ่งเวลานัดกันสำหรับแต่ละพื้นที่ พื้นที่ละครึ่งวัน โดยครึ่งวันเช้า 9.00 น.-11.30 น. พบกับผู้ปกครองนักเรียนตำบลห้วยไคร้ ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลห้วยไคร้ มีผู้ปกครองมาเพียง 3 คน โดยทางผู้ประสานในพื้นที่แจ้งว่าเบอร์โทรศัพท์ที่ให้นั้นบางคนไม่สามารถติดต่อได้จากการพูดคุยกันกับผู้ปกครองทั้ง 3 ท่านซึ่งเป็นคุณแม่ทั้งหมด พบว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮ่อ 1 คน ไทยลื้อ 1 คน และไทยใหญ่ 1 คน คุณแม่ทั้งสามคนอ่านหนังสือไทยไม่ได้เลย จากเดิมที่ต้องการให้พ่อแม่ลูกอ่านหนังสือด้วยกัน จึงต้องปรับเปลี่ยนใหม่ให้เป็นลูกที่อ่านหนังสือให้พ่อแม่และทำกิจกรรมร่วมกันตามที่หนังสือเขียนไว้ แม้จะอ่านหนังสือไทยไม่ออกแต่คุณแม่ทั้งสามท่านก็สามารถสื่อสารกับคณะวิจัยได้ด้วยภาษาไทยและภาษาถิ่น(คำ

เมือง) จึงไม่เป็นอุปสรรคในการทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์โครงการและยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะเห็นประโยชน์ที่จะได้รับการมีสื่อเป็นหนังสือ 5 เล่มที่จะช่วยในการพูดคุยกับลูก

เพื่อให้เข้าถึงผู้ปกครองท่านอื่นๆ อีก 4 ท่านที่ไม่มาประชุมที่เทศบาลตำบลห้วยไคร้ ผู้ประสานงานจังหวัดจึงแก้ไขปัญหาด้วยการลงพื้นที่ไปพบกับคุณครูในโรงเรียนที่รับผิดชอบห้องคอมพิวเตอร์และเคยทำงานร่วมกันตอนที่เด็กนักเรียนกรอกแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อขออนัดพบกับเด็กกลุ่มเป้าหมายที่มีรายชื่อทั้งหมดจำนวน 10 คน พบว่ามีเพียง 7 คนที่ยังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยไคร้ จึงได้ทำความรู้จักเด็กๆ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำงานด้วยกันในรอบนี้ ทบทวนหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้และนัดวันลงไปเยี่ยมบ้านเพื่อพบกับผู้ปกครองของเด็กแต่ละคน ซึ่งพอดีเป็นช่วงที่คณะวิจัยยังอยู่ในพื้นที่จึงได้ลงเยี่ยมบ้านเด็กและพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยจำนวน 2 ราย ส่วนรายอื่นๆ ผู้ประสานงานจังหวัดได้ติดตามเยี่ยมจนครบพร้อมกับมอบหนังสือเล่มที่ 1 ไว้ให้อ่านด้วยกัน ส่วนหนังสือเล่ม 2-5 ได้ฝากไว้ที่คุณครูเพื่อให้เด็กที่อ่านกับครอบครัวจบแล้วมารับไปเพิ่มทีละเล่มจนครบ 5 เล่ม

ตำบลโป่งงาม

วันที่ 19 พฤษภาคม 2560 ครึ่งวันบ่ายเวลา 13.30 น.-15.30 น. คณะวิจัยและผู้ประสานงานจังหวัดพบกับผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลโป่งงาม จำนวนทั้งหมด 27 คน (คณะผู้วิจัย 2 คน ผู้ปกครอง 16 คน คณะกรรมการ ศพค. 6 คน และเจ้าหน้าที่ อบต. 2 คน นายก อบต. 1 คน) ที่ห้องประชุมเก้ายอด อบต.โป่งงาม เพื่อทำความรู้จักกับผู้ปกครองนักเรียนพร้อมชี้แจงจุดประสงค์โครงการและขอความร่วมมือในการดำเนินการโครงการฯ ได้มอบหนังสือเล่มที่ 1 ให้ผู้ปกครองทุกท่านนำกลับไปอ่านกับลูกเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว ส่วนเล่มที่ 2-5 ได้มอบหมายให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่อยู่ในแต่ละหมู่บ้านดูแลและมอบให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านของตนทีละเล่มเพื่อกระตุ้นให้อ่านให้ครบทั้ง 5 เล่ม ในส่วนของหมู่บ้านที่คณะกรรมการ ศพค.ไม่ได้มาประชุมนั้นแก้ปัญหาดโดยผู้ประสานงานจังหวัด(ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกก.ศพค.ด้วย) จะเป็นคนติดตามทำหน้าที่แทน หลังจากที่ได้ทบทวนหมายเลขโทรศัพท์ที่ให้ไว้เพื่อความถูกต้อง สะดวกในการติดต่อประสานงานกันแล้ว คณะวิจัยโครงการฯได้ขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมปรบมือขอบคุณคุณครูพรณี มามาตร ที่เป็นธุระประสานงานแจ้งข่าวให้นักเรียนไปบอกผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้มาประชุมกันในวันนี้ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้สะท้อนความรู้สึกต่อการได้เข้าร่วมโครงการครอบครัวสำคัญ

คุณแม่ท่านหนึ่งบอกว่า “ดีใจที่มีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการแบบนี้ที่ให้พ่อแม่ได้มาคุยกันเรื่องลูก ที่ อบต.ได้เจอครูและพ่อแม่ของเพื่อนลูก ได้หนังสือที่จะบอกลูกด้วย”

คุณพ่อท่านหนึ่งบอกว่า “ปกติจะเป็นแม่ที่คุยกับลูก วันนี้แม่ไม่ว่างให้พ่อมาประชุมแทน พ่อก็จะได้คุยกับแม่และลูกเรื่องนี้”

คุณแม่อีกท่านหนึ่ง “ดีใจที่เราจะได้เอาหนังสือไปคุยกับลูก ก็รู้สึกเป็นห่วงลูกอยู่เหมือนกันแต่ไม่รู้จะคุยกับลูกยังไงให้เขาเข้าใจ”

นายถวิล สุริยะ ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลโป่งงาม ได้กล่าวก่อนปิดการประชุมว่า “การพูดคุยสื่อสารกันภายในครอบครัวนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จำได้ว่าพ่อจะใช้เวลาตอนกินข้าวในการพูดคุยกับลูกๆ ท่านจะบอกถึงผลเสียของสิ่งที่ท่านห้ามไม่ให้ทำว่าเป็นเพราะอะไร ในบางเรื่องที่ท่านยังทำไม่ได้ท่านก็จะบอกเพื่อป้องกันไม่ให้เราทำด้วยเหตุผล การแสดงความจริงใจด้วยการพูดความจริงของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ลูกยอมรับได้ แม้บางเรื่องพ่อแม่ก็อาจจะยังทำไม่ได้ ก็ขอให้กำลังใจกับพ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนในการพูดคุยสื่อสารกับลูกผ่านสื่อที่เราได้รับไปเป็นตัวช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว”

เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินการโครงการในช่วงนี้สั้นมาก ทางคณะวิจัยต้องรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนปิดเฟสโครงการ จึงได้นัดหมายกับผู้ปกครองนักเรียนให้มาพบกันครั้งต่อไปในวันที่ 19 มิถุนายน 2560 เพื่อติดตามผลการดำเนินงานโครงการว่ามีครอบครัวไหนที่อ่านหนังสือครบ 5 เล่มแล้ว ได้ผลเป็นอย่างไร ทั้งในด้านการสื่อสารภายในครอบครัว สัมพันธภาพและพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เช่น เด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร มีอะไรแนะนำเกี่ยวกับสื่อที่ใช้นี้บ้างเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงในช่วงที่ขยายผลให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ

การติดตามประเมินผล

ตำบลห้วยไคร้

วันที่ 19 มิถุนายน 2560 ในตอนเช้าเวลา 09.30-11.30 น.ที่ห้องประชุม เทศบาลตำบลห้วยไคร้ มีผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมทั้งหมด 4 คน เป็นคุณแม่ 3 คน คุณพ่อ 1 คน อีก 2 ครอบครัวติดธุระมาไม่ได้ อีก 1 ครอบครัวนั้นคุณแม่ป่วยผลจากการพูดคุยกัน สิ่งที่ทำให้คุณแม่กังวลใจและเป็นห่วงลูก คือ ห่วงลูกชายเรื่องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ห่วงลูกสาวกลัวถูกผู้ชายหลอกไปขาย ห่วงเรื่องโรคติดต่อร้ายแรงรักษาไม่หาย เช่น เอชไอวี ห่วงกลัวลูกเรียนไม่จบ จึงต้องพร่ำสอนซ้ำๆ ให้จดจำและรับผิดชอบในหน้าที่ ผลที่ได้รับกลับมาคือ ลูกไม่ค่อยพูดด้วย เก็บตัวเงียบๆ ในห้อง หรือบางครั้งก็มีบ้างที่หน้าอและเถียง ลูกไม่ค่อยชอบให้พ่อแม่จู้จี้เรื่องการแต่งตัวที่รสนิยมของพ่อแม่กับลูกไม่เหมือนกัน แม่อยากให้ลูกแต่งตัวดีๆ ใส่เสื้อผ้าใหม่ที่ซื้อให้ ส่วนลูกก็เลือกใส่เสื้อผ้าเก่าที่ตัวเองรู้สึกมั่นใจเวลาออกงาน เรื่องที่พ่อแม่สื่อสารเรื่องเพศกับลูกจะเป็นแบบถามลูกว่า “มีแฟนหรือยัง” “มีใครมาจีบไหม” ส่วนใหญ่ลูกจะปฏิเสธว่า “ไม่มี” “ไม่สนใจ”

หลังจากที่ได้หนังสือ 5 เล่ม มาสื่อสารกับลูก พ่อแม่ รู้สึกสบายใจขึ้นที่ลูกได้มีข้อมูลที่สนับสนุนความห่วงใยของพ่อแม่โดยลูกได้อ่านจากหนังสือ รู้สึกว่าลูกมีความรับผิดชอบดีขึ้น เวลาไปบ้านเพื่อนแม่โทรไปตามก็รีบกลับ สัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้นลูกเข้าใจในความห่วงใยของพ่อแม่ การกำหนดกติกาในการใช้เวลาและทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันทำได้ง่ายและได้รับความร่วมมือจากลูกมากขึ้น

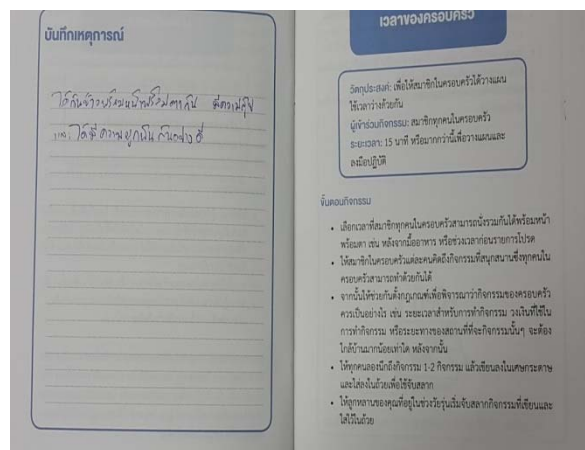
คุณแม่ท่านหนึ่งที่มีลูกสาวคนเล็กเข้าร่วมโครงการสะท้อนว่า “ตั้งแต่คณะอาจารย์เอาหนังสือมาให้ อ่านรู้สึกที่ลูกสาวมารยาทดีขึ้น” พอถูกถามว่า “มารยาทดีขึ้นยัง” คุณแม่ตอบว่า “ลูกพูดคุยด้วยมากขึ้น หน้าตาก็ไม่งอ เวลาแม่ถามอะไรก็ตอบดีๆ รู้สึกว่าดีกว่าเดิม”

คุณแม่ที่มีลูกชายเข้าร่วมโครงการ เล่าว่า “ลูกชายขยันขึ้น จัดการความสะอาดห้องนอนเองโดยไม่ต้องบอก มีเวลาว่างก็ไปเตะบอลกับเพื่อน เขารับผิดชอบตัวเองได้ดี ทำให้เราหายห่วง”

คุณแม่ท่านหนึ่งที่สนิทสนมกับลูกสาว เล่าว่า “ก็คอยจะแห่ถามเขาอยู่เรื่อยแหละว่า มีแฟนหรือยัง มีคนมาจีบไหม บางทีเพื่อนเขาโทรมาก็แซวลูกว่าแฟนโทรมาหรือเปล่าเนี่ย ลูกก็จะบอกว่าไม่มีหรอกแม่ หนูยังไม่คิดเรื่องนี้ เรียนหนังสือให้จบก่อน” แม่ก็ดีใจที่ลูกรู้จักคิด เขาอ่านหนังสือให้แม่ฟังแล้วก็ถามให้แม่ตอบ และยังบอกแม่ว่า “แม่ในหนังสือเขาแนะนำอย่างนี้ๆ นะ”

คุณพ่อที่มีลูกสาว ก็สะท้อนเหมือนกันว่าหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการลูกสาวเปลี่ยนไปไปในทางที่ดีขึ้น “เวลาเขาไปบ้านเพื่อนนานแล้วพ่อโทรตาม เขาก็จะรีบกลับ”

ข้อมูลในส่วนของคุณที่ผู้ประสานงานจังหวัดไถยีนได้ฟังจากปากของลูกๆ เวลาลงเยี่ยมในพื้นที่ ซึ่งผู้ประสานงานได้นัดพบปะเพื่อพูดคุยกับเด็กๆ ที่โรงเรียน ก็สะท้อนให้เห็นถึงความสุขที่เด็กๆ ได้รับจากการสื่อสารผ่านสื่อหนังสือ 5 เล่ม ที่ช่วยให้พ่อแม่ผู้ปกครองลดการใช้คำพูดสั่งสอนซ้ำๆ แบบเดิมๆ ที่น่าเบื่อลง เปลี่ยนเป็นกิจกรรมที่ลูกสามารถสื่อสารกับพ่อแม่ได้อย่างสบายใจขึ้น ลูกก็รับรู้ถึงความรักและห่วงใยของพ่อแม่ผู้ปกครองที่กลัวว่าลูกจะเข้าไปตกอยู่ในความเสี่ยงต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ขณะเดียวกันการได้ข้อมูลจากหนังสือทำให้ลูกรู้วิธีเตรียมตัวรับมือกับสิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองกลัวได้ด้วยวิธีการเปิดใจคุยกัน และช่วยกันออกแบบกติกาในบ้านด้วยกัน โดยที่ลูกยังสามารถใช้เวลาไปเล่นบ้านเพื่อนได้แตกต่างจากเดิมตรงที่มุมมองที่พ่อแม่พูดคุยกับลูกเปลี่ยนไปเป็นความเชื่อมั่น ไว้วางใจลูกมากขึ้นกว่าเดิม

ตำบลโป่งงาม

บรรยากาศการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับพ่อแม่ผู้ปกครองของตำบลโป่งงามในตอนบ่ายของวันที่ 19 มิถุนายน 2560 ดำเนินไปอย่างเข้มข้น มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 27 คน คณะผู้วิจัย 2 คน พ่อแม่ผู้ปกครอง 14 คน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัว 6 คน หนึ่งในนั้นมีตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และเป็นผู้ประสานงานจังหวัด 1 คน เจ้าหน้าที่ อบต. 2 คน (ผช. นักพัฒนาชุมชนและพนักงานจ้างทั่วไป) ครู 1 คน NGO 2 คนจากโครงการสตรีนานาชาติพันธุ์

ผู้ปกครอง 4 คน ใน 14 คนที่เข้าร่วมประชุมวันนี้เป็นคุณแม่ที่บอกว่า ได้อ่านหนังสือและทำกิจกรรมกับลูกครบทั้ง 5 เล่มแล้ว พร้อมทั้งนำหนังสือมาให้ดูด้วย ที่น่าสนใจคือผู้ปกครอง 2 ใน 4 คนนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ ที่อ่านหนังสือไทยไม่ออก แต่ได้ใช้ความพยายามชักชวนลูกให้อ่านหนังสือให้ฟัง ซึ่งลูกก็ให้ความร่วมมือดี คนหนึ่งมีลูกชาย อีกคนมีลูกสาว ส่วนคุณแม่อีก 2 ท่าน สามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ คนหนึ่งเป็นคนไทยพื้นเมือง อีก

คนเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งมีลูกชายเข้าร่วมในโครงการทั้งคู่ จากการสังเกตการณ์การเข้าร่วมสะท้อนความรู้สึกของพ่อแม่ผู้ปกครอง พบว่า มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องความฉะฉานและทักษะในการพูดสื่อสารโต้ตอบระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองที่ได้ใช้สื่อหนังสือ 5 เล่มร่วมกับลูก กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่ได้ใช้สื่อบางเล่มกับลูก พ่อแม่ที่อ่านครบมีทักษะในการพูดคุยกับลูกมากกว่า และสามารถตอบคำถามสะท้อนความคิดความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการได้ชัดเจนมากกว่า พูดถึงผลการเปลี่ยนแปลงของตนเองและลูกในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ในขณะที่พ่อแม่ที่ยังอ่านและทำกิจกรรมกับลูกไม่ครบจะยังมีมุมมองต่อลูกในแบบเดิม คือ เป็นห่วงแต่ยังไม่กล้าวางใจลูก ยังไม่สามารถกำหนดกติกาในการใช้เวลา และการดำเนินชีวิตประจำวันที่ลูกมีส่วนร่วมรับผิดชอบได้ชัดเจนนัก สิ่งที่สะท้อนออกมาจึงเป็นพฤติกรรมที่แก้งไม่ตกของลูก เช่น คุณพ่อท่านหนึ่งกล่าวถึงลูกชายที่ติดมือถืออย่างหนักถึงขนาดรีดผ้าไปด้วย มืออีกข้างก็ถือมือถือไปทำให้ไม่มีสมาธิในการรีดผ้า เป็นต้น แตกต่างจากคุณแม่ที่อ่านหนังสือไทยไม่ออกมีลูกชายเช่นกันที่อ่านหนังสือครบ 5 เล่มกับลูก กล่าวถึงลูกด้วยความชื่นชมที่ลูกมีความรับผิดชอบในหน้าที่ และรู้สึกวางใจที่ลูกได้รู้ข้อมูลต่างๆ ที่พ่อแม่อยากให้ลูกรู้ เช่นเดียวกับคุณแม่เชื้อสายจีนที่อ่านหนังสือไทยได้ ซึ่งยอมรับว่าสิ่งที่เคยกังวลว่าจะคุยกับลูกเรื่องเพศยังงี้ดี ก็ได้วิธีการในการสื่อสารกับลูกเรื่องเพศจากในหนังสือช่วยให้เกิดความมั่นใจและมีความสุขมากขึ้นที่ได้มีเครื่องมือในการสื่อสารกับลูก ทางคณะวิจัยได้ให้รางวัลคุณแม่ทั้ง 4 ท่านที่ทำการบ้านมาครบด้วยการจ่ายค่าตอบแทนในการให้ข้อมูลคณะ 500 บาท เพื่อเสริมแรงจูงใจให้พ่อแม่ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ได้กลับไปอ่านหนังสือและทำกิจกรรมกับลูกให้ครบ 5 เล่ม โดยผู้ประสานงานจังหวัดจะติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนภายหลังจากที่ได้ใช้สื่อครบ 5 เล่มแล้วว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสัมพันธภาพในบ้านกันอย่างไรบ้าง พ่อแม่ผู้ปกครองมีคำถามต่อการกรอกคำตอบในกิจกรรมถามคำถามในหนังสือเล่มที่ 3-5 ซึ่งเป็นเนื้อหาเฉพาะประเด็น ทางคณะวิจัยได้ให้คำตอบว่าสามารถเขียนคำตอบลงไปหนังสือได้เลย แต่ก็มีพ่อแม่ผู้ปกครองบางคนได้คัดลอกคำตอบใส่ไว้ในสมุดแยกต่างหาก เพราะเข้าใจว่าอาจจะต้องคืนหนังสือให้กับโครงการเมื่ออ่านจบแล้ว คณะวิจัยได้ชี้แจงว่า หนังสือทั้ง 5 เล่มนั้นยกให้เป็นสมบัติของคุณพ่อคุณแม่ได้เอาไว้กลับมาอ่านทบทวนกับลูกได้อีก หรืออาจจะแบ่งปันให้พ่อแม่คนอื่นๆ ได้ยืมอ่านด้วยก็ได้

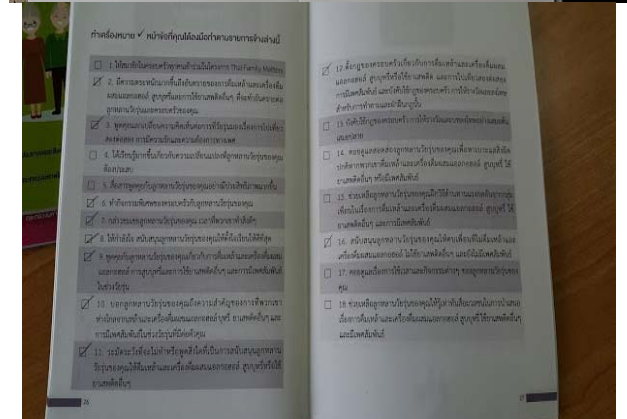
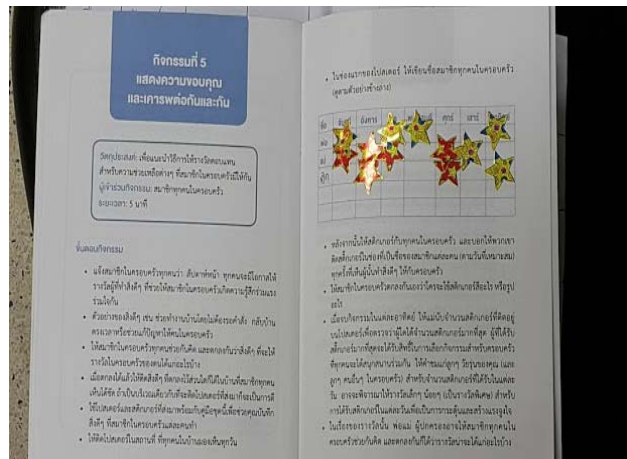
ในที่ประชุมวันนี้ นอกจากเสียงสะท้อนของพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ยังมีเสียงสะท้อนของผู้เข้าร่วมประชุมในภาคส่วนอื่นๆ อีกด้วย เช่น จากคุณนันท์ชัย ภูโพธิ์เกตุ กระบวนกรจากโครงการสตรีนานาชาติพันธุ์ ได้สะท้อนความรู้สึกว่า

“ตัวเองเป็นกระบวนกรที่เคยชินกับการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมในห้องเรียน ผ่านเกมต่างๆ ไม่เคยคิดมาก่อนว่าการมีสื่อดีๆ ที่ลงทุนไม่มากจะได้ผลดี มาฟังวันนี้ก็เห็นช่องทางที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อีกวิธีหนึ่ง คือการมีสื่อดีๆ ให้เขาได้หยิบใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารพูดคุยกันนะ”

อีกท่านหนึ่งเป็นคณะกรรมการ ศพค. และเป็น ส.อบต.ด้วย คือคุณสุนทิมิง โปยรุ่งเงิน ที่พูดถึงการปรับตัวในการสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูกให้ก้าวทันเทคโนโลยีด้วยไม่ใช่ห้ามลูกใช้แต่ต้องสอนลูกให้ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกันตัวเอง และการมีความรู้ในการสื่อสารพูดคุยกับลูกย่อมดีกว่าห้ามลูกด้วยความกลัวอย่างเดียวซึ่งพ่อแม่จะได้ประโยชน์จากการอ่านสื่อ 5 เล่มนี้กับลูก

มีเสียงเรียกร้องจากคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่มาร่วมประชุมครั้งนี้ด้วย อยากอ่านหนังสือ 5 เล่มนี้บ้าง ทางคณะวิจัยจึงแนะนำช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลอีกช่องทางหนึ่งคือ www.ครอบครัวสำคัญ.com ซึ่งสามารถเข้าไปอ่านหนังสือทั้ง 5 เล่มได้ทาง e-book และชมคลิปวิดีโอแนะนำหนังสือแต่ละเล่มได้ด้วย

ส่วนข้อเสนอสำคัญจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่ยังจัดสรรเวลาอ่านหนังสือกับลูกได้ไม่มากนักและบางคนก็ไม่ถนัดอ่านก็คือ การใช้คลิปสั้นๆ เหมือนหนังสือเป็นตอนๆ ที่สามารถโหลดมาเก็บไว้ในมือถือได้ก็น่าจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยได้

ผลการติดตามงานในพื้นที่ของผู้ประสานงานจังหวัดระหว่างวันที่ 20-29 มิถุนายน 2560

หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้ปกครองของเด็กกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลห้วยไคร้ 2 ใน 3 รายที่เหลือแล้ว ทางผู้ประสานได้ติดตามต่อจนได้พบปะและพูดคุยถึงเหตุผลที่ทั้ง 3 ท่านยังไม่สามารถอ่านหนังสือและทำกิจกรรมได้ครบ 5 เล่มกับลูก ดังนี้

รายแรก แม่ น้องเปรี้ยว อาชีพรบจ้าง อยู่บ้านเช่า มีอาการป่วยเนื่องจากมดลูกโตในช่วงที่ร่วมโครงการ แม่พักผ่อนช่วงลูกมีเวลาว่างตอนกลับจากโรงเรียน ลูกเกรงใจไม่อยากรบกวนแม่ ตอนนี้อาการมดลูกโตดีขึ้นแล้ว แต่ยังมีอาการป่วยอย่างอื่น เช่น เวียนศีรษะ อาเจียน ก็จะพยายามใช้เวลาว่างวันเสาร์-อาทิตย์ ที่ลูกกลับจากเรียนภาษาจีนมาอ่านหนังสือด้วยกัน รายนี้อ่านหนังสือไทยก็ไม่ได้ต้องให้ลูกอ่านให้ฟัง

รายที่สอง แม่น้องนันท์ อาชีพรับจ้าง เนื่องจากลูกไปอยู่กับยายที่บ้านใกล้โรงเรียน แม่อยู่บ้านเช่ากับพ่อเลี้ยงอีกหมู่บ้านหนึ่งต้องรอให้ลูกมาตอนช่วงเสาร์-อาทิตย์จึงจะได้คุยกัน แม่อ่านหนังสือได้ก็อ่านไปวันละหน้าสองหน้าตามเวลาที่พอว่าง การอ่านหนังสือทำให้เข้าใจลูกมากขึ้นว่า ทำไมลูกเก็บตัวเงียบ ไม่ค่อยพูดกับแม่ นอกจากนั้น ลูกยังมีพฤติกรรมชอบเล่นเกม ดิฉันถือเลยคุยกันถึงช่องทางสื่อสารอื่นที่จะให้ลูกได้รับรู้ข้อมูลเพื่อดูแลตัวเองด้วยอีกทางหนึ่งคือทางเว็บไซต์ www.ครอบครัวสำคัญ.com

รายที่สาม แม่น้องไฉม่อน เป็นคุณแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เลี้ยงลูกสาวสองคน เพิ่งแยกทางจากสามีไปไม่กี่ปี หลังจากที่ได้พบว่า สามีมีหญิงอื่น คุณแม่อาศัยอยู่บ้านหลังเล็กของพี่ชายที่มีบ้านหลังใหญ่อีกหลังให้คนเช่า มีอาชีพรับจ้าง หารายได้ด้วยการเย็บผ้าโหลและทอเสื้อก๊วก แล้วแต่ว่าตรงไหนจะมีงานให้ทำ การสื่อสารระหว่างแม่กับลูกไม่มีปัญหาเพราะลูกเข้าใจสถานการณ์ในบ้านดี ช่วยรับผิดชอบงานบ้านและดูแลน้องหลังเลิกเรียน ส่วนใหญ่ลูกอ่านหนังสือแม่นั้นหนี้อยากทำงานทั้งวันหัวถึงหมอนก็หลับแล้วไม่ค่อยได้หนังสือกับลูกหรือฟังลูกอ่านสักเท่าไร แต่ก็พยายามใช้เวลาฟังลูกอ่านให้มากขึ้น

ในส่วนของผู้ที่ตำบลโป่งงาม ได้แบ่งการติดตามเป็น 3 แบบ เนื่องจากมีเวลาในการทำงานในช่วงสั้นมากและการลงเยี่ยมบ้านทำได้เฉพาะบางรายเท่านั้น

แบบแรก ติดตามทางโทรศัพท์ ในรายที่พ่อแม่เคยเจอกันในการประชุมจะใช้วิธีติดตามทางโทรศัพท์กับพ่อแม่ว่าได้ทำกิจกรรมและอ่านหนังสือกับลูกครบ 5 เล่มหรือยัง ได้ผลเป็นอย่างไร

แบบที่สอง ติดตามจากการพูดคุยกับลูกที่โรงเรียนวัดถ้ำปลาวิทยาคมโดยการสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายมีเด็กนักเรียนทั้งหมด 20 คน ก็ได้พบว่า เด็กๆ พอใจที่มีสื่อหนังสือ 5 เล่ม เป็นสื่อกลางในการได้เปิดใจคุยกับพ่อแม่ ซึ่งห้วงใยแต่ก็ใช้วิธีร่ำสอนด้วยข้อมูลเดิมๆ และไม่เข้าใจความต้องการในการใช้เวลาของวัยรุ่นที่ต้องการมีเวลาอยู่กับเพื่อนบ้าง หลายคนบอกว่ามีความสุขขึ้นที่มีข้อมูลจากหนังสือที่บอกพ่อแม่ให้เข้าใจลูกวัยรุ่น ขณะเดียวกันตนเองก็เข้าใจวิธีรับมือกับการกดดันจากกลุ่มเพื่อนในสิ่งที่นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการที่จะทำให้พ่อแม่เสียใจ มันเป็นความรู้และทักษะที่ได้จากการอ่านสื่อทั้ง 5 เล่ม ทำให้เข้าใจถึงเหตุผลที่พ่อแม่ห้วงใยเรา แม้ว่าบางคนจะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แต่อยู่กับยาย หรืออยู่กับพ่อหรือแม่เพียงลำพัง แต่การได้อ่านหนังสือทั้ง 5 เล่มให้ผู้ปกครองฟังก็ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ว่าตัวเองจะต้องดูแลตัวเองอย่างไร มีอยู่รายหนึ่งที่อยู่สถานสงเคราะห์ได้เอาหนังสือไปให้ครูพี่เลี้ยงอ่านแต่ถูกปฏิเสธเลยปรึกษากับคุณครูพรณี คุณครูก็เลยบอกเด็กว่าครูจะเป็นผู้ปกครองให้หนูเองนะ เรามาอ่านหนังสือด้วยกันหนูก็รู้สึกขอบคุณที่มีคุณครูเป็นเหมือนพ่อแม่ของหนู หนังสือทำให้หนูรู้วิธีดูแลตัวเองค่ะ (มีรายละเอียดบางส่วนในคลิปคุยกับเด็ก ถปว.ค่ะ)

แบบที่ 3 เยี่ยมบ้านพูดคุยกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งในส่วนนี้เป็นเด็กที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่แต่ไปเรียนที่อื่น โดยการเดินทางด้วยรถตู้ไปเช้า-เย็นกลับ กลุ่มนี้เป็นเด็กไทยที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนแม่จันวิทยาคม 4 ราย และเรียนที่โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ 2 คน มีที่อ่านหนังสือครบ 5 เล่มในวันที่ติดตามเยี่ยมเพียง 1 คน และอีก 1 คนอ่านครบตั้งแต่รอบแรกในวันที่นัดประชุมแล้ว ที่เหลืออีก 4 รายได้อ่านถึงเล่ม 3-4 ยังไม่ครบ 5 เล่ม โดยให้เหตุผลว่าลูกการบ้านเยอะไม่มีเวลา เพราะกว่าจะเดินทางกลับถึงบ้านก็ค่ำแล้วรีบทานข้าวทำการบ้านเสร็จก็ได้เวลานอนพอดี พอจะได้อ่านวันเสาร์-อาทิตย์ ก็ต้องไปเรียนพิเศษหรือมีกิจกรรมนัดประชุมผู้ปกครองที่โรงเรียนอีก บางครอบครัวเด็กว่างวันเสาร์-อาทิตย์ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ว่างต้องไปทำงาน เลยทำให้ได้อ่านหนังสือหรือทำกิจกรรมด้วยกันน้อยลง ผลตอบรับจากการได้พูดคุยกับ ผู้ปกครองเด็กที่อ่านจบแล้วซึ่งเป็นคุณ

ย่าอายุ 55 ปี พบว่า มีความมั่นใจในการสื่อสารกับหลานอายุ 14 ปีที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นมากขึ้น คุณย่าใช้วิธีชวนหลานอ่านและอธิบายให้ย่าฟังว่าเขาเข้าใจข้อความในหนังสือที่อ่านนั้นอย่างไร และคิดอย่างไรกับข้อความเหล่านั้น เช่น เรื่อง แฟน การมีเพศสัมพันธ์ หรือสถานการณ์ที่นำไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความเป็นไปได้ไหมที่วัยรุ่นที่เป็นเพื่อนๆ หนูจะมีโอกาสไปข้องเกี่ยว ซึ่งหลานก็พูดคุยวิเคราะห์แลกเปลี่ยนกันได้ทุกเรื่อง ทำให้นึกถึงเพื่อนๆ ของหลานที่ผู้ปกครองน่าจะได้อ่านหนังสือเหล่านี้บ้าง จึงได้แนะนำให้ใช้ช่องทางทางเว็บไซต์และให้ยืมหนังสือไปอ่าน หรือเล่าให้ฟังถึงข้อดีและผลประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือแก่ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ที่รู้จักกัน

30 มิถุนายน 2560 ผู้ประสานงานจังหวัด ได้เข้าร่วมประชุมวิชาการประชากรที่โรงแรมรอยัล ริเวอร์ กรุงเทพฯ จึงได้สรุปผลการดำเนินงานติดตามเยี่ยมผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 33 ราย จากทั้งหมดที่คัดเลือกไว้ 37 ราย มี 4 รายที่ไม่อยู่ในพื้นที่ช่วงเก็บข้อมูล ในจำนวน 33 รายที่ติดต่อได้มีเพียง 8 รายแรกที่ทำกิจกรรมและอ่านหนังสือ 5 เล่มครบถ้วน ภายในเวลา 1 เดือนที่ได้รับสื่อจากโครงการ อีก 22 ราย ทำเสร็จหลังจากนั้น ยังเหลืออีก 3 รายที่ต้องติดตามต่อเพื่อให้เสริมหนุนให้บรรลุผลในการสื่อสารภายในครอบครัวต่อไป

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้ประสานจังหวัด

1. เวลาในการติดตามเยี่ยมบ้านและการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมยังมีน้อย ทำให้การบันทึกข้อมูลรายละเอียดยังไม่เป็นความจริงตามเวลาที่ได้ทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ยังไม่สามารถบันทึกทุกวันได้
2. ทีมงานที่รับผิดชอบการเก็บข้อมูลในพื้นที่ มีความสำคัญมาก จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบให้ชัดเจนในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการประสานงานภายในองค์กรและรับผิดชอบในการออกหนังสือขอความร่วมมือกับโรงเรียนและผู้ปกครอง และควรใช้ไลน์เพื่อสื่อสารการเก็บข้อมูลกับกลุ่มคณะทำงาน ศพค.ที่เสริมหนุนครอบครัวให้ใช้สื่อ 5 เล่มอย่างกระชับเวลา

ข้อเสนอแนะในการขยายผล

1. โครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมากในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับวัยรุ่น เห็นควรที่จะขยายผลให้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งควรจะได้รับนโยบายไปทำงานขยายผลให้เต็มพื้นที่
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการต้องมีทีมงานอย่างน้อย 2-3 คน ในการรับหน้าที่ผู้ประสานงาน ผู้บันทึกข้อมูล และผู้ติดตามเสริมหนุนให้ครอบครัวใช้สื่อ 5 กับลูก
3. ควรมีการอบรมการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนให้กับคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัว ที่จะรับผิดชอบงานในพื้นที่ให้เรียบร้อยก่อนเริ่มโครงการ
4. เพื่อช่วยพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาอ่านหนังสือกับลูก ได้ใช้เวลาช่วงสั้นๆ ในการสื่อสารกระชับความสัมพันธ์กับลูกในเรื่องสำคัญของชีวิต ควรมีสื่อในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือที่ยังคงเนื้อหาดังกล่าวไว้ด้วยเพื่อเป็นทางเลือกและเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกในโลกอินเทอร์เน็ตที่เด็กๆ และผู้ปกครองสามารถเข้าถึงได้

รายงานจังหวัดอุดรธานี

บริบทพื้นที่ศึกษา

เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอกุดจับ

เทศบาลตำบลยางชุม มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอกุดจับ ประมาณ 17 กิโลเมตร และห่างจาก จังหวัดอุดรธานี ประมาณ 15 กิโลเมตร โดยจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลยางชุม ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555

เทศบาลตำบลยางชุม มีเนื้อที่ประมาณ 61.15 ตารางกิโลเมตร หรือ 38,219 ไร่ พื้นที่ลักษณะที่ราบสูงทิศตะวันตก คล้อยลาดต่ำเป็นที่ลุ่มทางทิศตะวันออก มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสร้างแป้น หมู่ 2 (นอกเขตเทศบาลตำบลเชียงเพ็ง) บ้านโนนทอง หมู่ 7 บ้านเชียงเพ็ง หมู่ 3 บ้านหนองแปน หมู่ 8 บ้านหนองบึงมอ หมู่ 4 (นอกเขตเทศบาลตำบลเชียงเพ็ง) บ้านหินโงม หมู่ 9 บ้านถิ่น หมู่ 5 บ้านตาลโกน หมู่ 11 บ้านจุ่ม หมู่ 6 บ้านยางชุม หมู่ 13 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,519 คน แยกเป็น ชาย 2,812 คน หญิง 2,707 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,588 ครัวเรือน

อาชีพหลักของประชากรในเขตเทศบาลตำบลยางชุม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกถั่วลิสง โดยมีรายได้หลักจากการเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป เทศบาลตำบลยางชุม ประกอบด้วย โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนระดับตำบล 1 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ ก่อตั้งเมื่อปี 2539 โดยอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองอุดรธานี ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 67.68 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 42,300 ไร่ สภาพพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ บางส่วนเป็นที่ราบสูง มีสภาพป่าส่วนมากเป็นป่าโปร่ง ปัจจุบันสภาพป่าถูกบุกรุกจากราษฎรจนทำให้ไม่มีสภาพป่าหลงเหลืออยู่ และมีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค รวมทั้งใช้สำหรับการเกษตรตามฤดู แต่ไม่เพียงพอต่อการใช้ในการเกษตรตลอดปี มีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวน 13,980 คน แยกเป็นชาย 6,964 คนและหญิง 7,016 คน จำนวนครัวเรือน 4,726 หลัง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรมเพาะปลูก ได้แก่ การทำนาปี ทำสวนมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 31,250 ไร่ ส่วนอาชีพรองราษฎรในพื้นที่ คือ รับจ้างทั่วไป นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนยังทำการเลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อการบริโภคและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมอีกด้วย มีโรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง

เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ

เดิมตำบลปะโคในอดีตขึ้นกับตำบลกุดจับ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ต่อมาแยกออกมาเป็นตำบลสร้างก่อ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และได้แยกออกจากตำบลสร้างก่อเป็นตำบลปะโคในปัจจุบัน และได้ชื่อว่าปะโค เนื่องจากสมัยโบราณได้มีคนเลี้ยงโคต้อนมาจากเวียงจันทร์ แล้วเกิดพัดหลงฝูงออกมา ชื่อ โคอิสุภราช (เป็นโคพระโพธิสัตว์) ได้ผ่านมาทางหนองซุ่นและซำระล่างตัวที่หนองนั้นจนทำให้หนองน้ำซุ่นปัจจุบันเป็นหนองซุ่นและผ่านมาถึงบ้านหนองซ้อง มาค้องคากันอยู่ที่นี่ ปัจจุบันได้ชื่อว่าบ้านหนองซ้องได้เป็นของบ้านปะโค และเป็นตำบลปะโคในเวลาต่อมา โดยมีเขตการปกครอง 14 หมู่บ้าน โดยมีนายเจริญ ไชยพันธ์ เป็นกำนันตำบลปะโคคนแรกและได้มีการจัดตั้งหน่วยราชการท้องถิ่นเป็นสภาตำบลปะโค ในปี พ.ศ. 2535 และยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลปะโค ในปี พ.ศ. 2539 และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลปะโค ในวันที่ 31 สิงหาคม 2555 จนถึงปัจจุบัน

ตำบลปะโคมีพื้นที่ทั้งหมด 47,500 ไร่ หรือประมาณ 76 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ทำการเกษตร 25,216 ไร่ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปะโค หมู่ที่ 2 บ้านกาน หมู่ที่ 3 บ้านโพธิ์ หมู่ที่ 4 บ้านหันเทา หมู่ที่ 5 บ้านหนองสร้างไพร หมู่ที่ 6 บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ 7 บ้านผักกาดยา หมู่ที่ 8 บ้านโนนแดง หมู่ที่ 9 บ้านดอนพิลา หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง หมู่ที่ 11 บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 12 บ้านสามัคคีพัฒนา หมู่ที่ 13 บ้านดอนเหมือดแก้ว หมู่ที่ 14 บ้านโคกเกษตร มีประชากรทั้งสิ้น 9,071 คน แยกเป็นชาย 4,552 คน เป็นหญิง 4,519 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 114 คน / ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ค้าขาย รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป และสถานศึกษาประกอบด้วย ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ (ศูนย์วัด) 10 แห่ง และโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง

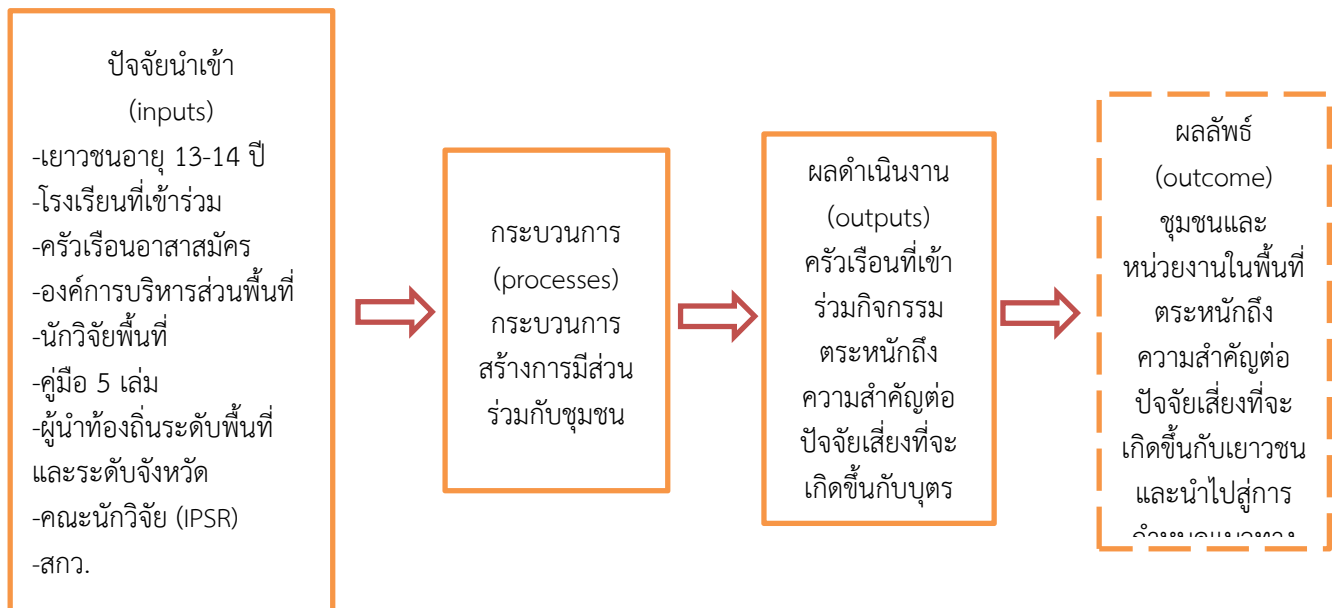
บริบทภาพรวมของพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 พื้นที่ที่มีการดำเนินการทำ family intervention ในจังหวัดอุดรธาณีนั้น ยังคงมีบริบทของการอยู่อาศัยร่วมกันแบบครัวเรือนขยาย สมาชิกในครอบครัวยังคงกลับมาพร้อมหน้าและรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ในภาพรวมก่อนเริ่มดำเนินการ เป็นผลดีต่อการทำ Intervention โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งเป็นบริบทที่สำคัญสำหรับการทำประชุมกลุ่มที่มีความแตกต่างจากสังคมเมืองในพื้นที่ที่เคยใช้เครื่องมือนี้ในการดำเนินการ โดยสังเกตได้จากขณะเริ่มการแนะนำโครงการ ผู้วิจัย ได้เสนอแนะเรื่องการนัดหมายการประชุมครอบครัว และการนัดเวลาการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว หลายครัวเรือนมีความรู้สึกแปลกใจ เนื่องจากทุกครอบครัวมีการใช้เวลาร่วมกันอยู่แล้วเป็นปกติโดยเฉพาะในเกือบทุกช่วงเวลาของมื้ออาหาร เช่น มื้อเช้าและมื้อเย็น นอกจากนี้ บุตรหลานซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว ยังเป็นผู้มีหน้าที่และได้รับมอบหมายให้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น การทำกับข้าว หุงหาอาหาร การไปรับส่งน้องไปโรงเรียน หรือการช่วยเป็นแรงงานของครอบครัว เกือบทุกครัวเรือนพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะติดตามควบคุมพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ แต่อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมก็พบว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มสุราเพิ่มขึ้น และในหลายพื้นที่มีการจำหน่ายสุราให้กับเด็กที่ยังอายุไม่ถึงเกณฑ์การจำหน่ายตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบเป็นภาพรวมของทุกพื้นที่ คือ ปัญหาเรื่องการใช้และจำหน่ายยาเสพติด และพบว่าเด็กในหลายครัวเรือนเริ่มมีปัญหาเรื่องของการเข้าถึงการติดโทรศัพท์มือถือและเกือบทุกครอบครัวผู้ปกครองไม่สามารถรับรู้ได้ถึงเนื้อหาที่เด็กให้ความสนใจผ่านโทรศัพท์มือถือนั้นได้ว่า เป็นเนื้อหาอะไร สื่อและ

อิทธิพลของสื่อจึงเริ่มเป็นปัญหาสำคัญอีกประการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนหนึ่งเกิดจากช่องว่างของการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามยังไม่พบปัญหาเรื่องการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควร บริบทของพื้นที่จึงมีความเหมาะสมและเป็นจังหวะสำคัญในการดำเนินการเสริมสร้างและปลูกฝังทัศนคติที่ดีเพื่อช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่รับผิดชอบและปลอดภัยในวัยรุ่นได้

กระบวนการทำงานในพื้นที่ จังหวัดอุดรธานี

ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแนวคิด logit model นั้น จะพบว่า

ก. ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือ เยาวชนอายุ 13-14 ปี พ่อ-แม่หรือผู้ปกครองที่เป็นครัวเรือนอาสาสมัคร องค์การบริหารส่วนพื้นที่ นักวิจัยพื้นที่ คู่มือ 5 เล่ม ผู้นำท้องถิ่นระดับพื้นที่และระดับจังหวัด คณะนักวิจัย (IPSR) และการสนับสนุนทุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ข. กระบวนการทำงาน

ในการดำเนินกิจกรรมมีขั้นตอนในการทำงานเพื่อให้ได้ปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการทำงานและกระบวนการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ

คณะนักวิจัยได้การเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี (นายชยวุธ จันทร) ในวันที่ 28 ธันวาคม 2558 พร้อมด้วยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 1 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี นักพัฒนาสังคมชำนาญการ เจ้าหน้าที่ สภาเด็กฯ คณาจารย์และผู้บริหารจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และความสำคัญของโครงการ (ภาพที่ 1) เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการคัดเลือกโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เพื่อเข้าร่วมโครงการ

ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ ได้ให้ภาพรวมลักษณะของครัวเรือนเรือนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีว่า หลายครัวเรือนเป็นลักษณะของครัวเรือนที่มีเด็กอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุเท่านั้น เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่จากปัญหาเรื่องความแออัด

ในส่วนของการเลือกพื้นที่ดำเนินการ ผู้ว่าฯ ได้เสนอว่า ในขณะนี้ทางจังหวัดได้มีการนำร่อง โครงการ UD New Generation เพื่อลูกหลานจังหวัดอุดรธานี โดยเป็นโครงการเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนกลุ่มเป้าหมายใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร 2) ทักษะด้านการวางแผนอาชีพตามความถนัดและสอดคล้องกับตลาดแรงงานในอนาคต 3) ทักษะชีวิต ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากบริษัท PacRim ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โปรแกรมการพัฒนาอุปนิสัยของผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง ซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ด้านการพัฒนาอุปนิสัยผู้นำจากสหรัฐอเมริกา (Seven Habit) โดยในระยะนำร่องนี้ ได้มีการดำเนินจำนวน 62 ห้องเรียนจาก 8 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,100 คน ซึ่งหากทางโครงการจะดำเนินการเรื่อง Family Matter ก็สามารถเลือกนักเรียนจากกลุ่มโรงเรียนนำร่องในโครงการนี้

ในที่ประชุมจึงมีข้อสรุปร่วมกันในการเลือกโรงเรียน 4 โรงเรียน เพื่อทดลองรูปแบบของการดำเนินการ ในกรณีที่มีเด็กอาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่การศึกษา โดยทำการเลือก 1) โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา อำเภอกุดจับ สังกัด อบจ.อุดรธานี 2) โรงเรียนเทศบาล 5 สีหรัักษ์ สังกัดเทศบาลอุดรธานี 3) โรงเรียนหนองสำโรงวิทยา 4) โรงเรียนพิบูลรักษ์พิทยา อำเภอพิบูลรักษ์ สังกัด สพม.เขต 20 โดยในกรณีที่ต้องมีการดูแลเด็กที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุดรธานี กล่าวว่าในขณะนี้จังหวัดอุดรธานีมีศูนย์พัฒนาครอบครัวจำนวน 180 แห่งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลละ 1 แห่งในพื้นที่เทศบาล และมี อพม. จำนวนทั้งสิ้น 1,881 คน ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในการดูแลเด็กในกรณีที่อาศัยอยู่นอกเขตกับพื้นที่การศึกษาที่เรียน สามารถ

ดำเนินการได้โดยใช้วิธีการส่งรายชื่อเด็กไปเพื่อให้ส่วนงานที่อยู่นอกพื้นที่ช่วยเหลือ นอกจากนี้ ในส่วนของการดูแลเด็กในพื้นที่ ก็สามารถในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นช่วยดำเนินการในเรื่องนี้ได้

จากนั้นคณะนักวิจัยจึงมีการหารือร่วมกับผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ และเสนอโรงเรียนที่มีนักเรียนเพื่อให้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนเชียงเพ็งวิทยา อำเภอกุดจับ สังกัด อบจ. อุดรธานี และ 2) โรงเรียนเทศบาล 5 สีหรัักษ์ สังกัดเทศบาลอุดรธานี

ภาพที่ 1 การเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี วันที่ 28 ธันวาคม 2558

2. การดำเนินการสำรวจนักเรียนโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์และแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง

นักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม เริ่มมีการติดต่อขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียน และขอเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อนัดหมายชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินงาน และขออนุญาตในการดำเนินการสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์การวิจัย โรงเรียนละ 55 คน หรือจังหวัดละ 110 คน และจากนั้นจึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียน โดยใช้แบบสำรวจที่นักเรียนจะเป็นผู้ตอบข้อมูลเองผ่านคอมพิวเตอร์ โดยทางโครงการได้ขอความอนุเคราะห์ในการใช้ห้องคอมพิวเตอร์กับทางโรงเรียนในการเก็บข้อมูล และในส่วนแบบสอบถามของผู้ปกครองนั้น ทางคณะนักวิจัยได้ขอให้นักเรียนนำแบบสอบถามกลับไปให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ตอบ และนำกลับมาส่งคืนครูภายในหนึ่งสัปดาห์ จากนั้นคณะนักวิจัยจึงทำการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อคัดกรองผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนละ 15 ครอบครัว รวมจำนวนเป็น 30 ครอบครัว

3. การดำเนินกิจกรรมแทรกแซง

หลังจากได้รับรายชื่อครัวเรือนอาสาสมัครแล้ว คณะนักวิจัยได้ประสานงานไปยังหน่วยงานพื้นที่ที่ครัวเรือนตั้งอยู่ เพื่อดำเนินการในส่วนของกิจกรรมแทรกแซงร่วมกับครัวเรือนในพื้นที่ต่อไป โดยครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองโรงเรียนนั้น อยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลยางชุม เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ และองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง

นักวิจัยโครงการลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมแทรกแซงในเขตเทศบาลตำบลยางชุม เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ และองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม -28 มิถุนายน พ.ศ. 2560 โดยมีการนัดหมายครัวเรือน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมทั้งอธิบายและแนะนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ในคู่มือแต่ละเล่มให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจ และสามารถทำกิจกรรมในคู่มือทั้ง 5 เล่มได้ และเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ

ครั้งที่ 2 เพื่อประเมินผลลัพธ์และประสิทธิผลของคู่มือโครงการหลังการทำกิจกรรมแทรกแซง โดยใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพผลการดำเนินงานและความพึงพอใจต่อคู่มือ ด้วยการจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อระดมสมอง

ในการดำเนินการของทั้ง 2 พื้นที่ มีดังนี้

เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอกุดจับ

การประสานงานเบื้องต้นในพื้นที่ ได้มีการส่งหนังสือจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลมายังนายกเทศมนตรีตำบลยางชุม เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 12 ครอบครัว ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งที่ นายกเทศมนตรีฯ ได้มอบหมายให้คุณโกมินทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) เป็นผู้ประสานงานติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อให้มาเข้าประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 29 พฤษภาคม 2560 และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 12 คน ได้มาเข้าร่วมประชุมครบทุกคน เนื่องจากเห็นความสำคัญและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ โดยในการประชุมครั้งแรกนั้น คณะนักวิจัยได้รับการแจกคู่มือเล่มแรกและเล่มที่สองให้กับผู้ปกครอง สาเหตุที่แจกให้สองเล่ม เนื่องจากระยะเวลาในการทำคู่มือเหลือไม่มาก ต้องใช้เวลาในการทำแต่ละเล่มประมาณ 3-4 วัน ถึงแม้เวลาจะน้อย ผู้ปกครองก็พร้อมที่จะศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลานในทุกกิจกรรมตามที่คู่มือกำหนด

สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมครั้งที่ 1 ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ทั้งนี้ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลเยาวชนเพิ่มมากขึ้นภายหลังจากฟังการนำเสนอและแนะนำโครงการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่นี้ หลายครัวเรือนมาไม่พร้อมกัน จึงต้องนำเสนอภาพรวมและทำความเข้าใจกับผู้ปกครองหลายครั้ง และทำให้ผู้ปกครองบางท่านที่มาไม่พร้อมกัน ไม่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ชักถาม และรับทราบสถานการณ์ของครัวเรือนของคนในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งภายหลังจากที่มีการแนะนำโครงการแล้ว ทีมนักวิจัยได้ทำการนัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือ เสร็จทั้ง 5 เล่มอีกครั้ง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การประชุมร่วมกับนายกเทศมนตรีฯ
เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวและครัวเรือนอาสาสมัคร

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง

ในการประสานงานเพื่อดำเนินงานในพื้นที่ คณะนักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ส่งหนังสือมายังนายกบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 12 ครอบครัว ซึ่งทาง อบต. ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งที่ นายก อบต. ได้มอบหมายให้คุณจินตนา ผอ.ฝ่ายสวัสดิการฯ เป็นผู้ประสานงาน ติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อ ให้มาเข้าร่วมประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 30 พฤษภาคม 2560 โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และทีมบริหารเข้าร่วมการประชุม (ภาพที่ 3)

ในการประชุมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 12 คน ได้มาเข้าร่วมประชุม 8 คน และสำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้มาเข้าร่วมนั้นได้มีการติดตามในภายหลัง ผลจากการพูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองทั้งหมดเห็นความสำคัญและเต็มใจเข้าร่วมโครงการ และได้รับการแจกคู่มือเล่มแรก พร้อมให้คำมั่นว่าจะอ่านหรือขอให้ลูกอ่านคู่มือ และร่วมกันทำกิจกรรมตามคู่มือทุกกิจกรรม ในจำนวนนี้มีสองครัวเรือนที่มีเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดา มารดา โดยหนึ่งครัวเรือน พ่อ แม่ หย่าร้าง และเด็กอาศัยอยู่กับลุง โดยมีพี่สาวที่เป็นลูกพี่ลูกน้องเป็นผู้ดูแล แต่อย่างไรก็ตาม จากที่มีโอกาสได้พูดคุย พบว่าเด็กยังไม่มีภาวะที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงที่ของการเกิดปัญหาเนื่องจากได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากเครือญาติที่อาศัยอยู่บริเวณเดียวกัน สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมครั้งที่ 1 ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ อบต. และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ทั้งนี้ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ได้นัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือเสร็จทั้ง 5 เล่ม

ภาพที่ 3 การประชุมร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัวและครัวเรือนอาสาสมัคร

เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ

การประสานงานเบื้องต้นในพื้นที่ ได้มีการส่งหนังสือจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มายังนายกเทศมนตรีตำบลปะโค เพื่อขอความร่วมมือพร้อมแจ้งรายชื่อครอบครัวที่ถูกคัดกรองให้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการจำนวน 13 ครอบครัว ซึ่งทางเทศบาลฯ ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการจัดประชุม โดยในการประสานงานครั้งที่ นายกเทศมนตรีฯ ได้มอบหมายให้คุณทัศนียา หัวหน้าส่วนการศึกษา เป็นผู้ประสานงาน ติดตามผู้ปกครองของนักเรียนที่มีรายชื่อให้มาเข้าร่วมประชุมร่วมกับนักวิจัยจากทางสถาบันวิจัย ซึ่งการประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 1 มิถุนายน 2560 และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครอง โดยจำนวนที่ผู้ปกครองที่มีรายชื่อทั้งหมด 13 คน ได้มาเข้าร่วมประชุม 11คน (ภาพที่ 4) และเข้าร่วมด้วยความเต็มใจเข้าร่วมโครงการ โดยในการประชุมครั้งแรกนั้นคณะนักวิจัยได้แจกคู่มือเล่มแรกและเล่มที่สองให้กับผู้ปกครอง สาเหตุที่แจกให้สองเล่ม เนื่องจากระยะเวลาในการทำคู่มือเหลือไม่มาก ต้องใช้เวลาในการทำแต่ละเล่มประมาณ 3-4 วัน ถึงแม้เวลาจะน้อยผู้ปกครองก็พร้อมที่จะศึกษา และทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลานในทุกกิจกรรมตามที่คู่มือกำหนด สำหรับผู้ปกครองที่ไม่ได้มาร่วมประชุม ผู้ประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ได้ประสานงานติดตามและแจกคู่มือให้หลังจากนั้น

สำหรับผู้ปกครองที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และให้ติดตามผู้ปกครองในการทำกิจกรรมในคู่มือ อีกทั้งผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ และให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมต่าง ทั้งนี้ผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ได้นัดหมายวันประชุมเพื่อประเมินคู่มือ เสร็จทั้ง 5 เล่ม พื้นที่มีครัวเรือนเข้าร่วมครบตามจำนวน โดยมี 1 ครัวเรือนที่เด็กที่อาศัยอยู่กับตาและยาย และตาและยายแยกทางกัน ซึ่งสำหรับครัวเรือนนี้ผู้วิจัยได้พูดคุยกับผู้ประสานงานในพื้นที่เพื่อให้การดูแลเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม พื้นที่มีจุดเด่น คือ ผู้ประสานงานในชุมชนมีการทำงานที่เข้มแข็งในพื้นที่และมีความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญอย่างมากในการปรับคู่มือให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น เนื่องจากในขณะที่มีการพูดคุยนั้นสามารถทำความเข้าใจและช่วยปรับแนวทางการดำเนินการให้เป็นไปตามบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4 การประชุมร่วมกับนายกเทศมนตรีฯ หัวหน้าส่วนการศึกษา และครัวเรือนอาสาสมัคร

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอกุดจับ

ในการประชุมครั้งที่สอง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มทั้ง 5 เล่ม และความพึงพอใจต่อคู่มือของเทศบาลตำบลยางชุม จัดขึ้นในวันที่ 26 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลยางชุม โดยมีนายกเทศบาลตำบลยางชุม และผู้ปกครองเข้าร่วมทั้งสิ้น 10 คน (ภาพที่ 5) บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน โดยผู้ปกครองเล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมในคู่มือ และแลกเปลี่ยนให้กับผู้ปกครองท่านอื่นๆ และคณะนักวิจัยฟัง ซึ่งในจำนวนผู้ปกครองทั้งหมดนี้ มีหนึ่งรายที่รับคู่มือไปแล้ว แต่ไม่ได้ทำกิจกรรม เนื่องจากอยู่ในช่วงของการดำนาคา (ปักดำ) จึงไม่สะดวกในการทำกิจกรรม และอีกรายหนึ่ง พ่อแม่ไม่ได้อยู่กับลูก ไปทำงานต่างประเทศ น้องอาศัยอยู่กับปู่ย่า ในการประชุมครั้งแรกนั้นคุณตาของน้องเป็นคนมาเข้าร่วมประชุม ผู้ประสานงานในพื้นที่พยายามติดตามแต่ก็ไม่ได้ผล

ภาพที่ 5 การประชุมร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว และครัวเรือนอาสาสมัคร

ผลการประเมิน พบว่า

- 1) การประเมินคู่มือทั้ง 5 เล่ม ผลการประเมินในประเด็นหลักๆ ดังนี้
  - ความพอใจของพ่อแม่รูปแบบ เนื้อหา ความน่าสนใจ ความยาก) ผู้ปกครองต่อคู่มือ/ (ง่าย ข้อมูล เรื่องราวภายในเล่ม เวลาในการอ่าน
    - รูปแบบ รูปแบบ สีสัน ก็ดีแล้ว เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แล้ว
  - ทักษะ ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือ/

- ได้อ่านคู่มือแล้วมีความรู้ คือเราอ่าน“ใน 5 เล่มนี้แล้ว พอได้อ่านแล้ว สิ่งไหนที่เราไม่รู้ก็รู้ว่าทำยังไง ทำไมแต่ก่อนไม่เป็นแบบนี้ ก็ยังไม่วัยรุ่น ก็ดี”
  - ประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้)
    - ได้ใช้ประโยชน์จากคู่มือ มีคู่มือ ก็ตั้งกฎ เราก็เอามาใช้กับเขา ตั้งกฎไว้“แล้ว ทำได้ไหมห้ามมีเพศสัมพันธ์ ห้ามมีแฟนก่อนที่จะเรียนจบ ทำได้ไหม”
    - ได้รู้วิธีการปฏิเสธถ้าลูกตกอยู่ในสถานการณ์ที่เพื่อนชวนไปลองสิ่งที่ไม่ดี“บอกลูกว่าจะปฏิเสธเพื่อนยังไง ถ้าเพื่อนชวนลูกไปกินเหล้า กินยา”
    - “ลูกสาวบอกจะพยายามไม่ไปยุ่งกับยาเสพติด”
  - ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปใช้ขยายผล
    - ชอบที่มีคู่มือ มีกิจกรรม
    - ก็ได้อยู่แล้ว เราได้อ่าน ลูกก็ได้อ่าน บางทีเลิกเรียนมา โอ้ย แม่ วันนี้ครูสอน“เหมือนหนังสือที่แม่อ่าน เขาก็มาเล่าให้เราฟัง
- 2) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ ผลการประเมินในประเด็นหลัก 3 เรื่อง ดังนี้
- ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่) ผู้ปกครองกับเด็ก/family relationship (
    - ได้พูดคุยกับลูกมากขึ้น เรื่องมีแฟน ลูกก็ถาม แม่ไปชอบกับพ่อ ตอนไหน “สมัยก่อนก็ไม่ได้เรียนเนาะ เมื่อก่อนก็ไปเที่ยวงานบุญ ไปเจอกันตอนงานบุญ”พออ่านเล่มนี้ลูกก็ถามเรากลับมา คุณกัน....
  - การสื่อสารในครอบครัว)family communication (
    - “คู่มือให้แม่ได้รู้ ลูกได้อ่าน“
  - การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็ก)behavior change both parent and child(
    - ก็มี มีความสนิทกับลูกมาก....ก็ดี เขากลับเปิดเผยมากขึ้น (เรา) ซ้อย“ทำให้ลูกไม่อาย กล้าพูดคุย...าเปิดเผยมากกว่าเดิมกว่าเดิม ลูกกล้ากล้าปรึกษามากขึ้น”

องค์การบริหารส่วนตำบลเชิงพิณ อำเภอเมือง

ในการประชุมครั้งที่สอง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและความพึงพอใจของคู่มือทั้ง 5 เล่มของ อบต. เชิงพิณ จัดขึ้นในวันที่ 28 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุม อบต. เชิงพิณ มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงพิณ และปลัด อบต. เข้าร่วมรับฟังการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้ปกครองทั้งสิ้น 7 คน (ภาพที่ 6) บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน ผู้ปกครองเล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมในคู่มือ แชร้ให้กับผู้ปกครองท่านอื่นๆ และคณะนักวิจัยฟัง

ภาพที่ 6 การประชุมร่วมกับนายกนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ทีมบริหารและครัวเรือนอาสาสมัคร

โดยผลการประเมิน พบว่า

- 1) การประเมินคู่มือทั้ง 5 เล่ม ผลการประเมินในประเด็นหลักๆ ดังนี้
  - ความพอใจของพ่อแม่รูปแบบ เนื้อหา ความน่าสนใจ ความยาก) ผู้ปกครองต่อคู่มือ/ (ง่าย ข้อมูล เรื่องราวภายในเล่ม เวลาในการอ่าน
    - ดีค่ะ เพราะว่าทำด้วยกัน“เวลาเขาไม่เข้าใจอะไร เขาก็ถาม เราก็ตอบ นิ่ง ทำด้วยกัน ให้เขาเป็นคนเขียน”เขาเป็นคนอ่าน เพราะแม่มองไม่เห็น...
    - ”ไม่น่าเบื่อ ดี คำถาม“
    - ผู้ปกครองเห็นว่าไม่ต้องปรับปรุงเนื้อหา ดีอยู่แล้ว
  - ทักษะ ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือ/
  - ประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้)
    - ผู้ปกครองคิดว่าคู่มือได้รับประโยชน์จากคู่มือ
      - ”ได้ค่ะ ได้มากด้วย“ ”ได้มากเลยค่ะ ดีค่ะ“
      - ”ได้คุยกัน ปกติก็คุยอยู่แล้ว ก็ได้คุยมากขึ้น“
      - อย่างเราอยากจะถามเรื่องนี้ แต่เราก็ไม่กล้าถาม “ ”ได้วิธีการถามลูก“ ”ก็ได้นี้เพราะมันไม่ได้เจาะจง ใช้ถามแทน
  - ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปใช้ขยายผล
    - ในส่วนของกิจกรรมการเล่าเรื่อง ควรมีการปรับปรุง เพราะเด็กบอกว่าไม่รู้จะเล่าอะไร ”เล่าเรื่อง เขาไม่อยากจะเล่า ไม่รู้จะเล่าอะไร“

- อยากให้เพิ่มเติมเรื่องมารยาท
    - คำหยาบคาย... หนอยเด็กพูดไม่เพราะ อยากให้เพิ่มเรื่องการพูด “หลานเราผู้หญิงเยอะ ผู้ชายอาจจะเป็นเรื่องธรรมดา”
  - อย่างที่กรุงเทพ เด็กที่โน่น เขาจะเรียนหนังสือเยอะกว่าจะมีครอบครัวก็อายุ “เยอะแล้ว อาจจะสามสิบขึ้น แต่แถวต่างจังหวัดเด็กก็เริ่มจะมีคู่ มีลูก มันอาจจะเหล้า บุหรี่ ที่ใช้ในกรุงเทพได้ดี ที่นี้อาจจะเจาะจงเรื่องนี้เด็กไม่ได้ติดเกมส์เหมือนอยู่กรุงเทพนะคะ จะติดเพื่อนแล้วก็เกาะกลุ่มกินเหล้าอย่างนี้ ส่วนมากนักนะ”
- 2) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ ผลการประเมินในประเด็นหลัก 3 เรื่อง ดังนี้
- ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่) ผู้ปกครองกับเด็ก/family relationship (
    - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับลูกดีขึ้น เพราะได้นั่งทำคู่มือด้วยกัน
    - บางครอบครัวร่วมกันทำคู่มือทั้งบ้าน วันที่ทำเล่มไหนอะ ก็มีปู่กับย่านั่งอยู่ “ด้วย
  - การสื่อสารในครอบครัว)family communication (
    - มีคู่มือแล้วทำให้ได้พูดคุยกันมากขึ้น บางเรื่องอาจจะไม่ได้คุยเลย เรื่องเพื่อนก็ “ได้คุยกันเยอะ กว่าแต่ก่อนเยอะ มันมีเล่มที่บอกว่าอิทธิพลกับเพื่อน เพราะว่าได้ “เพื่อนสนิทเป็นใคร แนะนำให้เรารู้จักใหม่...นั่งคุยกัน
  - การสื่อสารในครอบครัว)family communication (
    - มีคู่มือแล้วทำให้ได้พูดคุยกันมากขึ้น บางเรื่องอาจจะไม่ได้คุยเลย เรื่องเพื่อนก็ “ได้คุยกันเยอะ กว่าแต่ก่อนเยอะ มันมีเล่มที่บอกว่าอิทธิพลกับเพื่อน เพราะว่าได้ “เพื่อนสนิทเป็นใคร แนะนำให้เรารู้จักใหม่...นั่งคุยกัน
  - การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็ก)behavior change both parent and child(
    - มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก เช่น กล้าพูดคุย กล้าเล่าเรื่องต่างๆให้ผู้ปกครองฟัง “กล้าเปิดเผยเยอะ ไม่ค่อยปิดบัง เราก็บอกมีอะไรเล่าให้หมดนะอะไรอย่างนี้ อันไหนที่เราสงสัย เราก็ถาม เขาก็ยอมปรึกษาพูด”
    - ใครครอบครัวได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้ใช้เวลานี้ในการสอนเด็ก

เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุดจับ

ในการประชุมครั้งที่สอง เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือทั้ง 5 เล่ม ของเทศบาลตำบลปะโค จัดขึ้นในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลปะโค มีผู้ปกครองเข้าร่วมทั้งสิ้น 12 คน (ภาพที่ 7) เป็นไปอย่างสนุกสนาน ผู้ปกครองเล่าประสบการณ์ในการทำกิจกรรมในคู่มือ แชรให้กับผู้ปกครองท่านอื่นๆ และคณะนักวิจัยฟัง

ภาพที่ 7 การประชุมร่วมกับกักนายกเทศมนตรีฯ หัวหน้าส่วนการศึกษา และครัวเรือนอาสาสมัคร

โดยผลการประเมิน พบว่า

- 1) การประเมินคู่มือทั้ง 5 เล่ม ผลการประเมินในประเด็นหลักๆ ดังนี้
  - ความพอใจของพ่อแม่รูปเล่ม เนื้อหา ความน่าสนใจ ความยาก) ผู้ปกครองต่อคู่มือ/ (ง่าย ข้อมูล เรื่องราวภายในเล่ม เวลาในการอ่าน
    - ”ไม่ยาก ไม่ง่าย ทำได้“
    - ”ก็ดีครับ“
  - ทักษะ ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือ/
    - ”อะไรที่ไม่เคยรู้ก็ได้รับ ได้สอนลูกสอนหลาน“
  - ประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้)
    - ได้หลายอย่างค่ะ ดีใจที่อาจารย์มาสอน“
    - ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆที่มาดูแลครอบครัว ก็จะนำไป“ สอนลูกชาย ลูกสาวที่บ้านให้มีความรู้ ไม่ให้ติดยาเสพติด ไม่ให้มีเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร ก็ขอขอบคุณ“
    - ใช้เป็นสื่อในการสอนลูกหลาน ”(คู่มือ) เหมือนตัวนี้ (ชัดเจน) มันไม่แจ้ง“
    - ”ดีที่มีคู่มือ ลูกได้อ่าน อ่านแล้วจะได้คิด และไปในทางที่ดี“
  - ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปใช้ขยายผล
- 2) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ ผลการประเมินในประเด็นหลัก 3 เรื่อง ดังนี้
  - ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่) ผู้ปกครองกับเด็ก/family relationship (
  - การสื่อสารในครอบครัว)family communication (
    - อ่านทั้ง“5 เล่ม แล้วได้คุยกันมากขึ้น อ่านเรื่อง ก เรื่อง ข ก็ได้สมมุติว่าเป็นตัวเอง”

- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็ก) behavior change both parent and child(

สรุปผลการดำเนินงาน

	จำนวนครัวเรือน		
	เทศบาลยางชุม	อบต.เชียงพิณ	เทศบาลปะโค
ครัวเรือนที่ได้คัดเลือก	12	12	13
ครัวเรือนที่ติดต่อกับได้	10	8	11
ครัวเรือนที่ติดต่อกับเพิ่มเติมโดย จนท.ท้องถิ่น	2	4	2
ครัวเรือนที่ทำคู่มือทั้ง 5 เล่มเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	10	12	13

สรุปบทเรียน (Lesson Learned) ที่ได้จากการทำ intervention ใน 3 พื้นที่

การชี้แจงและทำความเข้าใจก่อนการแจกจ่ายคู่มือ

ในการชี้แจงและทำความเข้าใจก่อนการแจกจ่ายคู่มือนั้น ในหลายพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ปัญหาที่พบจากการร่วมกิจกรรมนั้น เป็นเรื่องของการตีความในข้อความของชุดคู่มือที่มีความแตกต่างกันตามความเข้าใจที่แตกต่างกันไปในแต่ละครัวเรือน และเป็นการให้ความหมายของบริบทที่เป็นเบื้องหลังของชุดความคิดทำให้เกิดการตีความหมายของโจทย์ที่แตกต่างไปจากความหมายของที่คู่มือต้องการจะสื่อสาร เช่น ในเรื่องของการตีความแอลกอฮอล์ของเด็กหญิงและเด็กชาย ในสิ่งที่คู่มือต้องการจะสื่อสารจะเป็นเรื่องของโอกาสหรือแนวโน้มของการตีความแอลกอฮอล์ที่มีความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย แต่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น มีการให้ความหมายโดยอิงบริบทของพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น บริบทเรื่องการประพาดตัวที่เหมาะสมของเพศหญิง เพศชาย และบทบาทต่อสถานภาพเพิ่มเติมเข้ามาด้วย โดยมีความคาดหวังว่า เพศหญิงจะต้องไม่ดื่มเหล้า การให้ความหมายในประเด็นนี้จึงส่งผลต่อโอกาสของการดื่มว่า เพศหญิงจะมีโอกาสการดื่มที่น้อยกว่าเพศชาย การให้ความหมายในประเด็นนี้จึงมีความแตกต่างจากคู่มือ และนอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับบทบาทของความเป็นนักเรียนเพิ่มเติมเข้ามาด้วย เช่น

“หากเจอเด็กนั่งดื่มเหล้าอยู่ในวงเหล้า ถ้าเป็นลูกหลานของเราก็จะเดินไปบอกเลยว่าอย่าทำ ยิ่งถ้าใส่ชุดนักเรียนอยู่ก็จะเดินไปบอกว่าถ้าจะทำอะไรก็ให้ไปเปลี่ยนชุดซะก่อน เพราะมันเหมือนไม่เคารพกับชุด หรือเครื่องแบบของตัวเอง”

นอกจากนี้ ในประเด็นเรื่องสถานภาพทางความรู้ในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางและการป้องกันเชื้อ HIV ในพื้นที่ที่ดำเนินการเริ่มมีการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โดยผลจากการแลกเปลี่ยนกับครัวเรือนอาสาสมัครพบว่า เด็กในยุคปัจจุบันนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว จึงต้องเริ่มมีการพูดคุยและให้ความสำคัญกับประเด็นนี้

“มันเริ่มมีแว มันอยากแพชั่น มันอยากมีหน้าตา”

โดยเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและอาสาสมัครชุมชน ในการให้ความรู้และการดูแลป้องกัน แต่อย่างไรก็ตาม มีหลายครัวเรือนที่ยังไม่ได้สอนให้ป้องกัน เพราะส่วนใหญ่มีความเห็นว่ายังไม่ถึงวัยที่เหมาะสม หลายครัวเรือนจึงดำเนินการในลักษณะของการห้ามเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากกว่า และยังคงมีความเห็นว่าการสอนให้ใช้ถุงยาง อาจเป็นการ “ชี้นำพร่งให้กระรอก” ซึ่งนอกจากการให้ความรู้โดยผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แล้ว ยังพบว่า เด็กในพื้นที่หลายครัวเรือนสามารถเข้าถึงความรู้ได้เองจากอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่จึงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันและการมีแผนและการป้องกัน

การจัดการกระบวนการในการพูดคุยระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องต่างๆในพื้นที่

ในหลายครัวเรือนมีการพูดคุยในการอ่านและช่วยกันตอบคำถามและมีการทำกิจกรรมร่วมกัน และถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบอกเล่าความดี (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 กิจกรรมการทำสิ่งดีๆ ของคนในครอบครัว

รวมถึงในเรื่องของการตั้งกฎ หลายครัวเรือนใช้คู่มือเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับลูกเพื่อห้ามทำพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การตั้งกฎเรื่องการมีแฟน “ไม่อนุญาตให้ไปเที่ยวบ้านแฟนโดยไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในบ้าน” “ไม่อนุญาตให้ออกเดทจนกว่าจะอายุ 16 ปี” “ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์กับแฟนจนกว่าจะมีอายุที่เหมาะสม” “ไม่อนุญาตให้คบใครจริงจังแบบแฟน จนกว่าจะมีอายุอย่างน้อย 16 ปี”

หรือกฎในเรื่องของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น “ไม่อนุญาตให้ดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ เวลากลางคืนหรือไปเที่ยวกับผู้อื่น” “ไม่อนุญาตให้ไปงานเลี้ยงที่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสุบะหรี” ทั้งนี้ หากพิจารณาจากกฎที่ผู้ปกครองตั้งไว้ให้กับเด็ก ก็สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปกครองบางครัวเรือนมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกัน

บทบาทของการสนับสนุนจาก อปท.

ในการประสานงานของทั้งสามพื้นที่นั้น ใช้กระบวนการในการประสานงานที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามทั้งสามพื้นที่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอำนวยความสะดวกและสถานที่ ทั้งในการจัดการประชุมและในการประสานความร่วมมือกับครัวเรือนมาเข้าร่วมกิจกรรม โดยในพื้นที่เทศบาลตำบลยางชุม อำเภอกุฉินชัย ได้มอบหมายคุณโกมินทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) เทศบาลตำบลปะโค อำเภอกุฉินชัย ได้มอบหมาย คุณทัศนียา หัวหน้าส่วนการศึกษา และองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง ได้มอบหมายคุณจินตนา ผอ.ฝ่ายสวัสดิการฯ

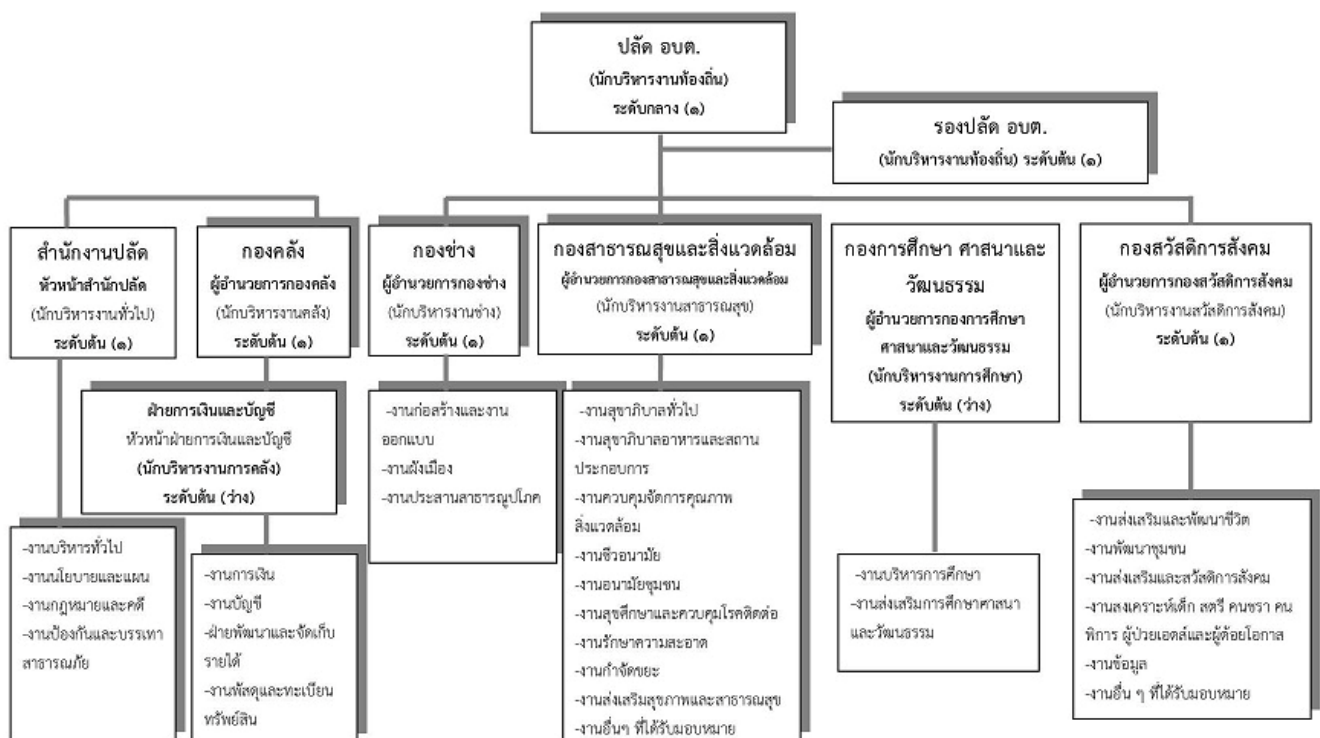
หากพิจารณาถึงปัจจัยความสำเร็จและการขยายผล โดยพิจารณาร่วมกับโครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนพื้นที่นั้น จะพบว่าประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง และส่วนที่เป็นข้าราชการประจำ โดยโครงสร้างการบริหารภายในนั้น ส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 5 กอง (ภาพที่ 9) ได้แก่ กองวิชาการและแผนงาน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองวิชาการและแผนงาน กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน กองสวัสดิการสังคม และกองการศึกษา

ทั้งนี้ หากพิจารณาในรายละเอียดในส่วนของโครงสร้างงานและการบริหารจัดการแล้ว จะพบว่า กองการศึกษาและกองสวัสดิการและสังคม จะมีภาระหน้าที่หลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ โดยที่

กองการศึกษาจะประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ได้แก่ งานธุรการ งานงบประมาณ งานแผนงาน และโครงการ งานระบบสารสนเทศ ฝ่ายบริหารการศึกษา ได้แก่ งานการเจ้าหน้าที่ งานวางแผนบุคคลและทะเบียนประวัติ งานส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร งานพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา และงานกิจการนักเรียน ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ งานการศึกษานอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย งานห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และเครือข่ายทางการศึกษา งานกิจกรรมเด็กและเยาวชน งานกีฬาและนันทนาการ งานส่งเสริมศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

กองสวัสดิการและสังคมจะประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ได้แก่ งานธุรการ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ งานสังคมสงเคราะห์ งานส่งเสริมและสวัสดิการสังคม ฝ่ายพัฒนาชุมชน ได้แก่ งานส่งเสริมพัฒนาชุมชน งานวิชาการและข้อมูลชุมชน ฝ่ายพัฒนาอาชีพ ได้แก่ งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และงานศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่ กองสวัสดิการสังคม กองการศึกษาและวัฒนธรรม อาจจะมีการจัดการบริหารงานเป็นงานเดียวกัน ประกอบด้วย ฝ่ายส่งเสริมกิจการโรงเรียน ฝ่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฝ่ายสวัสดิการและพัฒนาชุมชน ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และฝ่ายส่งเสริมอาชีพพัฒนาสตรีและการเกษตร ทำหน้าที่ในงานพัฒนาชุมชน งานสวัสดิการเด็กและชุมชน งานสังคมสงเคราะห์เด็ก สตรีคนชรา คนพิการ ผู้ป่วยเอดส์และผู้ด้อยโอกาส งานส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

ภาพที่ 9 โครงสร้างส่วนราชการในการบริหารส่วนพื้นที่

การมอบหมายเจ้าหน้าที่ของส่วนงานต่างๆ ให้มีบทบาทหลักในการดำเนินการของทั้งสามพื้นที่นั้น จึงมีความสอดคล้องกับการต่อยอดงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะ รูปแบบที่เหมาะสม

ในส่วนของคู่มือ มีบางส่วนที่ต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ทั้งภาษาและเนื้อหาเพื่อการสื่อสารและมีความเข้าใจที่ตรงกัน แต่ทั้งนี้โดยภาพรวม คู่มือทั้ง 5 เล่ม นั้นสามารถใช้ดำเนินการได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งคู่มือนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสอนบุตรหลานและเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับบุตรหลานก่อนถึงวัยที่จะเริ่มมีก้าวเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ในส่วนของการมอบหมายเจ้าหน้าที่ของส่วนงานต่างๆ ให้มีบทบาทหลักในการดำเนินการของทั้งสามพื้นที่นั้น แม้จะมีความสอดคล้องกับการต่อยอดงานในอนาคต อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะต้องดำเนินการเพิ่มเติม คือ การถอดบทเรียนการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่อีกครั้งเพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานจากการร่วมดำเนินโครงการและในประเด็นของการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปสู่การขยายผลของการดำเนินการในระยะต่อไป

รายงานจังหวัดสงขลา

บริบทพื้นที่ศึกษา

เทศบาลเมืองสิงหนคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 33.9 ตร.กม. ประกอบด้วย หมู่บ้านใน ตำบลหัวเขา ตำบลสทิงหม้อ ตำบลสิงโค และตำบลท่ายาง พื้นที่ส่วนใหญ่ ของเทศบาลเมืองสิงหนคร ยังเป็นพื้นที่ใช้สอยเพื่อการเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ที่นับว่าเป็นพื้นที่เมืองมีการกระจุกตัวของสิ่งปลูกสร้าง ผู้คน และกิจกรรมประเภทเมือง 4 บริเวณ คือบริเวณศูนย์ราชการที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ สิงหนคร และส่วนงานราชการอื่นๆ รวมทั้งมีคลังน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ของบริษัทน้ำมัน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียง บริเวณท่าเรือน้ำลึกสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งยื่นลงในทะเลห่างจากฝั่งประมาณ 100 เมตร ตลอดถึงบริเวณข้างเคียงอันเป็นที่อยู่อาศัยลักษณะชุมชนแออัดขนาดใหญ่ คือชุมชนบ้านเล บริเวณบ้านหัวเขา ซึ่งตั้งอยู่ริมทะเลสาบสงขลาตอนล่างสุดมีอาคารบ้านเรือนกระจุกตัวอย่างหนาแน่นและแออัดเช่นเดียวกับท่าเรือน้ำลึกสงขลา และบริเวณบ้านใหม่ริมทะเลสาบสงขลา ด้านใน มีลักษณะเป็นชุมชนกลุ่มใหญ่แต่ไม่มีความหนาแน่นและการกระจุกตัวแออัดแบบบ้านหัวเขาและท่าเรือน้ำลึกสงขลา

เทศบาลเมืองสิงหนคร มีประชากร 37,809 คน ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่ง เพิ่มขึ้นเล็กน้อย จาก 37,140 คน ปี พ.ศ. 2554 เช่นเดียวกับจำนวนครัวเรือนที่เพิ่มจาก 10,138 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 11,146 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2556 มีความหนาแน่นของประชากร คือ 1,115.31 คน/ตร.กม โดยประชากรส่วนมากในตำบลหัวเขา ตำบลสทิงหม้อ ประกอบอาชีพด้านการประมง การจับ สัตว์น้ำ จากทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา การเลี้ยงปลาในกระชัง การแปรรูปอาหารทะเล และการทำนาเกลือ ในขณะที่ประชากรในตำบลสิงโค ตำบลท่ายาง และตำบลสทิงหม้อ ส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ทำไร่สวนผสม และมีอาชีพเสริมรายได้ในครัวเรือนด้วยการ ทำน้ำตาลโตนด น้ำตาลแว่น น้ำตาลเปรี้ยว น้ำส้ม ขนมหินปูน เป็นต้น ส่วนประชากรในพื้นที่เขตชุมชนหนาแน่น และบางส่วนของริมถนนทางหลวงแผ่นดิน มักจะประกอบอาชีพ ค้าขาย หรือมีธุรกิจการค้า และรับจ้างทั่วไป รวมทั้งงานรับจ้างในอุตสาหกรรม ประมงและประมงต่อเนื่องด้วย

เทศบาลเมืองสิงหนคร มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 44 แห่งด้วยกัน ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 7 แห่ง ดูแลเด็ก 213 คน โรงเรียนระดับปฐมวัย 9 แห่ง เด็ก 1,348 คน โรงเรียนระดับประถม 12 แห่ง มีนักเรียน 2,909 คน ระดับมัธยมศึกษา 5 แห่ง นักเรียน 1,522 คน และสถานศึกษานอกระบบ อีก 1 แห่ง มีนักเรียน 929 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีวิถีชีวิตแบบชาวประมงชนบททั่วไปที่ออกหาปลา ในช่วงเวลากลางคืน และพักผ่อนช่วงกลางวัน ส่วนมากอาศัยในครอบครัวขยาย ที่มี 3-4 เจนเนอเรชันในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวยุคใหม่สามารถเข้าถึงการสื่อสารเกือบทุกชนิด ผ่านสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต จานดาวเทียม

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอนาหม่อม ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาหม่อม ประมาณ 2 กิโลเมตร มีหมู่บ้านในความดูแล 7 หมู่บ้าน คือ บ้านทุ่งขมิ้น บ้านลานไทร บ้านทุ่งโพธิ์ บ้านนาทองสุข บ้านนา บ้านทุ่งขมิ้น และบ้านทุ่งโพธิ์ (ต้นเลียบ) จำนวนประชากรในเขต อบต. 5,214 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,345 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. คิดเป็นร้อยละ 90.00 ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาและลำคลองหลายสาย เป็นที่ดินดี จึงสามารถปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ ได้ดี ในอดีตประชากรจึงมักจะทำสวน และเลี้ยงสัตว์กันเกือบทุกครัวเรือน พืชที่ปลูกกันมากในพื้นที่ เช่นสวน เงาะ ทุเรียน มะพร้าว กล้วย อ้อย และพริก เป็นต้น ในปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่มี

อาชีพ ทำสวนยางพารานอกจากนี้ ยังมีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธ มีวิถีชีวิตเช่นชาวชนบททั่วไป แต่สามารถเข้าถึงการสื่อสารเกือบทุกชนิดเช่นเดียวกับคนในเมืองใหญ่ มีสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต เข้าถึงเกือบทุกหมู่บ้าน และส่วนมากยังเป็นครัวเรือนที่มีพ่อ-แม่ ลูกอาศัยด้วยกัน

กระบวนการทำงานในพื้นที่ จังหวัดสงขลา

เนื่องจากโครงการต้องการให้ ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว เห็นประโยชน์ในระยะยาว และร่วมมือกันทำให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้ทั้ง ขบวนการทำงานจากบนลงล่าง (Top Down) และจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ต่อไปนี้เป็นกระบวนการเพื่อประเมินคุณภาพของคู่มือที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาวิจัยนี้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผลเชิงโลจิสต์ (logit model) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลงาน และผลลัพธ์ โดยการศึกษาครั้งนี้จะสามารถบอกได้เพียงผลการดำเนินงานตามกระบวนการเท่านั้น

ก.ปัจจัยนำเข้า

สำหรับโครงการนี้ ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือ เด็กอายุ 13-14 ปีและพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง และคู่มือ 5 เล่มที่ใช้เป็นแนวทาง ในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง และลูกหลานอายุ 13-14 ปี

1. การคัดกรองครัวเรือนเข้าร่วมโครงการ

นักวิจัยทำการคัดกรอง พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง เข้าร่วมโครงการ โดยผ่านลูกหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน โดยมีกระบวนการดังนี้

- การเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (นายทรงพล สวาสดิ์ธรรม) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน : การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบครัวสำคัญในระดับประเทศ” และขอความร่วมมือ ให้เป็นจังหวัดนำร่องของภาคใต้ สำหรับการทำกิจกรรมแทรกแซง (intervention programme) ที่จะทำให้ครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการป้องกัน ภัยจากความเสี่ยงในเรื่อง เหล้า บุหรี่ สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร

ในการนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้เชิญ หัวหน้าส่วนงานหลักที่จะร่วมดำเนินโครงการนี้ เข้าร่วมประชุมด้วย ประกอบด้วย ผู้แทนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และกระทรวงศึกษาธิการ ในกระบวนการนี้ ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะ โรงเรียน ที่คิดว่านักเรียน อายุ 13-14 ปี อาจจะมีความเสี่ยงสูงกว่านักเรียนในพื้นที่อื่นๆ และผู้แทนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แนะนำอาสาสมัครของกระทรวง พม. ที่มีความเข้มแข็ง และเชื่อว่าจะสามารถดำเนินการขยายพื้นที่การทำกิจกรรมด้วยพื้นที่หรือจังหวัดสงขลาเองต่อไปได้

- ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอโรงเรียนที่มีนักเรียน ในวัย 13-14 ปี มีโอกาสเสี่ยงสูงในเรื่อง เหล้า บุหรี่ สารเสพติด และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จำนวน 3 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนวัดโพธาราม 2) โรงเรียนวัดสถิตชลธาร และ 3) โรงเรียนสงขลาวิทยาคม นักวิจัยจากส่วนกลางและนักวิจัยท้องถิ่น ได้ทำงานร่วมกันในการติดต่อขออนุญาตเข้าทำการสำรวจข้อมูล จากผู้อำนวยการโรงเรียน หลังจากนั้นจึงได้ติดต่อขอเข้าพบอาจารย์ที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมอบหมาย เพื่อชี้แจงรายละเอียดขบวนการดำเนินงาน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างชั้นเรียน และนักเรียน ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ทางโครงการฯ ได้กำหนด คือ สุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีอายุ 13-14 ปี โรงเรียนละประมาณ 30 คน

- เนื่องจากแบบสำรวจที่นักเรียนจะให้ข้อมูลนี้ออกแบบให้นักเรียนตอบเองผ่านคอมพิวเตอร์ ทางโครงการจึงขอความร่วมมือขอให้ห้องคอมพิวเตอร์ ก่อนเริ่มงานนักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่นได้พบนักเรียน อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และบทบาทของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ

และสุดท้าย ขอให้นักเรียนนำแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองกลับไปให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง เป็นผู้ตอบคำถามเอง รวมทั้งนำกลับมาส่งให้คุณครูในหนึ่งสัปดาห์

- สำหรับในส่วนของพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ซึ่งจากการออกแบบการวิจัย พ่อ-แม่/ผู้ปกครองจะเป็นผู้อ่าน และเป็นผู้ตอบคำถามในแบบสอบถามด้วยตนเอง (self-administrative questionnaire) และให้ลูกหลานนำแบบสอบถามนั้นกลับมาส่งให้คุณครูใน หนึ่งสัปดาห์ หลังจากที่ได้รับแบบสอบถาม
- นักวิจัย ทำการคัดเลือก พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดทำบัญชีรายชื่อ พร้อมทั้งที่อยู่ และ เบอร์โทรศัพท์

2. การปรับปรุงพัฒนาคู่มือ

เนื่องจากคู่มือที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมแทรกแซงครั้งนี้ ได้เคยใช้อย่างได้ผลดีกับครัวเรือนใน กรุงเทพมหานคร ดังนั้น นักวิจัยได้ทำการปรับปรุง เนื้อหา พร้อมทั้งคำถาม-คำตอบบางส่วนในคู่มือ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษาใหม่ โดยทีมนักวิจัยได้จัดทำ you tube เพื่อแนะนำการใช้คู่มือ รวมทั้งจัดพิมพ์คู่มือทั้ง 5 เล่มใหม่

ข. กระบวนการทำงาน

หลังจากที่โครงการได้ครอบครัวที่สมัครใจ เข้าร่วมโครงการ (จากการสำรวจ นักเรียน และผู้ปกครอง ช่างต้น) ประมาณ 30 ครอบครัวต่อจังหวัดแล้ว นักวิจัยได้ดำเนินการติดต่ออย่างเป็นทางการกับเทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม เนื่องจากพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง จากโรงเรียนที่ถูกเลือกส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่นี้

1. การเข้าถึงผู้ร่วมโครงการ ผ่าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

▪ เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร

นักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่น ได้เข้าพบนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองสิงหนคร (คุณธนกร สังข์โร) พร้อมทั้งผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม (คุณทิพย์รัตน์ ขุนทองเพชร) นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ (คุณสุพัฒพงษ์ มุสิกะพงษ์) และประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว (คุณจินตนา จิโนวัฒน์) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ และขบวนการทำกิจกรรมแทรกแซง (intervention programme) ที่จะทำให้ครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการป้องกันวัยรุ่นจากความเสี่ยงในเรื่องเหล้า บุหรี่ สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นักวิจัยได้ให้ตัวอย่างคู่มือ 5 เล่ม ที่ใช้ประกอบการทำกิจกรรม พร้อมทั้งให้รายชื่อ เบอร์โทรศัพท์ของครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการให้กับนายกเทศมนตรี

นายกเทศมนตรี ได้มอบหมายให้ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเป็นผู้ดูแลงานนี้ต่อไป โดยมีประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว ซึ่งเป็นจิตอาสาเป็นผู้ประสานงานพาลงพื้นที่ไปพบกับครอบครัว ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครอบครัวที่ลงไปเยี่ยมในครั้งแรก เป็นอย่างดี เนื่องจาก ประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นผู้กว้างขวางในชุมชน

▪ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม

นักวิจัยโครงการและนักวิจัยท้องถิ่น ได้พบกับนายก อบต. (คุณรัชพล หวังชูแก้ว) เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ และขบวนการทำกิจกรรมแทรกแซง (intervention programme) ที่จะทำให้ครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการป้องกัน ภัยร้ายจากความเสี่ยงในเรื่อง เหล้า บุหรี่ สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นักวิจัยได้ให้ ตัวอย่างคู่มือ 5 เล่ม ที่ใช้ประกอบการทำกิจกรรม พร้อมทั้งให้รายชื่อ เบอร์โทรศัพท์ ของครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ให้กับนายก อบต.

นายก อบต. เห็นความสำคัญ และยินดีที่ อบต. นี้ จะเป็นพื้นที่นำร่อง โดยนายก อบต. ได้มอบหมายให้ นักพัฒนาชุมชนของ อบต. (คุณนิสร่า ย่องยัง) ดำเนินการประสานกับประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว และให้ ศพค. เป็นคนนำคู่มือลงไปให้กับครอบครัวด้วยตัวเอง ตามรายชื่อที่ทางโครงการได้ให้ไว้ หากครอบครัวใดไม่สามารถติดต่อได้จะหาครอบครัวที่มีบุตรหลาน อายุ 13 -14 ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของตนเองมาทดแทน ซึ่งในระหว่างนี้ นักวิจัยโครงการได้ชี้แจง ความสำคัญของคู่มือ และได้อธิบายวิธีดำเนินการนำคู่มือไปให้กับชุมชน

2. การประเมินผล

▪ เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอลำพูน

- o นักวิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อประเมินความพอใจของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อคู่มือ (รูปเล่ม เนื้อหา ความน่าสนใจ ความยากง่าย ข้อมูล เรื่องราวภายในเล่ม เวลาในการอ่าน) โดยเน้นทักษะ/ความรู้ที่ได้รับจากคู่มือประโยชน์ของคู่มือ (การนำไปใช้) และข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำในการปรับปรุงคู่มือเพื่อนำไปใช้ขยายผล รวมทั้งได้ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองกับเด็ก และการสื่อสารในครอบครัว

- o ผู้เข้าร่วมการประเมินมีประมาณ ครึ่งหนึ่งของผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเวลาที่นัดประชุมเป็นช่วงที่พ่อ/แม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องไปทำงาน และมี 2 ครอบครัวที่ส่งพี่สาวของเด็กเป็นตัวแทนของพ่อ/แม่มาเข้าประชุมแทน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีที่มีคุณพ่อถึง 2 ท่าน ที่ได้ทำคู่มือและมาร่วมสนทนาด้วย

▪ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอหนองม่อม

สำหรับ อบต.ทุ่งขมิ้น มีการจัดประชุมจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อ ประเมินความพอใจของพ่อ แม่/ผู้ปกครองต่อคู่มือฯ ถึง 2 ครั้ง

- o ครั้งที่ 1 ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2560 มีพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง มาร่วมประชุม จาก 13 ครอบครัว แต่ทำคู่มือครบ 5 เล่ม เพียง 3 ครอบครัว แต่อีก 10 ครอบครัวไม่ได้ทำมาโดยให้ข้อมูลว่า “เจ้าหน้าที่ที่เอาไปแจกแจกเลย 5 เล่ม และไม่อธิบายว่าต้องทำอะไร” และ “ไม่เข้าใจ...เลยไม่ทำมา”
- o ครั้งที่ 2 ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2560 ครั้งนี้มีพ่อ-แม่/ผู้ปกครองมาเข้าร่วมประชุม 9 คน อีก 1 คนติดภารกิจส่วนตัวไม่สามารถมาร่วมประชุมได้

ค. ผลการดำเนินงาน -ประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือฯ

▪ เทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร

- o ผู้เข้าร่วมการประเมินส่วนมาก เห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยวิธีการนี้ ถึงแม้ว่าเกือบทุกคนบอกว่าคู่มือ ดี มีประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้เข้าร่วมประชุมส่วนหนึ่งกล่าวว่า ว่าจะเอาคู่มือไว้เปิดอ่าน/ทำกิจกรรม เมื่อเด็กปัญหา เช่นตอนนี้ ยังไม่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเหล่า ยาเสพติด หรือการมีแฟน เนื่องจากตอนนี้ลูกยังเล็ก ไม่มีปัญหาเหล่านี้

- ต้องการให้ปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือเล่มที่ 3 และ เล่มที่ 4 โดยการใส่หลักการทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับเหล่า/ยาเสพติด และการมีแผนลงไปในคู่มือด้วย คุณพ่อท่านหนึ่งได้กล่าวว่า **“หากมีบทบัญญัติของศาสนาเข้าไปจะดีมาก”**
- ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หลังจากใช้คู่มือฯ เนื่องจากเวลาดำเนินการค่อนข้างสั้นจึงยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงมากนัก และผู้เข้าร่วมประชุมคิดว่ากิจกรรมนี้ มีความเหมาะสมสำหรับบุตรหลานที่อายุ 13-14 ปี ดิอยู่แล้ว คุณแม่ท่านถึงสนับสนุนว่า **“ช่วงอายุเท่านี้เหมาะสมแล้วกำลังหัวเลี้ยวหัวต่อ หากพ้น ม.3 ไปแล้วก็พ้นแล้ว”**
- พ่อ-แม่/ผู้ปกครองท่านหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าจะขยายผลไปยังพ่อ-แม่/ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ด้วย โดยให้ครูเป็นแกนนำ โดยเริ่มจากเวทีการประชุมพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง หรือเครือกรรมการพ่อ-แม่/ผู้ปกครองนักเรียนก็ได้ **“การจัดให้ผู้ปกครองน่าจะดีกว่าโดยใช้เวทีประชุมผู้ปกครองเลยจะเข้าใจได้ง่าย มีการบรรยาย จะขยายได้กว้างขึ้นไปอีก มีภาพประกอบและบรรยายเพิ่มจะดีมาก เพราะการประชุมผู้ปกครองจะดีกว่า เพราะจะมีกิจกรรมผู้ปกครองโรงเรียนด้วย”**
- องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอหนองม่อม
  - ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนบอกว่าคู่มือ ดี มีประโยชน์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันบุตรหลานยังไม่มีปัญหาแต่สามารถนำไปปรับใช้ในอนาคตได้ (มีคลิป VDO คุณพ่อที่เป็นผู้ปกครอง)
  - กลุ่มผู้เข้าร่วมการประชุม ต้องการให้ปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือเล่มที่ 1 ซึ่ง เนื้อหาออกไป ต้องการให้คำถาม คำตอบ ให้ชัดเจนบางครั้งอ่านแล้วไม่ค่อยเข้าใจ ขอให้ปรับเป็นกลาง ๆ และเล่มที่ 5 ควรเพิ่มสื่อ Social ให้มากกว่านี้ เนื้อหาควรปรับเพิ่มรูปบ้างจะดี

ผลการดำเนินงาน

	จำนวนครัวเรือน	
	เทศบาลสิงหนคร	อบต.ทุ่งขมิ้น
ครัวเรือนที่ได้คัดเลือก	16	17
ครัวเรือนที่ติดต่อได้	9	12
ครัวเรือนที่ติดต่อเพิ่มเติมโดย จนท. ท้องถิ่น	0	0
ครัวเรือนที่ทำคู่มือทั้ง 5 เล่มเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	9	12

ปัญหา-อุปสรรค

- นักเรียน/โรงเรียน
  - ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระหว่างการเก็บข้อมูลจากนักเรียน พบว่า 1) บางโรงเรียนใช้อินเตอร์เน็ตแบบ WIFI การกดเพื่อส่งแบบสอบถามหากกดพร้อมกันจะทำให้กดส่งได้ล่าช้า บางครั้งส่งไม่ผ่านต้องทำการกรอกแบบสอบถามใหม่ 2) บางโรงเรียนที่มีขนาดเล็กมากมีเด็กระดับชั้น ม.1 ม.2 ไม่ถึง 30 ราย จำเป็นต้องเพิ่มเติมระดับชั้น ม.3 เข้ามา

- ในกระบวนการคัดกรองพ่อ-แม่/ผู้ปกครองนั้น พบว่า นักเรียนนำแบบสอบถามกลับมาส่ง คุณครูล่าช้ากว่ากำหนด คือ หนึ่งสัปดาห์ สาเหตุของความล่าช้าเกิดจาก 1) เด็กนักเรียนลืมเอาแบบสอบถามกลับไปให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง 2) เด็กนักเรียนลืมเอาแบบสอบถามกลับมาส่ง คุณครู
- **พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง**
  - โดยหลักการพ่อ-แม่/ผู้ปกครองจะเป็นคน เริ่มอ่านและทำกิจกรรมตามคำแนะนำของคู่มือฯ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า เด็กบางคนต้องอ่านคำถามให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง เนื่องจากสาเหตุของระดับการศึกษา ระดับความเข้าใจในเนื้อหาของข้อคำถามของพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง
  - เมื่อครอบครัวเริ่มกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยการทำตามคำแนะนำตามขั้นตอนในคู่มือ เล่มที่ 1 ถึง เล่มที่ 5 ตามลำดับนั้น พบว่า ส่วนมากเด็กเป็นผู้อ่านให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครองฟัง และพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง หรือร่วมกับเด็กเป็นผู้ตอบคำถาม หรือช่วยกันคิดวิธีการ รวมทั้งหาข้อตกลงร่วมกัน เช่นในเรื่องของ การลงโทษ หรือ ให้รางวัล เป็นต้น
  - ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง โดยเฉพาะ ที่อยู่ -เบอร์โทรศัพท์ ไม่ครบถ้วน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นักวิจัยไม่สามารถติดต่อกลับไปใหม่ได้ เช่นบางครอบครัวไม่สามารถติดต่อตามเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้ บางครอบครัวไม่ให้ข้อมูลที่อยู่เลย บางครอบครัวสามารถติดต่อได้แต่ย้ายไปอยู่อำเภออื่น และบางครอบครัวเด็กนักเรียนเองก็ไม่ได้เรียนต่อ เพราะไม่มีทุนการศึกษา
  - พ่อ-แม่/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องทำงานนอกบ้าน และทำงานหนัก ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกหลาน รวมทั้งการฟังคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้คู่มือฯจากเจ้าหน้าที่ด้วย
- **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/และอาสาสมัคร พม.**
  - นักวิจัยพบความยากลำบากในการทำงานกับเทศบาล และผู้ประสานงานในชุมชน เนื่องจากความล่าช้าของหนังสือขอความร่วมมือที่เป็นทางการ ภาระงานที่ล้นมือและกำลังคนที่ไม่พอเพียงของกองสวัสดิการสังคม ประกอบกับการที่นายกเทศมนตรีหมดวาระ และต้องอยู่ในตำแหน่งรักษาการณ และสำนักงานเทศบาลฯ กำลังอยู่ระหว่างการตรวจสอบโดยสำนักตรวจเงินแผ่นดิน
  - เนื่องจากประธานศูนย์พัฒนาครอบครัว อาสาสมัครของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงในมนุษย์ เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์การทำงานสูง ทำให้ต้องมีการเดินทางอยู่บ่อยๆ จึงไม่มีเวลาที่จะประสานงานในพื้นที่เท่าที่ควร
  - เจ้าหน้าที่อาสาสมัครศูนย์พัฒนาครอบครัว ในระดับ อบต. ไม่เข้าใจในวิธีการดำเนินกิจกรรม จึงไม่อธิบายถึงขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้กับผู้ร่วมกิจกรรม รวมทั้งไม่มีเวลา จึงได้นำคู่มือไปแจกให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครองทั้ง 5 เล่มตั้งแต่ครั้งแรก

สรุปบทเรียน

ในภาพรวม การนำคู่มือ ทั้ง 5 เล่มนี้มาใช้กับครอบครัวในพื้นที่ ที่ไม่ใช่เมืองใหญ่ของประเทศ มีความหลากหลายของประชากร อาชีพ วิถีชีวิต ตามบริบทของพื้นที่ศึกษา นักวิจัยได้เรียนรู้ดังนี้

- การทำกิจกรรมที่ต้องมีการอ่านและเขียนนี้ สามารถใช้ได้ทั้งในสังคมชนบท ที่ พ่อ-แม่/ ผู้ปกครอง อาจจะอ่าน/ไม่สามารถอ่านหนังสือได้อย่างแตกฉาน ด้วยความช่วยเหลือจากลูกหลานในครอบครัว
- ช่วยเปลี่ยนผ่านสังคมไทยสู่สังคมแห่งการอ่าน-เขียนให้มากขึ้น เช่น การทำกิจกรรม โดยใช้แนวทางจากคู่มือ 5 เล่มนี้ ได้เป็นส่วนส่งเสริม การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยวิธีการอ่าน-เขียน ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการเห็นประโยชน์ของการที่สามารถเก็บคู่มือนี้ไว้กับครอบครัว ซึ่งสามารถเอากลับมาอ่าน และคุยกันได้อีก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว
- การช่วยเหลือกันและกันในครอบครัว เพื่อทำความเข้าใจและทำตามคำแนะนำในคู่มือฯ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ และการสื่อสารกันภายในครอบครัวระหว่างพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง และลูกหลานได้เป็นอย่างดี
- การเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสารกับ ผู้ประสานงานในชุมชน พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ถึงวัตถุประสงค์ของการใช้คู่มือ ที่มุ่งการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กเมื่อเขาเข้าสู่วัยรุ่น หรือที่เรียกว่าการฉีดวัคซีนให้ครอบครัวโดยเฉพาะกับเด็กอายุ 13-14 ปี เนื่องจากพ่อ-แม่/ผู้ปกครอง บางส่วนให้ข้อมูลว่า ยังไม่ได้ทำบางส่วนในคู่มือเนื่องจากขณะนี้ ลูก-เด็กยังไม่มีปัญหาตามที่คู่มือแนะนำ
- การปรับปรุง เพิ่มความชัดเจนเนื้อหาในคู่มือ ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาสลิม
- การส่งเสริมให้มีการทำงานจิตอาสา เช่น จิตอาสาของศูนย์พัฒนาครอบครัว พม. นี้อาจจะไม่เหมาะกับสภาพสังคมไทยในขณะนี้ เนื่องจากจิตอาสาส่วนมากยังต้องทำงาน ยังต้องการการสนับสนุนด้านการเงิน ดังนั้น งานเพิ่มที่ไม่ได้เห็นผลในระยะสั้น เช่นงานวิจัยประเมินผลโครงการนี้ จะถูกจัดลำดับความสำคัญในส่วนท้ายๆ
- วิสัยทัศน์ และทัศนคติ เกี่ยวกับความสำคัญของ ครอบครัว มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การขยายผลของโครงการประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น เช่น การที่นายก อบต. ทุ่งขมิ้น ซึ่งเป็นผู้ให้ความสำคัญกับครอบครัวของตนเองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มีความกระตือรือร้นที่จะทำให้โครงการนี้ ไปสู่ชุมชนในความรับผิดชอบของตนเอง และได้รับว่า จะกำหนดงบประมาณ เพื่อพิมพ์คู่มือ และดำเนินกิจกรรมขยายผลในปีงบประมาณใหม่นี้ด้วย

“คือเห็นประโยชน์ใหม่ งานนี้เกิดประโยชน์ ผมมองแล้วและก็เห็นด้วย งบประมาณมาแล้วผมตั้งงบประมาณก่อน แล้วก็ขาดคนที่จะมาชี้แนะ ชี้ว่า ทำอย่างไรให้จงใจให้ได้ ประเด็นแรกก็ต้องมาจงใจให้ได้ก่อน จงใจพ่อแม่ให้ได้ พูดให้เค้าเห็น แล้วก็พูดให้เค้ามีภาพให้เห็นด้วย ชาวทีวีก็เห็นกันอยู่ เรามาลองดูใหม่ คุณแค่ลงทุนเวลานั่งคุยกับลูกคุณได้ไหม วันหนึ่งคุณไม่มีเวลาเลย ขอสักห้านาที เพื่อครอบครัวของคุณ เรามาช่วยสร้างกำแพง ไม่อย่างนั้นถ้าเราไม่คิดมาช่วยเค้าสร้างกำแพง ต่อให้คุณมีฐานะอสังหาริมทรัพย์ของคุณไม่ประสบความสำเร็จ สถาบันอันใหญ่หลวงของคุณไม่จบ ผมมองสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ยิ่งใหญ่ ผมมองครอบครัวผม”

ข้อเสนอแนะ รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของภาคใต้

- อบต. เป็นแกนนำในการขยายผล โดยทำให้เกิดการประสานงานระหว่าง นักพัฒนาชุมชน กับ ศูนย์พัฒนาครอบครัว ซึ่งจะมีกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวประจำอยู่ทุกหมู่บ้านอยู่แล้ว โดยสำรวจ

ในพื้นที่รับผิดชอบว่ามีเด็กช่วงอายุ 13 -14 มีกี่ครอบครัว ทำการอบรมกรรมการศูนย์ เข้าใจคู่มือให้ถ่องแท้ก่อนออกแจกจ่ายคู่มือ

- อบต. เป็นแกนนำในการขยายผล โดยทำให้เกิดการประสานงานระหว่าง นักพัฒนาชุมชน กับ ครู ในโรงเรียนมัธยม หรือโรงเรียนขยายโอกาส เพราะพ่อ-แม่/ผู้ปกครองเชื่อถือคุณครู ซึ่งคุณครูสามารถแจกคู่มือให้พ่อ-แม่/ผู้ปกครอง ผ่านเด็กนักเรียน หรือ นำไปให้ในวันที่คุณครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียน

■ แบบสอบถาม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
๔๔๔ ถ.พุทธมนต์สาย ๔ ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๔๔๑ ๐๒๐๑-๔ โทรสาร ๐๒ ๔๔๑ ๔๓๓๓
Website: www.ipsr.mahidol.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๔/๐๑๕๕๐

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

เรื่อง • ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน ผู้ปกครอง.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง

ด้วย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการวิจัยเรื่อง “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน: การพัฒนาปรับปรุงและนำโครงการครอบครัวสำคัญไปประยุกต์ใช้ในระดับประเทศ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองในการป้องกันบุตรหลานจากเหล้า บุหรี่ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ดำเนินโครงการนำร่องใน ๔ จังหวัด ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา โครงการนี้ ทำเพื่อสนับสนุนนโยบายของประเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว เป็นหลักในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ และใช้เป็นต้นแบบขยายผลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยมี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยฯ

ในการนี้ สถาบันฯ ได้กำหนดให้โรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม และโรงเรียนนนทบุรีวิทย์วิทยาสัย จังหวัดนนทบุรี เป็นโรงเรียนนำร่องฯ ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะนักวิจัยในโครงการฯ จะขอเข้าไปเก็บข้อมูลนักเรียนที่เป็นบุตร/หลานของท่าน โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ และนำแบบสอบถามไปให้ผู้ปกครองตอบที่บ้าน จึงขอความอนุเคราะห์ท่านร่วมตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ซึ่งท่านจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนนโยบายของประเทศดังกล่าวข้างต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

m/m *m*

(รองศาสตราจารย์ ดร.ตรีนทร์ เกรย์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

ผู้รับผิดชอบโครงการฯ: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๑ ๑๐๒๑, ๐ ๒๔๔๑ ๐๒๐๑-๔ ต่อ ๖๒๑, ๖๒๒ โทรสาร ๐ ๒๔๔๑ ๔๓๓๓

E-mail: aphichat.cha@mahidol.ac.th

ใบแสดงความยินยอมให้สัมภาษณ์

เรียน .....

ด้วยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังดำเนินโครงการ ครอบคลุมชาวไทยในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเกาะสมุย : การพัฒนาปรับปรุงและนำไปใช้ซึ่งโครงการครอบคลุมชาวไทยในระดับประเทศ (TFM) ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร 2) ศึกษากระบวนการใหม่ ที่ผ่านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละบริบท 3) ศึกษาผลกระทบเบื้องต้นของ cultural- adapted TFM ที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร 4) การศึกษาการนำไปใช้ซึ่งโครงการ TFM ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

ดังนั้นจึงขออนุญาตสัมภาษณ์ท่าน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ปฏิสัมพันธ์/การสื่อสารกับบุตร และการเลี้ยงดูบุตร ในการสัมภาษณ์ ครั้งนี้ท่านมีสิทธิ์ที่จะให้หรือไม่ให้สัมภาษณ์ก็ได้ แล้วแต่ความสมัครใจ หรือระหว่างที่ท่านให้สัมภาษณ์ไปแล้วบางส่วน ถ้าท่านไม่พอใจ ท่านมีสิทธิ์ที่จะหยุดให้การสัมภาษณ์เมื่อไรก็ได้

ข้อมูลที่ท่านให้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านเอง หรือบุคคลอื่นที่ท่านกล่าวถึง สถาบันจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและ จะใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ข้อมูลจะถูกนำไปวิเคราะห์เป็นภาพรวม และนำเสนอเป็นรายงานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ให้ข้อมูล

สถาบันหวังว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ ถ้าหากท่านมีคำถามใดเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ หรือมีข้อสงสัยประการใด โปรดติดต่อ ศ.เกียรติคุณ ดร. อภิชาติ จรัสสุทธิพงศ์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทรศัพท์ 02-441-0201

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีนทร์ เกรย์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

ข้าพเจ้าได้รับทราบวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ครั้งนี้จากการอ่านด้วยตนเอง หรือให้พนักงานสัมภาษณ์ท่านให้ฟังแล้ว ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อหรือให้พนักงานสัมภาษณ์ผู้ที่ท่านให้ข้าพเจ้าฟังลง ลายมือชื่อในใบแสดงความยินยอมแทนข้าพเจ้าในครั้งนี้

ลงชื่อ.....

ลงชื่อ.....

พนักงานสัมภาษณ์ (ลงนามแทนผู้ให้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2559

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2559

แบบสอบถามสุขภาพวัยรุ่น (สำหรับบุตร/หลาน)

รหัสครัวเรือน..... ชื่อ โรงเรียน .....

บ้านเลขที่ ..... ชื่อ ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

ผู้ปกครองชื่อ..... อายุ.....ปี เพศ ☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง

วันที่สัมภาษณ์ ..... เบอร์โทรศัพท์.....

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือในช่องตาราง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง
หรือ วงกลม ○ หมายเลขที่ตรงกับคำตอบของคุณ

ก. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ☐ 1.หญิง ☐ 2.ชาย ☐ 3. เพศทางเลือก
2. อายุ.....ปี
3. กำลังศึกษาอยู่ชั้น.....
4. เป็นบุตรคนที่..... ในจำนวนพี่น้อง ____ คน
5. ปัจจุบันอาศัยอยู่กับใครบ้าง

1. พ่อ	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. เสียชีวิต
2. แม่	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. เสียชีวิต
3. พี่สาว/น้องสาว	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
4. พี่ชาย/น้องชาย	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
5. ปู่ย่า/ตายาย	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
6. ลุงป้า/น้าอา	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
7.ญาติพี่น้องคนอื่นๆ	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
8. คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติ	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี ถ้าอยู่มีกี่คน .....
6. หากไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ปัจจุบัน พ่อแม่ย้ายไปอยู่ที่.....
7. เหตุผลที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่.....

ข. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง

8. ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง ดังต่อไปนี้	1. ไม่เลย	2. เล็กน้อย	3. พอประมาณ/ปานกลาง	4. มาก	5. ไม่ตอบ
8.1 คุณใกล้ชิดกับ <u>แม่</u> มากน้อยเพียงใด?	1	2	3	4	5
8.2 คุณรู้สึกว่า <u>แม่</u> มีความห่วงใยคุณมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
8.3 คุณใกล้ชิดกับ <u>พ่อ</u> มากน้อยเพียงใด?	1	2	3	4	5
8.4 คุณรู้สึกว่า <u>พ่อ</u> มีความห่วงใยคุณมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
8.5 ในกรณีที่ <u>ไม่ได้</u> อยู่กับพ่อแม่ คุณใกล้ชิดกับ <u>ผู้ปกครอง (คนที่ดูแลคุณ)</u> มากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
8.6 คุณรู้สึกว่า <u>ผู้ปกครอง</u> ของคุณมีความห่วงใยคุณมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5

ค. การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่/ผู้ปกครอง

9. คุณเคยพูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง ในเรื่องต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียงใด?	1. ไม่เคย	2. นานๆ ครั้ง (เคย 1-2 ครั้ง)	3. บ่อย (ประมาณ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง)	4. โดยส่วนใหญ่ (เกือบทุกวัน)	5. ไม่ตอบ
9.1 พูดคุยในเรื่องทั่วไปหรือปัญหาเกี่ยวกับตัวคุณ	1	2	3	4	5
9.2 พูดคุยเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อที่ครอบครัวยึดถืออยู่	1	2	3	4	5
9.3 พูดคุยในเรื่องการคบเพื่อนและการอดกลั้นจากแรงกดดันต่างๆ จากเพื่อน	1	2	3	4	5
9.4 คุณกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของครอบครัว	1	2	3	4	5
9.5 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด	1	2	3	4	5
9.6 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองใน เรื่องเกี่ยวกับการมีแฟน	1	2	3	4	5
9.7 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองใน เรื่องเกี่ยวกับเพศ และการมีเพศสัมพันธ์	1	2	3	4	5

10. คุณต้องการให้พ่อแม่/ผู้ปกครอง พูดคุยกับคุณในเรื่องดังกล่าวมาขึ้นหรือไม่	1. ต้องการ	2. ไม่ต้องการ
10.1 พูดคุยในเรื่องทั่วไปหรือปัญหาเกี่ยวกับตัวคุณ	1	2
10.2 พูดคุยเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อที่ครอบครัวยึดถืออยู่	1	2
10.3 พูดคุยในเรื่องการคบเพื่อนและการอดกลั้นจากแรงกดดันต่างๆ จากเพื่อน	1	2
10.4 คุณกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว	1	2
10.5 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด	1	2
10.6 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับการมีแฟน	1	2
10.7 พูดคุยกับพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับเพศ และการมีเพศสัมพันธ์	1	2

ง. พฤติกรรมเสี่ยง

11. คุณมีพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้มากน้อยเพียงไร?	1. ไม่เคย	2. เคย 1-2 ครั้ง	3. เคย หลายครั้ง	4. เป็นประจำ	5. ไม่ตอบ
11.1 สูบบุหรี่	1	2	3	4	5
11.2 สูบกัญชา	1	2	3	4	5
11.3 ดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์	1	2	3	4	5
11.4 เสพยาบ้า	1	2	3	4	5
11.5 เสพยาเสพติดชนิดอื่นๆ โปรดระบุ 1 ..... 2	1	2	3	4	5
11.6 ก้าวร้าว เกเร ทะเลาะวิวาท ชกต่อยกับเพื่อน	1	2	3	4	5
11.7 เคยเข้าร่วมการขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์เพื่อประลองความเร็ว	1	2	3	4	5

12. เมื่อนึกถึงเพื่อนสนิทของคุณ 3 คน ในจำนวนนี้ มีกี่คนที่ดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์

- ☐ 1. ทั้งหมด ☐ 2. มี 2 คน ☐ 3. มี 1 คน ☐ 4. ไม่มีใครดื่ม ☐ 5. ไม่ทราบ

13. คุณมีพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้นานน้อยเพียงไร?	1. ไม่เคย	2. เคยครั้งเดียว	3. เคย/2-3 ครั้ง	4. เคย/หลายครั้ง	5. ไม่ตอบ
13.1 เคยจับมือเพศตรงข้าม/คนที่ชอบ/แฟน	1	2	3	4	5
13.2 เคยกอดกับเพศตรงข้าม/คนที่ชอบ/แฟน	1	2	3	4	5
13.3 เคยจูบปากกับเพศตรงข้าม/คนที่ชอบ/แฟน	1	2	3	4	5
13.4 <u>สำหรับนักเรียนชาย</u> คุณเคยสัมผัสหรือลูบคลำหน้าอก/นมของคนที่คุณชอบ/แฟน	1	2	3	4	5
13.5 <u>สำหรับนักเรียนหญิง</u> คุณเคยให้คนที่ชอบ/แฟนสัมผัสหรือลูบคลำหน้าอก/นมของคุณ	1	2	3	4	5
13.6 คุณเคยสัมผัสหรือลูบคลำบริเวณอวัยวะเพศของเพศตรงข้าม/คนที่ชอบ/แฟน	1	2	3	4	5
13.7 คุณยอมให้เพศตรงข้าม/คนที่ชอบ/หรือแฟนสัมผัสหรือลูบคลำบริเวณอวัยวะเพศของคุณ	1	2	3	4	5

14. ปัจจุบันคุณมีแฟน/คนรักหรือไม่

- ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี (ข้ามไป 15)

14.1 ถ้ามีแฟนแล้ว ระยะเวลาที่เป็นแฟนกันนานเท่าไร (ระบุระยะเวลา) ..... เดือน

14.2 แฟนอายุเท่าไร? .....ปี

15. ในอีก 1 ปีข้างหน้า คุณคิดจะมีเพศสัมพันธ์หรือไม่

- ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี ☐ 3. ไม่ทราบ ☐ 4. ไม่ตอบ

16. คุณคิดว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจะอนุญาตหรือไม่ ถ้าคุณดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์

- ☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

17. คุณคิดว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจะอนุญาตหรือไม่ ถ้าคุณสูบบุหรี่

- ☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

18. คุณคิดว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจะอนุญาตหรือไม่ ถ้าคุณเสพยาบ้าหรือยาเสพติดชนิดอื่นๆ

- ☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

19. คุณคิดว่าพ่อแม่/ผู้ปกครองจะอนุญาตหรือไม่ ถ้าคุณมีเพศสัมพันธ์

☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

จ. การเข้าร่วมโปรแกรมการป้องกันวัยรุ่นจากเหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

20. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการหรือโปรแกรมการส่งเสริมและป้องกันวัยรุ่นจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ มาก่อนหรือไม่ ?	1. เคย	2. ไม่เคย
20.1 โครงการพูดคุยกับแพทย์หรือผู้มีความรู้ด้านสุขภาพและการป้องกัน	1	2
20.2 โครงการจัดประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับนักเรียน</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยนเพื่อพัฒนาทักษะการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ อาทิ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	1	2
20.3 โครงการจัดการประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยน เพื่อฝึกฝนทักษะในการป้องกันการดื่มเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ใช้สิ่งเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น	1	2

แบบสอบถามสุขภาพวัยรุ่น

(สำหรับผู้ปกครอง)

โครงการ ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน :

การพัฒนาปรับปรุงและนำโครงการไปประยุกต์ใช้ในระดับประเทศ

โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ร่วมกับ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รหัสครัวเรือน.....

ชื่อ โรงเรียน .....

บ้านเลขที่ ..... หมู่บ้าน .....

ชื่อ อบต..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

บุตร/หลาน (ที่กำลังเรียนที่โรงเรียนนี้) ชื่อ..... อายุ.....ปี เพศ ☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง

วันที่สัมภาษณ์ ..... เบอร์โทรศัพท์.....

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือในช่องตาราง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

หรือ วงกลม ☒ หมายเลขที่ตรงกับคำตอบของคุณ

ก. ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน

1. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัว.....คน
2. ในครอบครัวของท่าน มีใครบ้าง ? (ให้ระบุสถานะทุกคนที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับเด็กนักเรียนที่มีชื่อตามแบบสอบถาม โดยระบุสถานะของคนนั้นว่าเป็นอะไรกับเด็ก)

1. พ่อของเด็ก	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี/เสียชีวิต
2. แม่ของเด็ก	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี/เสียชีวิต
3. พี่หรือน้องของเด็ก	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
4. ปู่ย่า/ตายาย	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
5. ลุงป้า/น้าอา	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
6.ญาติพี่น้องคนอื่นๆ	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี
7. คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติ	☐ 1. อยู่	☐ 2. ไม่อยู่	☐ 3. ไม่มี ถ้าอยู่มีกี่คน
.....คน			

ข. ข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับผู้ปกครอง 1 ท่าน

3. เพศ ☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง
4. อายุ.....ปี
5. การศึกษา

☐ 1. ไม่ได้เรียน	☐ 2. ประถมศึกษา	☐ 3. มัธยมศึกษา	☐ 4. ปวช., ปวส.
☐ 5.ปริญญาตรี	☐ 6.ปริญญาโทหรือสูงกว่า	☐ 7. อื่นๆ ระบุ.....	

6. อาชีพหลัก (ตอบคำตอบเดียว)

☐ 1. รับจ้างทั่วไป	☐ 2. ค้าขาย	☐ 3. เกษตรกรรม/ประมง
☐ 4. รับราชการ	☐ 5. พนักงานราชการ/รัฐ	☐ 6. พนักงานในบริษัทเอกชน
☐ 7. พนักงานในโรงงาน/สายผลิต	☐ 8. ธุรกิจส่วนตัว	☐ 9. แม่บ้านทำความสะอาด
☐ 10. ไม่ได้ทำงาน/ อยู่บ้านเฉย ๆ	☐ 11. อื่นๆ ระบุ.....	

7. รายได้ครัวครัวต่อเดือน.....บาท

8. สถานภาพสมรส

☐ 1. โสด	☐ 2. แต่งงาน (อยู่ด้วยกัน)	☐ 3. แต่งงาน (แยกกันอยู่)
☐ 4. หม้าย หย่า แยก	☐ 9. ไม่ตอบ	

9. คุณอยู่กับสามี/ภรรยา/แฟน ภายใน 12 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่ ☐ 1. อยู่ ☐ 2. ไม่อยู่ ☐ 9. ไม่ตอบ

10. คุณมีบุตรทั้งหมดกี่คน (ระบุ) .....คน

10.1 มีบุตรคนแรกเมื่ออายุเท่าไร (ระบุ).....ปี

10. 2 ความสัมพันธ์กับบุตร/หลาน (ที่มีชื่อในแบบสอบถาม).....

- ☐ 1. พ่อ/แม่   ☐ 2. ลุง/ป้า   ☐ 3. น้ำ/อา
- ☐ 4. ปู่/ย่า/ตา/ยาย   ☐ 5. พี่   ☐ 6. ญาติอื่นๆ
- ☐ 7. ผู้ปกครองที่ไม่ใช่ญาติ

ค. ปฏิสัมพันธ์/การสื่อสารกับบุตร/หลาน

11. คุณพูดคุยกับบุตร/หลาน ในเรื่องต่อไปนี้ บ่อยครั้งเพียงใด?	1. ไม่เคย	2. นานๆ ครั้ง (เคย 1-2 ครั้งต่อเดือน)	3. บ่อย (ประมาณ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง)	4. โดยส่วนใหญ่ (เกือบทุกวัน)	5. ไม่ตอบ
11.1 คุณกับบุตร/หลานมักจะนั่งคุยและปรึกษากันถึงปัญหาของเขา	1	2	3	4	5
11.2 คุณมักจะแสดงการสนับสนุนเมื่อบุตร/หลานพูดในสิ่งที่ต้องการทำเมื่อเขาโตขึ้น	1	2	3	4	5
11.3 คุณมักจะพูดคุยกับบุตร/หลาน เสมอๆ เกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อที่ครอบครัวยึดถืออยู่	1	2	3	4	5
11.4 คุณมักจะพูดคุยกับบุตร/หลาน ในเรื่องการคบเพื่อน และแนวทางที่ จะอดกลั้นและทนต่อความกดดันต่างๆ จากเพื่อน	1	2	3	4	5
11.5 คุณกับบุตร/หลาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว	1	2	3	4	5
11.6 คุณจัดสรรเวลาอยู่กับบุตร/หลาน หรือหาเวลาอยู่กับบุตร/หลาน	1	2	3	4	5
11.7 เคยพูดคุยกับบุตร/หลานในเรื่อง เกี่ยวกับการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และยาเสพติด	1	2	3	4	5
11.8 คุณเคยพูดคุยกับบุตร/หลาน เรื่องเกี่ยวกับการมีแฟน	1	2	3	4	5
11.9 คุณเคยพูดคุยกับบุตร/หลาน เรื่องการมีเพศสัมพันธ์	1	2	3	4	5

ง. ความตระหนักในพฤติกรรมเสี่ยงของบุตร/หลาน

12. คุณคิดว่าบุตร/หลานของคุณมีความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเหล่านี้มากน้อยเพียงไร	1. ไม่มี ความเสี่ยง	2. มี ความเสี่ยง เล็กน้อย	3. มี ความเสี่ยง ปาน กลาง	4. มี ความเสี่ยง อย่าง มาก	5. ไม่ ตอบ
12.1 สูบบุหรี่วันละ 1 มวนหรือมากกว่าทุกวัน	1	2	3	4	5
12.2 สูบกัญชา	1	2	3	4	5
12.3 ลองดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ 1 หรือ 2 แก้ว	1	2	3	4	5
12.4 ดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ 1 หรือ 2 แก้วเป็นประจำ	1	2	3	4	5
12.5 เสพยาเสพติดประเภท ยาบ้า ยาไอซ์ หรืออื่น ๆ	1	2	3	4	5
12.6 ความเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์	1	2	3	4	5

13. คุณจะอนุญาตหรือไม่ถ้าบุตร/หลาน ทำสิ่งต่อไปนี้

13.1 คุณจะอนุญาตหรือไม่ถ้าบุตร/หลาน ดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

13.2 คุณจะอนุญาตหรือไม่ถ้าบุตร/หลาน สูบบุหรี่ก่อนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

13.3 คุณจะอนุญาตหรือไม่ถ้าบุตร/หลาน มีเพศสัมพันธ์ก่อนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

13.4 คุณจะอนุญาตหรือไม่ถ้าบุตร/หลาน คบเพื่อนเกเร ทำความเดือนร้อนกับสังคม

☐ 1. ไม่อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 2. ไม่อนุญาต ☐ 3. อนุญาต ☐ 4. อนุญาตอย่างยิ่ง ☐ 5. ไม่ทราบ

14. คุณคิดว่าคุณสามารถควบคุมบุตร/หลาน ในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่

14.1 คุณคิดว่าผู้ปกครองจะสามารถควบคุมบุตร/หลาน ไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มากน้อยเพียงใด

☐ 1. ไม่สามารถควบคุมได้ ☐ 2. ควบคุมได้บ้าง ☐ 3. ควบคุมได้มาก ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

14.2 คุณคิดว่าผู้ปกครองจะสามารถควบคุมบุตร/หลาน ไม่ให้สูบบุหรี่ได้มากน้อยเพียงใด

☐ 1. ไม่สามารถควบคุมได้ ☐ 2. ควบคุมได้บ้าง ☐ 3. ควบคุมได้มาก ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

14.3 คุณคิดว่าผู้ปกครองจะสามารถควบคุมบุตร/หลาน ไม่ให้มีเพศสัมพันธ์ได้มากน้อยเพียงใด

☐ 1. ไม่สามารถควบคุมได้ ☐ 2. ควบคุมได้บ้าง ☐ 3. ควบคุมได้มาก ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

14.4 คุณคิดว่าคุณสามารถควบคุมบุตร/หลาน ไม่ให้คบเพื่อนเกเร ทำความเดือนร้อนกับสังคม

☐ 1. ไม่สามารถควบคุมได้ ☐ 2. ควบคุมได้บ้าง ☐ 3. ควบคุมได้มาก ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

15. สิ่งใดต่อไปนี้ มีสิ่งใดที่คุณเป็นห่วงบุตร/หลาน คุณมากที่สุดในอนาคต (ตอบได้ 1 คำตอบ)

☐ 1. ตั้งครรภ์ ☐ 2. ติดเอดส์ ☐ 3. ติดสิ่งเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
☐ 4. ทะเลาะวิวาท ☐ 5. ติดเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกเร ☐ 6. อื่น ๆ ระบุ .....

จ. พฤติกรรมการดูแลควบคุมบุตร/หลาน

16. ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา..คุณทราบเกี่ยวกับกิจกรรมปกติหรือกิจกรรมที่บุตร/หลานทำเป็นประจำหรือไม่?	1. ไม่ทราบเลย	2. ทราบน้อยมาก	3. ทราบโดยส่วนใหญ่	4. ทราบตลอดเวลา	5. ไม่ตอบ
16.1. ทราบว่าบุตร/หลาน อยู่ที่ใด หลังเลิกเรียนหรือตอนที่เขาไม่อยู่บ้าน	1	2	3	4	5
16.2 ทราบสถานที่ที่บุตร/หลาน ชอบอยู่หรือชอบไป	1	2	3	4	5
16.3 ทราบกิจกรรมหรือสิ่งที่บุตร/หลาน ทำหลังเลิกเรียนหรือเมื่อเขาอยู่นอกบ้าน	1	2	3	4	5
16.4 ทราบว่าบุตร/หลาน อยู่กับใครหลังเลิกเรียนหรือเมื่อเขาอยู่นอกบ้าน	1	2	3	4	5
16.5 รู้จักเพื่อนโดยส่วนใหญ่ของบุตร/หลาน					

17. ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา บ่อยครั้งเพียงใดที่คุณทำหรือเชื่อใน กิจกรรมเหล่านี้กับบุตร/หลาน	1. ไม่ทำหรือ ไม่เชื่อเลย	2. ทำหรือเชื่อ น้อยมาก	3. ทำหรือเชื่อโดย ส่วนใหญ่	4. ทำหรือเชื่อตลอดเวลา	5. ไม่ตอบ
17.1 ให้อิสระแก่บุตร/หลาน ในการที่จะไปที่ใดที่เขาพอใจที่จะไป	1	2	3	4	5
17.2 ตั้งเวลาหรือบังคับในเรื่องการออกจากบ้านยามวิกาล	1	2	3	4	5
17.3 เชื่อในสิ่งที่บุตร/หลาน บอกเกี่ยวกับสถานที่ที่เขาอยู่ ในสิ่งที่เขาทำ และบุคคลที่เขาอยู่ด้วย	1	2	3	4	5
17.4 ตรวจสอบรายการทีวี หนังสือ คลิปวิดีโอ หรือเว็บไซต์ที่บุตร/หลาน ชอบดู	1	2	3	4	5

ฉ. พฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ปกครอง

18. คุณหรือ (พ่อ/แม่ของบุตร/หลาน) เคยสูบบุหรี่ (ไปป์ ซิการ์ เคี้ยวยาสูบ) หรือไม่?

☐ 1. เคย

☐ 2. ไม่เคย

☐ 4.ไม่ทราบ

☐ 5. ไม่ตอบ

19. ปัจจุบันนี้คุณหรือ (พ่อ/แม่ของบุตร/หลาน) สุขสบาย (บุหรี ไปป์ ชิการ์ เคี้ยววาณู) หรือไม่?

- ☐ 1. สุข ☐ 2. ไม่สุข ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

20. คุณหรือ (พ่อ/แม่ของบุตร/หลาน) เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่

- ☐ 1. เคย ☐ 2. ไม่เคย ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

21. ปัจจุบันนี้คุณหรือ (พ่อ/แม่ของบุตร/หลาน) ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่?

- ☐ 1. ดื่ม ☐ 2. ไม่ดื่ม ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

22. คุณ หรือ (พ่อ/แม่ของบุตร/หลาน) เคยเสพสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่?

- ☐ 1. เคย ☐ 2. ไม่เคย ☐ 4. ไม่ทราบ ☐ 5. ไม่ตอบ

ข. ความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนา

23. ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนามีความสำคัญต่อคุณเพียงใด?

- ☐ 1. สำคัญมาก ☐ 2. ค่อนข้างสำคัญ ☐ 3. ค่อนข้างไม่สำคัญ ☐ 4. ไม่สำคัญเลย
☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

24. คุณสวดมนต์ นั่งสมาธิ หรือทำบางสิ่งเพื่อเชื่อมโยงสู่ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนาบ่อยเพียงใด?

- ☐ 1. ทุกวันหรือเกือบทุกวัน ☐ 2. สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ☐ 3. เดือนละ 1 ครั้ง
☐ 4. 3-4 ครั้งใน 1 ปี ☐ 5. ไม่เคย ☐ 6. ไม่ทราบ ☐ 7. ไม่ตอบ

25. เมื่อคุณมีความกังวลหรือมีเรื่องเครียดในชีวิต มีความเป็นไปได้เพียงใดที่คุณจะสวดมนต์ นั่งสมาธิ หรือทำบางสิ่ง เพื่อเชื่อมโยงสู่ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา?

- ☐ 1. บ่อย ☐ 2. โดยส่วนใหญ่ ☐ 3. ไม่ค่อย
☐ 4. ไม่เคย ☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

26. คุณมักจะทำบุญ หรือปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาบ่อยครั้งเพียงใด?

- ☐ 1. บ่อยมาก ☐ 2. บ่อย ☐ 3. แทบจะไม่
☐ 4. ไม่เคย ☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

27. คุณเชื่อเรื่องชาติหน้าหรือไม่?

- ☐ 1. เชื่ออย่างยิ่ง ☐ 2. ค่อนข้างเชื่อ ☐ 3. เชื่อเพียงเล็กน้อย
☐ 4. ไม่เชื่อเลย ☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

28. คุณเชื่อเรื่องกรรมหรือไม่?

- ☐ 1. เชื่ออย่างยิ่ง ☐ 2. ค่อนข้างเชื่อ ☐ 3. เชื่อเพียงเล็กน้อย
☐ 4. ไม่เชื่อเลย ☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

29. คุณรักษาศีล หรือปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาที่คุณยึดถือ หรือไม่?

- ☐ 1. บ่อยมาก ☐ 2. บ่อย ☐ 3. แทบจะไม่
☐ 4. ไม่เคย ☐ 5. ไม่ทราบ ☐ 6. ไม่ตอบ

ญ. โครงการ/โปรแกรมการป้องกันบุตร/หลานจาก เหล้า สารเสพติด และเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

30. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการหรือโปรแกรมเกี่ยวกับการส่งเสริมครอบครัว หรือโครงการป้องกันบุตรหลานจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ต่อไปนี้มาก่อนหรือไม่

	1 . เคย	2. ไม่เคย
30.1โครงการพูดคุยกับแพทย์หรือผู้มีความรู้ด้านสุขภาพและการป้องกัน	1	2
30.2 โครงการจัดประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับผู้ปกครอง</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยน เพื่อพัฒนาทักษะการป้องกันบุตรหลานจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ อาทิ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	1	2
30.3 โครงการจัดการประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับผู้ปกครองและบุตรหลาน</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยน เพื่อฝึกฝนทักษะในการป้องกันการดื่มเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ใช้สิ่งเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น	1	2

31. ถ้าคุณต้องการปกป้องบุตร/หลาน จากการดื่มเหล้าและเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ สารเสพติด และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่คุณจะสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่อไปนี้

	1. ไม่มีความเป็นไปได้เลย	2. เป็นไปได้บ้าง	3. เป็นไปได้อย่างยิ่ง	4. ปฏิเสธ/ไม่ทราบ
31.1 โครงการพูดคุยกับแพทย์หรือผู้มีความรู้ด้านสุขภาพและการป้องกัน	1	2	3	4
31.2 โครงการจัดประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับผู้ปกครอง</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยน เพื่อพัฒนาทักษะการป้องกันบุตรหลานจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ อาทิ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	1	2	3	4
31.3 โครงการจัดประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น <u>สำหรับผู้ปกครองและบุตร/หลาน</u> ในการอภิปรายหรือแลกเปลี่ยน เพื่อฝึกฝนทักษะในการป้องกันการดื่มเหล้า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ใช้สิ่งเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น	1	2	3	4
31.4 โครงการทำกิจกรรมด้วยตนเองกับบุตรหลานโดยใช้คู่มือ ที่จะมีการจัดส่งให้เพื่อป้องกันปัญหาบุตร/หลานจากการดื่มเหล้า การใช้สิ่งเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	1	2	3	4

32. คุณต้องการให้โครงการการดูแลบุตร/หลาน เป็นลักษณะอย่างไร

1.....

2

33. ถ้าไม่มีความเป็นไปได้เลยที่คุณจะเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นไปได้บ้างเท่านั้น เป็นเพราะสาเหตุอะไร

1 .....

2

34. คุณอาสาจะเข้าร่วมกิจกรรมนี้ หรือกิจกรรมเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ หรือไม่

☐ 1. เข้าร่วม เพราะ

☐ 2. ไม่เข้าร่วม เพราะ

35. ถ้าคุณมีประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตร/หลานของคุณจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว คุณอยากจะอาสาเข้าร่วมช่วยงานศูนย์พัฒนาครอบครัวของ อบต. ของคุณในอนาคตต่อไปหรือไม่

☐ 1. เข้าร่วม เพราะ

☐ 2. ไม่เข้าร่วม เพราะ